

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

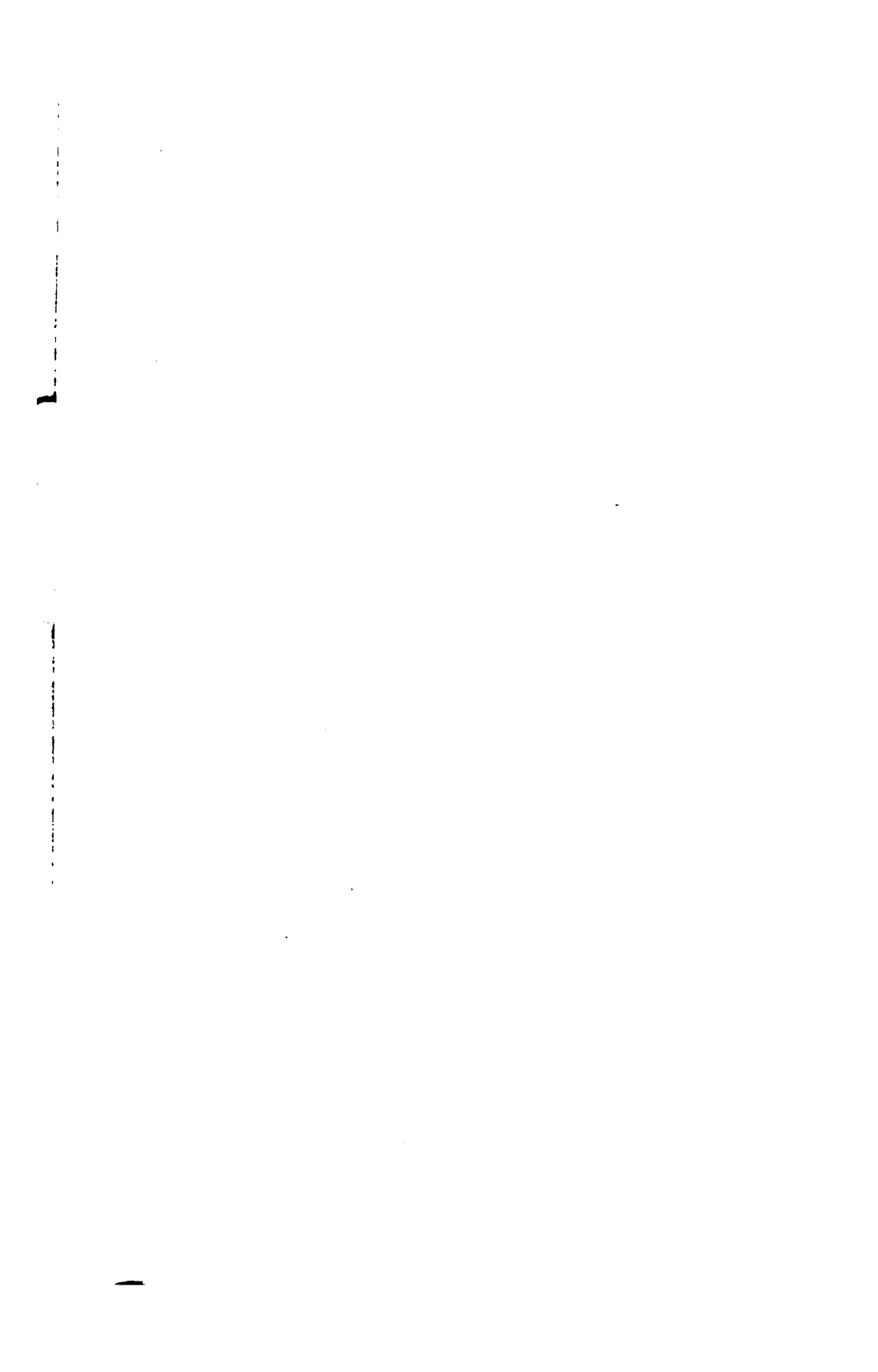
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

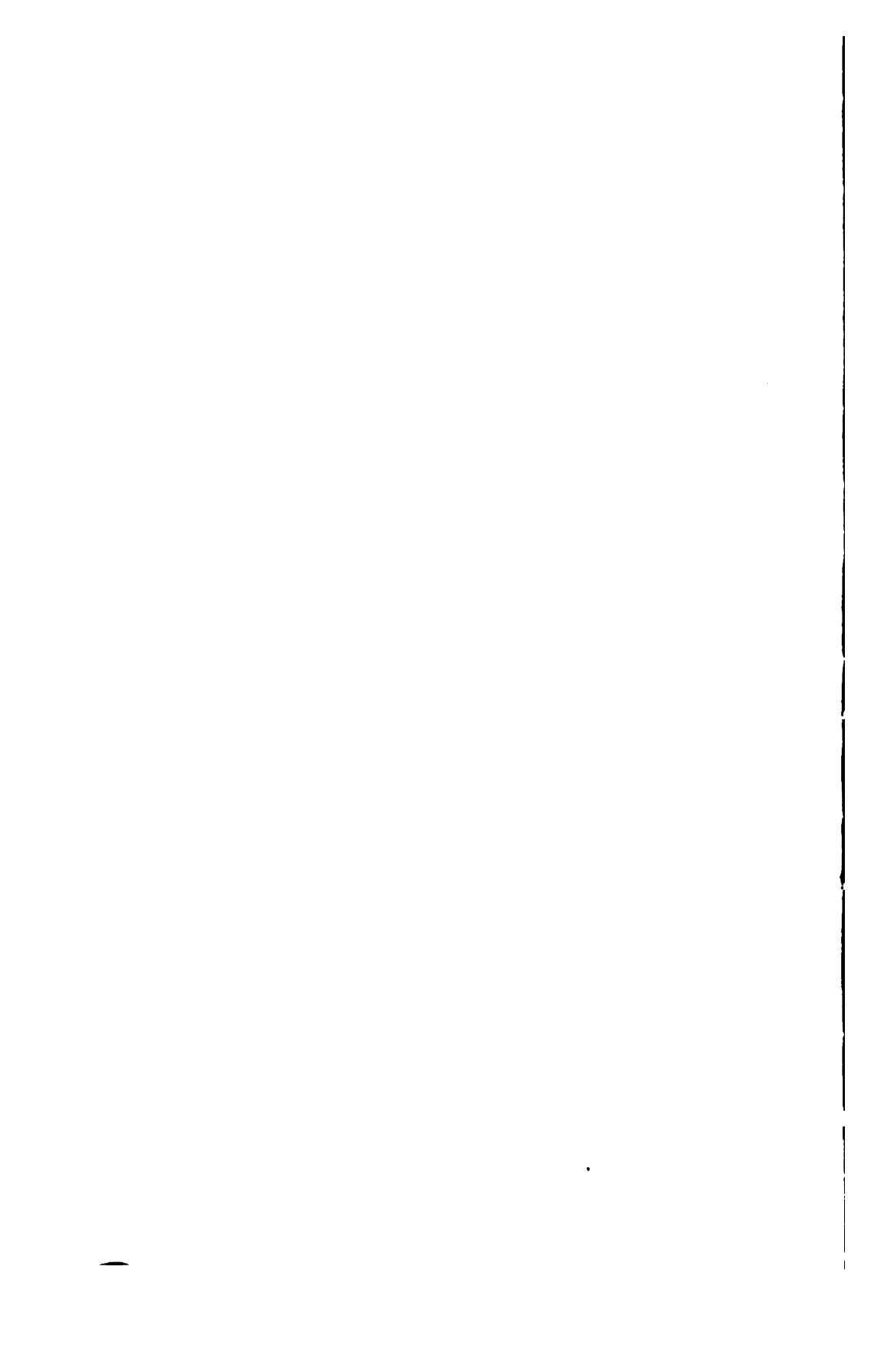
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Q11
Sweden
K. S. S. S.

MEDDELANDEN

FRÅN

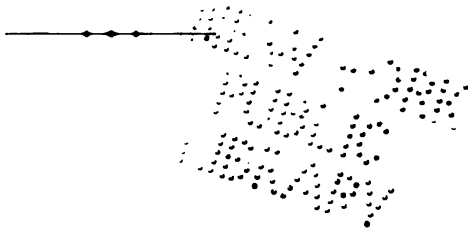
SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

B. M. BOWALLIUS.

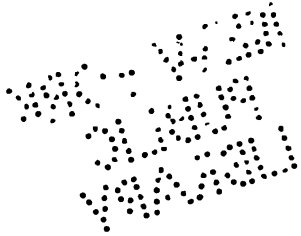
FÖRSTA BANDET.

1875—1879.

STOCKHOLM 1881.
KONGL. BOKTRYCKERIET.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
698465A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1934 L

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

FÖRSTA HÄFTET.

	Sid.
1. Årsberättelse för år 1875.....	3.
2. D:o , , 1876.....	15.
3. Anteckningar om Riks-Archivet af J. A. Posse	30.
4. Bidrag till Riks-Archivets äldre historia	46.
5. Förteckning öfver samlingen Riksregistratur i Riks-Archivet	61.

ANDRA HÄFTET.

1. Årsberättelse för år 1877.....	5.
2. Kongl. Maj:ts nådiga bref angående ny stat för Riks-Archivet	27.
3. Underd. utlåtande angående föreslagen reglering af Riks-Archivets tomt.....	30.
4. Bidrag till Riks-Archivets äldre historia.....	35.
5. Register öfver Rådslag i konung Gustaf I:s tid, af F. A. Dahlgren	55.
6. Förteckning öfver Ministeriella handlingar i Riks-Archivet. I. Danica, af B. Taube.....	85.

TREDJE HÄFTET.

1. Årsberättelse för år 1878.....	1.
2. Bidrag till historien om konung Christiern II:s archiv och dess delning mellan Sverige, Norge och Danmark	21.
3. Förteckning öfver Ministeriella handlingar i Riks-Archivet. II. Muscovitica, af B. Taube.....	68.

FJERDE HÄFTET.

1. Årsberättelse för år 1879.....	Sid. 3.
2. Resereglemente för Riks-Archivets embets- och tjenstemän.....	21.
3. Bidrag till Riks-Archivets äldre och nyare historia.....	23.
4. Register öfver Rådslag i konung Erik XIV:s tid, af E. W. Bergman.....	49.
5. Förteckning öfver samlingen Rådsprotokoll i Riks-Archivet.....	71.

Rättelser och tillägg.

1 häft.	sid. 44	rad. 24	uppifrån står	1344	läs	1345	(Jfr Sv. Dipl. V s. 464)
»	»	»	»	59	»	13	»
»	»	»	»	62	andra spalten	rad. 18	uppifrån står 3 läs 2
»	»	»	»	70	rad. 6	nedifr. står	Finans-Expeditionens läs Handels-Expeditionens
2 häft.	»	41	rad. 7	uppifrån näst efter	Vestgötabref	tillägges	Östgötabref
»	»	»	»	44	»	2	» står I läs Item
»	»	»	»	51	»	11	» Gotland » Gotlandia
»	»	»	»	»	»	»	» exclusionis » exclusionum
»	»	»	»	»	»	3	nedifrån » excepti » exempti
»	»	»	»	52	»	1	uppifrån » ut in » et infra
»	»	»	»	»	»	20	» » incurrant » incidant
4 häft.	»	81	första spalten näst	före	rad 2	uppifrån tillägges	1773. I Band.

medlem. RIKSARKIVET.

MEDDELANDEN

FRAN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

I.

1275

STOCKHOLM, 1877.

P. A. NORSTEDT & SÖNER.
KONGL. BOKTRYCKARE.

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

I.

STOCKHOLM, 1877.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.
KONGL. BOKTRYCKARE.

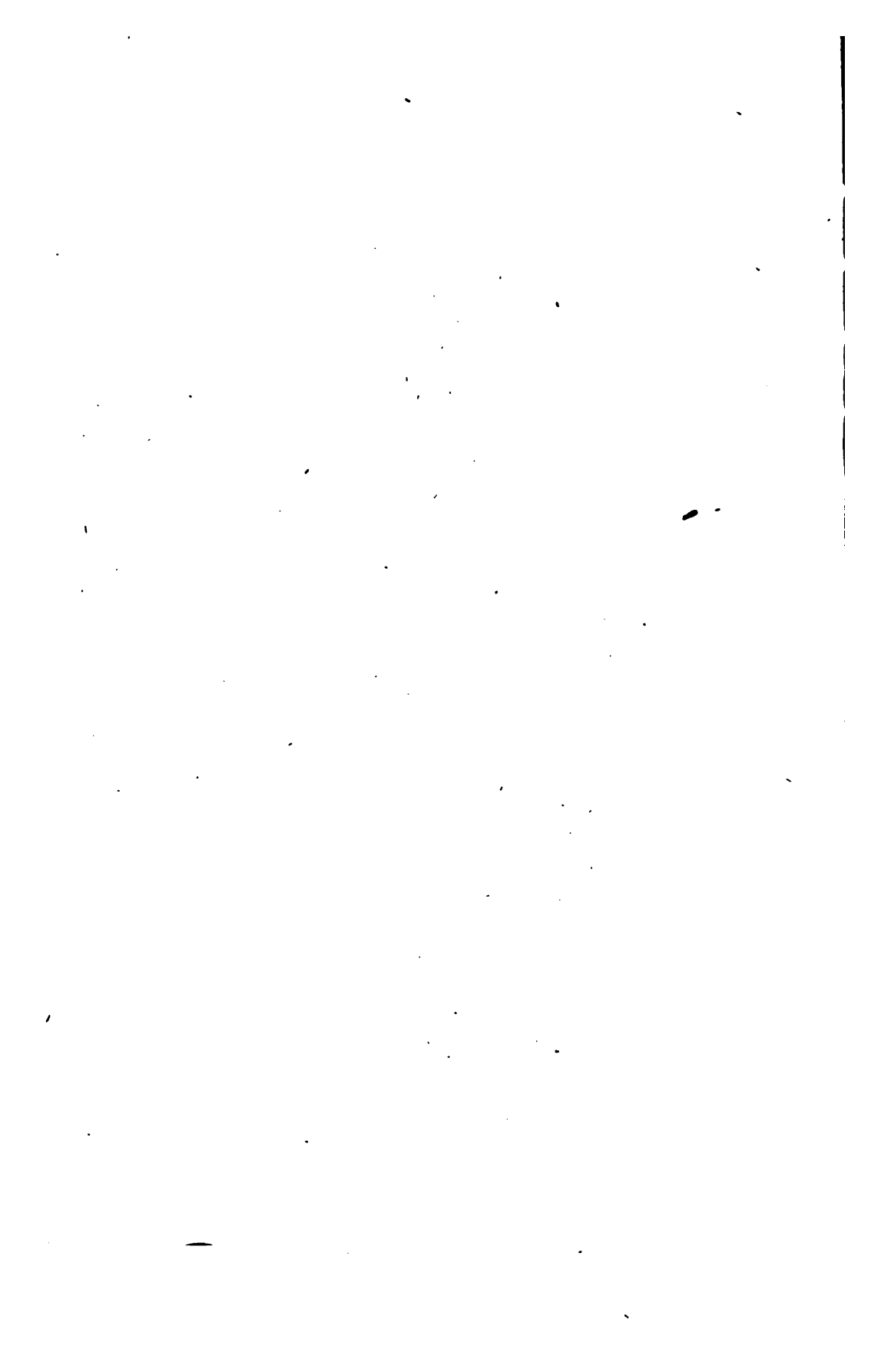

Då erfarenheten under de senare åren visat att Riks-Archivet af allt flere forskare uppsökes och att archivalierna nu efterfrågas och begagnas vida mer än förr, synes deraf kunna dragas den slutsats, att intresset för archivforskning vunnit hos allmänheten ett större insteg och att de rika archivskatternas verkliga värde börjat allmännare inses och erkännas. Vid sådant förhållande har man trott sig kunna antaga att utgifvande i tryck af archivaliska meddelanden från Riks-Archivet kunde blifva för allmänheten nyttigt, måhända välkommet. Sedan Kongl. Maj:t i nåder anvisat erforderliga medel, göres härmed början till en publikation, afsedd att tid efter annan offentliggöra årsberättelser om Riks-Archivet, öfversigtskataloger öfver särskilda grupper af archivalier äfvensom förteckningar öfver andra archivaliesamlingar i vårt land, offentliga och enskilda, så ock hvarjehanda uppgifter rörande archiv-väsendet. Då historiskt viktiga handlingar redan förut och i särskilda serier af Riks-Archivet offentliggöras, ingår det icke i planen för dessa meddelanden att deri inrymma andra urkunder, än sådana, som upplysa Riks-Archivets historia, eller, undantagsvis, någon handling, som kan befinnas ega en särskild märklighet.

Stockholm i Kongl. Riks-Archivet den 30 April 1877.

R. M. Bowallius.

Not 8-Jul. 1933 - nr 1-25

Årsberättelse för år 1875.

Stormächtigste, Allernådigste Konung!

Till underdänig åtlydnad af föreskriften i 3:e § 10:e momentet af Eders Kongl. Maj:ts den 23 December 1874 gifna nådiga Instruktion för Riks-Archivets embets- och tjenstemän får jag härmed underdänigst afgifva berättelse om Riks-Archivets skick och om hvad under det förflutna året timat i afseende på archivaliernas tillväxt och deras anlitande samt archivarbetenas fortgång. Och torde mig dervid nådigst tillåtas att, då en sådan berättelse nu första gången lemnas, få med några ord beröra Riks-Archivets forna öden för att derygenom förklara dess nuvarande skick.

Riks-Archivet såsom vårdanstalt för rikets offentliga handlingar är ett embetsverk af hög ålder, samtidigt med det Kongl. Kansliets ordnande till ett Riks-Collegium under den store Gustaf Adolphi tid. Före dess inrättande hade likväl en dyrköpt erfarenhet ådagalagt behofvet af en sådan anstalt. I ett land, hvarest lagbundet och ordnadtt samhällsskick egt bestånd så länge och så oafbrutet som i vårt fädernesland, borde handlingar om rikets inre och yttre förhållanden finnas

i betydlig mängd äfven från forna tider. Sättet, på hvilket rikets handlingar förvarades i äldre tider, har dock förorsakat att sådana handlingar för vår medeltid och det första skiftet af vår nyare tid i ringare antal än vederbort blifvit åt efterverlden bevarade. Rikets handlingar förvarades nemligen under medeltiden merändels hos Konungens Kanslerer och under de första Konungarne af Wasaätten hos Sekreterarne i Kansliet, hvarigenom förskingring lätt kunde uppstå. Än svårare förluster uppstodo derigenom att Unions-konungar, särdeles Christian II, förde många af Sveriges viktigaste handlingar ur riket. Då vid K. Sigismunds uppträdande på den Svenska thronen en ny union syntes hota med vådor i detta afseende funno de, som togo rikets bästa i akt, rådligt att i Sigismunds konungaförsäkran (1594) intvinga en punkt af följande lydelse: "Efter stor oreda finnes uti Kansliet med riksens bref och handlingar, derföre skole de med första öfversedde blifva, inventerade och registrerte och sedan samteligen nederlagde, dertill ock *ett visst rum förordnas skall, der de alltid utan någon rumsens förändring och omskiftelse skole förvarade blifva*; öfver hvilka Öfverste-Kanslern med två andra af Riksens Råd och våra egne Svenske Sekreterare, som dertill skicklige äre och af den rätte Augsburgiske läre, skole hafva lås och nyckler". Detta uttalande må väl, icke utan skäl, anses såsom *första grunden till bildande af ett Riks-Archiv*; emellertid kunde det i anseende till tidsförhållandenas beskaffenhet icke omedelbart leda till det åsyftade målet. K. Carl IX lemnade detta mål icke ur sigte utan vidtog åtgärder för dess uppnående. Likväl är det först under K. Gustaf II Adolph som Riks-Archivet i sammanhang med Kansliets utbildning kom till en fast organisation. Det första vittnesbörd derom lemnar en af Riks-Kans-

lern Axel Oxenstierna den 16 October 1618 affattad Kansli-Ordning, enligt hvilken den främsta af Kansliets Sekreterare var stäld i spetsen för "Riks-Archivum, det nya så väl som det gamla", med biträde af tre gode skrifvare, väl förfarne åtminstone i Latin och Tyska. Denna anordning bekräftades af K. Gustaf Adolph i Kansli-Ordningen utfärdad i Juni 1620, endast med den förändring att Archivets föreståndare erhöi fyra tjenstemän sig till biträde. Den väl affattade instruktion, som nu gafs Sekreteraren Peder Månsson Utter såsom förman för Archivet har i sina hufvuddrag ingått i alla följande Kansli-Ordningar och äfven i nu gällande instruktion. Archivets organisation bestämdes och utvecklades ytterligare genom den Kansli-Ordning, som K. Gustaf Adolph utfärdade i Juni år 1626 före sin afresa till Preussen. Deri förekommer nemligen det stadgande att den ene af de två Riksens Råd, som förordnades Riks-Kanslern till biträde såsom Kansli-Råd, skulle vara *Custos Archivi* och hafva Riksens gamla Kansli eller Archivum under händer, assisterad af den främste Sekreteraren och hans medhjelpare. Derjemte stadgades nu ock att så väl Riksens Archivum som Kansliet skulle vara i *Stockholm* samt att åt Riks-Archivet skulle utväljas beqväma hvalf, åtminstone tre. "Uti det innersta — heter det — skole akterne som original eller af importans äre, disponeras, åtskiljas och förvaras uti skåp och lådor dertill förordnade; uti det andre skole alle breffkister, som akterne ligga confus uti, gömmas så länge de rätteligen åtskiljas och disponeras kunne, uti det tredje och ytterste skall Archivi Custos- och Sekreteraren med sine underhafvande col-laboranter sitta och arbeta, och må uti det yttersta hvalfvat hafvas eld och ljus, men ingaledes uti de tvänne förste, med mindre att det sker några få gånger

att torka hvalfven att vätskan icke gör brefven skada, och sådant uti Kansli-Rådets och Sekreterarens egen personliga närvaro intill all elden är slocknad". Enligt Kansli-Ordningen af år 1661 skulle den fjerde af Riks-Kansli-Råden vara Custos Archivi. Senare Kansli-Ordningar nämna ej någon sådan särskild öfverstyresman, men Riks-Archivet fortfor att stå under Kansli-Collegii öfverinseende. Då detta Collegium år 1801 upphörde förordnades Hof-Kanslern att hafva inseende öfver Riks-Archivet, hvilken anordning fortfor tills vid departementalstyrelsens införande år 1840 Hof-Kanslers-Embettet upphörde och Riks-Archivet omedelbart blef stäldt under Eders Kongl. Maj:ts Ecklesiastik-Departement.

Det kan på goda grunder antagas att antalet af tjenstemän vid Riks-Archivets första organisation var väl afpassadt efter behovet med afseende på archivaliernas dåvarande mängd. Sedermera har under tidernas lopp antalet väl något vexlat, men i allmänhet under de två första seklen varit i förhållande till arbetsmaterialet större än det ännu är. Efter år 1809 har antalet af tjenstemän tvänne gånger blifvit minskadt, oaktadt archivalierna oafbrutet varit i stark tillväxt. Följden af detta förhållande blef ock snart märkbar, den nemligen att det erforderliga arbetet icke kunde med nödig kraft bedrifvas. När år 1837 Landshöfdingen Hans Järta förordnades att förvalta Riks-Archivarieembettet fästade han i ett underdånigt betänkande den 20 October nämnda år Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på det rådande missförhållandet och framhöll Riks-Archivets dåvarande stora behof både af ökad personal och ökad utrymme, såvida det ursprungliga ändamålet med detta embetsverk, som hade att värda och ordna dels de gamla bland rikets handlingar, källorna för dess historia under förflutna tider, dels de nya, som borde årligen dit af-

lemnas för att, der förvarade, vara tillgängliga för embetsverk och enskilde vid förekommande behof af upplysningar, skulle kunna uppnås. Detta blef början till Riks-Archivets pånyttfödelse, som af Järta kraftigt bereddes. Det är i främsta rummet denne om fäderneslandet högt förtjente man Riks-Archivet har att tacka att dess behof blefvo småningom afhjulpna, och den reorganisation, som på underdånig framställning af den berömlige man, hvilken, enligt Järtas önskan, blef hans närmaste efterträdare, i nåder stadgades år 1853 och som genom nu gällande Instruktion fått sin ytterligare bekräftelse och fulländning, är ett förverkligande af den plan, som Järta för Archivets återupprättande efter moget betänkande utkastade.

Det behof af ny lokal för Riks-Archivet, som enligt hvad ofvan är antydt Landshöfdingen Järta med styrka framhållit, blef med tiden erkändt såsom oafvisligt. Sedan i anledning deraf huset N:o 2 vid Skeppsbron — det då så kallade Ridderstolpeska — blifvit för statens räkning inköpt och anvisadt till lokal för Riks-Archivet verkställes Archivets flyttning från Kongl. Slottet år 1846. Det dröjde emellertid ej synnerligen länge innan den upptäckt gjordes att den nya lokalen var för ändamålet olämplig af den anledning, att grunden befanns vara till den grad bristfällig att huset belastadt med så tunga samlingar hotade att instörta. Följden häraf blef att archivalierna ånyo måste flyttas. Denna flyttning verkställes år 1865 till nuvarande riksarchivhuset, N:o 4 på Riddarholmen, som tillföreneh innehafvs af Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Commerce-Collegium. När archivalierna dit inflyttades ansågs detta hus, med beräkning att det s. k. Stora hvalfvet under Kongl. Slottets vestra flygel fortfarande finge af Riks-Archivet disponeras, kunna lemna tillräckligt ut-

rymme för den vanliga årliga tillväxten under åtskilliga decennier. Emellertid har Riks-Archivet under den tid, som sedermera förflutit, ansevärt ökat utöfver hvad då kunde beräknas, isynnerhet i följd af nådiga cirkulärbrevet den 28 September 1869, genom hvilket blifvit i nåder föreskrifvet att alla i Häradsrätternas archiv befintliga domböcker, tänkeböcker och andra dylika rättsskipningen rörande handlingar, tillhörande tiden före år 1736, skulle till Riks-Archivet öfverlemnas för att för framtiden der förvaras. Från samtliga domsagorna i riket, med undantag af tvänne, hafva sådana handlingar inkommit äfvensom från fyra af rikets städer. Riks-Archivet har derigenom erhållit dyrbara historiska skatter, men dermed har ock en så betydlig del af det lediga utrymmet allaredan blifvit upptagen, att den tidpunkt icke är synnerligen långt aflägsen, då för beredande af nödigt utrymme antingen tillbyggnad måste ske till det nuvarande archivhuset eller en annan tillräcklig och ändamålsenlig lokal åt Riks-Archivet anordnas.

Under det nyss förflutna året har archivaliernas ordinarie tillväxt genom de leveranser, som från de särskilda expeditionerna af Eders Kongl. Maj:ts Kansli inkommit, icke varit obetydlig. Den har utgjort 252 volumer, dels Statsrådsprotokoll, dels afgjorda handlingar enligt hvad underdånigst bilagda specifikation (Bilagan A) närmare utvisar. Den extraordinarie tillökningen har under samma tid jämväl varit betydlig, dels genom åtskilliga slags archivalier, som genom föräring, köp eller eljest förvärfvats, enligt underdånigst bilagda förteckning (Bil. B), dels derigenom att Kanslern för Universitetet i riket till Riks-Archivet låtit aflemna Kanslersarchivens handlingar från äldre tid till och med år 1865.

De rika historiska skatter, som i Riks-Archivet förvaras, lemnas ingalunda obegagnade. Antalet af forskare, som anlita dem, har mer och mer ökat. Under tiden från den 1 Juli 1874 (från hvilken tidpunkt specifika uppgifter för hvarje dag föreligga) till nämnda års slut besöktes Riks-Archivet af 49 forskare, bland hvilka fem voro utländske. Antalet af forskare, som under året 1875 arbetat i Riks-Archivet har uppgått till 110. Af dem voro 100 inländske och 10 utländske. Utom nämnde forskare hafva i medeltal fem fruntimmer dagligen varit sysselsatta med afskrifter för svenske och utländske forskare. I forskarnes antal har icke inräknats de många tillfällige sådane, hvilka för det ena eller andra embetsverkets räkning i Archivet sökt upplysningar. Enligt 10:e § af nådiga Instruktionsen för Riks-Archivets embets- och tjänstemän hålles Archivet öppet under Maj, Juni, Juli och Augusti månader alla helgfria dagar jemväl 2 timmar om eftermiddagen, om forskare anmäla sig att under sådan tid begagna några archivalier. Denna utsträckta arbetstid har af forskare nästan hvarje dag blifvit tagen i anspråk.

Den vid Riks-Archivet anställda tjänstemannapersonalen har under det förflutna årets lopp varit sysselsatt i första rummet med de arbeten, som erfordras att väl betjena den allmänhet, som i Archivet sökt upplysning och som i många fall är i behof af tjänstemännens vägledning och verksamma biträde. Derjemte har fortsatt ordnande och katalogiseringsarbete, kollationering af en icke obetydlig mängd officiela afskrifter, fullständiggande af äldre riksregistratur samt fullständigande och rättande af äldre förteckningar upptagit mycket arbete, som jemväl derigenom förökats att vid Archivets starka tillväxt omflyttningar icke kunnat undvikas. Bland sådana arbeten af större omfång må särskildt nämnas

det som blifvit användt på den betydliga samlingen af handlingar rörande Estland och Lifland. Denna samling, som under de senare åren ofta blifvit ånlitad af utländske forskare, har befunnits erfordra en genomgripande revision, hvilken till en del blifvit under året verkställd.

En annan art af archivarbetet, som under det förflutna året verksamt bedrifvits, är utgifvande i tryck af historiskt viktiga handlingar. I detta afseende har jag att underdånigst anmäla att 6:e delen af *K. Gustaf I:s Registratur* utkommit, bekostad af särskildt anslagna statsmedel, samt att på bekostnad af den till Riks-Archivets disposition ställda fond, som framlidne Sekreteraren i Krigs-Hofrätten Grefve Carl Erik Ludvig Walter Posse genom testamente af den 9 Maj 1868 anslagit till fortsatt utgifvande af Svenskt Diplomatarium m. m., under år 1875 utkommit *Svenskt Diplomatarium, från och med år 1401*, första delen, första häftet. Det förstnämnda arbetet har blifvit redigeradt af Aktuarien D:r V. G. Granlund, det senare af Andre Amanuensen, Kammarherren Carl Silfverstolpe. Dessutom hafva förberedelser blifvit gjorda för utgifvande af de äldsta *Rådsprotokollen*, hvilket arbete så framskridit att tryckningen i dessa dagar kan taga sin början. Redaktionen af denna samling är uppdragen åt Förste Amanuensen D:r N. A. Kullberg. Ännu en annan serie af Svenskt Diplomatarium har under det förflutna året blifvit börjad, och hafva förberedelserna till tryckning deraf temligen långt framskridit. Redaktionen af denna serie är uppdragen åt extraordinarie Amanuensen D:r Emil Hildebrand.

Archivets samtliga tjenstemän hafva under det förflutna året, med undantag af den tid de hvar för sig fått enligt Instruktionen åtnjuta semester, utöfvat sina

befattningar. Redan tillförene i underdånig skrifvelse den 17 October 1874 har jag dristat för Eders Kongl. Maj:ts uttala min underdåniga åsigt att de arbetskrafter, som stå Riks-Archivet till buds, icke äro tillräckliga i förhållande till det myckna arbetet, som föreligger. Jag tror min skyldighet fordra att nu icke dölja att erfarenheten under det förflutna året ytterligare bekräftat min öfvertygelse i detta afseende.

Någon tillökning i arbetskraft har visserligen vunnits derigenom att någre unge män under år 1875 sökt anställning såsom extraordinarie Amanuenser i Riks-Archivet. Detta skulle innebära en god förhoppning för framtiden, om dem kunde erbjudas sådan ersättning för arbetet, som efter nuvarande förhållanden kunde anses någorlunda tillfredsställande. Anledning är dock nu att befara att de ej länge kunna egna Riks-Archivet sin tjänst, utan då tillfälle sig erbjuder afgå till ekonomiskt tacksammare arbetsfält.

Med djupaste vördnad, tröhet och nit framhårdar

Stormächtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste och tropligtigste
tjänare och undersåte

R. M. BOWALLIUS.

Stockholm den 31 Januari 1876.

Bil. A.

Förteckning på de archivalier, som från Kongl. Maj:ts Kansli-Expeditioner under år 1875 blifvit till Kongl. Riks-Archivet aflemnade:

från Kongl.	<i>Justitie-Stats-Expeditionen:</i>	Af gjorda handlingar 1864	7	volumer
»	»	<i>Justitie-Revisions-Expeditionen:</i>		
		Högsta domstolens protokoll 1855—1856	12	»
		Revisionsakter för 1873	45	»
		Utslagshandlingar för 1873 ...	64	»
»	»	<i>Landtförsvars-Departementets Kansliexpedition:</i>		
		Statsrådsprotokoll 1843—1849	14	»
»	»	<i>Sjöförsvars-Departementets Kansliexpedition:</i>		
		Departementets handlingar 1863	5	»
		D:o 1864	5	»
»	»	<i>Civil-Departementets Expedition:</i>		
		Departementets handlingar 1869	18	»
		D:o 1870	19	»
		saamt diverse handlingar för äldre år.		
»	»	<i>Finans-Departementets Expedition:</i>		
		Departementets handlingar för 1865	14	»
»	»	<i>Ecklesiastik-Departementets Expedition:</i>		
		Departementets handlingar för 1871	49	»
			252 volumer.	

BII. B.

Förteckning på archivaliernas tillfälliga förökning under år 1875, uppkommen genom föräring, köp eller annorledes:

Handlingar angående Lagkomitén och Lagberedningen, funna i Rådmannen Jakobssons sterbhus, aflemnade af Herr Justitie-Rådet C. Naumann.

Nils Jonssons Ordinantsbok 1634 och följande är. Ett band in folio.

Fastebref på pergament den 20 Jan. 1752 å ett hus i Stockholm, kvarteret Paris N:o 98.

Kassaböcker och handlingar tillhörande Presteståndets hit donerade archiv, aflemnade af Herr Regementspastor Almqvist.

Trenne stycken köpe- och fastebref å jord i Bosnaberga i Wingåkers socken, Oppunda härad, daterade åren 1400, 1426 och 1433, samt ett af Stockholms Magistrat utfärdadt intyg om ett husköp, dateradt 1536; alla fyra öfverlemnade af Magistraten i Nyköping.

En förseglad låda innehållande H. Exc. Grefve G. Löwenhjelm's efterlemnade papper, aflemnade af Herr Professor And. Fryxell.

Fyra stycken originalbref från Fältmarskalkarne C. G. Rehnsköld och Magnus Stenbock till Prinsessan Ulrika Eleonora 1703—1714 samt ett d:o från Casten Feif till C. G. Rehnsköld 1706; alla fem skänkta af Hans Maj:t Konungen.

Oppunda härads Domböcker på 1650-, 1670- och 1700-talen, förmultnade fragment, funna i Sköldinge kyrka och aflemnade af e. o. Amanuensen V. Örnberg. 1 vol.

Medelpads domsagas archiv före år 1735, insandt af Landshöfdinge-Embete i Heruösand.

En vol. afskrifter ur Spanska Stats-Archivet i Simancas, angående Drottning Christinas historia 1653—1658, gjorda 1861 af Residenten Bergman och aflemnade af Kongl. Utrikes-Departementet.

En vol. Justitie-Deputationens conceptprotokoll och handlingar för 1765—1766 års Riksdag m. m., öfverlemnad från Kongl. Svea Hofrätt.

Magistratens i Dorpat frejdebetyg för Jürgen Witkas. Dateradt 5 Febr. 1645. Pergament.

Magistratens i Strengnäs fastebref å en tomt derstädes. Dat. 19 Aug. 1489. Pergament.

Westbo härads Domböcker 1615—1624, insända af Herr Häradshöfding Ekenman. 1 vol.

2.

Årsberättelse för år 1876.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Underdånig berättelse om Riks-Archivets skick och om hvad under det förflutna året, 1876, timat i afseende på archivaliernas tillväxt och deras anlitage samt archivarbetenas fortgång får jag till åttlydnad af föreskriften i 3:e § 10:e momentet af Eders Kongl. Maj:ts den 23 December 1874 gifna nådiga Instruktion för Riks-Archivets embets- och tjenstemän härmed underdånigst afgifva.

I sammanhang med en kort öfversigt af Riks-Archivets forna öden anfördes i den första underdåniga årsberättelsen, afgifven den 31 Januari 1876, några uppgifter rörande de åt Riks-Archivet anvisade lokaler, hvarvid i underdånighet omförmäldes att utrymmet inom det nuvarande archivhuset vore så upptaget att den tidpunkt icke kunde vara långt aflägsen då antingen tillbyggnad måste ske för att bereda ytterligare utrymme eller ock en annan ändamålsenlig och tillräcklig lokal åt Riks-Archivet anordnas. Då under det nyss förflutna året archivaliernas tillväxt, såsom längre ned närmare skall i underdånighet ådagaläggas, varit

ganska betydlig och det lediga utrymmet följaktligen ytterligare blifvit förminskadt, bör jag ej underlåta att på detta förhållande fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet. Då egendomen N:o 4 på Riddarholmen bestämdes att blifva förvaringsrum för rikets handlingar afsågs dermed att bereda en lokal tillräcklig icke blott för några decennier utan för en vida längre tidrymd. För att detta ändamål skulle kunna vinnas beviljade Rikets Ständer vid 1862—1863 års Riksdag, med bifall till derom gjord nådig proposition, ett anslag af 100,000 Riksdaler. Riksmynt till bestridande af utgifterna så väl för reparation och förändrad inredning af de å egendomen befintliga byggnader som ock för uppförande af en ny byggnad å gårdstomtens östra sida, hvarmedelst skulle beredas ett utrymme mer än dubbelt större än som för Riks-Archivets dåvarande behof ansågs erforderligt. Sedan ritningar och förslag till egendomens anordnande till Riks-Archiv blifvit uppgjorda och fastställda, erhöll Öfver-Intendents-Embetet genom nådigt bref den 7 Augusti 1863 befallning att gå i författning om verkställandet af det afsedda arbetet så väl i afseende på förändring af egendomens gamla åbyggnad som ock uppförande af en ny byggnad. Tillfälliga omständigheter hindrade arbetets verkställande efter den fastställda planen. Öfver-Intendents-Embetet förständigades nemligen genom nådigt bref den 15 April 1864 att tills vidare uppskjuta omförmälda nybyggnad i afvaktan af ett slutligt bestämmande af sammanbindningsbanans sträckning straxt norr om egendomen och deraf föranledda tomtregleringsåtgärder. Deremot blef den gamla åbyggnaden behörigen anordnad för Riks-Archivets behof så att archivaliernas ditflyttning från f. d. Ridderstolpeska huset kunde ega rum år 1865. Kostnaden för det

fullbordade reparations- och inredningsarbetet uppgick till 27,386 Rdr 59 öre. Af det anvisade anslagsbeloppet återstod alltså för den tillämnade nybyggnaden 72,613 Rdr 41 öre. Men detta byggnadsarbete har, sedan anledningarna till det anbefalda uppskofvet allaredan upphört, ytterligare fått anstå enligt nådiga brefvet till Öfver-Intendents-Embetet den 11 Maj 1866, och ehuru beslutet om nybyggnaden icke formligen blifvit upphäfdt, lär det numera icke kunna bringas till snar verkställighet, sedan det reserverade anslagsbeloppet vid Riksdagen år 1869 blifvit från Riksgäldskontorets utgiftsstat affördt af den anledning, att det ansågs icke behöfva användas under de närmaste femton eller tjugu åren. Denna beräkning har likväl af verkligheten blifvit i icke ringa mån korsad genom archivaliernas oväntadt starka tillväxt under de senare åren, isynnerhet derigenom att till följd af stadgandet i nådiga cirkulärbrefvet den 28 September 1869 alla i Häradsrättsarchiven befintliga domböcker, tänkeböcker och andra dylika rättsskipningen rörande handlingar, tillhörande tiden före 1736, blifvit till Riks-Archivet öfverlemnade, äfvensom dylika handlingar från fyra af rikets städer, Engelholm, Grenna, Luleå och Piteå. Under den tid af föga mer än ett decennium, som förflutit sedan det nuvarande archivhuset åt Riks-Archivet uppläts, har i sjelfva verket massan af archivalier så ökats att något ledigt utrymme nu finnes endast derigenom att Riks-Archivet, jemlikt nådigt medgifvande af den 24 November 1865, fortfarande disponerar det s. k. Stora hvalfvet under Kongl. Slottets vestra flygel. Den för mer än tio år sedan uppgjorda och fastställda ritningen till tillbyggnad å nuvarande archivhusets tomt torde, äfven om anslaget ännu vore tillgängligt, knappt vara lämpligt att oför-

ändrad användas, då erfarenheten kraftigt talar för att, om och när en tillbyggnad kommer att ske, den bör göras betydligt större, på det att den må kunna motsvara behovet under en längre framtid. Om, såsom sannolikt är, dervid skulle erfordras ett större gårdsutrymme än den nuvarande archivtomtens, synes ett lämpligt sådant lätt kunna erhållas från en tillgränsande tomt, f. d. Kongl. Fatburen, som numera icke för sitt forna ändamål lärer vara behöflig. Då det kommit till min kunskap att tomtregleringsåtgärder i Riks-Archivets närmaste granskap lära ånyo förestå, dels derigenom att en föreslagen ny gata skulle framdragas öfver fatburstomten, dels ock af den anledning att egaren af en annan tillgränsande tomt, Boktryckeribolaget P. A. Norstedt & Söner, väckt fråga om jemnkning af gränslinien emellan nämnda tomt och Riks-Archivets samt afsöndrande af erforderlig areal till en ny gata mellan förstnämnda tomt å ena sidan och Riks-Archiv- och Fatburstomterna å den andra, har jag trott mig böra begagna detta tillfälle att i underdånighet erinra om Riks-Archivets alltmer sig närmande behof af ökad utrymme och dervid framlägga alla de omständigheter, som med denna för Riks-Archivet magtpåliggande angelägenhet stå i samband.

Archivaliernas vanliga tillväxt genom leveranser från de särskilda Expeditionerna af Eders Kongl. Maj:ts Kansli har under år 1876 utgjorts dels af Protokoll, Conceptskrifvelser och Expeditionslistor, dels af afgjorda handlingar, tillsammans 249 volumer, enligt underdånigst bilagda specifikation (Bilagan A).

En nästan lika stor extraordinarie tillökning, uppgående enligt underdånigst bifogade förteckning (Bilagan B) till 244 volumer, har äfven under det för-

flutna året kommit Riks-Archivet till godo, till någon del genom föräring och deposition, men till största delen genom fortsatt aflemnande af domsagornas äldre archivhandlingar. Sålunda hafva inkommit domböcker med flera handlingar från Norra Helsinglands samt från Rönnebergs, Onsjö och Harjagers domsagor, utgörande dessa archivalier de sista, som, så vidt nu känt är, enligt ofvannämnda nådiga cirkulärbref af den 28 September 1869 från Häradsrättsarchiven skolat aflemnas.

En annan rätt betydlig samling af archivalier är anmäld men ännu ej till Riks-Archivet aflemnad. Sedan Eders Kongl. Maj:ts Serafimer-Ordensgille med nästlidne år upphört måste, jemlikt 3:e § 5:e momentet af nådiga Instruksjonen för Riks-Archivets embets- och tjenstemän, i Riks-Archivet beredas utrymme för nämnda upplösta styrelseverks archiv. Det skall ock der blifva inrymdt med undantag af de delar deraf, som lämpligen böra öfverlemnas till de embetsverk, på hvilka blifvit öfverflyttade de förrättningar, som tillförene ålegat Ordensgillet.

Archivaliernas tillväxt genom åtgärder för att med anledning af föreskriften i 3:e momentet af nyssnämnde § i gällande Instruksjon fullständiggöra Archivets samlingar har under det förflutna året jemväl blifvit befrämjad. Det är af gammalt väl bekant att Riks-Archivets förråd af handlingar till upplysning af vår medeltids historia är jemnförelsevis ringa, enär i följd af oblida tidsförhållanden talrika och viktiga statshandlingar kommit att stadna utom riket. Flera omständigheter och särskildt fortsättningen af Svenskt Diplomatarium, som numera i Riks-Archivet besörjes, hafva föranledt mig att fästa uppmärksamhet vid de många för Riks-Archivet angelägna Svenska hand-

lingar, som förvaras i Kongl. Danska Geheime-Archivet, och företrädesvis den så kallade Stureska urkundsamlingen, äfven benämnd Sturearchivet, en samling af archivalier, som uppgående till ett antal af omkring 2000 omfattar åren 1492—1521 och utgöres bland annat af bref dels i original dels i concept från och till Sten Sture den äldre, Svante Sture och Sten Sture den yngre. Uti skrifvelse till Chefen för Eders Kongl. Maj:ts Ecklesiastik-Departement den 6 Juli nästlidna år tillät jag mig att väcka fråga om åtgärders vidtagande att utverka Kongl. Danska regeringens medgifvande att ifrågavarande handlingar finge successivt utlånas från Geheime-Archivet till Riks-Archivet för att afskrifvas. Sedan denna tillåtelse blifvit beredvilligt medgifven har Riks-Archivet genom välvillig medverkan af Eders Kongl. Maj:ts Utrikes-Departement fått emottaga den första afdelningen af Sturehandlingarna, utgörande 200 n:r, hvilkas afskrifning bedrifves med så stor skyndsamhet, som tillgängliga arbetskrafter medgifva. När afskrifningen är fullbordad skola de låntagna handlingarna genast återsändas, hvarefter en ny afdelning dylika är att från Geheime-Archivet förvänta.

En åtgärd i likartadt syfte har under det förflutna året ytterligare förekommit. I anledning af en i tidningarna meddelad underrättelse att en betydlig samling af förut okända pergamentshandlingar blifvit år 1875 funnen i Rådhuset i staden Reval, bland hvilka handlingar berättades vara åtskilliga af vigt för Sveriges historia, anmodade jag genom skrifvelse den 9 Mars sistlidna år Archivarien, Riddaren af Eders Kongl. Maj:ts Wasa-Orden C. Russvurm, hvilken såsom forskare tillförene anlitat Riks-Archivet och i sina skrifter visat stort interesse för Sveriges historia, att

förskaffa Riks-Archivet en fullständig förteckning öfver de funna permebrefven. En sådan förteckning, tryckt och införd i »Beiträge zur Kunde Ehst-, Liv- und Kurlands, herausgegeben von der Ehstländischen Literarischen Gesellschaft», B:d II ss. 174—280, har mot slutet af nästlidna år af Archivarien Russvurm blifvit Riks-Archivet meddelad. Denna ådagalägger tillfullo fyndets stora betydhet. Många af dessa handlingar angå visserligen förhållanden, som icke beröra Sveriges historia, men deremot finnas ock rätt många af det värde att de förtjena att intagas i Svenskt Diplomatarium, hvarför anstalt skall fogas att tillförlitliga afskrifter af dem må erhållas.

I föregående underdåniga årsberättelse omförmäldes att Archivets rika skatter mer och mer uppsöktes och begagnades. Sådant har förhållandet jemväl varit under år 1876, och de besökande hafva understundom samtidigt varit så många, att flera icke beqvämligen skulle kunnat rymmas. Under år 1875 besöktes Riks-Archivet af 110 forskare, men antalet af sådana har under år 1876 uppgått till 134 (3 från Finland, 1 från Lifland och 2:ne Norrmän), i hvilket antal ej inberäknats åtskillige tillfällige besökande, som för det ena eller andra embetsverkets räkning i särskilda fall sökt upplysningar. Under det nyss förflutna året hafva ock, likasom under det näst föregående, flera fruntimmer, vanligen fyra eller fem, dagligen varit sysselsatta att afskrifva handlingar för särskilde forskares räkning, någon gång äfven för Riks-Archivets egen. Det tillfälle, som enligt Instruktionens 10:c § är forskare beredt att under Maj, Juni, Juli och Augusti månader arbeta i Riks-Archivet äfven under eftermiddagarne tvänne timmar, har under det sistförflutna året icke lemnats obegagnadt, utan nästan hvarje dag tagits i anspråk.

Näst en sorgfällig vård af Archivets dyrbara historiska skatter, så noggrann att intet förskingras eller förderfvas, bör det vara archivtjenstemannens främsta åliggande så väl att räcka den vetenskaplige forskaren en hjälpsam hand som ock att med vägledning och råd väl betjena den allmänhet, som i Riks-Archivet söker upplysningar. Att Riks-Archivets tjenstemän i dessa hänseenden varit under det förflutna året lifligt medvetne af sina pligter och samvetsgranne i deras uppfyllande vågar jag i underdånighet försäkra med full tillförsigt att sådant äfven erkännes af dem, som anlitat Archivet. De många nödvändiga archivarbetena hafva fullföljts under det förflutna arbetsåret så vidt tillgängliga arbetskrafter medgifvit. De ordinarie tjenstemännen, såväl Aktuarier som Amanuenser, hafva under året, med undantag af den tid hvar och en fått åtnjuta medgifven semester, varit i verksamhet och utöfvat sina befattningar.

Aktuarien vid Historiska afdelningen D:r *O. T. F. von Feilitzen* har under fullgörande af de åligganden, som enligt Instruktionsen särskildt tillhöra honom, uppgjort en ny öfversigtskatalog öfver de många särskilda grupper af handlingar, som äro uppställda i kabinettet bredvid det större arbetsrummet, hvilka handlingar af forskare mycket anlitas. Äfven har han såsom Archivets tillförordnade Bibliothekarie fullgjort hvad enligt Instruktionsens 9:e § honom i sådan egenkap ålegat. Han har ock på grund af frivilligt åtagande haft uppdrag att föra Riks-Archivets räkenskaper. Derjemte har han fortsatt förarbetena för utgifvande af andra afdelningen af *Kyrkoordningar och förslag dertill före 1686*, hvilka förarbeten så fortskridit att tryckningen af denna afdelning nu kan börjas.

Aktuarien vid Administrativa afdelningen D:r *V. G. Granlund* har, jemte fullgörande af de göromål, som enligt Instruktionen tillhöra hans Aktuariefattning, fortsatt det honom förut uppdragna arbetet att ordna och förteckna den stora och viktiga samlingen »Livonica» eller handlingarna rörande Estland, Lifland, och Ingermanland. Derjemte har han i den mån öfriga tjenstegöromål medgifvit fortsatt arbetet såsom redaktör af serien *K. Gustaf I:s Registratur*, hvaraf 7:e delen, som nu är under pressen, så framskridit, att åtta ark äro färdigtryckta.

Förste Amanuensen D:r *N. A. Kullberg* har deltagit i ordnandet af en samling äldre judiciela och administrativa handlingar, hvilka, länge förvarade i det s. k. Stora hvalfvet, befunnits behöfva noggrannare genomgå. I sammanhang med den honom uppdragna redaktionen af den nya serie, som under titeln *Rådsprotokoll*, nu är under tryckning, har han verkställt en noggrann, kritisk granskning af de äldsta Rådsprotokollen, ett synnerligen svårt och tidsödande arbete, men som funnits oundgängligt, på det att dessa protokolls utgifvande i tryck måtte medföra all den dermed afsedda nytta. D:r Kullberg har dessutom med Aktuarierne deltagit i den dagliga expeditionen till forskares och allmänhetens betjenande.

Förste Amanuensen Friherre *C. E. B. Taube* har verkställt en nödig befunnen revision af Riksens Ständers bref 1719—1772, dervid besörjt erforderlig inbindning och ombindning och öfver en del af dessa bref upprättat nya register såsom ock öfver åtskilliga andra riksdagsacta. Vid verkställd granskning af Presterskapets besvär, acta ecclesiastica och andra samlingar har han dels uttagit och stiftsvis ordnat handlingar angående skolväsendet dels ock uttagit

och på de ordinarie serierna inlagt en mängd Landshöfdinge- och Consistorii- skrivelser, som på nämnda samlingar orätt blifvit förlagda. Han har ock ordnat och på behöriga ställen fördelat åtskilliga från Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Svea och Göta Hofrätter aflemnade handlingar. Derjemte har Friherre Taube äfven deltagit i den dagliga expeditionen.

Andre Amanuensen *E. W. Bergman* har jemte Förste Amanuensen D:r Kullberg ordnat förenämnda samling äldre judiciela handlingar. Efter afslutande af sagda arbete har han börjat ordna en betydlig samling af handlingar, hvilka från Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Collegium för åtskilliga år sedan till Riks-Archivet aflefnades, utgörande till en icke ringa del Grefve Magnus Gabriel De la Gardies brevveling. Han har derjemte deltagit i den dagliga expeditionen.

Andre Amanuensen Kammarherren *C. G. U. Silfverstolpe*, som fått i uppdrag att fortsätta ordnandet af de från Häradsrättsarchiven inkomna domböcker med flere handlingar, har under år 1876 fullständigt ordnat domböckerna från Medelstads härad för åren 1651—1735, från Lister 1663—1729 och från Bräkne härad 1669—1733. Han har sig ock uppdraget att med erforderligt biträde verkställa afskrifningen af de från Geheime-Archivet i Köpenhamn låntagna Sturehandlingarna. Jemte deltagande i den dagliga expeditionen har Silfverstolpe för öfrigt varit sysselsatt med arbete för fortsättning af *Svenskt Diplomatarium*. Af den serie, som af honom redigeras, har under det förflutna året utkommit andra häftet; tryckningen af det 3:e häftet har ock börjat och framskridit till 6:e arket.

Vid archivarbetena under det förflutna året hafva jemväl biträdt under längre eller kortare tid extra-

ordinarie Amanuenserne J. W. Lundgren, L. M. V. Örnberg, Kammarjunkaren C. H. Tersmeden, D:r E. Hildebrand, D:r J. G. Theel, Philos. Candidaten H. Hernlund och D:r J. Th. Westrin. Af dessa har *Lundgren* under de tider då någon af de ordinarie tjänstemännen åtnjutit semester och äfven eljest vid behof deltagit i den dagliga expeditionen, derjemte har han fått i uppdrag att granska riksregistraturet och conceptsamlingen i ändamål att det förra må blifva completeradt så vidt den senare dertill lemnar material;

Örnberg, som tjänstgjort endast under det förflutna årets sista tredjedel, har varit sysselsatt med ordnande af samlingen »Biographica» och derjemte biträdt vid Sturehandlingarnas afskrifning;

Tersmeden har biträdt Archivets Bibliothekarie med de katalogiserings- och andra arbeten, som i Bibliotheket erfordrats;

Hildebrand har varit sysselsatt med förarbeten till den afdelning af Svenskt Diplomatarium, som han fått i uppdrag att redigera, nemligen serien från år 1348, hvaraf begynnelsen nyligen blifvit lagd under pressen; derjemte har han börjat en revision af permebrefsamlingen och verkställt ordnande af en mindre grupp af historiska handlingar;

Theel har haft sig uppdraget att ordna Kanslersarchivens handlingar, hvilka år 1875 med Riks-Archet införlifvades, och är detta arbete redan till större delen fullbordadt;

Hernlund har dels biträdt Aktuarien Granlund vid ordnandet af »Livonica» dels, under Tersmedens frånvaro en del af sommaren, varit Bibliothekarien behjelpig vid arbetena i Archivets Bibliothek;

Westrin, som först den 28 September 1876 antogs till extraordinarie Amanuens, har varit sysselsatt

med uppgörande af register till Beredningens protokoll i inrikes civile ärenden för år 1807, hvilket arbete han ock fullbordat.

Angående min egen verksamhet tillåter jag mig endast att i underdånighet yttra att jag, som under året 1876 ej begagnat semester, låtit mig angeläget vara att icke försumma något af de många och ansvarsfulla åligganden, som enligt 3:e § i gällande Instruktion tillhöra Riks-Archivarien.

Då den ordinarie tjänstemannapersonalen icke är tillräcklig att förrätta det vid archivaliernas starka förökning alltmer växande arbetet, är det visserligen en fördel att tillgång på extra ordinarie tjänstemän numera finnes. För det närvarande kan dock, med afseende på de knappa medel, som äro disponibla till arfvoden, icke af dem fordras eller väntas så mycket biträde som önskligt och behöfligt vore. Till oförtruet arbete uppmuntra emellertid de bättre utsigter för framtiden, som öppnats derigenom att Eders Kongl. Maj:t, med nådigt behjertande af Riks-Archivets verkliga behof, i nåder föreslagit Riksdagen att bevilja nödig tillökning i Riks-Archivets stat. Det länge kända behofvet af ökad arbetskraft skall derigenom, om Riksdagen ej vägrar sitt bifall, på ett tillfredställande sätt blifva afhulpet.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts.

underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåte

R. M. BOWALLIUS.

Stockholm den 31 Januari 1877.

Bil. A.

Specifikation på den ordinarie tillökningen år 1876
i Kongl. Riks-Archivets samlingar genom leveranser
från Stats-Departementen:

Kongl. Justitie-Revisionens concepter under åren 1844—1849.....	36	volumer
Kongl. Justitie-Revisionens expeditionslistor för samma år	6	»
Revisionsakter för 1874.....	40	»
Utslagshandlingar för år 1874.....	55	»
Högsta Domstolens protokoll för åren 1857 —1861	32	»
Kongl. Sjöförsvars-Departementets handlin- gar för åren 1865—1869	22	»
Kongl. Ecklesiastik-Departementets hand- lingar för år 1872	54	»
Kongl. Justitie-Departementets handlingar för år 1865.....	2	»
	249	volumer

samt dessutom

från Kongl. Justitie-Departementets Expe-
dition: Originalförordningar för 1876... 5 stycken.

Bil. B.

Specifikation på den extraordinarie tillökningen år 1876 i Kongl. Riks-Archivets samlingar, dels genom leveranser från offentliga verk och myndigheter, dels genom gåfvor eller deposition:

från Riksgäldskontoret: 1875 års riksdagsbeslut i hufvudskrift	1 band
» Göta Hofrätt: Historiska handlingar f. o. m. 1628 t. o. m. 1763	38 n:r
» Grefve Cronhielm på Flosta: div. handlingar ur Cronhielmska familje-archivet	5 fasc.
» Kammar-Archivet: Räkenskaper för de biskopliga godsens i Wiek i Estland från 1400 talet etc.	1 vol.
» Kronofogden J. Mörk: Norra Helsinglands domsagas domböcker 1618—1735	75 »
» Domhafvanden i Onsjö m. fl. häraders: Onsjö, Rönnebergs och Harjagers häraders archiv	124 »

244 volumer

samt från enskilde, såsom *gåfvor*: från Fru S. v. Feilitzen, född Lehnberg, Skuldebref på pergament för J. Apelblad den 29 Mars 1772.

Från Handlanden A. E. Anderson i Stockholm: Räkenskaper »ang. H. K. H. (Adolph Fredriks) giftermålsomkostnader», 7 blad, fol.

Från Protokollssekretären Kindblad: Kronprinsen Gustafs bref till Kongl. Maj:t, uppläst i Rådskammaren d. 3

Junii 1762, original, och egenhändiga anteckningar af Konung Gustaf III om utnämningar d. 2 Aug. 1789.

Från Fröken Puke på Göholm: Carl XII:s ordres d. 23 Oct. 1714 om officerares uppförande under hemmarschen från Turkiet, original; och såsom *deposition*:

Från Frih. Palmqvist på Mantorp, genom Frih. G. Djurklou: Jöran Månssons på Bolmsö jordebok, 1 band.

Anteckningar om Riks-Archivets bestämmelse och archivhandlingarnas fördelning

af

JOHAN AUGUST POSSE^{c)}.

Riks-Archivets ändamål är dels att vara Kongl. Maj:ts Kanslis arkivkontor, inrättadt att förvara och vårda samt vederbörande tillhandahålla alla handlingar, som till Konungens Kansli ingifvas och alla, som der författas, dels att förvara, ordna och vederbörande tillhandahålla andra handlingar af allmänna och större vikt, hvilka af åtskilliga anledningar blifvit dit öfverlemnade. Att vårda den förstnämnda klassen af handlingar, hvilka egentligen äro att anse såsom *Rikets* handlingar, var Riks-Archivets ursprungliga uppgift. Till dessa handlingar fogades tidigt andra af framstående vikt, och sådana hafva under tidernas lopp sam-

^{c)} Ehuru författaren, den tidigt bortgångne Aktuarien vid Riks-Archivets Administrativa afdelning, Juris Kandidaten Friherre J. A. Posse — högt aktad både såsom arkivman och vetenskaplig forskare — vid sin död (1865) icke hunnit lägga sista handen vid detta egentligen för Riks-Archivets egen personal afsedda arbete, har det dock för det sakra innehållets skull ansetts väl förtjena att offentliggöras. Utgifvaren har vid den revision, som borde föregå dessa anteckningars framläggande för allmänheten, tillåtit sig några få ändringar, tillägg och uteslutningar, men dervid bemödat sig om den varsamhet, som vid behandling af afidens mans arbete alltid är en oefftergiftig pligt.

lats i ansenlig myckenhet och af sådan beskaffenhet att äfven de äro af väsendtlig betydelse för fäderneslandets historia. Archivalierna sönderfalla alltså i *två hufvudafdelningar*.

De handlingar, som tillhöra *första hufvudafdelningen*, fördelas i sex olika slag, hvilket är en naturlig följd af målens behandling uti Konungens Kansli. Dessa sex olika slag äro: 1) *Akter* eller egentliga *Handlingar*, som till Kansliet inkommit och blifvit föremål för något regeringsbeslut, 2) *Diarier*, 3) *Protokoll*, 4) *Concepter*, 5) *Registratur* och 6) *Originalförordningar och andra originala Statsakter*.

Vid ordnandet af akterna eller handlingarna hafva, utom hvad angår Justitie och Utrikes ärenden, olika principer blifvit följda före och efter år 1841. Före detta år äro handlingarna, med nämnda undantag, fördelade efter de i målet hörda embetsmyndigheter och lagda i kronologisk ordning efter datum å det utlåtande, hvilket den sist hörda myndigheten afgifvit. Till följd häraf finnes en mängd olika rubriker t. ex. underdåniga utlåtanden af *Kammar-Collegium*, *Lanls-höfdingar*, *Militärbefälhafvare*, *Committéer* — till hvilka underd. utlåtanden höra såsom bilagor målets öfriga handlingar — *Enskildes Ansökningar* (nemligen i sådana mål, öfver hvilka någon myndighet ej blifvit hörd) m. fl. Från och med år 1841, sedan Departementalstyrelsen blifvit införd, äro handlingarna fördelade efter de olika Statsdepartementen och ordnade i tidsföljd efter dagen då målet af regeringen afgjordes. *Justitiehandlingar* hafva i allmänhet så väl före som efter 1841 blifvit ordnade kronologiskt efter dagen då saken blifvit hos Kongl. Maj:t afgjord. Handlingarna i *Utrikes ärenden* äro deremot på olika sätt ordnade efter sakhållanden.

Enär Kansliet ej blott verkade såsom Konungens Kansli utan jemväl såsom ett särskildt Riks-Collegium — Kansli-Collegium — och Justitie-Kanslers-Embetet, ehuru på sitt sätt ett fristående verk, ännu räknas till Konungens Kansli, så förvaras i Riks-Archivet icke endast dessa embetsverks underdåniga utlåtanden utan äfven deras särskilda archiv, innehållande afgjorda handlingar, diaries, protokoll, concepter och registratur.

Af samma skäl borde i Riks-Archivet äfven förvaras det numera upphäfdade Hof-Kanslers-Embetets archiv, hvilket dock ännu icke blifvit aflemnadt, utan tills vidare är stäldt under Justitie-Departementets vård.

Den för första hufvudafdelningens handlingar ofvan angifna ordning och klassifikation grundar sig på objektiva förhållanden och är noga bestämd, samt bör sålunda icke i något fall rubbas. Rörande de viktigaste af dessa handlingar må följande närmare upplysningar meddelas.

Riks-Registraturet börjar med år 1523. Dessförinnan finnas endast åtskilliga strödda samlingar afskrifter utaf Kongl. Bref. *Rådsprotokollen* börja med år 1622. För de äldsta tiderna innefatta Registraturet och Protokollen alla slags ärenden. Med år 1680 börjar serien af Utrikes Registratur och 1688 serien af Justitie-Revisionens Registratur. År 1713 inrättades sex särskilda Expeditioner i Konungens Kansli, hvilken anordning dock ej länge egde bestånd. Ifrån och med år 1719 fördelades Kansliet nemligen uti fyra Expeditioner: Inrikes- Utrikes- Krigs- och Justitie-Expeditionerna. Med åtskilliga förändringar fortvarade denna indelning till år 1840, då Kansliet fördelades i sju Statsdepartement.

Såsom förut är nämntt finnas för äldre tider *Justitie-ärenden* uti det allmänna Riks-Registraturet. År 1663 inrättades väl, under namn af *Nedre Justitie-Revisionen*, en särskild Expedition för dessa ärendens handläggning i Kansliet — i Rådet afgjordes Justitie-ärendena af hela eller en del utaf Rådet — men den fortlöpande serien af Justitie-Registratur börjar dock icke genast med detta år, utan förekomma äfven under flera år derefter Justitie-ärenden i det allmänna Riks-Registraturet. Först år 1688 börjar, såsom ofvan blifvit angifvet, det särskilda Justitie-Registraturet; serien är dock ej fullständig. De befintliga luckorna äro emellertid utan tvifvel en följd af den olyckliga slottsbranden år 1697. Efter detta år är serien oafbruten. Resolutionsböcker, 5 band för åren 1656—1755, innefatta inneliggande exemplar af domar och utslag underskrifna af Regeringen.

Serien af Råds-protokoll uti Justitie-ärenden är först från och med 1714 oafbruten, men dessförinnan finnas flera Justitie-protokoll ibland de öfriga Råds-protokollen, hvilka under Konungarne Carl XI:s och Carl XII:s regeringar till största delen innehålla Justitie-saker. Genom 1720 års Regeringsform stadgades, att hälften af Rådet skulle handlägga Justitie- och Utrikes-sakerna, och den andra hälften Inrikes- och Krigs-ärendena. I de viktigaste ärenden, frågor om krig eller fred m. m., var hela Rådet tillsammans. Åtskilliga mindre mål afgjordes enligt 20:e § af samma R. F. utaf Konungen med 2 Riks-Råd. Med anledning häraf finnas särskilda s. k. *Kabinets-protokoll*, äfven uti *Justitie-ärenden*, dock blott för åren 1751—1772. Dessa protokoll upptaga ansökningar om giftermål i skyldskapsled, qvinnors myndighet o. s. v., men icke benådnings-ärenden. Då uti 1772 års R. F. Konungen

återtog benådningsrätten för sig allena och förbehöll sig endast 2 röster i Justitie-Revisionen, så utöfvades denna benådningsrätt i Konungens Conseil. Protokollen öfver dessa benådnings-, lagstiftnings- och andra Justitie-ärenden, som inför Kongl. Maj:t föredrogos, äro dock i kronologisk ordning inbundna i samma band som andra Justitie-protokoll förda inför Rådet. Samma förhållande fortfar äfven sedan, genom Kongl. Förordn. den 15 Maj 1789, i stället för Justitiedivisionen af Rådet, Högsta Domstolen inrättats. Då blir titeln i stället för Justitie-Revisionens protokoll *Högsta Domstolens* protokoll, tillsammans med hvilka äfven äro inbundna protokoll öfver de Justitie-ärenden, som af Kongl. Maj:t blifvit afgjorda. Ifrån och med år 1809 äro Stats-Råds-protokollen i Justitie-ärenden särskildt inbundna. Enär såväl Högsta Domstolens domar och utslag som af Kongl. Maj:t i Justitie-ärenden fattade beslut utfärdas i Konungens namn, så finnas alla dessa beslut i samma registratur d. v. s. Justitie-Revisionens Registratur ända till 1840, då Justitie-Departementet inrättades, och äfven efter denna tid förekomma uti Justitie-Revisionens Registratur sådana af Kongl. Maj:t i Stats-Rådet afgjorda Justitie-ärenden, hvilka derstädes af Revisions-sekreterare föredragits.

Sedan genom Förenings- och Säkerhets-Akten den 21 Febr. 1789 stadgats att alla Justitie-Revisions-ärenden skulle afgöras i Konungens Högsta Domstol, der Konungen egde 2 röster, men att i öfrigt antalet af Riksens Råd komme att bero på Konungens eget nådiga godtfinnande, och i följd häraf Rådet den 15 Maj 1789 blifvit upplöst, inrättades i stället *Rikets Ärenders Allmänna Beredning*. Dit inkallades tre af de förre Riks-Råden, Hofkanslern, de tre Statssekreterarne samt Biskopen Wallqvist såsom föredragande för Ec-

klesiastikärendena, äfvensom ett Kansliråd och två Lagmän. Beredningen skulle upptaga och pröfva alla ärenden, som förut blifvit i Rådkammaren föredragna, af Krigs-Expeditionen (i ekonomiska ärenden) och Kammar- och Finans-Expeditionerna samt »sådana preste- och ecklesiastik-mål, uti hvilka en prestman allena eger säte och stämma samt föredragningsrätt, som icke i domstolsvägen inkomma till Kongl. Maj:ts Högsta Domstol» (Se Allm. Beredn. Prot. i Civil-ärenden den 20 Maj 1789). En särskild instruktion utlofvas der för Beredningen, hvilken dock troligen icke blifvit utfärdad. Ifrån och med 1789 förekomma alltså både *Berednings-Protokoll* och *Conseil-* eller *Kabinetts-Protokoll* uti alla Expeditionerna. *Conseil-* och *Berednings-*protokoll förekomma ock sammanbundna i ett band. Sedan ärendet blifvit afgjort i Beredningen stadfästades det såsom ett Regeringens beslut genom Konungens påskrift. I början var Konungen till och med en och annan gång i Beredningen närvarande. Expeditionerna i Registraturet hafva datum ej efter protokollen, utan efter dagen, då Konungens påskrift egt rum. *Conseil-Protokollen* innefatta sådana ärenden, hvilka omedelbart hos Konungen föredrogos och afgjordes, dervid tillstädesvoro någre af Konungen tillkallade Riks-Råd eller andra personer eller ock blott föredraganden. Genom 1809 års R. F. 10:e § bibehölls en af 4 frälse och 4 ofrälse män bestående *Rikets Allmänna Ärenders Beredning*, der ärendena skulle föredragas af vederbörande Statssekreterare. Då blef Beredningen en fristående myndighet, hvilkens utlåtan den icke genom Konungens påskrift blefvo Regerings-beslut, utan, sedan målet föredragits i Beredningen och dess utlåtande afgifvits, föredrogos och afgjordes det sedermera i Regeringen. Sålunda före-

kommer samma mål både i Beredningens protokoll och i Stats-Råds-protokollet. Då år 1840 Departementalstyrelsen infördes upphäfdes Rikets Allmänna Ärenders Beredning.

De Justitie-ärenden, hvilka i Revisionen handläggas äro af tre slag: *civila tvistemål*, *militära* samt *besvärsoch ansöknings-mål*. Med anledning häraf äro Justitiehandlingarna fördelade i tre slag: *Revisions-akter*, *General-auditörsexpeditionens handlingar* samt *Handlingar i besvärsoch ansöknings-mål* (korteligen benämnda Utslags-handlingar). För General-auditörs-ärendens handläggning har funnits en särskild Expedition, hvarföre ock i Riks-Archivet förekomma General-auditörs-expeditionens icke allenast handlingar, utan äfven *diarier*, *protokoll*, *concepter* och *registratur*. Likaledes finnas särskilda diarier för besvärsmål och särskilda för civila ärenden, men i öfrigt äro båda dessa slags ärenden upptagna i samma protokoll, äfvensom i samma concept-samling och registratur.

Genom den af Konung Karl XII år 1713 utfärdade Kansli-Ordningen förordnades, att ärendena efter sin olika beskaffenhet skulle handläggas i sex Expeditioner, nemligen Revisions-Expeditionen och 5 Stats-Expeditioner, hvilka voro 2 utrikes och 3 inrikes Expeditioner. De förra voro Första Utrikes Expeditionen och Tyska Expeditionen. De inrikes Expeditionerna voro Krigs-, Kammar- och Handels-Expeditionerna. Handels-Expeditionen innefattade icke endast allt, hvad som rörde handel, handverk, fabriker, bergverk och myntväsende, utan äfven *Kyrkliga och Skol-ärenden*. Denna ordning sattes endast till en del i verket. Sålunda finnes *Handels-Expeditionens Registratur* för åren 1714—1717 samt Krigs-Expeditionens diarier för åren 1715—1717; men i öfrigt är den gamla ordningen

bibehålden. Alltså äro protokollen gemensamma för Krigs-, Kammar- och Handels-ärenden för åren 1714 och 1715. Registraturet är för åren 1714—1717 gemensamt för Krigs- och Kammar-ärenden samt för år 1718 gemensamt för alla tre dessa Expeditioner. Såsom ofvan är nämnt voro Utrikes- och Justitie-expeditionerna redan förut ordnade till sjelfständiga och fristående Expeditioner.

För åren 1700—1715 finnas tvenne serier Riks-Registratur, *Konungens* och *Senatens*. För samma år finnas endast *Senatens* protokoll, inga hållna inför Konungen. För 1716—1718, då K. Carl XII var återkommen och ensam förde styrelsen, finnas inga protokoll, utom öfver Justitie-ärenden, som fortfarande afgjordes i Rådet.

Genom Kansli-Ordningarna af 1719 och 1720 fördelades Kansliet uti en *Revisions-Expedition* och trenne *Stats-Expeditioner*, nemligen *Utrikes-*, *Krigs-* och *Inrikes-*. Från Dec. 1718 till och med år 1722 äro likväl protokollen ej åtskilda, utan i samma protokoll förekomma Krigs-, Utrikes- och Inrikes-ärenden, föredragna af olika Statssekreterare. Med år 1723 börja de åtskilda Utrikes- och Inrikes-Protokollen; med år 1724 börja Krigs-Expeditionens protokoll. För år 1723 äro Inrikes- och Krigs-ärendena sammanförda i samma protokoll.

Registraturen äro likväl alla åtskilda ifrån och med år 1719. Likaledes finnas *Diarier* för de olika Expeditionerna ifrån och med år 1719.

Genom Kansli-Ordningen af den 1 Juli 1773 inrättades åter en *Handels-* och *Finans-Expedition*, hvar till hörde ärenden, som angå myntväsendet, penningerörelsen, kronans spanmålsförråd, bankoverket, extraordinarie inkomster och utgifter, manufakturerna, handel, sjöfart och saltsjöfiskerier. I början af 1793 upphörde denna Expedition såsom särskild och för-

enades åter med Civil-Expeditionen (Se Conseil-Prot. uti Finans-ärenden den 29 Jan. 1793). Men ehuru alltså ifrån och med år 1793 samme Statssekreterare föredrog *Finans-* och *Civil-*ärenden, så finnas dock *särskilda* protokoll för hvarje slag af mål och dessa olika slags protokoll äro ock inbundna i *särskilda band*. Sålunda finnas för 1793—1808 »*Conseil- och Berednings-Protokoll öfver Finans-Ärenden*» (original). Dessa borde egentligen heta: »*Inrikes Civil-Expeditionens Conseil- och Berednings-Protokoll uti Finans-Ärenden*». Concepterna i dessa ärenden hafva först år 1853 blifvit aflemnade till Riks-Archivet ifrån Finans-Departementets Expedition. Som de icke blifvit intagna i Civil-Registraturet, hafva de i Riks-Archivet blifvit renskrifna och bilda trenne supplementband till Civil-Registraturet, under benämning »*Inrikes Civil-Expeditionens Registratur 1793—1808. Finans-Ärenden*». Ifrågarande conceptskrifvelser äro inlagda ibland öfriga Civil-Expeditionens concepter. Finans-Expeditionens diarier finnas icke endast för år 1792 utan äfven för 1793. I afseende på *Finans-ärenden* hafva dessa alltså sin *särskilda Expedition* för åren 1773—1792, och finnas för dessa åren *särskilda diarier, protokoll, concepter och registratur*, men då Finans-ärenden eftersökas för tiden 1793—1808, så har man att tillgå icke endast Civil-Expeditionens ordinarie serier, utan äfven för år 1793 ett *särskildt diarium* samt för åren 1793—1808 *särskilda protokoll och registratur* uti Finans-ärenden.

Såsom ofvan är nämndt skulle enligt 1713 års Kansli-Ordning *Kyrkliga* och *Skol-ärenden* handläggas af *Handels-Expeditionen*. Enligt 1719 års Kansli-Ordning skulle Ecklesiastik-ärenden handläggas af Inrikes Expeditionen. År 1786 den 7 Oktober (se Conseil-

prot. i Inr. Civil-ärenden) inrättades en *Ecklesiastik-Beredning*, bestående af en laicus och 2 clerici, hvilke skulle bereda och afgifva utlåtanden i presterliga befordringsmål (dock icke i fråga om Biskops- och Akademiska embeten) äfvensom i andra ecklesiastika mål, hvaröfver Kongl. Maj:t behagade höra Beredningen. Ehuru sedermera en särskild Ecklesiastik-Expedition inrättades äfvensom Rikets Allm. Ärenders Beredning, så fortfor likväl denna Ecklesiastik-Beredning till år 1818. Några få särskilda utlåtanden af denna Beredning finnas för åren 1787—1805.

Då år 1789 den 15 Maj Riks-Rådet upplöstes och Allmänna Beredningen inrättades utnämndes Biskop Wallqvist att uti preste- och ecklesiastik-mål der vara föredragande. Sålunda uppkom en särskildt *Ecklesiastik-Expedition*, hvilkens protokoll börja den 22 Maj 1789 och sluta den 15 Februari 1793. Registratur finnes för 1789—1792. Sedermera hörde Ecklesiastik-ärenden till Inrikes Civil-Expeditionen ända till 1809, då Ecklesiastik-Expeditionen ånyo upprättades.

Handlingarna till de af Kongl. Maj:t afgjorda målen äro, såsom förut är omnämndt, på olika sätt ordnade före och efter år 1841. Då den efter år 1841 iakttagna ordningen föranleder till ganska få särskilda rubriker, nemligen endast efter de olika Expeditionerna, så är deremot före år 1841 mängden af titlar synnerligt stor. Dessa kunna hänföras till följande hufvudklasser:

I. *Handlingar rörande Justitie-ärenden*, hvilka äro

- a) Handlingar i besvärs- och ansöknings-mål.
- b) Revisionsakter.
- c) General-auditörs Expeditionens handlingar.
- d) Underdåniga skrifvelser af rikets Hofrätter och af Sjöförsäkrings Öfver-Rätten.
- e) Riddare-Synerätts-handlingar.

f) General-Krigs-Rätts-handlingar, äfvensom Commissarialrättshandlingar.

II. Underdåniga utlåtanden af *Collegier*, nemligen:

a) Kansli-Collegium b) Krigs-Collegium c) Amiralitets-Collegium, eller Förvaltningen af Sjöärendena d) Kammar-Collegium e) Kammar-Revisionen eller Kammar-Rätten f) Stats-Kontoret g) Bergs-Collegium h) Commerce-Collegium i) Sundhets-Collegium.

III. Underdåniga utlåtanden af två eller flera *Collegier*, gemensamt eller af ett Collegium tillsammans med något annat embetsverk. Collegiernas presidenters und. skrivelser ligga tillsammans med Collegiernas und. utlåtanden.

IV. Underdåniga skrivelser af *Länsstyrelserna och Öfver-Ståthållarembetet*, uppställda i alfabetisk ordning. Då alla eller flera Landshöfdingar yttrat sig i ett mål, ligger akten under Upsala Län. Till denna klass böra ock för äldre tider räknas *Generalguvernörernes* skrivelser.

V. Underdåniga skrivelser af *Consistoria Ecclesiastica*, och af

VI. *Åtskilliga till Statsförvaltningen hörande allmänna Verk och Embeten*: 1) Seraphimer Ordens-Gillet 2) Öfver-Intendents-Embetet 3) General-Post-Direktören. Denne embetsman lydde förr under Kansli-Collegium och skref således till detta Collegium, ej omedelbart till Kongl. Maj:t, hvarföre skrivelser rörande postverket för äldre år (till och med år 1801) höra till Kansli-Collegii archiv 4) General-Tullstyrelsen 5) General-Landtmäteri-Kontoret 6) Styrelsen öfver fångelser och arbetsinrättningar 7) Convoj-Commissariatet 8) Stuteri-Öfverstyrelsen 9) Justitie-Statsministern 10) Utrikes Stats-Ministern 11) Norske Riks-Ståthållaren och Stats-Rådet 12) Hof-Kanslern 13) Justitie-Kanslern 14) Akademi-Kanslererne och

Consistoria Academica 15) Riks-Jägmästaren, Öfverhofjägmästaren, Hofjägmästare 16) Chefen för Skogs-Institutet.

VII. *Akademier* 1) Svenska Akademien 2) Vetenskaps-Akademien 3) Vitterhets-, Historie- och Antiquitets-Akademien 4) Landtbruks-Akademien 5) Akademien för de fria konsterna 6) Musikaliska Akademien 7) Krigs-Vetenskaps-Akademien.

VIII. *Hof-Embetsmän.*

- 1) Öfverste-Marskalks- och Riks-Marskalks-Embetet.
- 2) Hofstallmästare och Riks-Stallmästare.
- 3) Ståthållare på de Kongl. Slotten.

IX. *Diverse Civile Embetsmän.* Embetsmän eller enskilda personer, hvilka af Kongl. Maj:t erhållit tillfälliga uppdrag, och deröfver afgifvit und. utlåtanden.

X. *Rikets Ständers und. skrifvelser och allmänna besvär samt enskilda besvär.* Und. skrifvelserna och allmänna besvären finnas bland öfriga Riksdagsacta. Ständens enskilda besvär utgör en särskild samling. Emot den allmänna regeln ligga besvären merendels i denna samling äfven då någon auktoritet deröfver yttarat sig. Äfven i öfrigt hafva dessa besvärshandlingar under 18:e århundradet blifvit särskildt behandlade, så att deröfver finnas särskilda Protokoll och Registratur samt äfven några få Diarier.

XI. *Rikets Ständers Verk.*

- 1) Fullmäktige i Rikets Ständers Bank.
- 2) Rikets Ständers Kontor, eller Riksgälds-Direktionen, eller Fullmäktige i Riksgälds-Kontoret.
- 3) Rikets Ständers Revisorer.
- 4) Direktioner och Committéer ang. Diskontverken.
- 5) Riddarhus-Direktionen.

XII. *Enskildes ansökningar,* nemligen sådana enskilda ansökningar, öfver hvilka något embetsverk ej

blifvit hört. Dessa handlingar äro efter de särskilda Expeditionerna kronologiskt ordnade efter dagen, då de inkommit.

XIII. *Commissioner, Committéer och Direktioner* uppställda i alfabetisk ordning.

XIV. *Protokolls-Utdrag.* När ett ärende, föredraget i en Stats-Expedition, anses helt och hållet eller till en del höra till en annan Expedition, hvaröfver protokollsutdrag meddelas, så ligga alla handlingarna i målet under ett dylikt protokollsutdrag, hvilka alla finnas ordnade efter protokollens data, oberoende af hvilken Expedition utgifvit protokollsutdraget.

XV. *Militär-Handlingar.*

A. *Arméen* (utom handlingarna under titeln *Krigs-Collegium*):

1) *Generalers och Öfverstars* bref, för tiden 1675, 1679—1696. Före denna tid finnas militärpersoners skrifvelser till Kongl. Maj:t bland acta historica.

2) *Regementen.* a) Efter år 1696 till 1816 äro Cavalleri och Infanteri, indelta och värfvade regementen ordnade alfabetiskt; b) för samma tid finnes ock en serie i alfabetisk ordning af *tillfälliga regementen.* c) Ifrån och med år 1816 äro (enligt indelningen i följd af Kongl. Brevet den 11 Juli 1815) regementena fördelade i *Cavalleri* och *Infanteri*, och dessa åter i *Inspektioner* och *Brigader.* d) Ifrån och med år 1833 ligga regementshandlingarna dels under *Generalbefälhafvarne* för de då inrättade Militär-distrikten, dels ock under *General-Adjutanten för arméen.* e) Artilleriets handlingar äro uppställda särskildt under rubrik: *General-Fältygmästaren* och *Artilleri-Öfverstar.* f) åtskilliga mindre Corpser: Ingeniör- och Topografiska corpsen, Pionier-corpsen.

3) *General-Adjutanten för Arméen* 1790—1840.

4) *Åtskillige Befälhafvare och Kommendanten*: Öfver-Kommandanten i Stockholm, Kommendanten, Generalbefälhafvaren i Skåne, Gottlands Militärbefälhafvare, Befälhafvaren på St. Barthélemy.

5) *Diverse Embetsmän angående Landtförsvaret*. Denna serie utgöres af bref från åtskillige militärer, hvilka bref icke äro af den mängd att de kunnat bilda särskilda serier.

B. Flottan (utom handlingarna under titlarne: *Amiralitets-Collegium*, dess fortsättningar *Committerade till förvaltningen af Örlogsflottans* och *af Arméens flottas ärenden samt Förvaltningen af Sjöärendena*):

- 1) *Amiraliteten i Carlskrona, Stockholm och Göteborg.*
- 2) *Befälhafvaren öfver Örlogsflottan.*
- 3) *Stor-Amirals-Embetet.*
- 4) *General-Adjutanten för flottorna.*
- 5) *Galérflottan.*
- 6) *Arméens flotta.*
- 7) *Åtskillige Sjöofficerare.*

De handlingar, som tillhöra Riks-Archivets *andra hufvudafdelning* äro till en stor del af den beskaffenhet att någon allmän regel för deras ordnande icke kan uppställas, utan måste ordningen rättas efter förekommande olika sakförhållanden. Till denna hufvudafdelning äro att hänföra, utom Kansli-Collegii och Justitie Kanslers Embetets särskilda archiv, a) medeltidshandlingar, dels på pergament dels på papper, b) domböcker, c) furstliga personers archiv från de tider, då de egde styrelse öfver dem tilldelade hertigdömen och lifgeding, hvartill kan läggas det s. k. Stegeborgska archivets, d) General-Guvernements-handlingar, e) Commissioners och Comittéers handlingar (med

undantag af deras underdåniga utlåtanden, hvilka tillhöra första hufvudafdelningen) till följd af en genom flera äldre och yngre författningar — t. ex. Kongl. Resol. den 24 November 1663 och Kongl. Brevet den 25 Februari 1674 — gifven föreskrift att sedan en Commission fullbordat sina arbeten den skall till Riks-Archivet aflemna sina handlingar derest ej annorlunda särskildt förordnas, f) riksdagshandlingar med undantag af Rikets Ständers underdåniga skrivelser och deras besvär samt riksdagsbeslut, g) missions-archiven aflemnade från Svenska beskickningarna å utrikes ort, h) särskilda historiska samlingar, som tillkommit Riks-Archivet genom köp eller gåfva.

Rörande några af förenämnda grupper må följande närmare upplysningar meddelas:

Af medeltidshandlingarna utgöra de s. k. permebrefven den betydligaste delen. Deras antal uppgår till mer än 13,000. Det äldsta originalbrevet, en skrivelse af Erkebiskop Stephan i Upsala, är från 1160-talet. Det är skrivet på latin. Den äldsta urkunden på svenska är från år 1333. Pappersdokumenten äro mindre talrika men såsom historiska källor ganska viktiga. Det äldsta svenska pappersbrevet är af år 1344.

Samlingen af domböcker är icke till omfånget särdeles betydlig *) men af ett stort historiskt värde. De äldsta gå tillbaka till femtonhundratalet.

Missions-archiven, innehållande hufvudsakligen svenske sändebuds conceptskrivelser samt till dem ankomna bref, erbjuda värdefulla supplement till de

*) Förhållandet har sedan dessa anteckningar skrefvos undergått en stor förändring. Samlingen af domböcker har mångdubblats sedan, till följd af Kongl. cirkulärbrevet den 28 September 1869, de i Häradsrätts-archiven befintlige domböcker tillhörande tiden före 1736 numera blifvit till Riks-Archivet aflemnade.

handlingar i utrikes ärenden, som tillhöra den första hufvudafdelningen.

De riksdagshandlingar, som höra till denna afdelning äro historiska källor af ganska högt värde, innehållande åtskilliga Sekreta Utskottshandlingar till och med år 1772 *)

Bland de särskilda historiska samlingarna är den Oxenstiernska den viktigaste. Denna samling, som hufvudsakligen innehåller Rikskanslern Axel Oxenstiernas samt hans båda söners Johans och Eriks, efterlemnade papper förvarades länge på Tidön, men inköptes till Riks-Archivet år 1848 för en summa af 6666 Riksdaler 32 skill. Banko. Af stor vikt är äfven De la Gardieska samlingen, som från Kongl. Kammar-Collegium blifvit till Riks-Archivet öfverflyttad. Af öfriga särskilda samlingar må nämnas den Salviska, Tessinska, Posseska, Ribbingska, Lantingshausenska, Skogmanska och Wahrenbergiska, hvilka alla förtjena forskares uppmärksamhet. Några af dessa äro genom köp förvärfvade, men de flesta äro till Riks-Archivet förärade.

*) Efter författarens död hafva dessa riksdagshandlingar erhållit en ytterligare tillökning, så att de numera äro att räkna bland de viktigaste archivalierna. Nu förvaras nämligen i Riks-Archivet Sekreta Utskottets och Deputationernas protokoll och handlingar, för tiden in till 1809 års statshälfning samt efter nämnda tidpunkt Hemliga Utskottets och Stats-Utskottets protokoll och handlingar. Preste-, Borgare- och Bondeståndens hela archiv äro jemväl i Riks-Archivet förvarade.

4.

Bidrag till Riks-Archivets äldre historia.

A.

Peder Månsson Utters memorial^o) om Rasmus Ludvigssons befattning med rikets handlingar m. m.

Concept i Riks-Archivet.

Kortt berättelse hvadh som framlidne Rasmus Lodwichsons Embete hafver waritt, och hvadh för handlinger som han under sin förwaringh haftt haffver.

Sedan som uti (högloffligh ihugkommelsses tijdh) Salige Konungh Gustaf hade hollitt denn Richzdagh Anno 1527 uti Westerårs, och bewiliett och samptycht blef att alle the godz och gårder som wore gifne till Kyrckior och Clöster för Salige Konungh Carll Knutssons Räfst, som höltz Anno 1454, dhe skulle komme under Konungen och Crononn, och dhe som efter Räfsten gifne woro, dhem skulle deres näste Slächt och Erfwinger som godzen bortgifvitt hade, ware lofligitt och tilstادت att igenbörde, derföre wart bette Rasmus Lodwichson förordnett och tilbetrodde, att intage udi Richzens förwaringh alle Kyrkiers och Clösters breff, och efter samme bref skilie dem från hvar andre, som för

^o) Enligt anteckning af Elias Runell (Palmsköld) måste detta memorial vara af år 1618 eller 1619. Rasmus Ludvigsson afled 1594. Riksarchivi-Sekreteraren Peder Månsson Utter född 15¹⁹/₉ 66 afled 16²²/₉ 23.

och efter Räfsten gifne wore; utaff hvilke han seden lätt utschrifve Register och Längder opå the godz som under Crononn woro falne. Dogh blefve samme godz i förstonne alle wederkende, och der hoos Ridderskappett och Adelen förbuditt att ägne eller tage sigh nogre godz till igen, för än som de medh gode skähll och deres Arfiniers beschrifvelse bewijse kunde, att ware rätte Bördemän till the godz som hvar förmente sigh ware berättigede till.

Utaff dette tilfellett fick förbe:te Rasmus Lodwichsonn icke allenest orsak till, utan thet blef honom och af Konungen befalett till att sammandrage och beschrifve Sweriges Rijkes Ridderlige och Adelige Slächter, och förnämpligen skulle han först uthlete alle the godz som H. K. M:ttz Fädernes och Mödernes Slächt till Kyrckier och Clöster gifvitt hade, och them loth H. M:tt under sitt arff och egitt wederkennes, både dhe som för och efter Kongh Carls Räfst bortgifne wore; thet dogh icke allt skedde på förste, andre eller tridie åhrett, utan hvart år wederkendes och ökedes samme Arfvegodz allt in till thet åhrett som H. K. M:tt genom then timmelige döden ifrån denne världen wardt af den Alz:te Gudh häden kallatt; Och war Rasmus befalett till att optage och i förwaringh [hafva] Register och längder icke allenest på dem skulle hetes wara rätte Arfvegodz, utan och på Köpe, Skänckie och Saköres godz, som till Arff och egitt lagde blefve, hvilke Register, sampt och de bytes längder som seden udi åhtskillelige tijder opå Arfskiftett sammandragne äre, en ganska stoor hoop, iagh ännu udi Kongl. M:ttz minn allernådigiste Konungz och Richzens förwaringh hafver, förutan dhe som för in udi Rächninge Cammaren tagne och lefrerede äre. Och althenstundh iagh mehner att allt klander om Arfvegodzen nu haf-

ver en ände, och H:te K. M:tt är thet ene medh dhett andre tilfallett; Szå will iagh migh udi underdånigheett ödmiukeligen förspordt hafve, om för:ne Jordeböcker skole blifve qvarre liggendes udi Richzens Archivo, eller om de skole lefreres uti Cammar Librit, och ther förwares hoos dem som dher förre äre.

J lijke motto äre och iblandh Rasmus Lodwichsons handlinger dette efter:ne som iagh migh ödmiukeligest om förfråger, hvadh som skall blifve qvart i Archiven eller lefreres i Cammar Librit.

1. Register opå alle dhe godz som Ridderskapett och Adelen hafve wunnitt igen ifrån Cronen och Arf och egitt udi Salige Konungh Ehrichz tijdh för Hans M:ttz Nämpdh.

2. Register opå en hoop godz som utan laga doom äre tagne ifrån Cronen och Arf och egitt, aff Kyrckie och Clöster godzenn.

3. Register opå Köpegodz, och serdeles opå Öreby och dess godz, Grönskogh och Grönskogz äger och godz, som högbe:te Salige Konungh Gustaf köpte af sin Fräncke her Christiern Johansons dotter, hustru Brita Mattz Persons i Upsala, opå hvilke godz och monge hafve klandret, och fins der hoos medh hvadh som dhe äre bleffne förswarede.

4. Bytes Register och handlinger emellen Konungh Göstaf och Hans M:ttz Syster Grefwinnan af Hoyen, S. Grefve Peers Moder.

5. Handlinger om thett klander som her Åke Bengtsonn, Jahan Åkesonn på Tijdöön och hans bröder gjorde opå Häringe och Hammarstadh som föll högbe:te S. K. M:tt till Arfz effter gamble her Steen Sture.

Efter för:de Rasmus Lodwichson war ombetrodder att hafwe ett flitigt inseende, att icke någott af

Cronones Skatt eller Arf och egitt godz skulle i någon motte blifve försnellett, förminskett eller afhändt, hvarföre och Fougder och Schrifvere åhrligen när the gjorde theres Räckenskaper in udi Cammaren, och skulle göra honom reede, hvadh som ahnten tilöcht, förbättrett eller afgångitt war, så tilstodde Konungerne och icke någon annen än honom att fordre någott byte medh Cronan, och då höltz en sådanne ordningh att för än någott bythe skedde, så blef schrifvett till Fougderne, Häredzhöfdingerne och Nämpden der som godzen låge, de som begäredes och igen till wederslaggh uthbiudes, att the ransakede om begges lägenheter och Rentte, och ther thet befans att Cronan icke hade någon skade utan heller fordeell utaf sådanne byten, så blefve the fordrede, och eliest icke. Men seden be:te Rasmus blef minneslös, gammall och swagh, så blef den ordningen aflagdh och andre toge sigh till att fordre sådanne bythen, hvilke mestedels hafve waritt och än äro Cronon mere till skade än fordell, och äre näpligen heller nogre bytes Register der opå holdne hvarsken i Cammaren eller i Cantzelijdh. Men på så monge byten som giordes i hans tijdh, der opå finnes schrefwen Byteslängd ehvarest H:te min allernådigiste Konungh och herre befaller att den skall blifve lagdh eller lefreres.

Hann hafver och most ware hoos, i alle tree Konungars tijder, och hollett Kägen (o: Gegen) Register opå the förnäpligeste Opbörder och utgifter, medh Gull, Sölff, Bergz och Wärksölffver; Item waritt medh att lefrere alle Frökers medgifter och Parapharnalier, åhrligen eller så ofte som Konungerne befalte, inventere Gull, Clenodier och Klädekambrer. Der opå och finnes en hoop Register tilstedes, föruten och en hoop saknar man som äre täden tagne.

Nogre Myntt profwor finnes och i en ask ståendes.

Högbe:te Salige Konungh Gustaf och Konungh Erich hafve och haftt den ordningh att Ridderskapett och Adelen skulle lefrere Rasmus Lodwichson, när så bleff äskedh och befalett, Register opå alle theres godz och dess Rentte, under deres ägne förseglinger; Och ther efter bleff seden Rostiensten af hvar och en fordrett; Af hvilke Register och längder en stoor hoop finnes tilstådes udi Rasmus Lodwichsons handlinger.

B.

Fullmagt för Johan Jöransson [Rosenhane] att vara "Riksens Öfverste Secretarius"; gifven Stockholm den 17 Augusti 1599.*)

Riksregistraturet.

Fulmacht för Johan Jörensön att blifwe Öfverste Rickzens Secretarius; af Stockholm then 17 August: Åhr 1599.

Wij Carl etc. Göre witterligitt, att effter fast oskickelighen tilgåår med Rickzens Cantzelij och the handlinger som ther uthi ähre, så att een partt uthi thenne näst förlidne åhr af them som them hafwe haftt hender emillan åhr förrychte wordne, och the som ähre igen liggie och förderfwes af stoft och marck, hwilkett sigh der af förorsaker att ingen wiss förordnadtt åhr som ther med hafwer inseendhe, derföre så haffwe wij fulmechtig giortt och ombetrodtt oss elskeligh Edle och wälbördigh Johan Jörensön til Torp

*) Johan Jöransson Rosenhane plägar på grund af denna fullmagt anses för den förste Riks-Archivarien. Hans porträtt förvaras ock i Riks-Archivet. Rosenhane utnämndes 1612 till Ståthållare på Nyköpings slott och afled på sin sätesgård Torp i Södermanland den 28 Januari 1624.

att han Rijckzens Öfwerste Secretarius ware skall, och honom till hielp förordnett uthi the Lathineske saker M. Johannem Scroderum, uthi the Swenske Pedher Ericksson och uthi the Tyske Och skall han ware förplichtett med högste flijtt och troheett ther med omgå och noge inseendhe hafwe att icke thet ringeste ther af warder förrychtt eller förderfwedtt, uthan leggie them uthi god orden och skick och sehe them igenom, så att han weett göre beskedh när ther effter blifwer frågedtt. Så skole och alle the bref som her i frå Slottett schrifwes antingen uthi Landett eller och till oss och andre gå igenom hans hender, och inge uthan hans wettskap uthskickes, såsom och alle the bref hijtkomme af honom upbrythes och öfwersees och ther opå effter lägenheethen med inhollende betenckiandhe swares; I lijke måtto skall han och sampt med Ståthollerne optage och förhöre alle klagemåls saker som her wid Slottett kunne förelöpe och ther opå så myckitt mögieligitt ähr råde och skaffe böther. Och effter så besluthet bewilliget och samtyckt att hwardtt ähr om midfaste tijd skulle alle heredzhöfdinger lefrere in uthi Cronones Cantzelij wisse och klare domböcker opå alle the saker som heele åhredtt igenom opå heredztingh förlöpne ähre; Derföre så skall han samme domböcker till sigh anname och sehe them igenom så och opteckne hwad feel och brister som ther uthi finnes, opå thet att när någre klagemåls saker komme för oss wid hofwedtt han då må wette beskedh huru ther om på häredztingh ähr ransakett och dömppt wordett. Der alle och hwar i sin stadh wette sigh effter rette. Datum ut supra.

C.

**Peder Månsson Utters utlåtande angående Axel
Oxenstiernas Kansliordning.**

Original i Riks-Archivet.

Wälborne gunstige Her Cantzler, E. H:tt min ödmiuke tjänst till att bewijse, finnes iagh altijdh wällwilligh, oförtrutten och redebogen, uti allt thet som iagh efter min ringe lägenheett kan och förmår.

Welborne Herre, såsom E. H:tt för nogre dagar seden befalte migh att läse denn Cantzelij ordningh, som E. H:tt nu nyligest hafver ställt och författedt och Secretererne öfverantwardett; Så haffver iagh sådanne E. H:tz befallningh efterkommitt, och befinner denn således ställt och skickett ware, att man icke bättre sätt och medell finne kann, till att stelle och holle alle saker och handlinger i sitt rätte skick och ordningh; Och woro till önskendes, att den ordningen hade mått för monge åhr seden waritt funnen, skickett och fullfölgdh, så woro icke allenest handlingerne uti bättre lagh, än som de här finnes wara, utan och thett efterarbetedt som man hafve skall, woro då aldeles inthet af nöden. Och will E. H:tt iagh allenest ödmiukeligen påmintt hafve (som iagh inthett twijfler att E. H:tt och thett sielf wäll ihugkommer) att Kongl. M:tt wår allernådigeste Konungh och herre i sidzstens sade sigh ändeligen wele hafve ett kortt extract opå alle the bref som uti Hans K. M:ttz tijdh här till åhrligen uthgångne äre, eller här efter utgå kunne, ther utaf

iagh och uti underdånigheett presenterade Hans K. M:tt ett, som iagh för thett åhr 1612 hafver schrifve latidt; Om nu E. H:tt tyckes att thett arbetett är af nöden, eller Hans K. M:tt ändeligen will så hafvett, så warder E. H:tt wäll förordne att H. K. M:ttz wilie må blifve efterkommen.

Hvadh mitt ringe och enfaldige betänckiende an-
langer uti the saker som migh ombetrodde äre, huru-
ledes alle handlinger, som här i Richzens Cantzelij
ligge aldeles orichtige, sammanblandede, och hvart
om annatt kastade, skulle kunne hämptes, disponeres
och sammanleggias, hvart uti sitt rum, som thett bör
att ware; Så önsker iagh, att Gudh Alz:te wille gifve
migh så wijsheet och förståndh tillett, efter som iagh
till arbetedt wäll skall late finne migh (medh hans Gu-
domelige tilhielp) oförtrutten wiliogh och flitigh; Menn
att man nu i förstone så skulle kunne sättie hvariom
och enom ett wist arbete före, thett kann (som migh
tycker) icke wähl skée, för än alle handlinger först
bliffve öfversedde och umkastede, hvilkett migh synes
kunne skée opå efterföljande sätt:

Att man först tager sigh alle handlingerne tilhope
före, ochskilier och lägger hvars Konungz saker för
sigh, och hvartt uti sin hoop.

När the så förste gångh äre öfverfarne, så moste
man seden hämpte them tilhope och skillie them efter
åhrethalen och Månederne, hvart efter annatt, och
läggie hvarie saker för sigh, Swenske, Finske, Lijf-
landzske, Danske, Rydzske och andre uthlendzske, både
Rijkers, Landz och Städens, och dher hoos åhttskilien-
des hvartt om sigh, Contracter, Fridz, Krijgz, Herre-
dagz, Bergzhandlingar, och alle andre, så wäll wich-
tige som almennelige eller gemene saker, och them
hvar om andre strax kortteligen extrahere eller proto-

collere, medh lijke och wisse Characterer, både i Registreren, på sielfve handlingerne, och rumen ther the leggas, på thett the kunne wara tess wissere tillgå och igen finne, när så behöfdes; Och uti thenne ordning kunde man någorlunda efterfölie denn som salige her Erick Sparre ställt hafver.

Thett wille och wäll wara af nöden, till att registrere alle the förnämligaste saker och handlinger, som uti hvars och ens Konungz Regementz tijder för sigh förlupne äre, både mellann Fäder, Sönnner, Bröder och undersäter, medh uthlendzske herrar och Potentater, i Contracter, Förbundh, Giftermåhll, Krijgh, Stilleståndh och Fridzhandlingar, item Religions saker, och hvadh mere som märckeligitt woro till att ahntechne och afschrifve, hvilkett och therföre woro gott, att der af dhe Konungers Historier författas och sammansättias kunde, som ännu icke uthgångne äre; Och när handlingerne blifve hvar för sigh lesede, så kan mögeligitt ware, att man the saker finne kunne, som icke ännu wore i the gjorde Crönikor införde, the man då kunde sättie ther till.

Eders H:tt hafver och gunsteligen till att see och förnimme utaf then schriftt, som iagh E. H:tt i sistens öfvergaaf, hvadh mangell som finnes uti mäst alle framfarne Konungers Registraturer, som schrefne äre, att dhe äre fåå som äre fulkomlige, såsom och huru monge åhrs som ännu äre aldeles oschrefne*), och ther the alle skulle fulfölies och ändes, så will ther icke allenesth stoort arbete till, utan och Personerne som thett motte kunne företage och fulborde.

The Tydzske handlinger liggie och, så wäll som dhe Swenske, uti stoor oreda; finnes och opå dem

*) En sådan förteckning finnes i Oxenstiernska samlingen i Riks-Archivet.

ganska få Registraturer eller Protocoller (medh mindre nogre kunne wara opå Grijpzhalm), och ther the besynnerligeste saker skulle colligeres eller afschrifves (som wäll kunde wara nödigt), så behöfdes en ungh karll eller Copiist, Johan Mäijer till hielp, eliest kan hann (som thett sigh tilbör) icke wäll fulfölliett.

Hvadh dhe Latiniske handlinger anlange, the kunne snartt ware till att öfversee, efter få här af them finnas öfver the som salige Bertill Birgesonn kortteligen registreret och sammanbundett hafver, hwilckett register E. H:tt iagh och här hoos lefrerer. °).

Thette är nu fuller thett mäste som i dette Cantze-ljdh är till att göre; Menn hwilckett there som först eller sist skall företagett blifve, eller efter hvad ordningh, thett hemsteller iagh tjänstligen uti E. H:tz gunstige betänckiende, som efter thet högtbegåfvede förståndh, som Gudh Alz:te E. H:tt förländt hafver, bätre ther om ordne och lage kann, än som iagh efter min enfaldigheet kan betänckiett; Hvarföre iagh och ödmiukeligen beder, att E. H:tt för Konungens och Richzens gagn och nytte skuldh wille sammansättie en wiss regell och underwijssningh, ther som både iagh och the som migh tilförordnade äre eller blifve, kunde oss efter rätte: Seden wele wij (så länge Gudh helsen unner) ingen flijtt spare, utan så antage sakerne medh arbetet, att wij icke wele ähte wårtt brödh i bann.

Hvadh the gamble handlinger tilkomme, som salige Rassmus Lodwichson hafver haftt uti wårdnett, ther uti finner iagh wara skedd en stoor förändringh, seden som iagh skildes ther ifrån thett år 1588. På then tijdh låge mäst alle Kyrckie och Clösters breek

°) Saknas.

uti Asker och Låder inne uti Kistorne, och brede widh hvartht brefvens Extracter, signerede medh Zifrer och wisse Characterer; Men nu äre dhe aldeles ille ihopblandede, och sompt i nye Askar lagde, och medh nye upschrifter, och finnes uti få Askar the samme breef, som utan opå schrefne äre, och om än nogre i somblige finnas, så äre dogh andre slagz breef ther medh inmängde och inkastede: Och ther man skulle foge them tilhope igenn, efter Registren eller extracterne, så wille dher både mycken tijdh och arbete till. Så äre och nogre Kister medh breef, som inthet hafve waritt skilde eller öfversedde, och ther tijden kunde lijddett, them så wäll som the andre att öfverfare, så woro thett för den skull nyttigt, att man både ther uti (otwijflett) finner stoor rättelsse uti Slächter och Wapner, så och nampnen opå alle Kyrckie och Clöstergodz, och der af en rätt wettskap hvilke som Cronen eller Frelssett medh rätte kunne tilhöre.

Om Slächterne finnes wäll nogre få Böker schrefne, och thett mäste monge Scharteker, men någott rätt fulkomligitt finnes ganske lithett, utan myckitt iblandh, som är hwart moth annat, som E. H:tt wäll skulle förnimme, om E. H:tt hade tijdh och lägenheett till att see ther opå. Någott hafver iagh och i mine ängz-lens åhr sammansanckett, och thett som mästedeels är medh wisse skääll, men så hafver iagh än här till icke haftt tijdh att sättieth tilhope som thett wara skall. Och ther så är att Kongl. M:tt, min allernådigeste Konungh och herre, will hafve Slächterne fulkomlige beschreffne (Jagh meener så myckitt som mögeligitt och medh sanningh är till att finna) efter som H. K. M:tt hafver latidt sigh thett förnimma, så will ther wara myckin tijdh och stoor flijtt till, efter man moste wijde sanmanhämptett, och ofte löpe Bökerne, bref-

ven och Schartekerne igenom, och så länge man skall holle opå thett arbetett, så moste man lathe allt annat fahra, ty thett will göres af fris[k]t minne, eliest äredh beswerligitt till att opå tage.

Jordeböckerne anlangendes, som ther i Cammaren allehande slagz liggie, både opå Konungernes så wäll som Ridderskapetz och Adelens (hvilke för Rostiensten skull fordom hafve måst åhrligenn ther in lefreres) arff och ägne godz, item Kyrckie och Clöster godz, Inventarier och annat mere, dem will iagh i desse dager påtage att inventere och registrere, och sedenn Hans K. M:tt uti underdånigheett och E. H:tt tjänstligen præsenterere, medh sampt underdånigest berättelse (om thett fordres eller behöfves) när, huru och hvarföre dhe äre ther inkompne, på thett iagh må få wette Hans Kongl. M:ttz willie och E. H:tz rådsamme betänckiende, hvar sådanne Böker och handlinger här efter blifve, eller hvem som the lefreres skole.

Hvadh som nu uti desse för:ne Rassmus Lodwichsons handlinger anten kan wara till att göre, eller lathe bestå, ther om begärer iagh i lijke motto, som om the andre saker, E. H:tz gunstige gode betänckiende och underwijsningh, hvar efter iagh migh seden rätte må och skall.

E. H:tz

altidh ödmiuke och
tjänstwillige

PEER MÄNSSONN

UTTER. m: p:

D.

**Memorial angående Archivhandlingarnas förflyttning
inom Kongl. Slottet.**

Concept i Riks-Archivet.

Stormechtigste Konung, A. N. Herre, E. Konngl. M:tt skall min underdånige troo tienisth stedes på thet ödmiukeligiste bevijsst ware.

A. N. Konung och Herre, Jagh haffver i går som war thenn 12 Julij udhi all underdånigheet bekommit E. K. M:ttz nådige schriffvelse medh E. K. M:ttz troo tienere och Secreterer Johannes Henrichson, ther udinnen E. K. M:tt nådigst lather förstå, att E. K. M:tt her effter will lathe bruuke the tree hvalffde Camrer her på Slottedt, som E. K. M:ttz Cantzelij her till haffver waritt udhi, till min a. n. Drottningz Clåde Cammer; Och E. K. M:tt förthensskuldh nådigst befaler, att samme E. Kongl. M:ttz Cantzelijhandlingar måtte någre andre läglige rum och wåningar her på Slottet bliffve inrympde; Och att E. K. M:ttz trogne tienere och Secreterere Erich Mattzon, Johannes Henrichsson och Rasmus Ludvichsson nu förthensskuld strax om samme handlinger bestelle skulle. Så kan iagh E. K. M:tt ther opå till ett underdånigist swar icke förholle, att både Jacobus Obznizkij, Johannes Clericka och flere som h:te min n. Drottningz Clådehammer haffve i antvardning, wore hoos migh strax the haffve beseedt samme try hvelffde rum, och wedersakede them, föregiffvenndes att både dörerne och sielfve Camrerne wore ther till fasth otienlige och förtrånge; Och förthensskuldh haffve the fördt kijsterne in i thett förmaak,

som är utan före, ther E. K. M:ttz tienere Erich Greelson haffver E. K. M:ttz huusgerådt inne, ther the och wele lathe bliffve them, till tess the bekomme något lägligitt rum, och the sielfve fhå ther om förspörie sigh hoos E. K. M:tt. Doch icke teste mindre haffve för:de E. K. M:ttz Secreterere, strax E. K. M:ttz schriffvelse ther om till migh annkom, inlagdt alle E. K. M:ttz Cantzelijhandlinger som ther inne wore i kijster, och wele lated sättie them in i öffre Cantzelijdt. Så att för:de try hvelffde rum nu äre thome och ledige, anthen the skole bliffve brukede till Clädechammer eller elliesth till annet hvad E. K. M. mehr synes.

På baksidan: Till K. M:tt 13 Julij 1756.

E.

Ordinarie Staten pro Anno 1632.

Utdrag ur 1632 års Riksstat.

Cantzelijedt

D:r

i Hoff Cantzeliedt:

Richz Cantzelijedt: *)

Secretereren Jonas Buræus.....	1,000.
Cantzlij- } Peder Erichsson	400.
skrifvare } Erich Larsson	400.
2 Copister hwar 200 D:r	400.
1 Cantzlijdreng.....	80.
	Summa 2,280.

*) Kansliet utgjordes denna tid af tvenne afdelningar, *Hof-Kansliet* och *Riks-Kansliet* eller Rikscens Archivum. Båda dessa benämningar finnas samtidigt brukade, men inom kort blef den senare uteslutande använd.

*F.***Archivi Stat 1642.**

Originalförslag i Riks-Archivet.

	D:r.
Custos Archivi	1,500.
Secretarius	900.
Actuarius Erich Larsson	400.
Registrator Oloff Jonsson	325.
Cantzlist Jonas Larsson ..	250.
Copist	225.
Cantzlijdrenge Jacob Bengtsson	150.
Till Papper Blek Lius och Merling	
Till offvanskreffne begäres i underdånigheet förökning effter som på Hoff-Cantzlij Staten bestås: för	
Actuario effter han en gammal tienare ähr och uthi Acterne temligh kunnigh	50.
Registratore	75.
Cantzelister	125.

Uppå Archivi wägnar

ISRAEL ISRAELSSON.

*G.***Archivi betiente ähr 1653.**

Original i Riks-Archivet.

Custos Archivi	Georg Stiernhielm.
Archivarius	Erich Larsson.
Registrator	Peder Oloffsson.
Cantzelist	Jonas Larsson.
Copijst	Lars Erichsson.
Cantzeliydreng	Jacob Bengtsson.

G. STIERNHIELM

Custos Archivi. m: p:

**Förteckning öfver samlingen af Riksregistratur i
Kongl. Riks-Archivet.**

**A) Gammalt registratur, innefattande alla eller de flesta slag
af ärenden.**

1523—1528 *)	1	Band.	1562	1	Band.
1526—1529	1	»	1562—1567 (K. Eriks		
1529—1531	1	»	dombok)	1	»
1531—1534	1	»	1563	3	»
1534—1536	1	»	1564	3	»
1536—1539	1	»	1565	2	»
1540—1542	1	»	1566	2	»
1542	1	»	1567	1	»
1543	2	»	1568	2	»
1544	1	»	1568—1569	3	»
1545	2	»	1569	1	»
1546	1	»	1570	2	»
1547	1	»	1570—1610 (Hertig		
1548	1	»	Carls)	1	»
1549	2	»	1571	1	»
1550	1	»	1571 (Hertig Carls)	1	»
1551	1	»	1571—1572	1	»
1552	2	»	1572	1	»
1553	1	»	1572—1573 (Hertig		
1554	1	»	Carls)	1	»
1555	1	»	1573	1	»
1556	1	»	1574	1	»
1557	1	»	1574—1575 (Hertig		
1558	1	»	Carls)	1	»
1559	1	»	1575	1	»
1560	1	»	1576	1	»
1561	2	»	1576—1579 (Hertig		
1561—1562	1	»	Carls)	1	»
1561—1568	1	»	1577	1	»

*) I äldre förteckningar upptages ett ännu befintligt s. k. registratur sign. A. 1523—1527. Detta är dock icke riksregistratur utan *Biskop Hans Brasks registratur*, innehållande afskrifter af så väl till honom ankomna som från honom afåtna skrivelser med flere för den tidens historia ganska viktiga handlingar.

1578	1	Band.	1606—1610	1	Band.
1579	1	»	1607	2	»
1579—1580 (Hertig Carls)	1	»	1608	2	»
1580	1	»	1609	2	»
1581 (Hertig Carls)...	1	»	1610	1	»
1581—1582	1	»	1610—1611	1	»
1581—1583	1	»	1611	2	»
1582—1584 (Hertig Carls)	1	»	1611—1617	1	»
1583	1	»	1612	1	»
1584—1585	1	»	1613	2	»
1585—1586 (Hertig Carls)	1	»	1614	1	»
1586	3	»	1615	1	»
1587	2	»	1616	1	»
1587—1588 (Hertig Carls)	1	»	1617	1	»
1588	1	»	1618	1	»
1589	2	»	1619	1	»
1589—1590 (Hertig Carls)	1	»	1620	1	»
1590	2	»	1621	3	»
1590—1591	1	»	1622	2	»
1591	1	»	1623	2	»
1591 (Hertig Carls)...	1	»	1624	2	»
1592	1	»	1625	2	»
1592 (Hertig Carls)...	1	»	1626	2	»
1593 (Hertig Carls)...	3	»	1627	2	»
1594	2	»	1628	2	»
1594—1595 (Hertig Carls)	1	»	1629	2	»
1595	1	»	1630	3	»
1596 (Hertig Carls)...	2	»	1631	2	»
1597 (Hertig Carls)...	2	»	1631 (Rådets)	1	»
1597—1600	1	»	1632 (Rådets)	1	»
1597—1600 (Sigis- munds och Carls)	1	»	1633	1	»
1598 (Hertig Carls)...	2	»	1633—1635	1	»
1599 (d:o)	1	»	1634	2	»
1600 (d:o)	3	»	1635	1	»
1601	2	»	1636	1	»
1602	1	»	1637	1	»
1603	1	»	1638	3	»
1604	1	»	1639	1	»
1605	2	»	1640	2	»
1606	2	»	1641	3	»
			1642	3	»
			1643	3	»
			1644	3	»
			1645	3	»
			1646	4	»
			1647	4	»
			1648 *)	4	»

*) Juli, Augusti och December månnder saknas.

1649	4	Band.	1686	6	Band.
1650	3	»	1687	7	»
1651	3	»	1688	6	»
1652	3	»	1689	9	»
1653	3	»	1690	7	»
1654	3	»	1691 ***).	8	»
1655	3	»	1692	6	»
1655—1656 (Rådets)	1	»	1693	7	»
1656	3	»	1694	6	»
1657	3	»	1695	7	»
1658	3	»	1696	8	»
1659	5	»	1697	7	»
1660	3	»	1698	7	»
1661	2	»	1699	6	»
1662	3	»	1700	5	»
1663	3	»	1700—1711	1	»
1664	4	»	1700—1703 (K. Sena-		
1665	3	»	tens)	1	»
1666	4	»	1701	6	»
1667	3	»	1702	2	»
1668	3	»	1703	3	»
1669	2	»	1704	2	»
1670	2	»	1704—1706 (K. Sena-		
1671	2	»	tens)	1	»
1672	3	»	1705	2	»
1673	3	»	1706	2	»
1674 *)	3	»	1706—1710 (K. Sena-		
1675	5	»	tens)	1	»
1675—1677 (K. Sena-			1707	2	»
tens) **)	1	»	1707—1709 (K. Sena-		
1676	4	»	tens)	1	»
1676 (K. Senatens)...	2	»	1708—1709	1	»
1677	3	»	1710	1	»
1677 (K. Senatens)...	2	»	1710 (K. Senatens)...	2	»
1678	5	»	1710—1711 (d:o) ...	1	»
1678 (K. Senatens)...	1	»	1711	1	»
1679	5	»	1711 (K. Senatens)...	4	»
1679 (K. Senatens)...	1	»	1711—1712 (d:o) ...	1	»
1680	5	»	1712	1	»
1681	6	»	1712 (K. Senatens)...	5	»
1682	6	»	1713	1	»
1683	6	»	1713 (K. Senatens)...	6	»
1684	6	»	1714	1	»
1685	5	»	1714 (K. Senatens)...	7	»

*) Januari—April månader saknas.

**) Uttrycket *Senaten* brukas denna tid nästan uteslutande i stället för *Riddet*.

***) Februari och största delen af December månader saknas.

1715	1	Band.	1717	3	Band.
1715 (K. Senatens)...	3	»	1718	2	»
1716	2	»			

B) *Justitie-Revisionens registratur.*

1688	1	Band.	1737	1	Band.
1694 och 1697 (ofullst.)	1	»	1738	1	»
1698	1	»	1739	1	»
1699	1	»	1740	1	»
1700	2	»	1741	1	»
1701	1	»	1742	1	»
1702	2	»	1743	1	»
1703	1	»	1744	1	»
1704 *)	1	»	1745	1	»
1705	1	»	1746	1	»
1706	1	»	1747	1	»
1707	1	»	1748	1	»
1708	1	»	1749	1	»
1709	1	»	1750	1	»
1710	1	»	1751	1	»
1711	1	»	1752	1	»
1712	1	»	1753	1	»
1713	1	»	1754	1	»
1714	1	»	1755	1	»
1715	1	»	1756	1	»
1716	1	»	1757	1	»
1717	1	»	1758	1	»
1718	1	»	1759	1	»
1719	1	»	1760	1	»
1720	1	»	1761	1	»
1721	1	»	1762	1	»
1722	1	»	1763	1	»
1723	1	»	1764	1	»
1724	1	»	1765	1	»
1725	2	»	1766	1	»
1726	1	»	1767	1	»
1727	1	»	1768	1	»
1728	1	»	1769	1	»
1729	1	»	1770	1	»
1730	1	»	1771	1	»
1731	1	»	1772	1	»
1732	1	»	1773	1	»
1733	1	»	1774	1	»
1734	1	»	1775	1	»
1735	1	»	1776	1	»
1736	1	»	1777	1	»

*) Augusti månad saknas.

1778	1	Band.	1809	2	Band.
1779	1	»	1810	2	»
1780	1	»	1811	3	»
1781	1	»	1812	2	»
1782	1	»	1813	2	»
1783	1	»	1814	2	»
1784	1	»	1815	2	»
1785	1	»	1816	3	»
1786	1	»	1817	3	»
1787	1	»	1818	3	»
1788	1	»	1819	3	»
1789	1	»	1820	3	»
1790	1	»	1821	3	»
1791	1	»	1822	4	»
1792	1	»	1823	4	»
1793	1	»	1824	2	»
1794	1	»	1825	2	»
1795	1	»	1826	2	»
1796	2	»	1827	2	»
1797	2	»	1828	1	»
1798	2	»	1829	2	»
1799	2	»	1830	2	»
1800	2	»	1831	2	»
1801	2	»	1832	2	»
1802	2	»	1833	2	»
1803	2	»	1834	2	»
1804	2	»	1835	2	»
1805	2	»	1836	2	»
1806	3	»	1837	2	»
1807	3	»	1838	2	»
1808	3	»	1839	2	»

C) Registratur i Utrikesärenden.

1684	1	Band.	1699	2	Band.
1685	1	»	1700—1701 *)	1	»
1686	1	»	1709—1710	1	»
1687	1	»	1711	1	»
1688	1	»	1712	1	»
1689	1	»	1713	1	»
1690	2	»	1714	1	»
1691	1	»	1715	1	»
1692	1	»	1716	1	»
1693—1694	1	»	1717	1	»
1695—1696	1	»	1718	1	»
1697	1	»	1719	1	»
1698	1	»	1720	1	»

*) För de följande åren 1702—1708 finnas blott concepter.

Archiv. meddel.

1721	1	Band.	1768	1	Band.
1722	1	»	1769	1	»
1723	1	»	1770	1	»
1724	1	»	1771	1	»
1725	1	»	1772	1	»
1726	1	»	1773	1	»
1727	1	»	1774	1	»
1728	1	»	1775	1	»
1729	1	»	1776	1	»
1730	1	»	1777	1	»
1731	1	»	1778	1	»
1732	1	»	1779	1	»
1733	1	»	1780	1	»
1734	1	»	1781	1	»
1735	1	»	1782	1	»
1736	1	»	1783	1	»
1737	1	»	1784	1	»
1738	1	»	1785	1	»
1739	1	»	1786	1	»
1740	1	»	1787	1	»
1741	1	»	1788	1	»
1742	1	»	1789	1	»
1743	1	»	1790	1	»
1744	1	»	1791	1	»
1745	1	»	1792	1	»
1746	1	»	1793	1	»
1747	1	»	1794	1	»
1748	1	»	1795	1	»
1749	1	»	1796	1	»
1750	1	»	1797	1	»
1751	1	»	1798	1	»
1752	1	»	1799	1	»
1753	1	»	1800	1	»
1754	1	»	1801	1	»
1755	1	»	1802	1	»
1756	1	»	1803	1	»
1757	1	»	1804	1	»
1758	1	»	1805	1	»
1759	1	»	1806	1	»
1760	1	»	1807	1	»
1761	1	»	1808—1809	1	»
1762	1	»	1810	1	»
1763	1	»	1810—1811	1	»
1764	1	»	1812	1	»
1765	1	»	1813	1	»
1766	1	»	1814	1	»
1767	1	»	1815	1	»

D) Registratur i Krigsärenden.

a) Krigs-Expeditionens registratur.

1719	2	Band.	1762	2	Band.
1720	2	»	1763	2	»
1721	2	»	1764	1	»
1722	2	»	1765	1	»
1723	2	»	1766	1	»
1724	2	»	1767	1	»
1725	1	»	1768	1	»
1726	1	»	1769	1	»
1727	1	»	1770	2	»
1728	2	»	1771	1	»
1729	1	»	1772	1	»
1730	1	»	1773	1	»
1731	1	»	1774	1	»
1732	1	»	1775	1	»
1733	1	»	1776	1	»
1734	1	»	1777	1	»
1735	1	»	1778	1	»
1736	1	»	1779	1	»
1737	1	»	1780	1	»
1738	1	»	1781	1	»
1739	1	»	1782	1	»
1740	1	»	1783	1	»
1741	2	»	1784	1	»
1742	2	»	1785	1	»
1743	2	»	1786	1	»
1744	1	»	1787	1	»
1745	1	»	1788	1	»
1746	1	»	1789	2	»
1747	2	»	1790	2	»
1748	1	»	1791	3	»
1749	1	»	1792	2	»
1750	1	»	1793	3	»
1751	1	»	1794	4	»
1752	1	»	1795	3	»
1753	1	»	1796	2	»
1754	1	»	1797	3	»
1755	1	»	1798	2	»
1756	1	»	1799	2	»
1757	2	»	1800	2	»
1758	2	»	1801	3	»
1759	1	»	1802	3	»
1760	1	»	1803	2	»
1761	1	»	1804	2	»

1805	3	Band.	1823	2	Band.
1806	2	»	1824	3	»
1807	2	»	1825	3	»
1808	3	»	1826	2	»
1809	2	»	1827	2	»
1810	3	»	1828	2	»
1811	4	»	1829	2	»
1812	4	»	1830	2	»
1813	4	»	1831	3	»
1814	3	»	1832	2	»
1815	3	»	1833	3	»
1816	4	»	1834	3	»
1817	3	»	1835	3	»
1818	3	»	1836	2	»
1819	3	»	1837	2	»
1820	2	»	1838	2	»
1821	2	»	1839	3	»
1822	2	»	1840	3	»

b) Krigs-Expeditionenens särskilda registratur i Sjöförsvarsärenden.

1824—1825	1	Band.	1832—1833	1	Band.
1826—1827	1	»	1834—1835	1	»
1828—1829	1	»	1836—1837	1	»
1830—1831	1	»	1838—1839	1	»

c) Landtförsvars-Departementets Expeditionsregistratur.

1841	3	Band.	1849	3	Band.
1842	3	»	1850	3	»
1843	2	»	1851	4	»
1844	2	»	1852	3	»
1845	2	»	1853	3	»
1846	4	»	1854	4	»
1847	3	»	1855	4	»
1848	2	»	1856	4	»

d) Sjöförsvars-Departementets Expeditionsregistratur.

1840	1	Band.	1851	1	Band.
1841	1	»	1852	1	»
1842—1843	1	»	1853	1	»
1844—1845	1	»	1854	1	»
1846—1847	1	»	1855	1	»
1848—1849	1	»	1856	1	»
1850	1	»			

E) Registratur i Civilärenden.

a) Inrikes Civil-Expeditionens registratur.

1719	1	Band.	1762	2	Band.
1720	1	»	1763	1	»
1721	1	»	1764	1	»
1722	1	»	1765	2	»
1723	1	»	1766	2	»
1724	2	»	1767	1	»
1725	1	»	1768	1	»
1726	1	»	1769	1	»
1727	1	»	1770	1	»
1728	2	»	1771	1	»
1729	1	»	1772	2	»
1730	1	»	1773	2	»
1731	1	»	1774	1	»
1732	1	»	1775	1	»
1733	1	»	1776	1	»
1734	1	»	1777	1	»
1735	1	»	1778	1	»
1736	2	»	1779	1	»
1737	1	»	1780	1	»
1738	1	»	1781	1	»
1739	2	»	1782	1	»
1740	1	»	1783	1	»
1741	2	»	1784	1	»
1742	1	»	1785	1	»
1743	1	»	1786	1	»
1744	1	»	1787	1	»
1745	1	»	1788	1	»
1746	1	»	1789	1	»
1747	2	»	1790	1	»
1748	2	»	1791	1	»
1749	1	»	1792	1	»
1750	1	»	1793	2	»
1751	1	»	1794	2	»
1752	1	»	1795	2	»
1753	1	»	1796	2	»
1754	1	»	1797	2	»
1755	1	»	1798	2	»
1756	2	»	1799	2	»
1757	2	»	1800	3	»
1758	2	»	1801	3	»
1759	2	»	1802	3	»
1760 *)	1	»	1803	4	»
1761	1	»	1804	4	»

*) December månad saknas.

1805	3 Band.	1807	2 Band.
1806	3 »	1808	3 »

b) Kammar-Expeditionens registratur.

1809	2 Band.	1825	2 Band.
1810	1 »	1826	2 »
1811	2 »	1827	2 »
1812	2 »	1828	2 »
1813	2 »	1829	2 »
1814	2 »	1830	2 »
1815	2 »	1831	2 »
1816	2 »	1832	2 »
1817	2 »	1833	2 »
1818	2 »	1834	2 »
1819	2 »	1835	2 »
1820	2 »	1836	2 »
1821	2 »	1837	2 »
1822	2 »	1838	2 »
1823	2 »	1839	2 »
1824	2 »		

c) Civil-Departementets Expeditions registratur.

1840	1 Band.	1854	2 Band.
1841	2 »	1855	2 »
1842	1 »	1856	2 »
1843	2 »	1857	2 »
1844	1 »	1858	2 »
1845	2 »	1859	2 »
1846	2 »	1860	2 »
1847	2 »	1861	2 »
1848	2 »	1862	2 »
1849	2 »	1863	2 »
1850	2 »	1864	2 »
1851	2 »	1865	2 »
1852	2 »	1866	2 »
1853	2 »	1867	2 »

F) Registratur i Finansärenden.

a) Finans-Expeditionens *) registratur.

1714—1715	1 Band
1716	2 »
1717	1 »

*) Denna genom 1713 års Kansliordning inrättade Expedition hade att handlägga icke blott Finans- utan äfven Ecklesiastik-ärenden.

b) Handels- och Finans-Expeditionens registratur.

1773	1 Band.	1783	1 Band.
1774	1 »	1784	1 »
1775	1 »	1785	1 »
1776	1 »	1786	1 »
1777	1 »	1787	1 »
1778	1 »	1788	1 »
1779	1 »	1789	1 »
1780	1 »	1790	1 »
1781	1 »	1791	1 »
1782	1 »	1792	1 »

c) Civil-Expeditionens registratur i Finansärenden.

1793—1796	1 Band.
1797—1799	1 »
1800—1808	1 »

d) Handels- och Finans-Expeditionens registratur.

1809	1 Band.	1825	2 Band.
1810	1 »	1826	2 »
1811	1 »	1827	2 »
1812	2 »	1828	2 »
1813	2 »	1829	2 »
1814	1 »	1830	2 »
1815	2 »	1831	2 »
1816	2 »	1832	2 »
1817	2 »	1833	2 »
1818	2 »	1834	2 »
1819	2 »	1835	2 »
1820	2 »	1836	2 »
1821	2 »	1837	2 »
1822	2 »	1838	2 »
1823	2 »	1839	2 »
1824	2 »		

e) Finans-Departementets Expeditions registratur.

1840	2 Band.	1849	2 Band.
1841	2 »	1850	2 »
1842	2 »	1851	2 »
1843	2 »	1852	2 »
1844	2 »	1853	1 »
1845	2 »	1854	1 »
1846	2 »	1855	1 »
1847	2 »	1856	1 »
1848	2 »		

G) Registratur i *Ecklesiastik-ärenden*.a) *Ecklesiastik-Expeditionens* registratur.

1789	1	Band.	1823	1	Band.
1790	1	»	1824	1	»
1791	1	»	1825	1	»
1792 *)	1	»	1826	1	»
1809	1	»	1827	1	»
1810	1	»	1828	1	»
1811	1	»	1829	1	»
1812	1	»	1830	1	»
1813	1	»	1831	1	»
1814	1	»	1832	1	»
1815	1	»	1833	1	»
1816	1	»	1834	1	»
1817	1	»	1835	1	»
1818	1	»	1836	1	»
1819	1	»	1837	1	»
1820	1	»	1838	1	»
1821	1	»	1839	1	»
1822	1	»			

b) *Ecklesiastik-Departementets* Expeditions
registratur.

1840	1	Band.	1857	2	Band.
1841	1	»	1858	2	»
1842	1	»	1859	2	»
1843	1	»	1860	2	»
1844	1	»	1861	2	»
1845	1	»	1862	2	»
1846	1	»	1863	2	»
1847	1	»	1864	2	»
1848	1	»	1865	2	»
1849	1	»	1866	2	»
1850	1	»	1867	2	»
1851	1	»	1868	2	»
1852	1	»	1869	2	»
1853	1	»	1870	2	»
1854	1	»	1871	2	»
1855	1	»	1872	2	»
1856	1	»	1873	2	»

*) *Ecklesiastik-Expeditionen* upphäufdes 1798, men återupprättades 1809: under tiden hörde *Ecklesiastik-ärendena* till *Civil-Expeditionen*.

U

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

II.

761
1877

STOCKHOLM, 1878.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.
KONGL. BOKTRYCKARE.

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

II.

STOCKHOLM, 1878.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.
KONGL. BOKTRYCKARE.

Vertical line on the left side of the page.

Small black dot.

Small black dot.

Small black dot.

Small black dot.

Small black dot.

Small black dot.

Small black dot.

Small black dot.

Small black dot.

Small black dot.

Small black dot.

Small black dot.

Small black mark.

Med anvisande af medel till fortsatt utgifvande af »Meddelanden från Svenska Riks-Archivet», hvaraf första häftet under nästlidne år utgafs, har Kongl. Maj:t den 15 Februari innevarande år täckts i nåder förklara att framgent för hvarje år ett häfte af sådana Meddelanden, innehållande bland annat den för nästföregående år afgifna årsberättelsen, må af trycket utgifvas. Denna publikation kommer i följd deraf att regelbundet fortsättas, tillsvidare efter samma plan, som i förordet till första häftet är i korthet angifven. Stockholm i Kongl. Riks-Archivet den 31 Juli 1878.

R. M. Bowallius.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
1. Årsberättelse för år 1877	5.
2. Kongl. Maj:ts nådiga bref angående ny stat för Riks- Archivet	27.
3. Riks-Archivariens und. utlåtande angående föreslagen reglering af Riks-Archivets tomt	30.
4. Bidrag till Riks-Archivets äldre historia	35.
5. Register öfver Rådslag i Konung Gustaf I:s tid, af F. A. Dahlgren	55.
6. Förteckning öfver Ministeriela handlingar i Riks-Archi- vet. I. Danica, af B. Taube	85.

Årsberättelse för år 1877.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Instruktion för Riks-Archivets embets- och tjenstemän af den 26 October 1877 ålägger i 3:e § 10:e mom. Riks-Archivarien att inom Januari månads utgång hvarje år afgifva underdånig berättelse om Riks-Archivets skick och om hvad under det förflutna året timat i afseende på archivaliernas tillväxt och deras anlitage samt fortgången af tjenstemännens arbeten. Sådan berättelse för år 1877 får jag härmed i underdånighet afgifva.

Ehuru Riks-Archivet såsom fullt organiseradt embetsverk egt bestånd under mer än två och ett halft sekel och under denna långa tid genomgått flera mer och mindre betydande skiften, har dess historia knappt att uppvisa ett betydelsefullare år än det senast förflutna och detta torde rättfärdiga ej blott en erinran om de särskilda momenten af den under detsamma timade förändringen, utan ock en återblick på Riks-Archivets föregående utvecklingshistoria. Sedan Eders Kongl. Maj:t, med nådigt behjertande af gjorda underdåniga framställningar om missförhållandet inom Riks-

Archivet mellan tillgänglig arbetskraft och föreliggande arbete samt om otillräckligheten af tjänstemännens löneförmåner, uppdragit åt de för reglering af de förvaltande verkens löneförhållanden m. m. förordnade komiterade att afgifva förslag till ny stat för Riks-Archivets embets- och tjänstemän samt komiterade till följd deraf den 30 Augusti 1876 inkommit med underdånigt förslag och Riks-Archivarien deröfver afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, tacktes Eders Kongl. Maj:t i nådig proposition till Riksdagen den 12 Januari 1877 äska en förhöjning i anslaget till Riks-Archivet med 20,160 Kronor för tillämpningen af en af Eders Kongl. Maj:t gillad ny lönestat, upptagande utom Riks-Archivarien tre Archivarier och fyra Amanuenser med skäligen förbättrade lönevilkor och derjemte ett ökadt anslag till arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän. Ehuru Riksdagen endast på det sätt biföll Eders Kongl. Maj:ts nådiga förslag, att i stället för äskad förhöjning af 20,160 Kronor i Riks-Archivets anslag endast 17,160 Kronor blefvo beviljade, i följd deraf att sedan Riksdagens Första Kammarer bifallit Eders Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, men Andra Kammarerna nedsatt antalet af amanuenslöner från fyra till tre, denna Kammarers mening vid den slutliga omröstningen segrade med tio rösters öfvervigt, hvadan i den nya stat, som den 1 Juni 1877 i nåder fastställdes att gälla från 1878 års början, antalet af Riks-Archivets embets- och tjänstemän nedsattes från åtta, såsom Eders Kongl. Maj:t i nåder föreslagit, till sju, blef dock genom de bättre lönevilkor, som den nya staten för dem bestämde, och genom tillräckligare anslag till arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän, Riks-Archivets ställning ganska betydligt förbättrad och en möjlighet derigenom beredd

att kraftigare verka för det ändamål, som är Riks-Archivet förelagdt. Visserligen uppväger icke den i och för sig välbehöfliga tillökningen i anslaget till arfvoden förlusten af en påräknad ordinarie amanuenslön, men Riks-Archivets tjenstemannapersonal skall ingalunda svika sin pligt att med förhandenvarande medel söka uträtta så mycket som är möjligt, och det må vara tillåtet att hoppas att, när i en icke aflägsen framtid Eders Kongl. Maj:t kan tackas i nåder ånyo föreslå Riksdagen att anslå medel till afhjelpande af ett tillfyllest ådagalagdt behof af ökad ordinarie arbetskraft, ett sådant förslag då skall leda till önskad utgång.

Jemte fastställande af den nya staten för Riks-Archivet har Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 1 Juni 1877 *) funnit godt i nåder förordna att Riks-Archivet skall från och med början af år 1878 vara ett sjelfständigt embetsverk under Ecklesiastik-Departementet med Riks-Archivarien såsom chef. Derigenom har alltså upphört den sedan år 1840 bestående anordning, genom hvilken Riks-Archivet varit såsom en afdelning af Ecklesiastik-Departementet staldt under Chefens för detta Departement högsta ledning; på samma gång har ock upphört det sekelgamla nära sambandet mellan Konungens Kansli och Riks-Archivet. Det ligger i sakens natur att detta samband varit ursprungligt. När i Sigismunds konungaförsäkran år 1594 stadgades att riksens bref och handlingar skulle inventeras och registreras och ett visst rum förordnas till deras inrymmande, der de sedan »utan någon rummens förändring och omskiftelse» skulle förvaras, föreskrefs att *Öfverste-Kansleren* jemte två af Riksens Råd och två svenske *Sekreterare* skulle öfver dem hafva

*) Återfinnes i dessa meddelanden, sid. 27.

lås och nycklar. I den fullmägt, som Hertig Carl den 17 Augusti 1599 utfärdade för Johan Jöransson (Rosenhane) — hvilken blifvit ansedd ehuru egentligt såsom den förste Riks-Archivarien — gifvas honom åligganden, som antyda att han såsom *Riksens Öfverste-Secretarius* på en gång skulle bestrida archivgöromål och ombesörja kansliärenden. När under Konung Gustaf II Adolph Kansliet erhöi sin formliga utbildning erhöi äfven Riks-Archivet på samma gång sin organisation. Det nämnes första gången med sitt egentliga namn i en af Riks-Kansleren Axel Oxenstierna den 16 October 1618 utfärdad Kansli-Ordning, och är då den främsta af Kansliets afdelningar, måhända derföre att den äldste af Sekreterarne var dess förman. Uti Kansli-Ordningen utfärdad af K. Gustaf Adolph i Juni 1620 nämnes *Riksens Archivum* såsom den ena afdelningen af Kansliet, *det dageliga Hof-Kansliet* såsom den andra. Samma indelning förekommer i Kansli-Ordningen utfärdad af nämnde Konung i Juni 1626. Då deruti förordnades Riks-Kansleren till biträde tvänne Kansli-Råd, stadgades att den ene af dem enkannerligen och ordinarie skulle hafva *Riksens gamle Kansli eller Archivum* under händer, den andre deremot idkeligen se på *det dagelige Kansliet*, hvarjemte Konungen deruti föreskref att så väl Riksens Archivum som det dagelige Kansliet skulle vara i *Stockholm* och Kansleren med sina bihafvande Kansli-Råd och andre Sekreterare och Kanslistor der ordinarie residera. Från detta år kan med skäl det kongliga Kansliets och derjemte äfven Riks-Archivets organisation anses såsom i väsendtlig mån fullbordad. Denna första organisation, ett verk af Riks-Kansleren Axel Oxenstierna, hvilken så länge han var i verksamhet egnade denna institution en synnerlig omsorg, var icke

blott för sin tid mönstergill utan. äfven egnad att kunna tillfredsställa de flesta af de anspråk, som i våra dagar vid så långt framskriden samhällsutveckling med rätta ställas på detta embetsverk. Också kan den, som granskande genomgår Riks-Archivets historia under dess växlande skiften alltifrån dess början och intill vår tid, svårligen undgå att finna, att det första halfseklet är Riks-Archivets jemförelsevis yppersta tid, utmärkt så väl i afseende på god och tillräcklig arbetskraft som ändamålsenlig ledning. *Peder Månsson Utter, Jonas Buræus, Israel Israelsson (Lagerfelt), Georg Stiernhielm och Erik Runell (Palmschiöld)* äro minnesvärda namn från denna Riks-Archivets blomstringstid. Den sistnämnde, i nit och arbetsflit måhända den utmärktaste af alla våra archivmän, verkade under en lång följd af år och måste upplefva en för Riks-Archivet mindre gynsam period, som med 1670-talet började och länge fortfor. Statsfinansernas djupa förfall före år 1680 och den stränga hushållning, som derefter till det ondas botande måste iakttagas, återverkade icke obetydligt på Riks-Archivet, hvars tjenstemannapersonal deraf understundom kämbart berördes. Utomordentliga olyckor, såsom den förödande slottsbranden år 1697, tillkommo att öka svårigheterna. I följd af dessa förhållanden var Riks-Archivet i slutet af sjuttonde seklet och under de första decennierna af det adertonde i ett bekymmersamt skick, som väl småningom förbättrades utan att dock dess ställning någonsin blef fullt så gynsam, som den varit under det första halfseklet af dess tillvaro. De män, som under dessa mer och mindre oblida skiften haft närmaste ledningen af Riks-Archivet och omsorgen om archiv-arbetenas fortgång, hafva haft ett jemförelsevis svårare värf att fylla än deras företrädare;

det vore dock en orättvisa att icke erkänna att mycket blifvit gjordt äfven under de svåraste omständigheter, hvarföre ock sådane archivmän som *Sven Leyonmarck*, *Elias Palmschiöld*, *Anders Anton von Stiernman*, *Gustaf Ribbing*, *Carl Johan Strand* och *Carl Adlersparre* förtjent att tacksamt ihågkommas. Det bör härvid ej med tystnad förbigås att Riks-Archivet alltid hade i Kansli-Collegium en öfverstyrelse lika upplyst som välvillig. När år 1801 Kansli-Collegium upplöstes kom Riks-Archivet i en något förändrad ställning. Visserligen tillhörde det fortfarande Konungens Kansli, men sambandet blef från denna tid mera formelt, och det inseende öfver Riks-Archivet, som Hof-Kansleren fick sig uppdraget, var i verkligheten icke af samma betydelse, som den ledning Kansli-Collegium utöfvat. Riks-Archiv-Sekreteraren blef derigenom verkets egentlige chef. Embetet innehades vid denna förändring af Carl Adlersparre och åt honom förunnades genom nådigt bref till Kansli-Presidenten den 18 November 1801, med afseende derpå att genom Kansli-Collegii upphörande hans embetsgörömmål blifvit till betydlig del ökade, ett tillägg till lönen, på det att han, som redan förut erhållit Kansli-Råds namn och värdighet, måtte undfå deremot svarande löneförmåner. Den ställning Riks-Archivet erhöll 1801 lemnades icke länge oförändrad enär detta embetsverk snart åter blef stäldt under ledning af en myndighet af samma art som det forna Kansli-Collegium. Hela Kansliet (med undantag af Justitie-Revisionen) erhöll nemligen en collegial öfverstyrelse i *Kongl. Kansli-Styrelsen*, som inrättades den 23 October 1809. Denna styrelse, i spetsen för hvilken ställdes Stats-Ministern för Utrikes ärendena, hade till ledamöter Hof-Kansleren, de fyra Stats-Sekreterarne, af Kongl. Maj:t särskildt utsedda Kansli-Råd,

Öfver-Post-Direktören, Kabinetts-Sekreteraren och Riks-Archiv-Sekreteraren. Denne sistnämndes embetsställning blef genom denna förändring icke mindre betydande än förut, utan fastmera höjd, enär han nu hade säte och stämma i Kansliets öfverstyrelse, ett förhållande, som fortfor så länge Kansli-Styrelsen egde bestånd. Stadgandet om Hof-Kanslerens inseende öfver Riks-Archivet bibehölls i 1809 års Kansli-Ordning, men hade i verkligheten nästan ingen betydelse. Först vid Kansli-Styrelsens upphörande år 1833 inträdde Hof-Kansleren åter i utöfning af det slags chefskap, som honom enligt Kansli-Ordningen tillkom. När Hof-Kanslers embetet i sin ordning upphäfdes år 1840, stadgades den anordning, som intill detta år egt bestånd, enligt hvilken högsta ledningen af Riks-Archivet tillhört Chefen för Eders Kongl. Maj:ts Ecklesiastik-Departement. Man kunde med skäl hafva hoppats att perioden närmast efter år 1809 skulle visat sig för Riks-Archivets utveckling gynsammare än den föregående, men oblida tidsförhållanden verkade i motsatt riktning. Ehuru archivaliernas mängd ständigt ökades blef tjenstemannapersonalen tid efter annan förminskad. Vid den reglering, som genom nådiga brefvet den 14 Juli 1835 egde rum — och vid hvilken benämningen »Riks-Archivi-Sekreterare» blef utbytt mot »Riks-Archivarie» — nedbragtes antalet af embets- och tjenstemän till *fyra*, Riks-Archivarien inberäknad. Under sådana omständigheter må det icke väcka förvåning om mycket archivarbete blef lemnadt ogjordt, och om Riks-Archivet såsom vetenskaplig institution icke mäktade motsvara sitt ändamål. I ett sådant mindre tillfredsställande skick befann sig Riks-Archivet då år 1837 Landshöfdingen *Hans Järta* såsom tillförordnad chef mottog ledningen deraf. Såsom jag

redan tidigare, i underdånig årsberättelse för år 1875, haft nåden omförmåla, har denne om fäderneslandet högt förtjente man under utöfningen af Riks-Archivarie-embetet kraftigt verkat för Riks-Archivets pånyttfödelse och mer än någon annan bidragit att Riks-Archivets ursprungliga betydelse åter blifvit insedd och erkänd. Honom tillkommer i främsta rummet för tjensten att Riks-Archivets behof af ökad personal och tjenlig lokal blifvit behjertade. Han gaf ock planen för Riks-Archivets återupprättande, hvilken plan hans utmärkte, af honom föreslagne, närmaste efterträdare *Johan Jakob Nordström* troget fullföljde vid den reorganisation, som år 1853 vann nådig stadfästelse. Samma plan, åsyftande Riks-Archivets stegrade verksamhet både såsom embetsverk och såsom vetenskaplig institution, har vunnit ytterligare förverkligande och utveckling genom nådiga Instruktionen den 23 December 1874 samt genom den nya stat och den förnyade Instruktion, som Eders Kongl. Maj:t under nästlidna år i nåder stadfästet.

Då jag nu öfvergår till den närmare redogörelsen för Riks-Archivets skick under det förflutna året bör jag ej underlåta att, med underdånigt åberopande af hvad i nästföregående årsberättelse blifvit om Riks-Archivets lokal anfördt, ånyo i underdånighet på detta ämne fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet. Uti ett den 15 sistlidne December afgifvet, genom remiss från Eders Kongl. Maj:ts Finans-Departement infordradt, underdånigt utlåtande har jag haft tillfälle att i anledning af ett af Boktryckeribolaget P. A. Norstedt & Söner väckt förslag till reglering af bemälda bolags å Riddarholmen belägna tomter och tvänne Kronan tillhöriga tomter, af hvilka den ena disponeras af Generalstaben, den andra till större de-

len af Riks-Archivet, i underdånighet belysa alla de förhållanden, som med Riks-Archivets lokal ega sammanhang *)). De närmare uppgifter om archivaliernas tillväxt, som längre ned i underdånighet skola meddelas, ådagalägga att tillökningen varit betydlig, i följd hvaraf det lediga utrymmet nu är ganska inskränkt. Då den normala tillväxten under innevarande år icke kan antagas blifva mindre och en betydlig tillökning dessutom under årets lopp är att motse, enär det Bielkeska familje-archivet på Thureholm, i följd af framlidne Kammarherren Grefve Axel Gabriel Bielkes den 4 Februari 1876 upprättade testamente, kommer jemlikt Eders Kongl. Maj:ts den 18 Maj 1877 gifna nådiga medgifvande att till Riks-Archivet öfverlemnas för att der förvaras, föranledes jag deraf att till Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning i underdånighet hemställa huruvida ej nödigt må vara att åtgärder vidtagas att bereda Riks-Archivet erforderligt utrymme genom en ny byggnad på Riks-Archivets nuvarande tomt, derest ej Eders Kongl. Maj:t skulle finna lämpligare att på annat sätt tillgodose Riks-Archivets behof af betydigen ökad utrymme.

Under år 1877 har archivaliernas normala tillväxt genom leveranser från de särskilda Expeditionerna af Eders Kongl. Maj:ts Kansli uppgått till 222 volumer och utgjorts dels af Statsrådsprotokoll dels och hufvudsakligen af afgjorda handlingar, enligt hvad underdånigst bilagda specifikation (Bilagan A) närmare ådagalägger. Ännu större har enligt underdånigst bifogade förteckning (Bil. B) den extra ordinarie tillökningen varit, uppgående till 1,159 volumer från offentliga verk och myndigheter utom Eders Kongl. Maj:ts Kansli, hvaraf 1,148 utgöra f. d. Serafimer-Ordens-

*) Intaget här nedan sid. 30.

gillet's archiv. Dertill kommer ytterligare hvad genom köp eller gåfva af enskilda åt Riks-Archivet vunnits. Märkligast bland dessa archivalier äro framlidne General-Löjtnanten *Johan Peter Lefréns* efterlemnade papper, hvilka genom gåfvobref den 23 Februari 1877 af hans dotter Fröken Hedvig Lefrén blifvit till Riks-Archivet öfverlemnade, samt Jean de Witts handskrifna berättelser om hans och hans collegers deltagande såsom Generalstaternas sändebud i förhandlingarna mellan Sverige och Danmark 1644—1645 samt Sverige och Polen 1653.

Riks-Archivets Bibliothek har under år 1877 blifvit fullständigadt dels genom gåfvor dels genom köp så vidt det knappa ordinarie anslaget af 600 Kronor medgifvit. Af Eders Kongl. Maj:t särskildt i nåder beviljade 300 Kronor hafva satt Riks-Archivet i tillfälle att förvärfva åtskilliga handskrifter äfvensom några för forskningen viktiga utländska historiska skrifter, till hvilkas inköp det ordinarie anslaget ej lemnade tillgång.

I årsberättelsen för år 1876 omförmäldes hurusom uppå derom gjord framställning Kongl. Danska Rege- ringen medgifvit att de s. k. Sturehandlingarna i Danska Geheime-Archivet finge till Riks-Archivet successivt utlånas och att den första afdelningen af dessa handlingar under nämnda år hit ankommit. Dessa handlingar blefvo, sedan de hunnit fullständigt afskrifvas och collationeras, i Maj månad återlemnade, hvarefter Riks-Archivet inom kort fick emottaga en ny afdelning utgörande 200 handlingar, hvilkas afskrifning nu verksamt bedrifves.

Liksom under de närmast föregående åren hafva äfven under år 1877 Riks-Archivets historiska skatter blifvit mycket efterfrågade och flitigt begagnade. An-

talet forskare — oberäknade de många tillfällige besökande som för det ena eller andra embetsverkets räkning eller för enskildt behof sökt upplysningar — har utgjort 100, bland hvilka fyra från Tyskland, tre från Finland. Bland dessa hafva några fortsatt sina forskningar under längre tid, såsom Doktor Dietrich Schäfer från Bremen, Phil. Candidaten Joh. Rich. Danielson från Helsingfors och Amanuensen vid Finska Stats-Archivet, Phil. Magistern Reinhold Hausen. Flera fruntimmer, vanligen 4 eller 5, hafva under det förflutna året nästan hvarje arbetsdag haft sysselsättning med renskrifning, som verkstälts dels för enskilde forskares räkning dels för Norska Riks-Archivet och för Stats-Archivet i Helsingfors. Den utsträckta arbetstid, som är forskare beredd derigenom att Riks-Archivet under Maj, Juni, Juli och Augusti månader hålles öppet alla helgfria dagar jemväl eftermiddagarne under tvänne timmar, har liksom under de föregående åren äfven under 1877 blifvit mycket tagen i anspråk. Riks-Archivet anlitas för öfrigt icke endast af forskare, som personligen söka upplysningar. Det är icke ovanligt att upplysningar och uppgifter omedelbart skriftligen begäras. Äfven från utländska orter hafva framställningar af denna art till Riks-Archivet inkommit. Sålunda anhöll Kongl. Preussiska Stats-Archivet i Stettin genom skrifvelse den 17 October nästlidna år om upplysning angående ändamålet med en Tartarisk beskickning till K. Carl XI, hvilken beskickning på sin resa till och ifrån Stockholm uppehållit sig i Stettin. En enskild person, Hedvig Goerz i Posen, begärde, under uppgift att hon tillhörde Friherrliga Goerziska familjen, genom skrifvelse den 13 Mars 1877 att erhålla vissa uppgifter rörande den olyckligt ryktbare Friherre Georg Henrik v. Goerz' barn. Båda dessa

förfrågningar från främmande ort hafva blifvit besvarede och tillförlitliga upplysningar vederbörande meddelade.

Riks-Archivets ordinarie tjenstemän hafva under det förflutna årets lopp alla varit i verksamhet med undantag af den tid en hvar åtnjutit den i Instruktionen medgifna semester. Tjenstemännens antal har icke undergått någon förändring, men i befattningarnas benämning och fördelning har en ändring blifvit gjord sålunda att, i stället för två Aktuarier, två Förste och två Andre Amanuenser, tjenstemännen enligt den nya staten skola vara *tre* Archivarier och *tre* Amanuenser. Till följd häraf täcktes Eders Kongl. Maj:t den 16 sistlidne November dels förklara att Aktuarierna O. T. F. von Feilitzen och V. G. Granlund skola från 1878 års början innehafva hvar sin Archivariebeställning dels utnämna och förordna Förste Amanuensen Dr N. A. Kullberg till Archivarie och Förste Amanuensen Friherre C. E. B. Taube äfvensom Andre Amanuenserne E. V. Bergman och Kammarherren C. G. U. Silfverstolpe till Amanuenser i Riks-Archivet. Dessa ordinarie tjenstemän hafva under det förflutna året varit sysselsatta med följande archivarbeten.

Archivarien *von Feilitzen* har fullgjort de honom såsom Aktuarie vid den Historiska afdelningen enligt då gällande Instruktion tillhörande åligganden. Han har ock såsom vårdare af Riks-Archivets Bibliothek fullgjort hvad honom enligt samma Instruktions 9:e § i sådan egenskap ålegat äfvensom förrättat det arbete, som uppdraget att föra Riks-Archivets räkenskaper, medfört. Derjemte har han ordnat en del af Drottning Ulrica Eleonora den yngres brefväxling. Efter afslutande af nödiga förarbeten för det honom uppdragna utgifvandet af andra afdelningen af *Kyrko-Ordningar och förslag*

dertill före 1686 har tryckningen af denna afdelning blifvit börjad.

Archivarien *Granlund* har såsom Aktuarie vid Administrativa afdelningen fullgjort de åligganden, som enligt Instruktionen tillhört denna befattning. Han har derjemte fortsatt ordnandet af den betydande samlingen »Livonica», hvilket arbete nu så fortskridit att de största afdelningarna, innefattande handlingar rörande Estland och Lifland, äro systematiskt ordnade och på samma gång kompletterade ur andra i Riks-Archivet befintliga samlingar, företrädesvis ur de för åtskilliga år sedan från Kammar-Archivet till Riks-Archivet förflyttade handlingar. I den mån öfriga tjenstegöromål medgifvit har han tillika fortsatt arbetet såsom redaktör af serien *K. Gustaf I:s Registratur*, hvaraf 7:e delens 1:a häfte, innefattande riksregistraturet för år 1530, utkom sistförflutne sommar och har 2:a häftet, omfattande registraturet för år 1531, jemte bilagor för båda åren, så fortskridit att de sista bilagorna nu äro under tryckning.

Archivarien *Kullberg* har under året 1877 förrättat den Förste Amanuensbefattning han då innehade och fullgjort de denna befattning tillhörande åligganden. Derjemte har han varit sysselsatt med redigering af den i nästföregående årsberättelse omförmälda nya serien af historiska handlingar under titeln *Rådsprotokoll*. Den för första delen deraf afsedda texten, omkring 17 ark, är färdigtryckt och samtidigt med pågående utarbetande af register till denna del har tryckningen af andra delens text tagit sin början.

Förste Amanuensen Friherre *Taube* har under fullgörande af de till hans befattning hörande åligganden verkställt åtskilliga omfattande kompletteringsarbeten till den af honom under år 1876 ombesörjda revisio-

nen af Riksen Ständers bref, så ock på vederbörliga ställen inordnat en mängd strödda archivalier, som under archivarbetena anträffas i sådana serier, dit de ej rätteligen höra, samt ordnat och registrerat en accession till Danska diplomatiska samlingen, omfattande åren 1810—1829. Han har ock ombesörjt inbindning och ombindning af de archivalier, som till sådan åtgärd ifrågakommit. Slutligen har han börjat en revision af och ett öfversigtsregister öfver samtliga i Riks-Archivet nu samlade Riksdagsacta.

Amanuensen *Bergman* har fortsatt det af honom under år 1876 började ordnandet af en större samling äldre Kammar-Archivet förr tillhörande handlingar, bland hvilka en stor del befunnits tillhöra Magnus Gabriel De la Gardies brevväxling. Denna samling »De la Gardiana», hvaraf vissa delar förut blifvit ordnade af framlidne Aktuarien Grefve A. G. Oxenstierna, ett arbete som genom hans tidiga död år 1875 blef afbrutet, är nu fullständigt ordnad till mycken fördel för historieforskningen, emedan många förut obemärkta handlingar af värde härvid kommit i dagen. Under detta ordnande hafva ock blifvit urskilda talrika handlingar hörande till flera särskilda serier, deribland många rörande Estland och Lifland, de flesta från den tid De la Gardie var General-Gouvernör i Lifland, men äfven åtskilliga från Härmästarnes tid. Alla dessa frånskilda archivalier hafva blifvit förenade med de grupper, till hvilka de varit hänförliga, och deri af vederbörande inordnade.

Amanuensen Kammarherren *Silverstolpe* har likaledes fortsatt samma archivarbeten, med hvilka han år 1876 var sysselsatt. Han har dervid beträffande de från Häradsrättsarchiven inkomna domböcker med flera handlingar ordnat Östra Härad i Blekinge domböcker för

åren 1667—1698. Under fullgörande af det honom lemnade uppdrag att hafva den närmaste vården om de från Geheime-Archivet i Köpenhamn låntagna Studerehandlingarna har han afskrifvit någon del af dessa handlingar och deltagit i deras collationering. För öfrigt har han egnat sig åt fortsättningen af *Svenskt Diplomatarium*. Af serien från år 1401, som af honom redigeras, har 3:e häftet, som började tryckas 1876, under nästlidna år blifvit fullbordadt och utgifvet, hvarförutan förberedelser för verkets fortsatta utgivande äfven blifvit gjorda.

Den närmaste omsorgen om den dagliga expeditionen åligger visserligen Archivarierna, men i samma mån Riks-Archivet blifvit alltmera besökt och archivalierna af in- och utländske forskare år ifrån år mera anlidade, har det befunnits nödvändigt att alla ordinarie tjänstemän deltaga i den dagliga expeditionen, på det att allmänhetens betjenande och archivaliernas säkerhet må på en gång kunna tillräckligen tillgodoses.

Under längre eller kortare tid af det förflutna året hafva vid archivarbetena biträdt följande extraordinarie Amanuenser: J. W. Lundgren, L. M. V. Örnberg, Kammarjunkaren C. H. Tersmeden, Dr E. Hildebrand, Dr J. G. Theel, Phil. Candidaten H. Hernlund, Dr J. Th. Westrin och Dr Ernst Carlson.

Lundgren, som ofta varit anmodad att vid förefallande behof biträda vid den dagliga expeditionen, har under en del af året varit sysselsatt att genomgå conceptsamlingen och riksregistraturet för att, der så ske kunde, komplettera detta. Han har derjemte utarbetat register öfver Allmänna Beredningens protokoll för år 1793, första halfåret, och börjat ett dylikt register för senare halfåret.

Örnberg har fortsatt ordnandet af de biographiska och genealogiska samlingarna, derjemte afskrifvit en stor del af Sturehandlingarna och biträdt vid deras collationering. Han har ock vid särskilda tillfällen deltagit i den dagliga expeditionen.

Tersmeden har en kortare tid biträdt Amanuensen Bergman vid ordnandet af en del af »De la Gardiana», men för öfrigt hufvudsakligen varit sysselsatt med katalogisering af en samling politiska brochurer tillhörande Riks-Archivets Bibliothek.

Hildebrand har dels fortsatt en år 1876 börjad revision af pergaments- och pappersbrefven för 1400-talet och börjat en specifik förteckning af de förra, dels ordnat en samling ministeriella handlingar hörande till gruppen Hamburgensia, så ock biträdt vid de afskrifna Sturehandlingarnas collationering samt vid särskilda tillfällen deltagit i den dagliga expeditionen. För öfrigt har han fortsatt arbetet med *Svenskt Diplomatarium* från år 1348 (sjette delen af Sv. Dipl.), hvilket så fortskridit att 30 ark nu äro tryckta.

Theel har, sedan han upprättat förteckning öfver Akademi-Kanslersarchiven, ordnat en mindre samling historiska handlingar, den s. k. Posseska samlingen, samt öfvertagit behandlingen af en stor samling Militärhandlingar, hvilkas ordnande för lång tid tillbaka börjades af Dr K. A. Lindström och sedan under flera år fortsatts af nuvarande Kansli-Sekreteraren A. Zimmerman. Derjemte har han biträdt vid erforderliga arbeten i Riks-Archivets Bibliothek samt vid särskilda tillfällen deltagit i den dagliga expeditionen.

Hernlund har under det senast förflutna året liksom under det nästföregående biträdt Archivarien Granlund vid ordnandet af »Livonica». Derjemte har

han börjat förteckning öfver en del af sammansatta Collegiers underdåniga utlåtanden.

Westrin har upprättat innehållsförteckningar öfver Kammar- och Bergs-Collegiernas gemensamma utlåtanden till Kongl. Maj:t för åren 1699—1840, äfvensom öfver Kammar- och Commerce-Collegiernas gemensamma underdåniga utlåtanden för åren 1695—1833.

Carlson antogs till extra ordinarie Amanuens den 22 Augusti 1877 och har derefter utarbetat register till Conseil- och Kabinettsprotokoll i Inrikes ärenden för år 1808 samt, sedan detta blifvit fullbordadt, varit sysselsatt med vissa delar af Acta historica för K. Carl XII:s tid, hvarvid han ordnat och förtecknat en samling bref till Kansli-Rådet O. Hermelin och en dylik till Kongl. Rådet Grefve Carl Piper.

Den verksamhet för historiska handlingars utgifvande i tryck, som nu tager en icke ringa del af arbetskrafterna i anspråk, har väl af gammalt ansetts icke vara främmande för Riks-Archivets uppgift, men först under de senare decennierna, sedan Riks-Archivet blef stäldt under Eders Kongl. Maj:ts Ecklesiastik-Departement och efter den reorganisation, som af Hans Järta föranleddes, blifvit regelbunden och obligatorisk. Redan 1854 beviljade på Kongl. Maj:ts nådiga framställning Rikets Ständer ett anslag till utgifvande af historiskt viktiga handlingar, af hvilket anslag en del disponerades till utgifvande af en i Riks-Archivet förvarad dittills otryckt del af *Chemnitz' Geschichte des Schwedischen Kriegs in Deutschland*, som ock utgafs 1855—1856, redigerad af F. A. Dahlgren. Det var dock först genom nådigt beslut den 20 April 1859, som en bestämd plan för historiska handlingars utgifvande blef faststæld. Sedan denna tid hafva följande tryckta skrifter från Riks-Archivet utgått:

Handlingar rörande Sveriges historia. Första serien. *K. Gustaf I:s registratur* Del. I—VII. 1., redigerade af V. G. Granlund 1861—1877. Andra serien. I. *Lagförslag i K. Carl den niondes tid*, red. af F. A. Dahlgren 1864. II. *Kyrko-Ordningar och förslag dertill före 1686* I., red. af O. v. Feilitzen 1872. *Svenska Riks-Archivets Pergamentsbref* från och med år 1351, förtecknade med angifvande af innehållet Del. I—III, red. af N. A. Kullberg 1866—1872. *Svenskt Diplomatarium* från och med år 1401. I. 1—3, red. af C. G. U. Silfverstolpe 1875—1877. *Meddelanden från Svenska Riks-Archivet* I, utgifna 1877 af undertecknad.

Under den tid af nästlidne sommar jag, efter vederbörlig anmälan hos Chefen för Eders Kongl. Maj:ts Ecklesiastik-Departement, begagnade den mig medgifna semester företräddes mitt ställe jemlikt gällande Instruktion af den till tjänsteåldern äldste bland Archivarierna Dr O. T. F. von Feilitzen. Den öfriga delen af året har jag oafbrutet utöfvat mitt embete och dervid låtit mig angeläget vara att samvetsgrannt fullgöra de ansvarsfulla åligganden som enligt Instruktionens 3:e § tillhöra Riks-Archivarien.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar
Stormäktigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåte
R. M. BOWALLIUS.

Stockholm den 31 Januari 1878.

Bil. A.

Specifikation på den ordinarie tillväxten år 1877
i Kongl. Riks-Archivets samlingar genom leveranser
från Stats-Departementen:

från	Justitie-Departementets Expedition:		
	Handlingar för år 1866 med förteckningar.....	11	volumer
»	Justitie-Revisions-Expeditionen:		
	Revisionsacter för år 1875.....	43	»
	Besvär- och ansökningshandlingar för samma år.....	48	»
»	Landtförsvars-Departementet:		
	Handlingar för åren 1860—1864.....	60	»
	Statsrådsprotokoll i Landtförsvars-ärenden åren 1850—1859.....	20	band
»	Civil-Departementet:		
	Handlingar för år 1871.....	19	volumer
	D:o d:o för år 1872.....	20	»
»	Ecklesiastik-Departementet:		
	Handlingar för 1868.....	1	volum
		222 bd o. vol.	

samt dessutom

från Justitie-Departementets Expedition:
Originalförordningar för åren 1876—1877 17 st.

Bil. B.

Specifikation på den extraordinarie tillökningen år 1877 i Kongl. Riks-Archivets samlingar, dels genom leveranser från offentliga verk och myndigheter utom Kongl. Kansliet samt enskilde, dels genom gåfvor och inköp:

från Riksgäldskontoret: 1876 års Riksdagsbeslut i hufvudskrift.....	1 band
» Kammar-Archivet: rest, tillhörande den samling, som 1822 till Riks-Archivet aflemnades.....	9 volumer
» f. d. Seraphimer-Ordensgillet: dess archiv.....	1,148 »
» Häradshöfdingen i Nora Domsaga: Grythytte (och Hellefors) bergslags domböcker för åren 1658—1673.....	1 volum
	1,159 bd o. vol.

af Lector A. G. Ahlqvist i Wexiö: 47 afskrifter af urkunder i Vatikanska archivet i Rom, tillhörande åren 1570—1585, aflemnade på grund af erhållet statsanslag;

såsom *gåfvor*:

från Fröken Hedvig Lefrén: en förut i Riks-Archivet deponerad större samling af anteckningar, dagböcker, m. m. af framlidne General-Löjtnanten J. P. Lefrén;

» Förste Lifmedicus m. m. P. O. Liljewalchs sterbhus, enligt den afidnes förordnande i lifstiden: Riks-Rådet Grefve Gust. Ad. Hiärnes egenhändiga historiska anteckningar för åren 1718—1792,

och densammes autobiographi (1765—1803), hvar-
dera 1 band 4:o;

- från Hr O. J:son Granström, Westanå, Gräsmark: Kon.
Gust. II Adolfs originalbref för Henrik Henriks-
son på ett torpställe i Sunne socken, Wermland;
- » Majoren Gust. Nerman: en samling handskrifter,
hufvudsakligen rörande slägterna Natt och Dag och
Cederhielm samt Säby gård i Vist socken i Öster-
götland (hvaribland 12 original och 2 afskrifter af
Kongl. bref från åren 1505—1596), Ångermanlands
och Westernorrlands lagmanstings dombok för år
1746, diverse rusttjenstlängder m. m.;
 - » Ryttmästaren H. Printzensköld: Ulfsparreska fri-
herrediplomet, dat. d. 4 Juli 1817, på pergament,
inb. i rödt saffian, med rikssigillet vidhängande i
försilfrad kupa;
 - » Professor Hammarstrand i Upsala: bref och hand-
lingar rörande Öfverste-Löjtnanten och Gesandten
Ludv. Fabritii trenne ambassader till Ryssland
och Persien åren 1679—1700; samt om Fabritii
fordringar hos Svenska Kronan, 1 vol. in fol.;
 - » Lector A. G. Ahlqvist: Ölands Södra Mots dom-
bok för åren 1635—1636;

och genom *inköp*:

Hofbokhållaren Svahns dagbok öfver krigshän-
delser m. m. för åren 1705—1719.

Handlingar rörande släkten Gyllengrip, 3 vol.
fol. pgb.; den ena innehållande i afskrift flere Kongl.
bref (1562—1628), hvilka saknas i Riksregistraturet.

51 bref från Regerings-Rådet von Neugebauer till
General-Krigskommissarien Malmberg 1714.

1 bref, dat. Stralsund d. 1 Dec. 1712, ang. Kon.
Stanislai af Polen hofhållning. Concept.

Fältmarskalken, Grefve Stenbocks berättelse, dat. Gardingen d. 14 Febr. 1713, om »situationen af armeens närvarande tillstånd och hvad i så beskaffadt mål står att taga för messurer.»

J. de Witts m. fleres handskrifna berättelser om deltagande, såsom Generalstaternas sändebud, i förhandlingarna mellan Sverige och Danmark 1644—45 samt Sverige och Polen 1653, 4 vol. fol. pgb.

- a) Verbael van de Heeren de Witt, Bicker ende Stavenisse, van hare Ambassade aende Coninginne ende Croone van Sweden ende Dennemarcken 1644—45. 3 bd.
- b) Verbael de Heeren de Witt ende Waweren, wemens derselver gebesoigneerde, als Ambassadeurs Mediateurs tot Lübeck, op de tractaten van vreedtusschen Sweden ende Poolen, Anno 1653, 1 bd.

2.

Kongl. Maj:ts nådiga bref till Riks-Archivarien den 1 Juni 1877 angående ny stat för Riks-Archivet.

OSCAR etc., Wår ynnest etc.

Sedan WI i nåder föreslagit Riksdagen att, med godkännande af ny aflöningsstat för Riksarkivet jemte särskilda, för åtnjutande af de nya lönerna föreslagna vilkor, för lönestatens tillämpning bevilja en förhöjning i anslaget till Riksarkivet med 20,160 Kronor, har Riksdagen i underdånig skrifvelse den 24 sistlidne Maj angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel anmält, att Riksdagen med någon förändring i den föreslagna staten men med godkännande af vilkoren för de nya lönernas åtnjutande höjt anslaget till Riksarkivet med 17,160 Kronor.

Vid föredragning af detta ärende hafve WI, med godkännande af de af Riksdagen beslutade anslag i hvad de blifvit annorlunda än i enlighet med Wåra nådiga framställningar beviljade, funnit godt i nåder förordna:

att Riksarkivet skall från och med nästkommande år vara ett sjelfständigt embetsverk under Wårt Ecklesiastik-Departement med Riksarkivarien såsom chef, samt att för Riksarkivet skall från samma tid lända till efterrättelse följande stat:

	Lön.		Tjenstgöringspenningar.		Summa.		
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	
Riksarkivarien	5,000	—	2,500	—	7,500	—	} Efter 5 år kan lö- nen höjas med 500 Kronor och efter 10 år med ytterligare 500 Kronor.
1 Arkivarie	3,000	—	1,500	—	4,500	—	
2 	6,000	—	3,000	—	9,000	—	
1 Amanuens	1,800	—	1,200	—	3,000	—	
2 	3,600	—	2,400	—	6,000	—	
Till vikariatsersättningar, arfvoden och flitpenningar åt extra biträden, renskrifning m. m.	—	—	—	—	6,000	—	
1 förste Vaktmästare	800	—	300	—	1,100	—	} Efter 5 år kan lö- nen höjas med 100 Kronor.
1 Vaktmästare	500	—	300	—	800	—	
					37,900	—	
Då härtill kommer det vid 1867 års Riksdag beviljade årliga anslag till inköp af tryckta arbeten					600	—	
uppgår således Riksarkivets hela anslag till					Kr. 38,500	—	

att det i staten upptagna anslag till vikariatsersättningar, arfvoden och flitpenningar åt extra biträden, renskrifning m. m. ställes till Eder disposition med iakttagande deraf, att all den ersättning, som erfordras för vikariat under de ordinarie embets- och tjänstemännens semester, skall af detta anslag utgå;

att de för skrifmaterialier, expenser, ved m. m. för Riksarkivets räkning erforderliga medel skola från och med år 1878 på Eder requisition och mot redo-

visning af Eder inför Wår och Rikets Kammar-Rätt af Wårt Statskontor utbetalas af det till dylika utgifter å riksstatens åttonde hufvudtitel uppförde förslagsanslag; samt .

att det skall åligga Eder dels att före den 1 nästkommande September inkomma med underdånigt förslag till de ändringar i instruktionen för Riksarkivets embets- och tjänstemän, som af Wåra beslut i detta ärende kunna påkallas, dels att före utgången af hvarje år hos Oss anmäla, hvilka embets- och tjänstemän eller betjente vid Riksarkivet under det följande året må vara berättigade att komma i åtnjutande af ålderstillägg.

Hvilket, äfvensom att WI under denna dag låtit utfärda nådig kungörelse angående vilkoren för åtnjutande af de från 1878 års början fastställda nya löneförmånerna för Riksarkivet, WI Eder till kännedom och efterrättelse härigenom meddele.

Stockholms Slott den 1 Juni 1877.

O S C A R.

F. F. Carlson.

3.

**Riks-Archivariens underdåniga utlåtande
angående föreslagen reglering af Riks-
Archivets tomt.**

Stormägtigste, Allernådigste Konung!

Genom remiss den 7 innevarande månad har jag erhållit Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning att i anledning af ett af Boktryckeribolaget P. A. Norstedt & Söner väckt förslag till reglering af Kronans och bemålde bolags å Riddarholmen här i staden belägna tomter inkomma med underdånigt utlåtande huruvida vid detta förslag till tomtreglering kunde vara något från Riks-Archivets sida att erinra. Efter tagen kännedom af de remitterade handlingarna med åtföljande kartor får jag härmed underdånigst afgifva följande utlåtande.

Den tomtreglering bolaget P. A. Norstedt & Söner i sin underdåniga ansökning ifrågasatt berörer Riks-Archivets intressen ganska nära genom förslaget att uppdraga en 40 fot bred gata emellan sökandenas tomt N:o 14 efter 1810 års nummerordning och tomten N:o 11, tillhörande Eders Kongl. Maj:t och Kronan och nu upptagen dels af Riks-Archivet dels af f. d. Fatburn, hvilken del disponeras af Kongl. Husgerådskammaren. Om en sådan gata kunde åstadkommas utan rubbning af någon Riks-Archivets byggnad och

utan att kräva uppoffring af sådan mark, som till bebyggande är tjenlig och behöflig, skulle jag visserligen anse mig böra tillstyrka förslaget på den grund att gatan, ehuru den ej kunde blifva af någon vigt för den allmänna trafiken i anseende till markens starka sluttning, för Riks-Archivet skulle, väl icke undanrödja, men dock minska vådan af ett eldfarligt grannskap. Sådan gatan nu är föreslagen skulle den medföra rifning af Riks-Archivets norra flygel, hvilken icke kan umbäras; den skulle ock, hvilket jemväl Öfver-Intendentsembetet uti afgifvet underdånigt utlåtande anmärkt, för Kronans tomt N:o 11 medföra den skada att denna tomt skulle förlora af den i byggnadsväg tjenliga arealen 70 sträckfot, hvaraf 40 fot skulle åtgå till gatan och 30 fot tilldelas sökandenas tomt. Dessa uppoffringar, som sålunda från Kronans tomt krävas för gatans åstadkommande, äro för Riks-Archivet af synnerligen stor betydelse. Det nuvarande Archivhuset är nemligen så otillräckligt att det numera endast för en kort tid erbjuder utrymme för archivaliernas normala tillväxt. Åberopande den utförligare redogörelse för archivlokalens beskaffenhet, som förekommer i min underdåniga årsberättelse för år 1876, intagen i underdånigst bilagda häfte af »Meddelanden från Svenska Riks-Archivet», må jag här endast korteligen i underdånighet erinra, att då det nuvarande archivhuset bestämdes till förvaringsrum för rikets handlingar det icke ansågs blifva tillräckligt för någon lång framtid; att fördenskull anslag beviljades till en ny byggnad å gårdstomtens östra sida; att ritning till en ny byggnad vunnit stadfästelse, men att byggnadsarbetets verkställande först af en tillfällig anledning blef uppskjutet och att det sedermera enligt nådiga brefvet till Öfver-Intendentsembetet den 11 Maj

1866 fått tills vidare anstå. Beslutet om nybyggnad till beredande af behöfligt utrymme är sålunda visserligen icke verkställt, men det är icke återkalladt, och då, såsom i den åberopade årsberättelsen är ådagalagd, archivaliernas tillväxt under de senare åren varit mycket stark, så att inom kort allt ledigt utrymme är upptaget, är deraf den följd gifven, att, derest ej Eders Kongl. Maj:t skulle finna godt att bestämma annan lämplig och tillräcklig lokal för Riks-Archivet, en ny byggnad, vida större än den förut tillämnade måste uppföras, hvilket utan tvifvel kan med minsta uppoffring för staten verkställas om den nya byggnaden uppföres på den för byggnad tjenliga areal, som tomten N:o 11 nu erbjuder, om Husgerådskammarens behof af magasinshus och gårdsutrymme anorstädes blir tillgodosedt. Då alltså Riks-Archivet icke kan undvara den flygel, som för den föreslagna gatans uppdragande skulle rifvas, och den till bebyggande tjenliga marken såsom för Riks-Archivets nya byggnad erforderlig icke utan största skada för staten kan uppoffras, måste jag i underdånighet afstyrka den föreslagna tomtregleringen, så vidt den rör tomten N:o 11.

Enligt hvad designationen öfver nu ifrågavarande tomter utvisar är gränslinien dem emellan synnerligen bruten, hvadan en jemkning af densamma visserligen kunde vara önskvärd. Vida angelägnare och för Riks-Archivets säkerhet mot eldfara af aldra högsta vigt är dock att Riddarholmen måtte så ordnas att staten förvärfvar eganderätten till de tomter, N:is 9, 13 och 14, hvilka af bolaget P. A. Norstedt & Söner nu innehafvas. Att en så stor anstalt som bemålde firmas å dessa tomter befintliga boktryckeri med stilgjuteri är ett eldfarligt grannskap för båda de Kro-

nans hus, som äro belägna derinvid på hvar sin sida, nemligen Generalstabens hus och Riks-Archivet, torde icke skäligen kunna förnekas. Den vådeld, som för några decennier tillbaka öfvergick denna egendom, vittnar derom, och de svåra eldsvådor, som nyligen härjat Centraltryckeriet och Familjejournalens tryckeri äro allvarsamma påminnelser om en fara, som icke bör underskattas. Ett afstånd af fyratio fot, om det än kunde åstadkommas, är uppenbarligen icke tillräckligt att mot eldfara skydda de i dessa hus förvarade dyrbara samlingar, hvilka till en god del, åtminstone Riks-Archivets, äro alldeles oersättliga. Redan när förstnämnda hus, som nu är anvisadt åt Generalstaben, af staten inköptes och fråga var om dess användande till Riks-Archiv, ansåg jag mig pligtig att i en den 5 Januari 1875 afgifven, af dåvarande Chefen för Eders Kongl. Maj:ts Finans-Departement inforordrad och till honom stäld embetskrifvelse antyda angelägenheten att skydda rikets dyrbara handlingar mot eldfara utifrån och att för detta ändamål önskvärdt vore att Norstedtska egendomen måtte åt Staten förvärfvas, på det att hvarje eldfarlig inrättning derifrån skulle kunna aflägsnas. Min öfvertygelse om denna åtgärds nödvändighet har sedermera ingalunda blifvit rubbad. Visserligen skulle denna egendoms inlösande nu medföra en ganska stor statsutgift, dock icke för stor i jemnförelse med den förlust, som skulle drabba riket, om dess i Riks-Archivet förvarade ovärderliga skatter i följd af detta eldfarliga grannskap blefve lågornas rof. Ledd af denna öfvertygelse har jag funnit mig af embetspligt uppfordrad att vid detta tillfälle i underdånighet fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på ofvan antydda åtgärd, som

icke blott för Riks-Archivet är af utomordentlig betydelse, utan äfven ur andra synpunkter torde finnas vigtig, då staten förut eger alla andra egendomar på Riddarholmen med undantag af de två, som tillhöra Stockholms kommun.

De remitterade handlingarne med dertill hörande kartor bifogas underdånigst.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärda
Stormäktigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåte

R. M. BOWALLIUS.

Stockholm den 15 December 1877.

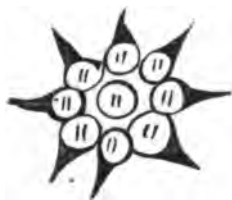
Bidrag till Riks-Archivets äldre historia.

A.

En archivalieförteckning från medeltiden.¹⁾

1.

I thenne byttha medh thetta tekn ære tessen breff:

1. Item primo skiptisbrevet mellom mins herra nadhe, biskopen oc capitulum i Strengnes oc ther vi-

¹⁾ Denna, den äldsta nu i Riks-Archivet förvarade förteckning öfver statshandlingar, kan anses förtjena att meddelas såsom gifvande en föreställning om archivaliernas anordning och förvaringssätt, innan ännu ett fast Riks-Archiv fanns. Dispositionen var enkel och afpassad för archivalier, som förvarades än på en ort än på en annan: handlingarna voro nedlagda i »byttor» och »askar», af hvilka en förekommer under benämningen »capsula cistæ regni». Originallet utgör ett litet häfte i smal folio om 14 sidor, af hvilka 6 äro oskrifna; det är häftadt i brunt pergament, på framsidan hvaraf är med en senare hand skrifvet: »Register på förbundsbrief mellan Sverige och Danm.». De förtecknade archivalierna, till en stor del originalhandlingar från åren 1434—1509, finnas med undantag af några få numera icke i Riks-Archivet, men en af Erik Larsson Runell (Palmschiöld) omkring år 1685 upprättad förteckning öfver viktiga statshandlingar i Riks-Archivet visar att flertalet af dem då funnits. De, som nu saknas, hafva utan tvifvel, såsom så många andra, gått förlorade vid slottsbranden i Stockholm år 1697. Lyckligtvis hade flere af dem då blifvit i tryck utgifna af Hadorph (Rijm-Kröuiker &c. 2:a delen, Stockholm 1676). Inre kriterier synas

dherbundet et bref, ludhande at min herre konungen antvardade biskop Hanes igen undher biskopsbordet 10 ortugland jordh i Qvattunge, som rentar 20 ortogher.

2. Item Normannabref, medh hvilka the hyllade K. Karl pa Hedmarkenne. [Hambre 1449 Oct. 25]¹⁾.

3. Item Normannabref, medh hvilka the hylladhe K. Karl af Romarrike. [Ullinshof 1449 Nov. 4]²⁾.

4. Item Jenisse bref i Andherstom om jordhaskipte han giordhe medh K. Karl.³⁾

5. Item her Olaf Nielssons, her Eric Semitssons, her Eric Björssons bref, huru the hylladhe mins herra nadhe till Norigis konung. [Bohus 1449 Febr. 26]⁴⁾.

6. Item littera quod archiepiscopus Nidrosiensis et Olavus Nielsson consuluerunt communitati Norvegie, ut eligerent K. K.⁵⁾.

7. Item skiptisbref mellom K. Karl oc herre Jenis, canec i Strengnes om Skelby⁶⁾.

antya att förteckningen blifvit börjad före Konung Carl Knutssons död. Förvaringsorten för dessa archivalier vid tiden för förteckningens affattande kan ej med säkerhet uppgifvas. Möjligen har den varit Strengnäs. En samtidigt skriven förteckning på åtskilliga Strengnäs domkyrkas bref finnes i Riks-Archivet, i samma format och på samma slags papper, som här aftryckta förteckning. Numreringen och orden inom [] äro vid utgifningen tillfogade. — Ett bevis att statshandlingar ännu tidigare plägat på likartadt sätt förvaras lemnar ett inventarium öfver den kongliga skattkammaren, upprättadt år 1340, när Ingemar Ragvaldsson mottog skattmästarembetet, hvaruti bland annat omnämnas: unum scrinium litterarum, item duo askæ, in quibus litteræ domini regis sunt. item unum scrinium, in quibus (= in quo) sunt litteræ regis, quas personaliter bene scit. Se Sv. Dipl. IV, n:o 3484.

¹⁾ Tryckt efter originalet af Hadorph, l. c. p. 160.

²⁾ Hadorph, l. c. p. 163.

³⁾ Möjligen Jens Laurentii, kanik i Strengnäs. Ett skiftesbref af 1454 Nov. 26 förekommer i Runells förteckning. Jmf. n. 7.

⁴⁾ Hadorph, l. c. p. 152.

⁵⁾ Sannolikt menas Norrmännens bref till K. Christiern dat. Trondhem 1449 Nov. 24. Hadorph, l. c. p. 166.

⁶⁾ Här följer, men öfverstruket: Item confirmacio perpetue pacis et colligacio regnorum facta Calmarnie anno etc. LXX tercio.

8. Item skiptisbref upa Geltista i Äkirö.
9. Item upa Elvakarla laxfiske medh flere incighle.
10. Item upa Elvakarla laxfiske medh Stocholms stads incighle.
11. Item sendebref om Ernst van Wolthusen oc Willem Soppenbrot.
12. Item bref oc verf fra Lubek til Rikens Radh anno LXX:mo ¹⁾).

2.

I the bytthenne medh thetta tekn äre tessen bref:

1. Item först decthingesbref, som gafs i Stocholm anno Domini MCDXXXIV mellom konung Eric oc Sverigis men. [1434 Nov. 15] ²⁾).
2. Item her Claus Ronnows oc her Yfver Axelssons bref, huru the decthingadhe i Stocholm. [1453 Maj 31] ³⁾).
3. Item decthingesbref, som gafs i Stocholm anno Domini MCDXXXV mellom Konung Eric oc Sverigis men. [1435 Oct. 18] ⁴⁾).

¹⁾ Jmf. Styffe, Bidrag till Skandinaviens Historia, IV, p. XIII, not 4. N. 8—11 äro senare tillskrifna. Stilen tyckes visserligen vara densamma, men bläcket är olika.

²⁾ Hadorph, l. c. p. 84.

³⁾ Hadorph, l. c. p. 182.

⁴⁾ Hadorph, l. c. p. 99.

4. Item erkebiskop Lagsmans oc flere Rikens Radhs i Danmark bref, som gafs i Calmarna anno etc. xxxviii om fridh oc sambindilse. [1438 Juli 9]¹⁾.

5. Item decthingesbrefvet, som gafs i Jeneköpfung mcdxxxix mellom Konung Eric oc Sverigis men. [1439 Nov. 3]²⁾.

6. Item Halmstadha dectthingan anno Domini mcdL mellom Sverigis oc Danmarks Radh, huru K. Karl oc K. Cristiern skulle vara i Kalmarna oc i Silfvenborg om Johannis therefter. [1450 Maj 13]³⁾.

7. Item huru K. Cristiern oc Rikesens Radh af Danmark lofvade oc svoro K. Karl en fridh anno etc. lIII⁴⁾.

8. Item her Olaf Axelssons decthingesbref oc flere Dener, medh hvilko the forradde Gotlandh. [1449 Juli 18]⁵⁾.

9. Item huru borgamestere oc radhet i Halmstadha bundhe sig till Sverigis rike.

10. Item decthingesbrefvet, som giordes i Vadstena medh erkebiskop Tufve oc flere af Danmark i forste viku fastha. [Vadstena 1455 fyrste ughe fasthe]⁶⁾.

11. Item her Götstaf Olafssons hylningabref af Elvensborg. [1454 Juli 29]⁷⁾.

¹⁾ Hadorph, l. c. p. 123.

²⁾ Hadorph, l. c. p. 139.

³⁾ Hadorph, l. c. p. 174.

⁴⁾ Syftar utan tvifvel på K. Christierns bref om ett års stillestånd, dat. 1453 Juli 9 i Köpenhamn. Jmf. Hadorph, l. c. p. 182.

⁵⁾ Hadorph, l. c. p. 154. Möjligen innefattas härunder äfven fördraget af d. 31 Juli samma år mellan K. Christierns och K. Carls fullmäktige, ibidem p. 156.

⁶⁾ Hadorph, l. c. p. 185.

⁷⁾ En sådan trohetsförsäkran finnes ännu i Riks-Archivet i original med samtida påskrift: Her Gostaf Olufson af Elvisborgh hyllubref. Tryckt af Styffe i Bidrag till Skandinaviens Historia under Unionstiden, III, p. 77.

12. Item huru biskop Bencth i Skara oc andhre medh honom vardha dömde fran sköl oc hielm etc. et citacio eorundem. [Stockholm 1453 Sept. 15]¹⁾.

13. Item löftesbrefvet, som the Danske gjorde, tha the decthingadhe sik af Stocholm, som biskop Fris, Ronnow oc flere etc. for K. Karl. [1464 Aug. 23]²⁾.

14. Item her Ture Turessons bref, som han vilkoradhe sig i kirkioherrens gardh i Stocholm vidh eth fengilse etc. [1468 April 13]³⁾.

15. Item thet brefvet, som Skaningana skrefve almoganom til i Sverige oc ther stodh Blekungs incigle fore.

16. Item protestacio facta per consiliarios regni Svecie in portu Trullabodha, Lundensis dyocesis, super tractatu Halmstadhensi.

17. Item konungs Maghensa bref om mynt ok köpenskap i Karel oc Nyland⁴⁾.

18. Item littera quod una moneta maneat per totum regnum⁵⁾.

19. Item Mattis Olafssons vitnebref om Hofgarden nest vesten vidh stora brona i Kymnesokn vidh Putis.

20. Item tva utskorna skrifther, som ludha pa the decthingan, som giordes i Konungssæthers prestagardh. [1471 April 9]⁶⁾.

1) Tryckt af Styffe l. c. III, p. 58 efter en afskrift i Danska Geheime-Archivet.

2) Hadorph, l. c. p. 226.

3) Hadorph, l. c. p. 249.

4) Syftar möjligen på Magnus Erikssons förordning, dat. Kyrkesund 1347 Aug. 17, om skatt och köpenskap i Nyland och Karelen. Tryckt i Sv. Dipl. V, n. 4213 efter afskrift i Biskop Magni copiebok.

5) Möjligen K. Carls myntordning, utfärdad 1449 Maj 2.

6) Jmf. 5, n. 5. Någon anteckning om dessa finnes ej i Runells förteckning. Huruvida något bland dem varit det danska originalet, af hvilket en afskrift nu finnes i Riks-Archivet, kan ej på grund af anteckningens fåordighet uppgifvas. Både det svenska och danska brefvet äro tryckta af Styffe, l. c. IV, p. 2, 3.

21. Item ith daktingesbref, som gafs i Köpenhafn imellom Konung Hans oc Sverikis Rike til upslagh oc fredh anno Domini MDCIV. [1504 Maj 18] ¹⁾.

22. Item eth dektinesbref, som gafs i Köpnehafn mellom K. Hans oc Sverige anno Domini MDIX. [1509 Aug. 17] ²⁾.

3.

Ithem i en lithen ask medh thetta merke ere thenne bref:

1. Item bref på Gothland privilegia vidisse beselgd sigillis nobilium.

2. Item et annet vidisse oc beselgt huru Gothanar forlicthe sig medh K. Maghens ³⁾.

3. Item et instrumentum uppa tu K. Maghensa bref, eth at Gothana skulle göra inga utfærdh oc egh (sic!) ledhungslamma; item annet at Gothana giordhe K. Maghense stora hielp mote Rydsana, sva stora som the thil forenna plegade göra konungenom i Sverige ⁴⁾.

¹⁾ Hadorph, l. c. p. 390.

²⁾ Hadorph, l. c. p. 419. N. 21, 22 senare tillskrifna.

³⁾ År 1449 Juni 2 vidimerades af Birger Trolle, Jon Karlsson, Lage Posse m. fl. dels Magnus Erikssons privilegiibekräftelse för Visby 1322 (Sv. Dipl. III, n. 2334), dels hans förlikning mellan borgarne i Visby och Stockholm 1342 (Sv. Dipl. V, n. 3647). Den förra vidimationen fanns ännu 1686, sannolikt äfven den senare, ehuru årtalet 1322 måste vara felaktigt skrifvet för 1342 i den Runellska förteckningen.

⁴⁾ Det förra af dessa bref syftar måhända på Magnus Erikssons stadfästelse, gifven Stockholm 1336 Aug. 12, på Magnus Birgerasons bref om ledungslamans utgörande från Gotland m. m., gifvet Borgholm 1285 Oct. 7 (se Sv. Dipl. I, n. 815; IV, n. 3244).

4.

Item i the byttanne medh thetta tekn ære thenne
scrifter oc bref, som hær efther scrifvet staar:

1. Item forst et knippe medh sendningabref, legdhe-
bref badhe af konung, erchebiskop Jacob i Upsala,
Sverigis Radh, Danmarks Radh oc Norigs. Vestgöta-
bref, Sudhermanna etc. bref.

2. Item et paper standa manga tenores af ko-
nunga-, hertogabref, som æra uppa Gothlandh.

3. Item fridsbrefvet, som gafs i Stocholm for en
K. Cristiern vart ther afslaghen anno etc. LXXI [1471
Aug. 7] ¹⁾.

4. Item the bref, som K. Cristiern sende herin
i riket mot Rikesens hövitsmans samtickio [1470] ²⁾.

5. Item manga utscrifther om sendninga, som
giordes i Stocholm anno etc. LXXI.

¹⁾ Sannolikt det af Hadorph, l. c. p. 261, tryckta brefvet.

²⁾ Hadorph, l. c. pp. 253, 256, 258.

5.

I en lochask medh thetta tekn ære tenne efther-
scrifne bref oc scrifter:

1. Item littere tractatus Calmarnensis anni Domini etc. LXXII et diei visitacionis Marie. [1472 Juli 2] ¹⁾.

2. Item confirmacio Dacorum eiusdem tractatus. [Köpenhamn 1472 Juli 19] ²⁾.

3. Item littera permutacionis terre facte chorone per dominum Stenonem super Nesby, alias Gripsholm. [1472 Sept. 1] ³⁾.

4. Item examinacio terre huiusmodi permutacionis facta per archiepiscopum etc. ⁴⁾.

5. Littere et copie litterarum assignate consiliariis Strengenes anno etc. LXXVII et Telge LXXVIII ⁵⁾.

¹⁾ Hadorph, l. c. p. 271.

²⁾ Hadorph, l. c. p. 276.

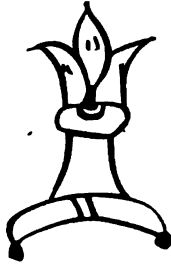
³⁾ Sten Stures motbref finnes ännu i original i Riks-Archivet med påskrift: »Item bytisbrefvid om Gripsholm.» Jmf. likväl 6, n. 2.

⁴⁾ Ett synebref af ärkebiskop Jakob, Gustaf Carlsson i Ekholm, riddare o. lagman i Upland, Eskil Isaksson i Venegarn riddare samt 9 väpnare, dat. Trögboting 1472 Oct. 5, finnes ännu i Riks-Archivet i orig. Påskrift: examinacio terre huiusmodi permutacionis facta per archiepiscopum etc.

⁵⁾ N. 5 senare tillagdt med annan stil och bläck.

6.

Item i asken medh tolkit merke æra tessa bref:

1. Constituciones conciliariorum regni edite Calmarnie anno Domini MCDLXXIV. [1474 Aug. 23] ¹⁾.

2. Item bytesbref om jordagoths, som gafvos for Gripsholm ²⁾.

3. Item bytesbrefven, som gafvos for Nygardh, ladugarden til Ørsten oc quernena, gotsen heta Berghem oc Asbergh.

4. Item examinacio terre in Fiedrungeland date pro Gripsholm.

5. Item utskorna skripher, som gafs i Kunung-sæter oc lude pa frydh oc obryteligen dagh fra Valburgamesso oc til sancti Johannis midsommersdag oc møte vid Stekaborgh ³⁾.

6. Retgangisbrefvet, som gafs i Stocholm for en konung Cristiern vart afslaghen. [1471 Aug. 14] ⁴⁾.

¹⁾ Hadorph, Biärköarätten p. 56.

²⁾ Jmf. ofvan 5, n. 3.

³⁾ Jmf. ofvan 2, n. 20.

⁴⁾ Hadorph, Rijmkrön. p. 263.

7.

I tenne askenom medh thetta merke æra thenne
bref:

1. Tractatus Calmarnensis anni etc. LXXII ¹⁾.
2. Tractatus Calmarnensis anni etc. LXXIII. [1473
Aug. 17] ²⁾.
3. Tractatus Calmarnensis anni etc. LXXIV. [1474
Aug. 19] ³⁾.
4. Tractatus Calmarnensis anni etc. LXXVI. [1476
Aug. 22] ⁴⁾.
5. Item tractatus regis Cristierni cum aliquibus
consiliariis regni Svecie in Rotnaby anno etc. LXXVI.
[1476 Aug. 30] ⁵⁾.
6. Item littera salvi conductus data Calmarnie
anno etc. LXXIV pro tractatu habendo Halmstadhis.
[1474 Aug. 17] ⁶⁾.
7. Item confirmacio regis et conciliariorum re-
gnorum Dacie et Norvegie anno etc. LXXII ⁷⁾.

¹⁾ Jmf. ofvan 5, n. 1.

²⁾ Hadorph, l. c. p. 278.

³⁾ Hadorph, l. c. p. 284.

⁴⁾ Hadorph, l. c. p. 294.

⁵⁾ Hadorph, l. c. p. 296.

⁶⁾ Hadorph, l. c. p. 290.

⁷⁾ Jmf. 5, n. 2.

8.

In capsula ciste:

1. Littere salvi conductus regis Johannis et Cristierni, eiusdem filii, unacum litteris dominorum conciliariorum regni Dacie cum certis missivis ad dominos conciliariorum regni Svecie date anno Domini MDIII circa Michaelis. Sunt in capsula ciste regni. [1503 Sept. 5, Sept. 8, Sept. 14] ¹⁾.

2. Item in eadem cista littere salvi conductus regis Johannis date Holmis(sic!) anno Domini etc. LXXXIII ²⁾.

3. Item in eadem capsula mandatum regis Dacie datum suis dyetham Calmarnensem visitantibus anno etc. LXXXIII circa assumptionis Marie. [1483 Maj 25] ³⁾.

*B.***Anteckningar om Registrum Regni eller Sveriges äldsta Riksregistratur.**

I årsberättelsen för år 1875 är i korthet antydd orsaken hvarför svenska statshandlingar från medeltiden i ringare antal än vederbort blifvit åt efterverlden bevarade. Ett Riks-Archiv i egentlig mening fanns då icke ännu, utan rikets handlingar förvarades på olika ställen, än, åtminstone till någon del, i Ko-

¹⁾ Hadorph, l. c. p. 386 följ.

²⁾ Möjligen det bref, som af Hadorph, l. c. p. 314 är tryckt.

³⁾ Hadorph, l. c. p. 316.

nungens skattkammare, än, och icke sällan, hos Konungens Kanslerer. Det är lätt att inse att genom sistnämnda förhållande, som medförde archivaliernas flyttning från en ort till en annan, dessa lätt kunde komma att skingras; men än betydligare förluster uppstodo derigenom att under tider, då främmande furstar innehade konungatronen, viktiga handlingar afsigtligt blefvo förda ur riket. Af de archivskatter, som sålunda gått för Riks-Archivet förlorade, finnas åtskilliga — lyckligtvis icke så få — ännu i behåll, ehuru i främmande archiv, men många äro alldeles förkomne. Bland de senare är thy värr *Registrum Regni* eller *Riksens Register*, ett Riksregistratur från medeltiden, hvilket innehöll officiela afskrifter af en mängd viktiga statshandlingar, först och främst utgående bref, men äfven andra af större vikt. De uppgifter om dess innehåll, som numera finnas, härröra till största delen från den bekante Biskopen i Linköping Hans Brask. Denne i många afseenden utmärkte man har nemligen, enligt egen uppgift, när han inträdde i Rådet, företagit en närmare granskning af *Registrum Regni* och meddelat några resultat af densamma i bref till Gustaf Eriksson och till svenska Rådet, tryckta i Konung Gustaf I:s Registratur I, ss. 291, 293, 297. Han nämner der bland annat att han upprättat »en liten tafla» öfver nämnda *Registrum Regni*. Ett fragment af en sådan finnes ännu i Riks-Archivet uti en codex signerad J. 11, hvilken fordom tillhört Antiqvitetets-Archivet. Den är, såsom stilen synes antyda, skriven af Biskop Brasks sekreterare Hans Spegelberg. Möjligen har denna codex innehållit den ursprungliga »taflan.» Der förekomma visserligen ej de uppgifter, som Brask i ofvanomfördade bref ur densamma anför, men de kunna hafva der funnits. Denna codex är nemligen ej u-

mera fullständig, ty många blad befinnas hafva blifvit bortskurna. De uppgifter, som stå oss till buds om Registrum Regni, ådagalägga att det varit en icke obetydlig volum af åtminstone 351 blad in folio, sannolikt på pergament. När detta registratur börjat skrivas kan ej med full visshet sägas. Sannolikt är dess början att räkna från förra hälften af Magnus Erikssons regeringstid, ehuru ett eller annat äldre bref der äfven fått rum. De äldsta i Registrum Regni införda handlingar, som finnas omnämnda, äro Konung Magnus Birgerssons bref af år 1276 rörande Gotländingarnes handel (Sv. Diplomatarium I, n. 611), Visby borgares bekanta förbindelse år 1288 (Sv. Dipl. II, n. 970) och Magnus Erikssons bref om skattenedsättning m. m. af år 1320 (Sv. Dipl. III, n. 2255). Redan på andra bladet förekommo åtskilliga bref från år 1343 rörande förhandlingarna om Skåne. Det yngsta bref, hvarom uppgift finnes, är stadfästelsebrefvet för Kartäuserklostret i Gripsholm af år 1493. Att Registrum Regni just varit en sådan urkundsamling, som sedermera blifvit kallad Riksregistratur, är otvifvelaktigt. Detta ådagalägges af det sätt, på hvilket det finnes särskildt omnämndt i två olika urkunder. Den ena, utgifven af Hadorph i bihanget till Biärköarätten, är Rikets Råds förordning om malmberg af den 13 September 1485, hvaruti säges »thil mere visso och aminnelse ær thette noterath uti Rijkzens register i Strengnæs»; den andra är ett ännu i Riks-Archivet förvaradt originalbref af den 22 Juni 1493, hvaruti Sten Sture och Rådet bevilja Biskop Kort i Strengnäs frälsefrihet på några gods i Södermanland, i hvilket bref förekomma orden: »och hafvom befalth thet inscrieves i Riksens register.» Här nedan meddelas under n. 1 och 2 dels anteckningarna i codex J. 11. om innehållet af Registrum Regni, i

samma ordning, hvori de der förekomma, dels en sammanfattning af dessa uppgifter och af dem, som Biskop Brask i sina bref gifvit, ordnad efter de blad, på hvilka de omförmälda urkunderna varit i Registrum regni införde. Denna sammanställning är utarbetad af e. o. Amanuensen D:r Emil Hildebrand, hvilken egnat detta ämne en särskild undersökning, som lemnat viktiga bidrag till dessa anteckningar.

Af Biskop Brask omnämnes jemväl »thet nya Rikisens register.» Det är icke osannolikt att vi ännu ega detta i de två papperscodices, som, signerade J. 9 och J. 10, förvaras i Riks-Archivet och som innehålla Riksföreståndarne Svante Nilssons och Sten Sture den yngres »acta och handlingar.» Dessa äro aftryckta i 19:de, 20:de och 24:de delarne af Handlingar rörande Skandinaviens Historia.

Det gamla Registrum Regni har, såsom ofvan är nämnt, gått förloradt. Huruvida denna förlust må vara att tillskrifva Konung Christian II eller den berömda Erkebiskopen Gustaf Trolle torde svårigen kunna utredas. I ett bref, dateradt Antwerpen den 12 Mars 1530, till Konung Christian förmäler Gustaf Trolle att det ej vore rådligt att längre lemna Sveriges rikets register i de Burgundiska landen, för de Burgundiskes opålitlighets skull, utan ville han nedsätta det på ett annat ställe till Konungens tjänst och derom underätta honom. (Geijer, Sv. Folkets Historia, del. 2. Samlade skrifter. Stockholm 1852. Sen. afd. bd 3, s. 88). För öfrigt saknas tillförlitliga uppgifter om dess vidare öde. Förlusten af denna urkundbok så väl som af andra viktiga handlingar, som vid reformationstiden af katolske andlige fördes ur riket — äfven Biskop Brask medförde viktiga handlingar, då han år 1527 lemnade sitt fädernesland — har icke blifvit med likgiltighet

ansedd. Derom vittnar följande utdrag ur rådsprotokollet den 2 Juni 1662: »H. Gustaf Soop påminte at uthi Antwerpen berättas det the Antiquiteter (= gamla acter) som Konung^h Christian den II hade fördt medh sigh utuhr Sw[erige] nu voro till köps för 40,000 Rdr, (hemställande) om icke någon såsom Stiernhielm heller en annan skulle tijt skickas at taga samma acta uthi ögenesicht för Rijkens heder och besta skull. H. R. Cancel. hölt det vara helt nödigt och K. M:tz ähra och heder convenabelt at sådane Antiquiteter quocunque modo inlöstes, allenast man vore derom wijst informerät.» Ärendet föll derefter icke i glömska. Regeringen gaf genom fullmagt den 19 December 1663 uppdrag åt förre Hofkanslern Nils Tungel att afresa till Brabant. I ett särskildt för honom den 22 December nämnda år utfärdadt »memorial» säges att som Kongl. Maj:t kommit i erfarenhet att uti Brabant ännu skulle vara för handen åtskilliga acter och skrifter, som hädan blifvit bortförde i Konung Christians tid då han ur riket afvek, så anbefaldes Tungel att dit afresa för att försigtigt efterspana ifrågavarande acter och dem, i fall de befunnes af vigt och värde, mot billig betalning afköpa och inlösa. Hvad Tungel, som erhöll 600 daler silfvermynt till respenningar, kan hafva till uppdragets fullgörande uträttat är icke bekant. Men uppenbart är att om resan blifvit verkställd ändamålet icke blifvit vunnet. Tjugufem år senare väcktes ånyo fråga om dessa förlorade acters återvinnande. I Riksregistraturet förekommer nemligen en instruction af den 3 Augusti 1688, hvarigenom åt Johan Gabriel Sparvenfeldt uppdrages att, å de utrikes orter, der han kunde förmoda att några handlingar eller lemningar af Götiska antiquiteter kunde finnas, med flit och försigtighet efterspana allehanda gamla manuscripter och böcker, inscriptioner, stridstyg och

slika efterlevfor och monumenter, de Svenske och Göter angående, dem han skulle beflita sig att bekomma och inlösa eller afskrifva och afrita, och sådant allt hit hem förskaffa. I denna instructions 7:e punkt erinras särskildt derom att en stor myckenhet acter skole »uti den omilde K. Christierns tid» vara utkomne till Brabant och finnas i Antwerpen för en möjelig penning att utlösas, hvarföre Sparvenfeldt skulle spana derefter, bese deras innehåll, förnimma priset och gifva derom berättelse. Detta åläggande blef följande året den 3 April särskildt förnyadt genom en på latin affattad fullmagt, hvilken med titel: »plenipotentia pro Johanne Gabr:e Sparvenfeldt ad redimendum scripta quædam et acta publica, quæ olim e regno Sueciæ avecta sunt, jam vero in Brabantia adhuc superesse dicuntur» finnes i Riksregistraturet. Äfven detta försök blef fruktlöst. Af bref från Kansli-Presidenten Grefve Bengt Oxenstierna, dat. den 3 Augusti 1689, till Antiquitets-Collegium och till Sparvenfeldt (hvilka bref i concept finnas i Riks-Archivet) inhemtas att Sparvenfeldt inberättat från Bruxelles den 17 Juli 1689 att han hvarken i Antwerpen, Mecheln eller Gent kunnat bekomma någon efter rättelse om ifrågavarande acter. Hvar de kunna finnas, om de äro oförstörda, har hittills icke kunnat uppdragas. I senare tid har en nitisk forskare, den berömde häfdateknaren Anders Fryxell, med understöd af allmänna medel äfvensom af enskilda subscriberade bidrag, både i vestra och östra Europa gjort noggranna archivforskningar, särskildt efter de handlingar, som i Gustaf Vasas tid blifvit bortförda af de från Sverige afvikne katolske prelaterne. Dessa förlorade archivskatter kunde likväl ingenstädes uppsåras, ehuru resan i öfrigt bar rik frukt för den historiska vetenskapen ¹⁾.

¹⁾ Se Handlingar rörande Sverges historia, ur utrikes arkiver samlade och utgifna af And. Fryxell. Del. I (reseberättelsen).

1.

J. 11 (med den äldre signaturen \cup) är en papperscodex i folio, bunden i brunt, pressadt läderband med träpermar. Den har innehållit något öfver 200 blad, af hvilka en del hafva paginering, men de flesta endast folionumrering. Bladen 29, 30, 37—62, 83—86, 102—107, 123—132, 135—144, 147—156, 160, 161, 166, 170—239, 245—254, 266, 267 äro bortskurna. Numreringen är gjord af en samtida hand.

På främre permens insida står följande register: feuda f. 87, fundationes 168, forbund 120, forbund inter Sveciam et Scaniem 172, gulsmede 108, Gotland 164, myntheit 111, causæ exclusionis regum 63, dektinger 170, Rysseland 240.

Derefter följer i sjelfva codex:

- F. 108 v. Rådets stadga om guldsmeder, dat. 1485, Jomfruhampn die beati Laurentii martiris, i afskrift. Randanteckning: videatur desuper vetus registrum regni, f° 229, item f° 251.
- 111. Rådets öfverenskommelse med myntmästaren i Stockholm Hans Grafve, Telge 1488 sabbato infra octav. visitacionis Marie, i afskrift. Randanteckning: videatur vetus registrum regni, f° 164 et f° 250.
- » 120. Forbindinga mellan rikesens raad oc andra rike, land och städer.
- 163 v. De titulo regni quod debeat scribi Sveorum Gotorumque probatur primo ex litteris Birgeri regis, veteris registri f° 2° per litteras regis Alberti ibidem per litteras Visbycenses ibidem, f° primo.
- 164. De Gotlandia quod pertineat ad Gotos ex registro regni vetere:
Primo relaxacio tñbuti, per regem Birgerum superinducti, facta per regem Magnum anno domini 1320, f° primo ubi supra.
Item ibidem Gotlandenses habent libertatem emendi et vendendi cum quibusunque aliis incolis regni Suecie et gaudent eorum privilegio, ad quos contigerit eos adventare, sine cuiuscunque telonei solucione, a quo sunt omnino excepti. Et si eos in aliquo loco regni hibernare contigerit, ad nullas collectas vulgariter Burgælt vel alias quocumque nomine nuncupatas obligantur.

(Bandanteckning: ut in f° 171).

Item conceditur quibuslibet aliis regni incolis libertas ad Gotlandiam eundi et redeundi ac ibidem merces distrahendi et emendi per regem Magnum anno domini 1276.

Visbycenses recognoscunt se perpetuo regi Svecie subiectos et solvunt ipsi duo milia marcarum argenti puri eorum ponderis et quingentas marcas argenti usualis monete, quia cum regis iniuria circumdederunt opidum muris.

Item protestantur de portarum civitatis apertione regi et eius nunciis omni tempore, etiam si Gutenses ausu temerario de facto aliquem dominum alium assumerent, quem etiam pro eorum viribus expellere pollicentur. Insuper expellant iniuriatores regni Svecie, habitis eius litteris post mensem, nisi interim contingat eos restitui sue gratie. Item procurabunt a civitatibus maritimis sex numero litteras fideiussorias, quod si alium dominum quam regem Sveorum recognoverint, ad destructionem eorum in Gotlandia ipse civitates totis viribus adiuvabunt. Item procurabunt litteras Sedis apostolice expensis propriis quod premissis contraveniendo sententiam excommunicationis incurrant ipso facto, supponentes se nichilominus jurisdictioni episcopi Lincopensis ac pene X millium marcarum argenti puri regi solvendarum, si per eos in aliquo premissorum fuerit contraventum. Hec anno domini 1288 Nycopie vigilia Laurentii.

Item originales, unam videlicet ex his sex, nos Johannes dei gratia episcopus Lincopensis sub attestacione divini iudicii fatemur nos legisse in ecclesia Lincopensi in minoribus constitutos.

Item multa de Gotlandia in dicto registro in diversis locis; vide primo folium 134 pro terre recuperacione.

Item f° 161 ultimum articulum per communitatem datum in dieta Arbogensi super Gotlandia.

Item f° 179 duplices littere consiliariorum.

Item f° 212. Item f° 231 om slotslofven pa Visborg et f^o sequenti et f° 236.

f. 164 v. Item de Gotlandia f° 239 et sequenti ac f° 241.

Insuper 351 in eodem registro vetere.

» 168. Foundationes.

Seveholm nove civitatis in Vesgocia prope Ludosiam, registri regni f° 135.

Kronabeck cum privilegiis eorum in Eskilstuna cum condicione quod provideant leprosis in suis terminis facta anno domini 1480.

Øregrund ibidem f° 254.

Monasterii Cartusiensis in Gripsholm Enecopie confirmata f° 275 eiusdem registri.

2.

Anteckningar om innehållet i Registrum Regni efter folionumereringen i detsamma och på grund af uppgifterna dels i J. 11 dels i Biskop Hans Brasks ofvan anförda bref (Gustaf I:s Registratur, I).

Fol.	1.	Gotlandsbref. Konung Magnus Erikssons bref af 1320 (Sv. Dipl. III, n. 2255).
»	2.	Att Konung Magnus och Riket gifvit K. Valdemar i Danmark 49,000 löd. mark för Skåne, Halland och Bleking etc. 1343 ¹⁸ / ₁₁ (jmf. Sv. Dipl. V, n. 3741).
»	4.	Konung Valdemars skötningsbref på Skåne 1343 ²⁰ / ₁₁ (Sv. Dipl. V, n. 3747).
Konung Valdemars och Rådets förpligtelse att erlægga 30,000 mark silfver, om de bröto mot ofvannämnda öfverenskommelse (jmf. Sv. Dipl. V, n. 3741).
»	5.	Erkebiskop Peters intyg om skötningen af Skåne 1343 ²⁰ / ₁₁ (Sv. Dipl. V, n. 3748).
»	8.	Konung Valdemars stadfästelse i Lübeck på Skånes pantskrifning (jmf. Sv. Dipl. IV, n. 3502).
»	9.	Pantbrefvet på Vordingborg och Korsör 1341 ²⁵ / ₁₁ (Sv. Dipl. V, n. 3607).
Konung Valdemars förbindelse att »aldrig overfalle Svenske men med hersköld eller bebinda sig med tyske pa rikisins argesta» (jmf. Sv. Dipl. V, n. 3745).
»	12.	En likartad förbindelse ¹).
»	90	} Rikisins Rads bref till Halland och Skåne efter slagit aa Brunkeberg.
»	91	
»	92	
»	109	
»	119	

¹) Utan bestämdt angifvet folium i Registrum Regni anföras af biskop Hans flera andra bref angående Skånes afträdande. Se Gustaf I:s Registratur, I, s. 293, 294.

- Fol. 123. Bebindning mellom riket ok the sængelske oc teslikis
 mellem them af Holland oc Flandern under rikisins
 klemma.
- » 134. De Gotlandia, pro terre recuperacione.
- » 135. Stadsprivilegier för Seveholm [1473].
- » 161. Ultimum articulum per communitatem datum in dieta
 Arbogensi super Gotlandia.
- » 164. Om myntordningen.
- » 171 }
 » 179 } De Gotlandia; f° 179 Littere consiliariorum.
 » 212 }
- » 229. Om guldsmederne.
- » 231 }
 » 232 }
 » 236 } De Gotlandia; f° 231 om slottslofven på Visborg.
 » 239 }
 » 240 }
 » 241 }
- » 250. Om myntet.
- » 251. Om guldsmederne.
- » 254. Privilegier för Öregrund [1491].
- » 275. Monasterii Cartusiensis in Gripsholm, Enecopie con-
 firmata [1493].
- » 351. Gotlandsbref.
-

Register öfver Rådslag i Konung Gustaf I:s tid

upprättadt i December 1843

af

F. A. DAHLGREN.

1526.

Förhandling med Bisperne och Riksens Råd om Rusttjensten. (Odat.)

Jemte »värderingen» af år 1526 finnes i detta dokument jämväl upptagen »den nya värderingen» af år 1562, hvilken sedermera af Konung Johan III bekräftades. 1/2 ark.

1533.

Kon. Gustafs framsättningar, att betraktas och öfvervägas utaf Riksens Råd i Stockholm, samt Rådets svar på desamma. (Odat.)

1. Lybeckarne föregåfvo sig ej hafva fått full betalning för den hjälp, de lemnat Sverige, hvarföre Konungen anbefaller Riksens Råd att noga genomgå räkenskaperna och utforska, om så förhölle sig, samt derefter afgifva sitt betänkande, huru mot Lybeck förfaras borde.

Svar: Man skulle anmoda Lybeckarne att på någon utsatt mötesplats sammanträda med Svenske sändebud, för att granska räkenskaperna; ville Lybeckarne ej detta, vore rådligt, »att det gåfves in uppå några andre herrar och furster, som ther utinnan handla kunde»; men om Lybeckarne ej heller på detta sätt ville taga reson, förklarade de gode män sig villiga att med lif och blod bistå Konungen emot dessa fiender.

2. Vesterås Recess och Ordinantia borde till alla sina punkter och artiklar äga gällande kraft, och hvad som emot desamma blifvit brutet, borde beifras.

3. De myckna olagliga skjutsfärder, med hvilka allmogen betungades, skulle afskaffas.

4. Öfver de bergsmän, som för myteri blifvit fångslige insatte på Stockholms slott, skulle Rådet sitta till doms. — Rådet bönföll, att de måtte få »bestelle sigh en godh man, som vore altidh inne på Rådet med them och tecknade up hvad som belevvett och samp-tycktt vorde och hålle Register oppå, som altijd i förtijden varit hafver.»

1½ ark.

Kongl. Maj:ts Propositioner till Rikens Råd och Adeln på mötet i Nyköping och Rådets svar (Febr. 1537).

1. Vid frågan om Guds Ord och Evangelium, som enligt Vesterås Recess skulle rent och oförmängdt predikas öfver hela Riket, tillkännagåfvo de gode män, att Klerkeriet ej aktade Biskoparnes påbud, och att allmogen ej ville antaga den nya läran, så vida ej Konungens öppna bref derom komme till dess kunskap.

2. Frälset hade från kyrkor och kloster bekommit många gods och borde, enligt Vesterås Recess, genom bref eller vittne kunna bevisa sin rätt till desamma; detta hade Frälset ännu ej iakttagit, och beslöts derföre, att de gods, till hvilka bördsrätten ej vore fulleligen bestyrkt, skulle falla under Kongl. Maj:ts goda behag.

3. Frälset upphäufde sig till konungar och herrar öfver sina egna landboer, öfver biskopssaker m. m., så att Kongl. Maj:t och Kronan nästan ingen egendom hade, och när fogdarne emot Adelns förfarande något anmärkte, blefvo de med våld bragta till tystnad. — De gode män bönföllo, att Kongl. Maj:t ville unna dem att behålla hvad de egde; de skulle derföre göra Kongl. Maj:t tjenst.

4. Frälset, synnerligen i Småland och Västergötland, upptoge många ödesgårdar och tomter, sig till stor fördel, men Kronan till skada. Sveriges lag bjöde dock, »att all allmänning uti härede bör hvar njuta som han är ägende till, och Konung sin tridung»; hvadan Kronan ägde lika rätt som Frälset, att upptaga ödesgårdarna eller tomterna.

Svar: Ransakning borde anställas, hvilka som kunde bevisa sin bördsrätt till ofvannämnde lägenheter.

5. Om olagliga skjutsfärder.

6. Det Landsköp, som särdeles i Småland och Västergötland af fogdar, prester och bönder idkades, skulle vid böter och köpenskapens förvärkan förbjudas.

7. Angående det falska silfver, som af guldsmeder i Riket gjordes, eller ock infördes särdeles från Danmark, borde ransakning i alla köpstäder hållas.

8. De Lybske hade ej velat ratificera den senaste förhandlingen i Köpenhamn i dess helhet, utan endast det fem års anstånd, hvarom vid samma tillfälle afhandlades; hvadan troligt syntes, att Lybeck ämnade företaga något fiendtligt mot Sverige. — De gode män lofvade att i sådan händelse vidtaga alla åtgärder att afvärja fäderneslandets förderf. 1²/₃ ark.

I samma häfte som de tre föregående:

En afskrift af *Strengnäs-Stadgan*. Dat. Dominica Palmarum (24 Mars) 1487.

Tryckt bland gamla stadgar, upptagna bakefter den af Hadorph utgifna *Bjärke-Rätten*, sid. 44.

Af dessa tre näst föregående dokument finnes ett dupplettexemplar (5 ark).

Den ena afskriften af *Strengnäs-Stadgan* har felaktigt datum: Dominica Palmarum 1536.

1540.

Ratschlag so auf die Khonigkliche Missiue dero dato auf Heindorf am vierhten tag Februarij ausgangen. Actum 28 Februarij Anno 40.

1. Den ed, som Ridderskapet och Adeln i Örebro svurit Konungen och hans lifsarvingar, skulle nu med hvars och ens sigill bekräftas.

2. Danskarne föregåfvo, att Sverige spelade under ett täcke med »de Papistiske eller Burgundiske» till Danmarks förfång. Genom detta falska föregifvande visade sig Danmark vara fiendtligt sinnadt, hvadan rustningar borde göras, så att man i alla händelser kunde vara redo till försvar.

Concept (på Tyska). Dermed sammanhäftadt ett renskrifvet exemplar (a tergo: »A:o 40»). Båda tillsammans 8½ ark.

Särskildt finnes sjelfva originalet af samma dokument, underskrifvet af Cancelleren, Sten Erikson (Lejonhufvud), Claus von Hatstadt och Clemet (Hansson) Secreterer (3 sigill; det 4:de bortfallet). 3 ark.

Artikkel so die Kn. Mit mein gnedighster herr mir beuohlen und darauff zu Ratshlagenn 28 tag Maij Anno 40.

Angå endast anskaffandet af krigsförnödenheter.

Härmed sammanbunden en handling med öfverskrift: *Actum in Secreto Consilio 29 die Junij Anno 40* (på Tyska), som angår förbund med Liffland och beramandet af en Herredag i Calmar.

Bifogadt finnes äfven 1 ex. på Svenska. 4 ark.

Actum in consilio 4 die Julii anno 40.

Anteckning om ärenden, som förevarit i Rådet:

Abraham Eriksson skulle med Amiralen styra för staden och slottet. Thure Persson skulle rådslå med Ståthållaren och Öfverste Amiralen. Bisittare utses till Kammarrådet.

Ombud att förhandla med bönderne uti länen utses.

Ombud till Calmar utses.

Concept. 1 ark.

Förteckning på dhet j Nylöse bleff handlat 1540. (Påskrift af Erik Palm-sköld).

1. Ersättning skulle beviljas invånarne i Vestergötland, i anledning af den »besvärning», som de hade haft och som kanske snart åter torde påkomma.

2. Alla gärder, som ännu icke blifvit erlagda, skulle skyndsamligen indrivas.

3. En hjälpskatt måste, i anseende till det närvarande fiendtliga tillståndet, utgöras af Uppland, Östergötland och i nödfall af Vestergötland.

På baksidan: »Rigsens radz radzslag j Nylöse när Konglige M:t ther personligen var som skedde anno 1540.» 2 ark.

1541.

Radschlag vnd ordenung das Schlos vnd Stadt Kalmar Belangenth.
Actum in consilio 5 Januarij Anno 41.

Angår iståndsättandet af krigsmakten till lands och vatten, samt befästandet af Calmar, Elfsborgs och Stockholms citadeller.

Påskrift (af Palmsköld d. ä.): »Om afhandlingen medh Danmark i Calmar, krigzfolck till land och vatn etc.» 4¹/₂ ark.

Radtschlagh vf die bezalungh von K. M. zu Danmarck. Ludosie
1541. (Palmskölds öferskrift).

Innehållet se Tegel, Gustaf I:s Hist. II, 129.

Concept. På baksidan samma ord som öferskriften.

2 ark.

Radtslagh öfver framfarne Hans Gerichen 1541. (Palmskölds påskrift).

Hans Jerichen, sändebud från Hertigen af Preussen, skulle proklameras såsom en uppenbar landsförrädare och insättas i fängelse.

Original (på Tyska). A tergo: »Radtslag vber zeligen Hans Gerichen A:o 41.» 1 ark.

Bifogad: en half halfarksremsa, innehållande ungefär hälften af rådslaget, och med påskrift: »Gerichen Anno 41.»

Radschlagk das Schlos Kalmar Betreffendt. (Odat.).

Emedan ingen långvarig fred vore att förvänta af Lybeckarne, så skulle Calmar slott sättas i godt försvarsstånd och förses med allehanda krigsförnödenheter, äfvensom med krigsuppsyningsmän. — Edsformulärer för dessa personer finnas i dokumentet intagna.

8 ark.

1542.

Erklerung der Missiuen ahn Kon. Röm. M. gestalt Ratweis vorfast.
(Den 18 Junii 1542.)

Angående Rom. Kejsaren Ferdinands beskickning med begäran om penningar till undsättning emot Turkarne. Se Tegel, II, 150.

A tergo: »Ratslach vnd erklerung der Ro. Ko. Missiuen vnd... derselbigen vngershen handlung Anno 42.» — »Vor nötig angesehen zw Extrahi.» 6½ ark.

Actum in Consilio 8 Julij Anno 42.

Angår utskickandet af krigsfolk till att uppsöka »de skogstjuvar» i Möre och Konga härader af Småland, hvilka samlat sig under Nils Dackes anförande.

På Svenska. 1 ark.

Härmed hophäftad: En copia af ett Rådslag, Stegeborg 9 Oct. 1542, angående folk och medel till att stilla upproret i Småland. Se Tegel, II, 155. (Marginalanteckningar af Palmsköld d. ä.).

1 ark.

1543.

Ratschlagk zum Stockholm ahm 29 tag Decembris anno 43.

Angår Ridderskapets och Adels rustning till rikets försvar emot inre och yttre fiender.

Concept (på Tyska).

4 ark.

Articull Den Reichs Rethen vhor zu halten, Dar awff zu ratslahen vnd entlichen dar jnn zu sliessen. Zum holm anno 43.

Rörer alla mått och steg till stillande af Dackes uppror. Se härom Tegel, II, 180—193.

Concept (på Tyska). På framsidan: »Rades Artickel zum holm auf Nativitati Christi Anno XLIII.»

4 ark.

Radtslag awff den articulen belanghen die inlendischen sacchen mit den pawren 1543.

Af enahanda innehåll med föregående dokument. Tegel, på a. st.

Concept (på Tyska). — A tergo: »Acta et conclusiones Suder- koping quomodo agendum cum Seditiosis.»

6 ark.

Rådslag angående upproret i Småland 1548.

På framsidan har Palmesköld d. ä. antecknat: »H. K. M:ts puncter Rikzens och Regementz-Radhet öfuerlefereradhe att berådhslå om Smälennigernes Vproors stillande och på hwadh sätt een summa Penningar kan skaffas och hafvas j förrådhs till att werfua och underhålla, när omtränger, 8,000 krigzfolck till Foot.»

På Svenska språket.

3 ark.

Rådslag angående Rikets försvar. 1548 och 1544.

Hufvudsakliga innehållet se Tegcl, II, 201, 202.

Concept (på Tyska). — A tergo: »A:o 43 et 44. Radtslag zu holm vnd zu Vestras.»

2½ ark.

Härmed sammanhäftadt ett Concept (på Tyska).

Senatus Consulta de re militarj et alijs rebus Hol. A:o 48.

Angående Stockholms befästade och för öfrigt rikets försvarsanstalter.

2 ark.

Gustaf Olofsson Stenbocks och Sten Eriksson Lejonhufvuds betänkande till Kongl. Majt angående landets försvar. Dat. Elfsborg. (Utän dag och årtal, men synes vara tillkommet i följd af Smäländska upproret).

Angående anskaffande af förstärkning och krigsförnödenheter; om en gärd påbjudande till krigsfolkets underhåll; om dagsverkens utgörande af allmogen till uppbyggande af en skans, m. m.

A tergo: »Her Göstaffz och Her Stens Rådslagh och betenkende vmm någre anliggende lägenheter.»

2 ark.

Rådslag, gifvet Stockholm den 12 November 1548. (På Tyska).

13 ark.

Rörer Pfaltzgreffen Fredriks förhållande till Sverige. (Dokumentet är till största delen alldeles oläsligt).

1544.

Till Minnes Eptir Mitt Ringa Förstånd Hwad rodes skall Stormectagste Fursta alles vår Nådlige Herre Konungh wpå Thenn dagh Sãm ramett är j Westråra. 1544.

21 punkter af ungefär samma innehåll som det sedermera fattade riksdagsbeslutet, hvarom se Tegel, II, 219—221.

A tergo: »Her Erik Flemmings (?) radzslag.»

2 ark.

Propositiones nunc in Conventu Arbogensi proponendæ Anno 1544 circiter festum assumptionis Mariæ (15 Augusti).

18 korta punkter, angående antagandet och ratificerandet af en fred med Danmark, angående underhandling med Pfaltzgreffen, med Kejsaren och med Frankrike.

På Svenska.

1 ark.

Consillium et propositiones in Conventu Arbogensi A:o 44.

Angående Sveriges förhållande till främmande makter, särdeles Danmark, detta rikets skuld till Sverige; Riksdagen i Speier, rörande frågan om Kon. Christian II Tyrann, m. m. Jfr föregående dokument. — Se Tegel, II, 226—228.

Concept (på Tyska).

17 ark.

Artiklar, af Kongl. Maj:t framställda till öfverläggning 1544.

1. K. Maj:t vore så väl i freds- som krigstider alltför öfverhopad med göromål, måste sjelf vara både Kansler och Krigsråd, ja öfverse alla Rikets räkenskaper, hvarigenom K. Maj:t blifvit svag och sjuklig; derföre skulle rådslås om medel, huru Konungens möda måtte lindras.

2. Riket hade under denna tid, som skulle kallas fredstid, likväl haft lika stora utgifter som i krigstider; Rikets uppbörd och räntor ville derföre icke räcka till.

3. K. Maj:ts Kammare vore illa försedd med råd; så att om Konungen ej sjelf hade uppsigt deröfver, skulle det hvarken med uppbörd eller utgift gå riktigt tillväga.

4. På Stockholms slott funnes ingen ordning; oaktadt tillföring skedde från alla orter i riket, komme dock allting så småningom bort, emedan aldrig någon inventering derstädes hölles.

5. Rikets innebyggare betungades nu för tiden af en stor mängd ryttare, öfver hvilka hvarken Ryttmästare eller Fodermarsk hade uppsigt.

6. Oaktadt en otalig mängd saltpeter blifvit sjuden och deraf krut beredt, funnes dock ej tillräckligt förråd af denna vara, emedan ingen rätt ordning hölles på hela Artilleri-väsendet. — Skepp och skeppsgård vore icke heller väl tillsedda.

7. Främmande köpmän drefvo handel i riket till inhemske köpmäns förfång, och utöfvade mycket bedrägeri. De dyrt köpta utländska varorna måste sedan afyttras till vanpris. Rikets guld- och silfvermynt, som vore mycket bättre än de kringliggande ländernas, utfördes ur landet, hvarigenom penningebrist uppstode.

4 ark.

1545.

Riksems Råds betänkande och Rådslag angående några af Kongl. Maj: framställda artiklar. Stockholm den 4 Januari 1545.

1. En allmän hjälpskatt skulle påbjudas öfver hela Riket, för att rusta sig emot alla fiender.

2. En vapensyn skulle hållas öfver det utrustade krigsfolket.

3. Kyrksilfret borde få vara qvar i de kyrkor, ur hvilka det ännu ej blifvit uttaget, till dess hjälpskatten vore utgången; sedan kunde det bortföras på ett sätt, som förorsakade minsta oväsende och förargelse.

4. Calmar, Vadstena och Jönköping skulle befästas.

5. Bref skulle affärdas till Storfursten i Ryssland att skicka sändebud till gränsen, för att med de Svenske uppgöra rågången emellan rikena.

6. Bref skulle äfven afgå till Romerske Kejsaren, angående de Pfaltzgreffiga ärendena.

7. Ett förbund borde ingås med Frankrike; men Sverige borde ej förpligta sig att lemna någon stor hjälp, hvarken medelst folk eller annat.

8. Med de Pommerska städerna borde för handelns skull förbund ingås.

9. Sverige borde bidraga med sin del i Kejsarens begärda »Turkensteuer.»

10. Bestämmelser angående köpenskapen i städerna.

Concept. 6 ark. — Ett concept-exemplar af samma rådslag, dat Stockholm den 28 Dec. 1544 (7 ark), samt ett renskrifvet exemplar (4 ark) finnas äfven.

Radtschlag ahm Sechsten tag Maij Anno D. 45 zum Stockholm beschlossen.

Instruction för sändebuden till Danmark angående Hertig Albrechts af Mecklenburg och Pfaltzgreffvens vid Rhen fiendtligheter mot Sverige. Se Tegel, II, 234.

Concept.

3 ark.

1546.

Rådslag, angående den dyra tiden i Riket. Actum Upsala den 25 Febr. 1546.

Se Tegel, II, 267—269 och Stiernman, I, 197—200 (på hvilka båda ställen (med hvarandra bokstafligen öfverensstämmande) innehållet af ofvanstående dokument endast i korthet, icke ordagrant upptages).

Renskrifvet exemplar.

9 ark.

Actum in consilio in presentia d. 27 die Maij anno 46 Stochelmis

her Larents Siggeson

her Johan Turson

Schwandt Sture

Peter Bragde

Jon Olson

Gabriel Cristierson

Georg Norman.

1. Anteckning öfver förhandlingarna i Rådet, angående de handelsförmåner som skulle beviljas Lybeckarne (jfr Tegel, II, 270), punktvis genomgångna.

2. Anteckning om de Lybeckska besvärspunkterna.

Concept.

5 ark.

Hwad vdi ett samfelt råd her vdi Kalmar then 7:de Julij Anno 46 på Kon. Mttz vår aller nådigiste herris høge och widere betenkiende, thenne tiden for radeligt anseedt år. Se Tegel, II, 270.

Renskrifvet exemplar.

2 ark.

Orsaker, som man beteneke kan, hvarföre thenne dyra tid uppå spannemålen her i Riket upkommen är.

Bristen vore störst i Norrland, af den orsak, att der brukades liten åker, men befolkningen ökades, hvadan hemmanen måste klyvas i många delar. Äfven plögade man der inhägna under byegorna mera mark, än gagneligt vore, neml. ända till en vidd af 12 å 16 mil, och på dessa marker finge inga hemman upptagas, hvarigenom landet blefve obebygdt och mindre odladt, oaktadt folkmängden ej minskades.

Hufvudorsaken till spannmålsbristen i nästan alla de öfriga delarna af riket vore den, att allnogen försummade åkerbruket, såsom varande träget och mödosamt, och sysselsatte sig i stället med köpenkap; också plögade det lilla sädesförråd, som funnes, bortbytas mot en hop öfverflödsvaror.

Många »prångeköpmän» fore omkring om hösten och upphandlade nästan all säden, och när sedan brist yppades, stegrade desse köpmän priset på spannmålen så högt, att ingen förmådde köpa den, m. m. m. m.

I samma dokument afhandlas:

Gönum huadt orsaker köpenskapin är kommen aff sith rettha skick.

Hufvudinnehållet se Tegel, II, 267—269. Stadgar angående köpbandeln.

Renskrifvet exemplar. Påskrift af Palmesköld: »till 1546.»

5 ark.

Artiklar och brister, som synas vara the förnemligasta, som nu behöffna warda besinnadhe och botadhe 1546.

Om skolornas förfall; om upprättandet af ett Universitet, der studenter kunde inhemta förberedelse, innan de reste till utländska Akademier, emedan de fleste icke egde medel nog, att der länge uppehålla sig; om prest-bristen; om svårigheten för presterna att utbetomma sina löner; om helgedagar och bönedagar; om borttagandet af ännu qvarvarande beläten i några landkyrkor; om äktenskap, hospitaller m. m. — allt framställt i 18 korta punkter. 2 ark.

1547.

Hwad Radett haffwer förhandllett och beradslagett then 6 Febrlar Anno 1547.

1. Om utskrifning.
2. Angående Danmark, Berndt von Melen, Hert. af Preussen och de Tyska städerna, enligt Herredagsbeslutet i Strengnäs.
3. Eu viss Werner Passberg, i Danmarks tjenst, hade begått öfvervåld emot och dödat flera Svenskar, hvarom Kon. i Danmark skulle tillskrifvas, med begäran om upprättelse.

Jfr Stiernman, I, 205—208.

Renskrifvet Exemplar.

3½ ark.

Hwad vppå the Artickler, som K. M:t, Wår aller N. Herre, oss genom Valentin Secreterer tijl ath berådslå beffaleddt, vppå Hans Kongl. M:ts högste betenkende, för rådeliget anseedt är. Actum Stockholm den 22 Mars 1547.

1. Den Lybska ratificationen, som nyligen inkommit, borde antagas, men ej större förtroende dertill sättas, än man funne rådligt, sedan först Lybeckarnes framtida uppförande blifvit bepröfvadt.

2. »De Sundeske» anhöllo på Hertigens af Pommern förbön, att Kon. Gustaf ville afstå från sin onåd mot dem och bevilja dem fri handel; och tillstyrkte Rådet beviljandet af denna begäran.

3. Vidare om de utländska förhållandena, som förr omförmäldt är.

1 Concept (3 ark). 1 D:o (fragment. 2 ark). 1 renskrifvet exemplar (4 ark).

Ett häfte, innehållande:

a) Rådtslag påå the Ryssers affskedd, actum Stockholm Aprilis Anno 47.

Se Tegel, II, 273, 274.

b) Rådtslagett påå the Finske breff, actum Stockholm Aprilis Anno 47.

Några torn i Wiborg skulle repareras. I anledning af den dryga kostnaden för dessa bygnader, önskade stadens borgare blifva befriade

från soldat-inqvartering. Borgarne i Viborg hade blifvit förbjudne att till annan stad än Stockholm segla med torra gäddor, lakar och annan fisk, derföre borde de borgare från Stockholm, Gefle eller andra städer, som plägade segla till Reval och Narva med varor, på samma gång segla in till Viborg och frakta stadens fiskvaror med sig till försäljning, hvar och en i sin stad. — Vidare angående handel med spannmål. — Förslaget om Borgå och Ekenäs invånares flyttning till Viborg borde förfalla. — Böndernas seglats och köpenskap borde förbjudas. — Borgarne i Raumo och Ulfsby skulle flytta in till Åbo, för att »göre ther enn godh fast stad utaff.» — De förfallna klostren måtte få begagnas af borgarne till förvaringsrum för deras fetalier mot eld och annan våda, eller ock nedbrytas och användas till byggnadsmaterialier för städerna.

c) **Hwadtt uppåå Kongen aff Danmarkz breff till att sswarende, belangende thenn tillszammanskomst, vm then till att besökiende är eller ey.**

Sammankomsten kunde beqvämligast hållas i Varberg eller Halmstad; och skulle der tvistigheterna mellan rikena till bådas fromma biläggas.

A tergo: »Rådshlagh på the Ryssers afskedh.» 5 ark.

Artiehler, hwaropå nu vdj thet beramede möte her vdj Stockholm som är thenn 25 Augustj Anno 47 tilberadslaendes ware will.

Angående en beskickning till Rom. Kejsaren rådslogs, att eftersom en sådan beskickning ej kunde vara Riket till synnerlig fördel, så skulle den utgöras endast af några ringa och mindre ansedda personer.

Kon. i Danmark hade skrifvit, att Rom. Kejsaren ämnade tillspörja de Nordiska rikena, huruvida de ville samtycka till Tridentinska mötets i religionssaker fattade beslut, och vore i anledning häraf Konung Gustafs önskan, att de båda rikena icke skulle söndra sig, utan i denna sak blifva vid ett och samma beslut. — Vapensyn skulle hållas särskildt i hvarje lagsaga. — Vidare, angående de förr nämnda tvistigheterna med Danmark samt ett möte mellan båda rikena.

1 Concept på Svenska (1 ark); 1 D:o på Tyska och Svenska (3 ark), innehållande Rådets tillstyrkande af propositionerna; 1 D:o, Rådets betänkande angående Tridentinska mötets beslut i religionsaker (1 ark); 3 renskrifna exemplar (3 ark).

Opå Kongl. M:ts wår aller nådigste herris proponerede artichler haffuer Hans M:ts Råd her nw församlede giffuit tesse efter föllende swar eller Rådslag alt opå högbeste Kgl. M:ts nådige förbättring. Actum Holmiæ Anno 1547 die 28 Augustj.

Samma ärender som i föregående, endast mera utförligt afhandlade.
2 concepter och 1 renskrifvet exemplar. 6 ark.

Radschlag auff der Kamer Ordnung. "Till 1547." (Palmeskölds anm.)

Utkast till ett reglemente, angående Kammarråds utnämning; om tiden för räkenskapernas afgifvande; om de böcker och register, som i räkenskammaren borde hållas; om fögderierna m. m. som fogdarne tillhörde.

Concept. 6 ark.

1548.

Någre Råditz Artichler vdhi Wastena framsatte och berådslagne thena 18 Februarij Anno 48.

Hvarjemte följer:

Någre Råditz beslutninger hwadt Rijkeszens Råd i tette Härremöte, her i Wastena, på the framsatte Råditz Arthichler för gott och nödigt anseedt haffwer.

1. Rörande den förr omnämnda legationen till Rom. Kejsaren Svenska sändebuden skulle angående de på Tridentinska mötet fattade beslut i religionssaker svara, att Konungen af Sverige i det afseendet ingen befallning gifvit dem, men att de icke tviflade, det samme Konung skulle med Trident. consilio sig nöja låta, så framt der beslutadt vore hvad som christligt, rätt och tillbörligt är och hvad som Guds rena ord medgifver. — Fri handel och vandel mellan rikena skulle beviljas. — Angående den »Christierniske handel» skulle inga Kejsarens fordringar af Sverige medgifvas. — Sändebuden skulle, i anseende till vägarnes stora farlighet, erhålla tillförlitlig lejd af Kejsaren. — I fall fråga uppstode om »prælatureernas förvandlingar» i Sverige, borde sändebuden skickligt förklara orsaken till förringandet af de förre biskopars och presters ståt, och grundligen bevisa, »huru unde Bisperne i förtijdenn vdhj tesse kongerijker vnderstode sich

igenom theris öfverflödige och wärdzlige prong, hoffmodt och weeder-wilie, alt till ewig trældom, farligenn att förtryckie och neederstöte». — Kejsaren skulle ombedjas att medla mellan Sverige å ena och Lothringen och Pfaltzgreffen å andra sidan.

2. Angående förr omtalta stridigheter med Danmark, till hvilkas biläggande en beskickning skulle affärdas.

Concept (5 ark). På framsidan anteckning af Palmsköld d. ä. »Originallet ligger till åhr 1548 j skåpet.»

Rådslag i Wastena den 13 Februari 1548.

Se ofvan.

1. Concept på Tyska (af Pyhy). 9 ark.

2. Original på Svenska (5 ark), underskrifvet af Lars Siggesson, Abraham Eriksson, Gustaf Olsson, Måns Johansson, Birger Nilsson, Swante Sture, Georg Norman. (7 sigill).

Instruction för Georg Norman, Carl Holgersson Gera och Olof Larsson till Konungen i Danmark, angående Kon. Christiern IIs arfwingsars fordringar. Dat. Gripsholm den 26 Mars 1548.

Hufvudsakliga innehållet se Tegel, II, 272—273.

Original (på Tyska) med Kon. Gustafs egenhändig underskrift och med sigill. 6 ark.

1549.

Huru någre Rigzens saker på Kongl. Mitz wår alder Nådte herres Nådte behag och förbättring nu företages och efter thenne tijdtz lägenhet förhandlade bliffwe kunne. Actum Ståkeborg 24 October Anno 1549.

1. I anledning af den hjelp, som staden Lybeck gifvit Konung Gustaf emot Cristiern Tyrann, hade staden fått åtskilliga privilegier i Sverige, såsom t. ex. att Rikets inbyggare ej finge efter sina förnödenheter utomlands segla till någon annan stad än Lybeck, eller ock de ställen, som Lybeck tilläte, hvarigenom en sådan dyrhet i Riket uppkommit på alla nödtorfter och utländska varor, att en tunna salt kostade ända till 30 eller 40 mark. Nu sökte Lybeckarne ytterligare göra orättmätiga anspråk på Sverige, hvarföre nödigt vore att med allvar lägga sig deremot. Se vidare Tegel, II, 274, 275.

2. Hertig Adolf, broder till nuvarande Konung Christian i Danmark, sades skola förmäla sig med gamle Konung Christierns dotter, enkehertiginnan af Lothringen, och i följd deraf göra anspråk på Sveriges krona. Man borde göra sig beredd att möta våld med våld, ifall detta rykte ginge i fullbordan.

3. Försöken att i Sverige åter upprätta Papisteriet skulle motarbetas. På Clerkeriet i riket måste man hafva ett vaksammare öga, emedan man förnummit, att presterna genom uppenbara laster och grofva synder gifve den enfaldiga almogen ett förgärligt exempel. Biskoparne skulle öfver allt detta hålla noggrann tillsyn, äfvensom öfver skolestugornas, hospitalernas och sjukhusens ändamålsenliga inrättande och upprätthållande.

4. Med köpstadsmännen skulle afhandlas, huru köphandeln måtte komma i godt skick och dyrheten i landet snarligen undanröjas.

5. Riksmytets reglering. Se Tegel, II, 276, 277.

6. En allmän konungsräfst skulle nästkommande vinter hållas i alla landsändar och lagsagor, förnämligast i Vestergötland, Vermland, Dalsland, Östergötland och Småland. Någon af Rikets Råd tillika med Lagmannen och Häradshöfdingarna i hvarje landsända skulle förhandla med almogen om alla ärender, som på närvarande Herredag förekommit, samt om öfriga ärender och klagomål, som kunna förekomma, t. ex. om kyrkotionde, om ängars och åkrars rödning, om dikning, hemmans upptagande m. m.

a) Concept (5 ark) med anteckningar af Palmsköld. A tergo: »Någre artickler, som stelthes effther Kong. Matz gode behag Anno 49.»

b) Copia af samma dokument (4 ark), collationerad och försedd med anteckningar af Palmsköld.

Betänckende vm någre Kongl. Majtz och menige Rigessens alliggiande ärender, som nu på färde ware kunne, och af Kongl. Matz Rådtt äre berådslagne uthj Norköping then 21 Novembris Anno 1549.

1. Angående de Lybska sakerna. (Se föregående). — Kon. i Danmark hade i en bi-recess förpligtat sig att förhandla de Lybska ärenderna. Konungen skulle härom tillskrifvas.

2. En pålitlig man borde sändas till Finland, för att hafva vaksamt öga på Ryssarne, så att de intet infall måtte göra.

3. Emedan Sverige intet rikligt förråd egde hvarken på folk, penningar eller proviant, för att kunna kraftigt motstå sina fiender, så föreslogs till afhjelpande af dessa brister, att riket skulle delas i 3 delar: a) De landsändar, hvilkas bebyggare vore till krig dugligast, neml. Dalkarlar, Bergsmän och Smälänningar. Desse skulle rusta sig och vara redo, när behovet påkallade. b) »Skäriekarlar och Botnekarlar», som skulle hafva i förråd en skeppsgärd, till att bespisa skepp och galerer med, när nöden det fordrade. c) De, som bygga och bo på landet, hvilka skulle tillsammans utgöra och hafva i förråd penningar, dermed krigsfolk kunde lönas vid påkommande fall.

4. Riket saknade en hop förnödenheter, såsom saltpeter, bly, salt och kläde, till hvilka varors införskaffande mau skulle af rikets produkter utföra sådana, genom hvilkas innehållande man ej kunde göra fienden någon skada, såsom t. ex. smör, helst fienden vanligen egde proviant och fetalier nog. Men hårda varor, såsom koppar, jern och stål, finge ingalunda utföras. Sådana varor, som kunde vara Holländare, Engelsmän och Skottar till gagn, såsom hudar, talg, spannmål borde föras till Calmar, Elfsborg och Sandhamu, på det att nämnde köpmän måtte inlockas i riket, då de finge höra, att dylika varor stode dem till köps.

Concept (2 ark), collat. och med anteckningar af Palmsköld.

1550.

Rådshlagh om en Legation till Kejsaren och en till Engeland och Adelens hielp dhertill. Stockholm den 30 Sept. 1550.

Måns Johansson (Natt och Dag) och Jörgen Norman skulle sändas till Kejsaren; Carl Holgerson (Gera) och Doctor Andreas Olai till Engeland i samma ärender som förut på våren, hvarom se Tegel, II, 279.

Original (2 ark). Underskrifvet af Larss Siggisson (Sparre), Swante Stwre, Mans Jahansson (Natt och Dag) och Gabriell Christersson (Oxenstierna).

Förslag att komma handelen ifrån Bewell, och ett nederlagh eller Stadh i Sandhamn. Till 1550. (Palmskölds anteckning).

Sandhamn i Viborgs län skulle blifva en nederlagsplats för allehanda förnödenheter och varor, hvartill alla städerna äfvensom lands-

orterna i Finland borde bidraga, på det att främmande handelsfartyg måtte der lägga till och finna allt hvad de önskade. Se Tegel, II, 281.

Original (3 ark). A tergo: »En vnderwijsning att göra the Beffwelse en affbreck vdhi theris handell.»

1551.

Rådslag i Stockholm den 8 September 1551.

Angående beskickningen till Kejsaren, samt de Lybska och Danska tvistigheterna. Se ofvan och Tegel, II, 282, 284—285.

Concept (2 exemplar, det ena 4, det andra 5½ ark).

1552.

Extracht utåff thet Radzslagh som skedde i Wastena vdj Julio och Augusto Anno 52. (29 Aug.).

Angår de Lybskes och de Danskes förfaranden. 1 ark.

Rådslag, ställt till K. Mts förbättring i Wadstena i Juni och Augusti månader 1552.

I anledning af Lybecks fiendtliga stämning mot Sverige, borde Danska Konungen uppmanas att handla enligt den bi-recess, hvari han förbundit sig att ställa allt till rätta mellan Sverige och Lybeck. — Angående tvistigheterna med Danmark sjelft, skulle man i det längsta söka fred och förlikning; men i fall intet sådant hjälpte, bereda sig till allvarsamma åtgärder.

Original (3 ark), underskrifvet af Larss Siggisson (Sparre), Johan Tursson (Tre Rosor), Sten Erichsson (Leijonhufvud), Per Bra, J. Erichsson, Swante Stwre, Mans Jahansson (Natt och Dag), Byrghe Nijelsson (Grip), Gustaff Olsszonn (Stenbock), Niils Krume (?), Secret. Georg Norman. — På framsidan anteckning af Palmesköld: »Om dhe Lübeske och Danske».

1553.

Rådslag »på thett report som Oloff Larson med sig haft hafuer».
1553.

Secreteraren Olof Larsson hade blifvit skickad till Lybeck för att underhandla, men ingenting synnerligt uträttat. Se vidare Tegel II, 289, 290.

I samma dokument:

a) **Rådslag på Herredagen i Örebro 1548.** Angår Dackes uppror. Se ofvan.

b) **D:o på Herredagen i Strengnäs 1547.** Se ofvan.

c) **D:o D:o i Linköping 1536.** Se ofvan.

Copior.

7 ark.

1556.

Rådslag i Arboga om fejden med Byssen. Dat. den 26 Maj 1556.

Angående frågan, om något ytterligare krig skulle nu mot Ryssland begynnas, eller om man skulle bevilja den fred, hvartill Ryssarne syntes benägna; huru mycket krigsfolk i händelse af ofrid skulle behövas; på hvilka orter man borde göra infall, o. s. v.

Copia.

1½ ark.

I samma dokument:

a) **Hertig Eriks och Riksens Råds rådslag i Arboga den 28 Maj 1556.**

All vidare fejd med Ryssland afrådes, emedan man icke i Sverige kunde samla så mycket folk, som erfordrades för att göra Ryssarne något afbräck; och det vore alltför dyrt att införskaffa främmande krigsfolk. Äfven stode Sverige icke i nog fredligt förhållande till sina öfriga grannar, för att kunna tryggt vända all sin uppmärksamhet åt Ryska sidan. Fästningarna i Finland befunde sig också icke i nog befastadt skick. Äfven befarade man, att almogen ej skulle vidare vilja utgöra några gärder. Icke heller kunde af rikets årliga ränta och uppbörd umbäras så mycket fetalier, som för kriget behöfdes, så framt annars slotten och gårdarne skulle blifva vid makt. Och om

äfvén tillräckliga fetalier kunde åstadkommas, så funnes ej nog många skepp och skutor, med hvilka dessa fetalier i tid kunde öfversändas till krigsfolket. Rätt krigsförarna höfvidsmän saknades ock inom riket. Fred borde alltså sökas.

I det fordna fredsslutet med Ryssen funnes många artiklar, som vore besvärliga för Sverige och som i framtiden utan tvifvel skulle gifva anledning till fejder. Dessa borde man således söka få ändrade. Bland andra borde den gamla artikeln: »att om någon af båda rikenas undersåter vid gränsorna gjorde den andra skada genom rof, mord och brand, så skulle freden derigenom icke brytas,» förändras sålunda: att alla sådana fiendtligheter, som vid gränsorna föröfvades, borde en gång hvart 4:dels-, half- eller helår undersökas och å båda sidor enligt lag straffas, o. s. v.

Om fri handel mellan rikena borde öfverenskommas, och Svenskarna skulle få behålla den handelsgård i »Nogården», som de fordom haft.

Vidare i datalj om rustningarna, ifall krig blefve.

Copia (3¹/₂ ark). Med underskrifter af Hert. Erik, Göstaff Olsson (Stenbock), Sten Eriksson (Lejonhufvud), Peder Brae och Niels Krumme.

b) Register vpå Frelssit både jnnen Rådz och vtan, ssom nw här hemma i Landet tilstådes är. 1 ark.

A tergo: »Rådslagh som Hertig Erich och Rich:ns Rådih hafue giordt i Arboga». »Allatæ sunt 12 Julij Anno 56».

Med samma dokument sammanhäftade:

1) Thesse efterföljende Artickler öffueranttuardades the gode menn j Wijborg wære, till att berådslå thenn Förste Octobris Anno 56.

10 korta punkter: om man, sedan det nu kommit till anstånd med Ryssen, kunde lita på att han ej bröte freden; om Svenska sändebuden till Ryssland kunde lita på den gifna lejden; om den för sändebuden utsatta inställningsdagen borde framflyttas inpå vintern; om kunskapare borde insändas i Ryssland för att utröna, om Ryssen ämnade göra infall i Finland till vintern; om krigsfolket i Wiborg skulle återsändas till Sverige o. s. v.

Concept.

1 ark.

2) **Hert. Eriks och Rådets till Kongl. Maj:t afgifna betänkande om de Ryska sakerna. Stockholm den 2 Oct. 1556.**

Skrifvelse hade ankommit från Ryska Storfursten såsom svar på Kon. Gustafs förut på sommaren aflåtna bref, och visade sig Storfursten benägen till fred. Sändebud skulle derföre afsändas till Ryssland att öfverlägga om det gamla fredsfördragets återupprättande. Gränsorna borde bibehållas såsom de förut blifvit utstakade. Jfr Tegel, II, 336, 337, 342.

Angående Ryska »Brefdragaren» Michita Kussmins behandling i Sverige skulle förklaring afgifvas till Storfursten. Jfr Tegel, II. 306

Concept (3 ark). A tergo: »Rådslag i Stocholm 2 Octob. 56 bleff intid ratificeret». »Rådshlagh Ryske handelen angående».

Rådslag 1556.

För åstadkommande af en evig fred mellan Sverige och Danmark, borde en Svensk Prinsessa förmälas i Danmark och en Dansk i Sverige, neml. med Hert. Johan. — Vidare förekomma några ord om det furstendöme, som skulle gifvas Hert. Johan. Se Tegel, II, 338.

Concept.

1 ark.

1557.

Opå Kongl. Mttz till Sverige etc. nådige behagh är thette Rådtslagh förfatedh och steltt aff högborne Furste och herre her Erich, Swerigis, Götis och Wendis etc. Vttwaldh Konungh, och her Peder Brae. Anno 57 thenn 25 Februarij.

1. Sex gode män borde utnämnas till Konungens Hofråd, för att skiftevis vara hos Hans Maj:t ständigt tillstädes, trenne i sender under tre månaders tid. Desse män skulle biträda både i Cansliet och Kammaren med rüttegångar, och förhöra alla klagomål, som bönder eller andra hafva kunde, samt derefter afgifva berättelse till Konungen. Till nämnda befattning föreslås: Jöran Eriksson (Gyllenstjerna), Jöran och Carl Holgersson (Gera), Hans Clæsson (Bjelkenstjerna?), Jacob Tursson (Rosengren till Grensholm) och Nils Ryning.

2. Personer borde förordnas öfver hela Riket att vaka öfver ordningen, så att de skalke- och tjufvesaker, som mycket bedrifvas i landet, ej måtte blifva fördolda, och att hvad handel de varda förnimmandes anten med fogdar och deras tjenare, köpmän, ryttare,

knektar eller annat sällskap, måtte Konungen förkunnas. Tio personer föreslås till dessa befattningar.

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

Med ofvanstående sammanhäftade:

- a) **Betenekiende opå the Artickler som Högborne Furste och Herre her Johan medt Gudz nådhe Swerigis, Göthis och Wendis etc. Arffurste etc. haffuer stelle latidt then 20 Aprillis Anno 57.**

Hert. Johan frågar, om han kunde våga sätta full lit till det afslutna stilleståndet mellan Sverige och Ryssland, i hvilket fall det vore nödvändigt för Finlands bästa, att de Svenska trupperna toges derifrån och att landet icke längre betungades med deras underhåll. Dock borde 1000 eller 500 knektar qvarstanna för att vara till hands, ifall Ryssarne bröte förbundet. Vidare angående förnödeneters anskaffande åt krigsfolket och detsamma öfverförande till Sverige.

Concept.

3 ark.

- b) **Swar på Hertig Johans artiklar.**

Concept.

1 ark.

- c) **Hertigh Erichz Rådhslogh Om dhe Danskes fiendtilige förehafrande emoot Swerige, Gifftermålet j Polen och annat.**

1. Krigsfolk och krigsförnödenheter skulle anskaffas i händelse af fiendtligheter.

2. Kon. Gustaf borde genom giftermål eller på annat sätt befrynda sig med Tyska furstar. Handeln, som är begynt med Hert. Otto Henrik, angående en begärd summa penningar, äfvensom med Grefve Edzart af Ostfriesland borde bringas till godt slut.

3. Förklaring skulle begäras af Kon. i Danmark angående antagandet af 3 kronor i riksvapnet.

Concept (2:ne exemplar).

4 ark.

1558.

Ett Rådslag stält opå the werff och Ärkänder, som Kongl. M:t min käre her Fader haffuer meg befaled att öffuerwäge, vm the lägligheter Hans Kgl. M:t Äre tilkänne geffne jfrå Påländ. Actum Linköping 8 Aprilis Anno 1558.

1. Danmark visade sin illvilja mot Sverige derigenom, att det antagit Sveriges riksvapen, låtit utgifva en försmädlig Krönika om några Sveriges Konungar samt för närvarande rustade sig med all makt både till lands och sjös. Man borde derföre i Sverige samla allt krigsfolk och alla förnödenheter, som kunde åstadkommas, samt låta påbjuda en gärd öfver hela riket. Prins Erik skulle tillskrifva Carl de Mornay i Pälän, att han måtte bege sig in i Danmark och söka utforska sakernas ställning, äfvensom att han skulle gifva sig i tal med den Franske legaten i Danmark och — om det ej på annat sätt läte sig göra — medelst 2 eller 300 daler söka förmå honom att utspionera de Danska hemligheterna, hvilket icke heller kunde vara Frankrike emot, helst detta rike icke vore Danmark särdeles benäget.

2. Kejsar Ferdinand och hans son Maximilian sades vara i råd med de Danske. Ett rykte ginge neml., att Hert. Fredrik af Danmark skulle förmälas med Kejsarens dotter. I anledning häraf borde man tillskrifva sändebuden Mäster Märten (Helsinge), Jörgen Gylta och Arnold Waldwick, att hvar och en på sin ort forska om denna sak; men man borde ej gifva dem tillkänna, på hvad sätt Kongl. Maj:t fått kunskap om nämnda rykte. Prins Erik ville dock ej tro, att Kejsaren skulle hafva fiendtliga afsigter mot Sverige, helst hans välde ej ännu vore så befastadt i Tyskland, att han kunde tryggt bekymra sig om främmande saker; ty en del af Churfurstarne och de andra Tyska Furstarne vore ej det Burgundiska huset bevågna; och härtill komme, att Turkarne å sin sida gäfvé Kejsaren mycket att skaffa. Äfven ginge ett annat rykte, att neml. Hert. Fredrik skulle förmälas med Hert. Moritz' dotter. Troligare vore derföre, att Danmark stode i något hemligt förstånd med Hansestäderna och de Mecklenburgiska Furstarne. Sverige borde, för att hafva en hjälpare mot dessa fiender, ingå förbund med Polen, så framt det kunde ske på drägliga vilkor.

3. Angående Polske legaten Jeronimus Machowitski. Se Tegel, II, 309 o. s. v.

Copia.

3 ark.

Thette efterne ähr berådslaget af Kongl. Mttz och Riggins Råd
som äre Her Sten Erickson, Her Peder Brae, Her Swante Stare
och Gabriell Christleron Then 18 Augusti Anno 58.

Angående rustningar till försvar mot Ryssar och Danskar.
 Copia (1 ark). A tergo: »her med bleff inthet besluthet».

Ett dokument, innehållande:

a) Någre artichler, korteligen författede till att förekomme thet
 swinne förehoffwende Kongl. Mttz och Rijkensens wedersparth
 förrederligha emoth Kongl. Mtt och Rijke nw practicere och
 förhanden haffwe schole.

Concept.

1 ark.

b) Concept af ett bref från Hert. Johan till Konung Gustaf. 1 ark.

c) Memoriall på någre andre priuat artichler.

1 ark.

Concept (påskrift af Palmsköld: »till 1558. Puncter på K. M:ts
 vägner att andragas Hertigh Eric»).

Alla tre angå Danmarks förfarande med Sveriges riksvapen, och
 vidtagandet af försvarsmått i händelse af fiendtligt infall.

Rådhslagh Hertigh Johan gifvit af hans betiente att bestelles j
Finland i Furstendömet "1558 eller 1559".

1. Hertigens fogdar skulle draga omkring i landet och uppmana
 allmogen till trohet mot Konungen.

2. Trohetsed skulle afläggas af hvarje kyrkoherde i alla Länen.

3. Krigsfolk till lands och sjös samt krigsförnödenheter om-
 besörjas.

4. En allmän gärd påbjudas.

Renskrifvet exemplar (2 ark). A tergo: »Rådhslagh huraledhes
 Hertigh Johan skulle företaghe sakerne vthi Finland».

1559.

Hertig Eriks Rådslag, actum Calmar den 10 Januari 1559.

1. I anledning af Danskarnes fiendliga praktiker, borde en
 Legation sändas till Danmark angående de Tre Kronor m. m., och

skulle man begära svar inom en månad, på det att Danskarne icke under tiden måtte hinna att förstärka sig. Och utfölle deras svar trotsigt, skulle man med kraft angripa dem till lands och vatten.

2. De Liffländare, som ånyo öfvat fiendtligheter mot Ryssarne, skulle straffas, och borde man ursäkta sig hos Storfursten, att sådana fiendtligheter skett emot Sveriges vilja, på det man, i händelse af krig med Danmark, ej måtte hafva Ryssen på ryggen.

3. Kongl. Maj:t borde lofva Härmästaren i Liffland att medla fred mellan honom och Ryska Storfursten, med vilkor att Härmästaren ville vara Sverige till hjelp, när så behöfdes.

4. För att stärka Sveriges makt, borde man förbinda sig med några utländska furstar, antingen genom »förwantniss eller bestellung». Hertig Erik föreslår såsom de »belägligaste» Hertig Henrik af Braunschweig, morbrodren Hertig Frans af Lauenburg och Grefven af Oldenburg.

5. Spejare borde man söka förskaffa sig både i Danmark och Tyskland. Med Danskarne Peder Oxe, Peder Christiernsson m. fl., som stodo i onåd hos sin Konung, borde man inlåta sig i handel, för att få noggranna underrättelser om de Danska ärenderna.

6. Vidare angående gärds påbudande, krigsfolks och krigsförnödenheters anskaffande, särskildt om krigsvapen, om den väg som krigshären borde taga mot Danskarne o. s. v.

Copia.

6½ ark.

Memoriall på the myntlige wärf och ärender som Kongl. Mtt wår Alder nådige herre haffwer befalett mig Clemet Hansson att berättte min nådige herre Hertug Erick. 1559.

Frankrike hade eröfrat Calais, och ett rykte förmälde, att äfven Gent fallit i detta rikes händer, samt att de Tyska Furstarne, synnerligen Landt- och Pfaltzgreffen, skulle skaffa Frankrike allt krigsfolk, som de kunde åstadkomma, hvadan det syntes som om verlden skulle vända sig åt den sidan; derföre ansåge Kongl. Maj:t icke rådligt att inlåta sig i någon synnerlig handel eller förvandtskap med England, helst ett uppror sades vara på färde der i landet; utan borde man heldre söka vänskap och släktskap i Skottland eller Frankrike, eller hos de Pomerseke och Marggrefvarne eller andra, som vore Sverige nära och väl belägna.

Concept.

1 ark.

Härmed sammanhäftadt:

Memorial för Clemett Hansson om på the Årendher, som icke så fullkommeligen wåre uttrychte vñj thet seeneste rådslagh hwilekett han munttiligenn schall berättte Kongl. Mtt.

Angående helt och hållet de mått och steg till försvar, som borde tagas, ifall Danskarne skulle infalla i riket.

Concept.

3 ark.

Betänkande om förbundet med Frankrike. (Af Svante Sture?).

Kongl. Maj:t borde först söka att ställa sig in hos Franska Konungen och utleta hans tänkesätt, medelst beklagande af Konung Henrik II:s död, medelst underrättande derom, att Frankrikes fiender förgäfves hos Kongl. Maj:t sökt understöd, m. m. — För att visa Konung Frans, att Kongl. Maj:t ville med honom ingå en sann och stadig vänskapsförening, borde Kongl. Maj:t förklara sig vilja sända någon af sina söner till Frankrike, att lära tungomålet och sederna, för att derefter (om så sig begåfve) vara Konungen till tjänst.

Jfr Tegel, II, 373.

1¹/₂ ark.

Rådslag i Wastena 1559.

Afskrift ur Registraturet för nämnde år, sid. 32.

I samma dokument:

Till Biskop Lars, att han undsetter Kongl. Maj:t på någon tid en bok vid namn Johannes Saxo. Dat. d. 17 Mars 1558.

Afskrift ur Registraturet för 1558, sid. 38.

Bixsens Råds betänkande och besked på åtskilliga punkter. (Odat.)

1. Angående Viborgs förföring.
2. Angående vrakgods, som blifvit bergadt från Engelska fartyg och som borde restitueras eller ock betalas.
3. Om skeppflottans förläggande i vinterlag.

1 ark.

1560.

Hertig Eriks och Svante Stures Rådslag om a) Grefve Johans af Ostfriesland handel; b) de Danskes praktiker; c) de privilegier som de Lybske begära; och d) den Engelska handeln. Actum Calmar 28 Januarii 1560.

1. Grefve Johan borde visserligen strängt straffas derföre att han »vm nattetijdh insteegh egenom ett fenster inn vdj Jungfrwstughenn, ther H. K. M:ts Dotther och såå månghe frwer och Jomfrwer innelåghe och icke heller schydde eller någhenn försynn hade för hennes nådhe, sedhenn för någre andre, ther mädh hann icke allenast henne, vthenn och Kongl. M:tt sielf och Hans M:ttz höglofighe lijffzarffwinger, slechtinger och förwanter (som tilbefruchtenndes är) vpå ett ewiggt ryckte bringett haffwer, meenige Sweriges rijke till stoor neese och förhåelse». Men å andra sidan vore att betänka, att om Grefven straffades, så kunde »Fröckenn Cicilie och the Frwer och Jungfrwer medh henne inne wåre snarere blifwe mistenchtte och samme handell mere rychtbar.» — »Item vm mann wille nw såå strax giffwe honum Fröckenn Cicilie till ächte, såsom enn partt mhene ware råådth (ändock hann fasth annett förtientt haffwer), dhå är wäll till att betenckie, att både hoonn och alle hennes förwanter och wänner sedhenn schulle blifwe försmådde och förachedhe och the andre hennes syskenn tilleffwentys oförsedde.» Derföre borde man allvarligen »lathe examinere the Jungfrwer och pijgher, som medh fröcken Cicilie innewåre, och grannelighenn förhöre för hwadt orsack schuldh Greffwenn såå drijstelighenn är vdj hennes Cammer instighenn, och förhoppes mann och tror, att thett snarere schall ware scheidtt för någhenn aff Jungfrwerne, ånn för någon annen perssoenn, ehwre thett sigh haffwer ther vm, dhå är vthen twill icke anners, ånn att någhenn aff samme Jungfrwer jw haffwe wettadh ther aff och waritt j rådth ther medh, såsom och greffwens eighenn dreng vthj Jörenn Erichssons, Twre Pedherssons och andre gode määndz närwaree, när the hadhe samme Jungfrwer till förhör, oppenbarlighenn witnedhe och bekännedhe, att twå aff samme Jungfrwer wåre enn natt vppe, när greffwenn war egenom fenstredtt instighenn. Och ther man kundhe beslää någhenn ther medh, dhåå måtthe thenn för sijnn otrohett schuldh, att hoonn medh greffwe Johann enn sådann otilbörligh saak företagett hadhe, blifwe nödggett till att taghe sigh saakenn vpåå och bekänne, att hann thett för hennes och icke för fröckenns schuldh beställt haffwer. H.

K. M:t kunde ändhåå nådigest benådhe samme Jungfrw, ändock hoonn wåre berychtedtt. Man schulle ochsåå genom någre förtrogne personer hemmelighenn lathe förhandle medh greffwenn och råde honom till, att hann och stoodhe vpå samme méningh, elliesth wåre tillbefruchtenndes, thett K. M:t vpå thett aller hårdeste wardher latenndes straf-fett gåå öffwer honum, effter som han förtientt haffwer». — Sändebudet Simon Wolder skulle med det snaraste förhandla saken mellan Pfaltzgreffe Hans Jörgen af Simmern och prinsessan Cicilia och laga, att Pfaltzgreffen eller hans ombud med möjligaste första komme in i riket för att afsluta den påbörjade handeln; men om Pfaltzgreffen ville afstå derifrån, i anledning af det nesliga ryktet om prinsessan Cicilia, så skulle Simon Wolder söka tillställa giftermål mellan Pfaltzgreffen och prinsessan Anna. — Greffe Edzard af Ostfriesland borde qvarhållas i riket, till dess hans och Greffe Johans moder eller förtrogna Råd komme in i landet, för att falla förböner för den sistnämnde.

2. Sändebud skulle affärdas till Danmark angående de Tre Kronor m. m.

3. I anledning af Lybeckarnes orimliga fordringar, borde påbjudas, att ingen Svensk undersåte toge sina förnödenheter från Lybeck, förrän man der eftergafve af sina anspråk.

4. Hertig Erik begärde sin faders samtycke till afslutandet af den Engelska giftermålshandeln, »effther inthett annett nw feeler vj sakenn, än Hans Kongl. Nådes närwarelse».

Concept.

4 ark.

Härmed sammanhäftadt:

Rådslag vm någre merckelige Sweriges Riges Lägenheter. 1560.

Angående Danskars och Lybeckares fiendtligheter och försvarsmått mot desamma.

Concept (2 ark). A tergo: »Hertigh Erichs concept.»

Rådslag och svar på K. M:ts proposition om dhe Danske och hwadh anställning, der emott göras måtte. Dat. Ståkeborg in Junio 1560.
(Öfverskrift af Palmeköld).

Innehåller angående de Danska ärenderna detsamma som flera föregående rådslag.

Concept (6 ark). A tergo: »Hertigh Erichs, Hertigh Jahans och Rijksens Rådhs anslagh emoot the Danske. Anno 60».

K. Gustafs Rådslagh om dilation medh Engelske giftermålet för dhen stora bekostnat der opå göras moste och dhen fahra dhet »redh dhenne tidh medh sigh haffwer. Actum Stockholm den 28 Juli 1560. (Palmkölds påskrift).

Kostnaden skulle, enligt Konungens beräkning, uppgå till 560,000 daler. — I anledning af den började fejden mellan England, Frankrike och Skottland, vore det vådligt för Hert. Erik att företaga en resa till England. Konungen, som säger sig hafva liten förtröstning på att giftermålet blifver af, beder derföre sin son afstå derifrån.

Renskrifvet exemplar (4 ark). A tergo: »Konungh Gustaffz Nödtårfttige bewogh vdj then Engelske saach Konung Erichz giftermål belangendis. Actum Stockholm denn 27 (23) Julij Anno 1560.»

H. K. Mitz Puncter, Furstarne och Riksens Råd förestellte att betenckia. 1560. (Palmkölds öferskrift).

1. I anledning af sin höga ålder och sjuklighet samt af Hert. Eriks beslutna resa till England, önskade Kon. Gustaf, att dessförinnan måtte bestämmas, hvilka slott, städer, land och län, som sönerna Magnus och Carl skulle en gång bekomma; item: hvad och huru mycket hvar och en af dem skulle erhålla af Konungens egna arfgods.

2. Emedan nu ingenting mera än Hert. Eriks egen närvaro fattades för det Engelska giftermålets fullbordan, borde man öfverlägga om lämpligaste sättet för detta ärendes företagande, om de kostnader, som på detsamma skulle användas m. m. — Vidare: ifall Hert. Erik afginge med döden i England, huru beslutas skulle om thronföljden i Sverige; om Hert. Erik skulle ega rätt att å Sveriges vägnar bevilja någon hjälp åt främmande makt, vare sig i skepp, folk eller penningar; om han vid förefallande nöd finge förpanta något af Sveriges tillhörigheter o. s. v.

3. Angående Grefve Johans af Ostfriesland sak, och om Grefve Edzard finge draga ur landet innan brodrens ärende vore afgjort.

4. Angående den underhandling, som Rysslaud yttrat sig vilja företaga med Liffland, borde så mycket snarare öfverläggas, som Danskarne börjat innästla sig i Liffland och »hylla till sig» all adeln.

5. Angående Danmarks antagande af Sveriges riksvapen.

6. Angående Lybecks begärda privilegier.

7. Den afidne Hertigen af Pommern Philips söner hade vänligen skrifvit och begärt Sveriges beskydd; hvadan borde rådslås om

tillvägabringandet af någon förvandtskap mellan Sverige och Pommern, helst detta land låge så belägligt till.

8. Biskopen af Osnabrück hade med stor otacksamhet bemött Sveriges välgerningar; man borde därför tänka på vedergällning.

9. Rådet borde sins emellan förhandla, att någon af dem ständigt vore närvarande hos Konungen, för att vara behjelpig vid såväl ut- som inländska ärenders expedierande.

10. Fogdar och uppbördsmän bedrefvo mycket underslef, hvilket ock understundom af Kammarskrifvarne fördoldes; sådant borde undersökas och bestraffas.

11. Rikets goda varor blefvo icke så uppskattade som sig borde i städerna vid Östersjön; därför borde varorna icke i sådan mängd utskippas till Östersjöstäderna, utan man skulle tänka på att skeppa rikets förnämsta produkter åt annat håll. Sålunda kunde jernet, såväl osmunds- som stångjern, från Vermland och Noreskog (Nora Bergslag) fraktas till Vernimsund (Christinehamn) och derifrån till Höfvidsnäs (Venersborg) vid Vassunden samt sedermera in i elfven (Götha elf) och ned till Vestersjön (Kategat). Också vore det storligen af nöden, »att vände näsen och ögenen in moth Noriges siden.» — För lättandet af ofvannämnda varuforsling, borde man därför bygga vid Vernimsund och Höfvidsnäs. Också skulle man söka förekomma den otillbörliga och skadliga handel, som af borgarene i städerna bedrefves.

Renskrifvet exemplar.

4 ark.

Antal Volumer.		År.
1 fol.	Kommissarien i Helsingör <i>Christoffer Schneiders</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	1655-1668
1 »	Kommissarien i Helsingör <i>Peter Chambers</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t och Rådet.....	1657-1664
3 »	Residenten <i>Gustaf Lilliecronas</i> bref ²⁾ till Kongl. Maj:t.....	1663-1676
2 »	Kongl. Maj:ts bref till densamme.....	1662-1675
1 »	Ambassadören Grefve <i>Nils Brahes</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	1675
1 »	Kommissarien i Helsingör <i>Nils Nilssohns</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	
1 »	Kommissarierne Frih. <i>Johan Gyllenstiernas</i> och <i>Frantz Joel Örnstedts</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1679
1 »	Desammes concepter.....	
1 »	» registratur.....	
1 »	» brevexling och handlingar.....	
1 »	Kongl. Maj:ts bref till desamme.....	
1 »	Ambassadören Frih. <i>Johan Gyllenstiernas</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1679-1680
1 »	Densammes brevexling och handlingar ³⁾	
1 »	Kongl. Maj:ts, Enkedrottningens, med fleres bref till densamme.....	1680-1682
1 »	Envoyéen Frih. <i>Mauritz Wellingks</i> bref till Kongl. Maj:t.....	
1 »	Densammes registratur.....	
1 »	Kongl. Maj:ts bref till densamme (registratur).....	1682-1684
1 »	Envoyéen <i>Wilhelm Julius Coijets</i> bref till Kongl. Maj:t.....	
1 »	Densammes "Diarium Hafniense" (dagbok, smal folio).....	
1 »	Densammes concepter.....	
1 »	Kongl. Maj:ts bref till densamme.....	1684-1693
3 »	Envoyéen <i>Anders (Barchman) Leijonclos</i> bref till Kongl. Maj:t.....	
6 »	Densammes bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium.....	1696-1709
4 »	Kongl. Maj:ts bref till densamme.....	1684-1707

¹⁾ Från honom finnas äfven flera bref till Riks-Kansleren Grefve Magnus Gabriel De la Gardie uti De la Gardieska samlingen i Riks-Archivet.

²⁾ Dessa band innehålla äfven bref från Residenten Grefve *Gabriel Oxenstierna* 1672 samt från Kommissarierne *Schneider* och *Chambers*.

³⁾ Innehållande äfven Ambassad-Sekreteraren *Sven Carlströms* dagbok.

Antal Volumer.		År.
5 fol.	Kommissarien i Helsingör <i>Jacob Barchmans</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1681-1696
2 »	Kommissarien i Helsingör <i>Peter Barchmans</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1696-1701
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	1720-1733
2 fol.	Envoyéen Frih. <i>Per Adlerfeldts</i> bref ¹⁾ till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium.....	1719-1725
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	1720-1725
1 fol.	Densammes concepter.....	} 1719-1725
1 »	Kongl. Maj:ts och Kansli-Collegii bref till densamme.....	
1 qv.	Bref till densamme från åtskillige.....	1720-1725
1 fol.	Kommissions-Sekreteraren <i>Carl Gustaf Silfverskiölds</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1726-1728
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	1722-1734
1 »	» » » Kansli-Collegium.....	1720-1734
1 fol.	» concepter.....	1726-1728
1 qv.	Kongl. Maj:ts och Kansli-Collegii bref till densamme.....	1720-1734
1 »	Bref till densamme från åtskillige.....	1721-1728
1 fol.	Ministern <i>Nils Örncronas</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1728-1734
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	1728-1733
1 »	» » » Kansli-Collegium.....	1728-1734
1 fol.	» registratur.....	1728-1731
2 »	» concepter.....	} 1728-1734
1 »	Kongl. Maj:ts bref till densamme.....	
1 qv.	Kansli-Presidentens och Kansli-Collegii bref till densamme.....	} 1728-1733
1 »	Bref till densamme från åtskillige.....	
1 »	Kommissarien i Helsingör <i>Abraham Grills</i> bref till Kongl. Maj:t, Kansli-Presidenten och Kansli-Collegium.....	1733-1745
2 fol.	Ministern <i>Anders Skutenhielms</i> bref ¹⁾ till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium.....	1734-1739
2 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	1734-1740
1 »	Kongl. Maj:ts och Kansli-Collegii bref till densamme.....	} 1734-1739
1 »	Kansli-Presidentens bref till densamme.....	
1 »	Bref till densamme från åtskillige.....	
1 fol.	Densammes brevexling och handlingar.....	
3 »	» registratur.....	} 1734-1737
2 »	» concepter.....	

¹⁾ Deribland äfven bref från Kommissions-Sekret. *Silfverskiöld* till Kongl. Maj:t.

Antal Volumer.		År.	
1 fol.	Ministern <i>Skutenhielm</i> s och Kommissions-Sekreteraren <i>von Witts</i> concepter	1738-1739	
1 qv.	Kommissions-Sekreteraren <i>Carl von Witts</i> bref till Kansli-Presidenten och Kansli-Collegium	1738-1740	
1 "	Bref till Kommissions-Sekreteraren <i>von Witt</i> ..	1739-1740	
1 fol.	Ministern <i>Nils Palmstiernas</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	} 1740-1743	
3 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten		
5 fol.	" concepter		
1 "	" registratur		
1 "	" brefvexling och handlingar		
1 qv.	Kongl. Maj:ts och Kansli-Collegii bref till densamme		
1 "	Kansli-Presidentens bref till densamme		
8 "	Bref till densamme från åtskillige		
1 fol.	Ambassadören <i>Grefve Carl Gustaf Tessins</i> bref till Kongl. Maj:t		1743-1744
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten		1739, 1743-1744
1 fol.	Kommissions-Sekreteraren <i>Carl Otto von Höpkens</i> bref till Kansli-Collegium	1740-1746	
1 qv.	Kansli-Presidentens och Kansli-Collegii bref till densamme	} 1740-1745	
1 "	Bref till densamme från åtskillige		
1 fol.	Ministern <i>Frih. Carl Fredrik von Höpkens</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium		
1 qv.	Densammes bref ¹⁾ till Kansli-Presidenten		
2 fol.	" concepter	} 1744-1748	
1 "	" brefvexling och handlingar		
1 qv.	Kongl. Maj:ts bref till densamme		
1 "	Kansli-Presidentens och Kansli-Collegii bref till densamme	} 1748-1755	
4 "	Bref till densamme från åtskillige		
2 fol.	Ministern <i>Frih. Otto Flemings</i> bref till Kongl. Maj:t		
1 "	Densammes bref till Kansli-Presidenten		
4 "	" concepter	} 1748-1751	
1 "	" brefvexling och handlingar		
1 qv.	Kongl. Maj:ts och Kansli-Collegii bref till densamme		
1 fol.	Kansli-Presidentens bref till densamme	1748-1751	
1 qv.	Bref till densamme från åtskillige	1748-1755	

¹⁾ Deribland äfven bref från Kommissions-Sekreteraren *C. O. v. Höpken* 1744.

Antal Volumer.		År.
1 fol.	Ministern Frih. <i>Flemings</i> och Kommissions-Sekreteraren <i>Faxells</i> bref till Kansli-Collegium	1748-1756
1 qv.	Kommissarien i Helsingör <i>Sam. Gottlieb Krügers</i> bref till Kansli-Presidenten och Kansli-Collegium	1748-1765
1 fol.	Kommissions-Sekreteraren <i>Bengt Faxells</i> bref till Kansli-Presidenten	1749-1757
1 "	Kansli-Presidentens och Kansli-Collegii bref till Kommissions-Sekreteraren <i>Faxell</i>	1749-1764
1 "	Envoyéen Frih. <i>Carl Alexander von Ungern-Sternbergs</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	} 1756-1760
3 "	Densammes bref ¹⁾ till Kansli-Presidenten	
3 "	" och Kommissions-Sekreteraren <i>Faxells</i> concepter	
1 "	" brefvexling och handlingar	
1 qv.	Kongl. Maj:ts, Kansli-Presidentens och Kansli-Collegii bref ²⁾ till densamme	
1 "	Bref till densamme från åtskillige	
1 fol.	" " " " "	} 1756-1759
1 "	Densammes registratur	
2 "	Kommissions-Sekreteraren <i>Faxells</i> bref till Kansli-Presidenten	1760-1764
2 "	Envoyéen Frih. <i>Johan Wilhelm Sprengtportens</i> bref till Kongl. Maj:t	1761-1772
11 "	Densammes bref till Kansli-Presidenten	1762-1772
1 "	Ambassadören Grefve <i>Adam Horns</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Presidenten	1766
1 "	Kommissions-Sekreteraren <i>Faxells</i> bref till Kongl. Maj:t	} 1763-1764, 1767
1 "	Densammes bref till Kansli-Presidenten	
1 "	Kommissions-Sekreteraren <i>Johan Adolf von Schewens</i> bref till Kansli-Presidenten	1765-1770
1 "	Kansli-Presidentens bref till densamme	1765-1777
5 "	Envoyéen Frih. <i>Sprengtportens</i> depecher	1773-1779
1 "	Chargé d'affaires <i>von Schewens</i> " "	1773-1774
1 "	" " " " " "	1776-1777
1 "	" " " " " "	1779-1780
3 "	Envoyéen Frih. <i>Sprengtportens</i> " "	1781-1783

¹⁾ Deribland äfven några bref från Kommissions-Sekreteraren *Carl Fredrik von Heland* 1759-1760.

²⁾ Deribland äfven några bref från Kansli-Presidenten till Kommissions-Sekreteraren *von Heland* 1760.

Antal Volumer.		År.
1 fol.	Chargé d'affaires von <i>Schewens</i> depêcher	1783-1785
1	Envoyéen Frih. <i>Sprengtportens</i> registratur	1762-1765
1	» » » »	1768-1769
12	Densammes samt Kommissions-Sekreterarne <i>Faxells</i> och von <i>Schewens</i> concepter	1761-1776
1	Desammes brevvelxling och handlingar	1751-1785
1	Desammes med flere Svenske sändebuds bref till Kansli-Collegium	1760-1800
1	General-Konsuln <i>P. Rahlings</i> i Helsingör bref till Kansli-Presidenten och Kansli-Collegium	1764-1776
1	<i>Erik Bergstedts</i> depêcher	1784-1785
1	Ministern Frih. <i>Gustaf D'Albedyhlls</i> depêcher	1785
1	Chargé d'affaires <i>Peter von Heidenstams</i> »	1785-1786
5	Ambassadören Frih. <i>Sprengtportens</i> »	1786-1791
1	Ministern Frih. <i>D'Albedyhlls</i> »	1787-1789
1 qv.	Ambassad-Kavaljeren <i>Gotthard Mauritz von Rehausens</i> depêcher	1788-1789
1 fol.	Chargé d'affaires <i>Carl Jacob von Schlags</i> d:o ...	1789-1790
2	Chargé d'affaires <i>Fredrik Wilhelm von Ehrenheims</i> d:o	1791-1793
1	Ambassadören Frih. <i>Erik Magnus Stael von Holsteins</i> och Ministern von <i>Ehrenkeims</i> d:o	1794
1	Ambassadören Frih. <i>Sprengtportens</i> och Ministern von <i>Ehrenheims</i> d:o	1795
1	Ministern von <i>Ehrenheims</i> d:o	1796-1797
1	Chargé d'affaires Frih. <i>Carl Wilhelm Taubes</i> d:o	1797-1798
1	Envoyéen Frih. <i>Carl Gustaf Oxenstiernas</i> och Kommissions-Sekreteraren Frih. <i>Taubes</i> d:o ..	1799-1808
2 qv.	General-Konsuln <i>Isaak Gløerfelts</i> i Helsingör d:o ..	1776-1806
1 fol.	Konsulerne <i>Fredrik Ludolf Gustmeijers</i> och <i>Edward Grams</i> i Köpenhamn d:o	1790-1811
1	General-Konsuln <i>J. C. Martineaus</i> i Christiania d:o	1787-1792
Accession år 1874.		
3	Utrikes-Ministerns depêcher ¹⁾ till Envoyéen Frih. <i>Carl Gustaf Oxenstierna</i>	1810-1813
1	Danska Ministèrens noter till densamme	
1	Bref till densamme från åtskillige	
3	Envoyéen Frih. <i>Oxenstiernas</i> concepter	
1	Handlingar angående uppbringade Svenska fartyg ..	

¹⁾ Deribland äfven bref till Legations-Sekreterarne *Lorichs* och *Hochschild*.

Antal Volumer.		År.
4 fol.	Utrikes-Ministerns depêcher till Envoyéen Grefve <i>Johan Henrik Tawast</i>	1814-1819
1 »	Åtskillige Regeringsledamöters depêcher till densamme	1814
1 »	Norska Regeringens skrivelser till densamme ..	1815-1819
2 »	Danska Ministèrens noter till densamme	} 1814-1819
1 »	Bref till densamme från åtskillige	
3 »	Envoyéen Grefve <i>Tawasts</i> concepter	
5 »	Utrikes-Ministerns depêcher till Envoyéen <i>Carl Hochschild</i>	} 1819-1829
1 »	Norska Regeringens skrivelser till densamme ..	
3 »	Danska Ministèrens noter till densamme	
1 »	Bref till densamme från åtskillige	
9 »	Envoyéen <i>Hochschilds</i> concepter	
<p>II. Handlingar angående Sveriges gräns emot Danmark och Norge.</p>		
1 »	Handlingar angående tvisten om Finmarken vid Vesterhafvet i Konungarne Johan III:s och Carl IX:s tid.	
1 »	Handlingar angående gränsen emot Danmark och Norge	—1661
1 »	Handlingar angående Norska Gränse-Kommissionen	1690
1 »	Kommissionens angående Norska Timmerhandeln protokoll	1747-1756
1 »	Samma Kommissions brefvexling	1747-1757
1 »	Handlingar rörande samma Kommission	1747-1758
1 »	Gränse-Kommissarierne General-Majorerne Frih. <i>Gustaf Fredrik von Rosens</i> och Frih. <i>Bengt Ribbings</i> bref till Kongl. Maj:t	1737-1739
1 »	Gränse-Kommissarien Frih. <i>Ribbings</i> concepter	1738-1739
1 »	Gränse-Kommissarien General-Majoren <i>L. C. Stobées</i> bref till Kongl. Maj:t	} 1740-1747
1 »	Densammes concepter	
2 »	Gränse-Kommissarien General-Majoren <i>Johan Mauritz Klinckovströms</i> bref till Kongl. Maj:t	1747-1766
2 »	Densammes concepter	1747-1767
1 qv.	» bref till Kansli-Presidenten	1749-1752

Antal Volumer.		År.
1 fol.	Gränse-Kommissariernes bref till Kansli-Collegium	1737-1762
1 »	Kougl. Maj:ts och Kansli-Collegii bref till Gränse-Kommissarierne	1738-1766
1 »	Norske Gränse-Kommissariernes bref till Svenske Gränse-Kommissarierne	1738-1767
1 »	Norske Gränse-Kommissionsbetjenternes bref till Svenske Gränse-Kommissionsbetjenterne	1738-1749
1 »	Gränse-Kommissions-Sekreterarne <i>Erik Norbergks</i> och <i>Carl Gustaf Friedenreichs</i> bref till Gränse-Kommissarierne	1738-1755
1 »	Gränse-Kommissions-Sekreteraren <i>Friedenreichs</i> concepter	1741-1749
1 »	Häradshöfdingarne <i>And. Hellants</i> och <i>Lars L. Qvists</i> bref till Gränse-Kommissarierne	1748-1763
1 »	Gränse-Kommissionsbetjenternes memorial o. bref	1738-1767
1 »	Gränse-Kommissionens brevexling	1738-1766
1 »	» » concepter	1739-1747
1 »	» » conceptprotokoll och diariér	1738-1749
1 »	Härads-Rätters undersökning om Norska gränsen	1739
1 »	Handlingar angående Norska Gränse-Kommissionen	1735-1768
1 »	Gränse-Kommissionshandlingar rörande Lappmarken	1738-1763
1 qv.	<i>Daniel Tilas</i> och <i>Laurent Lindgren</i> : Beskrifning om Riksgränsen mot Norge vid Österdalarna och Härjedalen	1741
1 fol.	<i>Nils Marelius</i> : Beskrifning till kartan öfver Riksgränsen mellan Sverige och Norge.	
1 »	Gränse-Kommissionens protokoll	1739
7 »	» » »	1741-1747
1 »	Gränse-Förenings projekt	
1 »	» » » afskrift	1748
1 »	Gränse-Kommissionens i Strömstad protokoll ..	1749-1751
1 »	Densamma registratur	1749-1752
1 »	Bref till samma Kommission	1749-1751
6 »	Gränse-Kommissionens protokoll	1752-1766
1 »	Riksgränse- och rörläggningsbeskrifning emellan Konungarikena Sverige och Norge ¹⁾ . Göta Rike	1752-1756
1 »	D:o d:o Svea Rike (Norrländ)	1756-1766

¹⁾ Dertill hörande kartor förvaras i Riks-Archivets kartsamling.

Antal Volumer.		År.
.III.		
Öfriga handlingar.		
1 fol.	Copiebok med titel: Danska handlingar	1523-1661
1 »	» » » » »	1568-1572
1 »	Handlingar angående tvisten om Tre Kronor.	
1 »	Förhandlingar mellan Sverige samt Danmark och Norge	1523-1569
1 »	Copior af bref till och ifrån Danmark	1569-1654
1 »	Förhandlingar mellan Sverige, Danmark och Lübeck i Stettin	1570
8 »	Förhandlingar mellan Sverige och Danmark ¹⁾ ..	1573-1799
1 »	» » » » »	1571-1641
1 »	Holländsk journal öfver underhandlingarna med Danmark	1644
1 »	Kommissionens i Helsingborg protokoll och handlingar samt bref till Kongl. Maj:t.....	1721-1722
1 »	Traktater mellan Sverige och Danmark i af- skrift ²⁾	1679-1720
1 »	Register öfver Förhandlingar mellan Sverige och Danmark.	
1 »	Danske Konungarnes bref till Svenske Konun- garne (registratur)	1572-1632
4 »	Danska Konungahusets originalbref till Svenska Konungahuset	1618-1808
	Konung <i>Christian IV</i> 1618, 1632.	
	» <i>Fredrik III</i> 1654, 1655, 1658, 1660-1669.	
	Drottning <i>Sophia Amalia</i> 1654, 1655, 1660, 1661, 1681-1683.	
	Konung <i>Christian V</i> 1670-1675, 1679- 1695, 1697, 1698.	
	Drottning <i>Charlotta Amalia</i> 1681-1690, 1693, 1697, 1698.	
	Prins <i>Georg</i> 1682-1685, 1687-1689, 1693, 1697, 1698, 1700.	
	Prinsessan <i>Anna</i> 1684, 1685, 1687-1689, 1693.	
	Konung <i>Fredrik IV</i> 1699-1704, 1719-1730.	
	Drottning <i>Lovisa</i>	1719.
	Konung <i>Christian VI</i> 1730-1736, 1739- 1746.	

¹⁾ Härtill komma två volumer Förhandlingar 1541—1653 i Tidösamlingen i Rike-Archivet.

²⁾ Originaltraktaterna förvaras i Rike-Archivet i en särskild samling, hvaröfver fullständig katalog finnes upprättad.

Antal Volumer.		År.
	Konung <i>Fredrik V</i> 1747-1754, 1756, 1760, 1764.	
	Drottning <i>Juliana Maria</i> 1756, 1779, 1792.	
	Konung <i>Christian VII</i> 1766-1769, 1771, 1772, 1774, 1778-1780, 1782-1786, 1788, 1790-1792, 1793-1799, 1801, 1802, 1804-1808.	
	Kronprins <i>Fredrik</i> 1805, 1808.	
	Kronprinsessan <i>Maria</i> 1805.	
	Prins <i>Christian Fredrik</i> 1806, 1808.	
	Prinsessan <i>Charlotta Fredrika</i> 1806.	
3 fol.	Danska Beskickningens i Stockholm memorial och noter	1622-1806.
	<i>Peder Galtt</i> 1622-1623.	
	<i>Axell Arenfeldt</i> 1624.	
	<i>Peder Wibe</i> 1642.	
	<i>Peder Juell</i> 1652-1655.	
	<i>Offue Juel</i> 1658.	
	<i>Johannes Juell?</i> 1668.	
	<i>Christoffer Lindenow</i> 1673-1674.	
	<i>Mogens Scheel</i> 1681-1682.	
	<i>H. Mejer</i> 1682-1683.	
	<i>Christian Stockflet</i> 1683-1691.	
	<i>Bolle Luszdorf</i> 1692-1697.	
	<i>C. Sehestedt</i> 1699-1700.	
	<i>J. Rosencrantz</i> 1701.	
	<i>J. Garman</i> " "	
	<i>J. Grüner</i> 1701, 1704-1706.	
	<i>De Jessen</i> 1707.	
	<i>J. Grüner</i> 1708-1709.	
	<i>C. A. von Berckentin</i> 1722.	
	<i>J. Arnoldt</i> 1722-1724.	
	<i>P. Reesen</i> 1724-1731.	
	<i>F. W. von Schmettau</i> 1731-1732.	
	<i>F. von Ehrenschild</i> 1733-1737.	
	<i>C. Sehestedt</i> 1734.	
	Grefve <i>R. F. zu Lynar</i> 1735, 1738-1740.	
	<i>Grüner</i> 1740-1742.	
	<i>C. C. Carstens</i> 1742-1744.	
	<i>C. A. von Berckentin</i> 1743.	
	<i>N. K. Wind</i> 1744-1753.	
	<i>Juel</i> 1752.	
	Grefve <i>Wedell-Friis</i> 1753-1754.	

Antal Volumer.		År.
	<i>A. F. von der Asseburg</i>	1755-1760.
	<i>A. von Larrey</i>	1759.
	<i>J. Schack</i>	1760-1766.
	<i>Juel</i>	1767-1770.
	<i>Baron F. C. Güldencrone</i>	1770-1779.
	<i>E. A. von Bertouch</i>	1775.
	<i>Könemann</i>	1778-1784.
	<i>Grefve Reventlow</i>	1781-1783.
	<i>Juel</i>	1785-1786.
	<i>Grefve Reventlow</i>	1788-1793.
	<i>Friman</i>	1788, 1789, 1793-1794.
	<i>Grefve C. Bernstorff</i>	1795-1797.
	<i>Pløijen</i>	1796-1797.
	<i>Edmund Bourke</i>	1799-1801.
	<i>Krabbe</i>	1801-1804.
	<i>A. de Gyldenpalm</i>	1804-1806.

MEDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

III.

— 1218 —

STOCKHOLM, 1879.
KONGL. BOKTRYCKERIET,
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

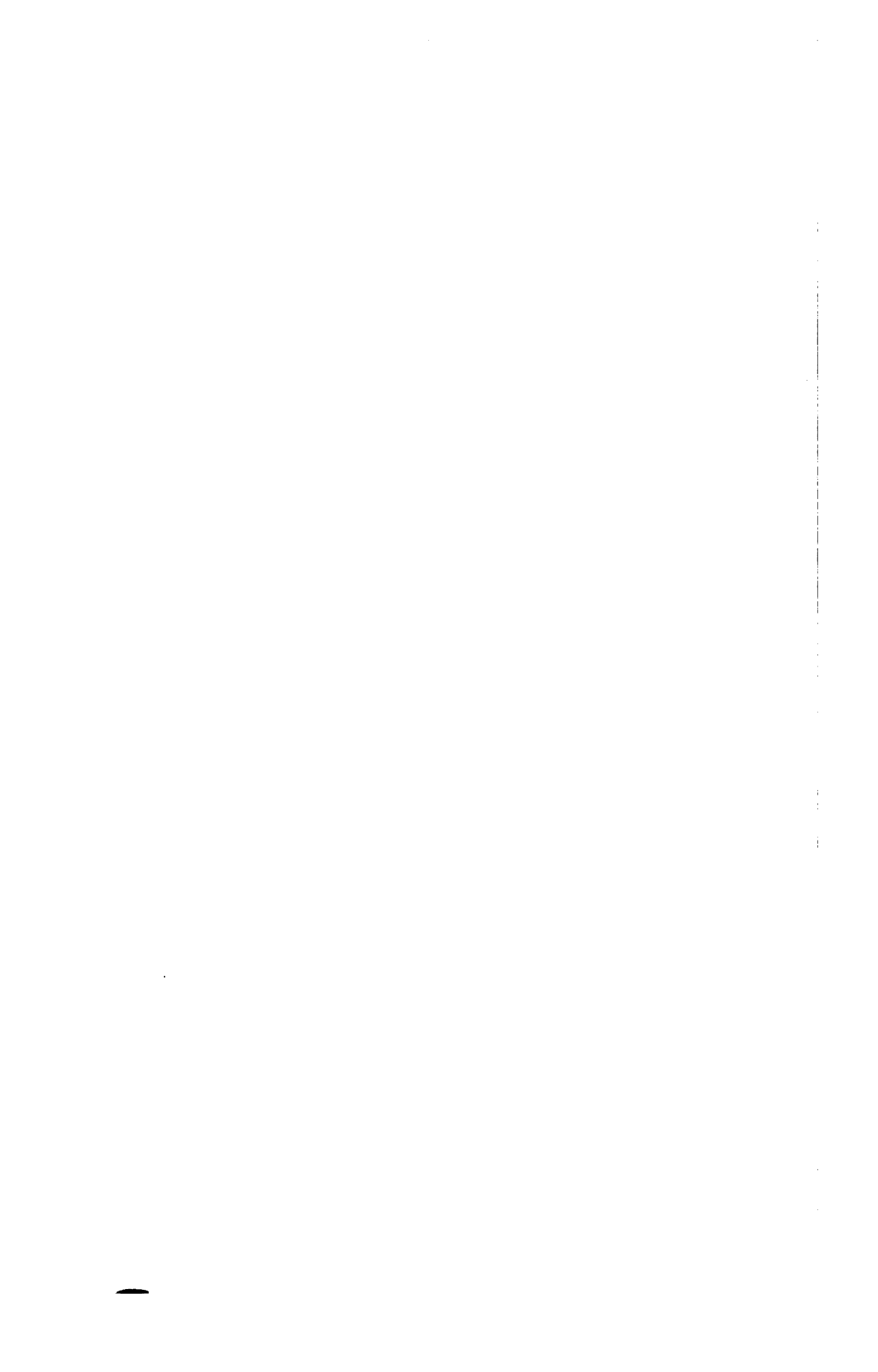
UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

III.

STOCKHOLM, 1879.
KONGL. BOKTRYCKERIET,
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

1. Årsberättelse för år 1878.....	Sid. 1.
2. Bidrag till historien om K. Christiern II:s archiv och dess delning mellan Sverige, Norge och Danmark	21.
3. Förteckning öfver Ministeriela handlingar i Riks-Archi- vet. II. Muscovitica, af B. Taube.....	68.

Årsberättelse för år 1878.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Till följd af föreskriften i 3:e § 10:e momentet af Eders Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Instruktion för Riks-Archivets embets- och tjenstemän af den 26 October 1877 får jag härmed afgifva underdånig berättelse om Riks-Archivets skick och om hvad under det förflutna året, 1878, timat i afseende på archivaliernas tillväxt och deras anlåtande samt fortgången af tjenstemännens arbeten.

Den Kronans egendom, huset N:o 4 på Riddarholmen, hvilken är Riks-Archivet till embetslokal upplåten och som alltsedan år 1865 varit hufvudsakliga förvaringsstället för de rikets handlingar, hvilka Riks-Archivet såsom embetsverk har till uppgift att vårda, ordna och hålla tillgängliga för rättsökande och för forskare, har under det förflutna året icke undergått någon förändring. I föregående årsberättelser är utförligen ådagalagdt att det utrymme, som denna lokal erbjuder för archivaliernas förvar och ordnande, för hvarje år blifvit i stigande grad taget i anspråk, hvaraf blifvit en oundviklig följd att den tidpunkt alltmer nalkas, då ökadt utrymme af nödvändig-

heten påkallas. Sannolikt skola omständigheterna snart nog tvinga mig att i en särskild framställning underställa detta ärende Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

Archivaliernas tillväxt har under det förflutna året varit ganska betydlig. Den normala förökning, som uppkommit genom leveranser från de särskilda Expeditionerna af Eders Kongl. Maj:ts Kansli har, såsom underdånigst bilagda specifikation (Bilagan A) ådagalägger, uppgått till 313 volumer och utgjorts af: Statsrådsprotokoll, concepter och afgjorda handlingar samt derjemte Hof-Kanslers-embetets archiv för åren 1801—1840. Då detta embete år 1840 upphörde, öfverflyttades vissa af de åligganden, som tillhört Hof-Kansleren till Justitie-Statsministern och af denna anledning öfvertogs Hof-Kanslers-embetets archiv af Justitie-Stats-Expeditionen. Ifrån denna tid har det förblifvit orubbadt tills det nu blifvit af Justitie-Departementets Expedition till Riks-Archivet aflemnadt. Den extraordinarie tillökning af archivalierna, hvarom underdånigst bifogade förteckning (Bilagan B) närmare upplyser, är ovanligt stor till omfånget, men jämväl mycket värdefull i afseende på de erhållna archivaliernas vigt för den historiska forskningen. Särskildt förtjena omnämnas: framlidne Riks-Rådet, Grefve *Johan Liljencrantz*' efterlemnade handlingar, till Riks-Archivet öfverlemnade af hans sonsons son, Grefve Wilhelm Samuel Magnus Liljencrantz; så ock framlidne General-Löjtnanten, Friherre *Georg Carl von Döbelns* efterlemnade papper, som länge egdes af hans brorsons son Kammarherren D:r Ernst Georg von Döbeln, hvilken samvetsgrannt vårdade dem och äfven begagnade dem vid utgifvande af det bekanta arbetet "Några anteckningar om och af General von Döbeln", (3 delar, Stock-

holm 1856); efter Kammarherren von Döbelns död deponerade hans arfvingar ifrågavarande handlingar i Riks-Archivet, men öfverlemnade dem till Riks-Archivets fria disposition genom gåfvobref den 15 Februari 1878. Ännu betydligare och dyrbarare är den tillökning som Riks-Archivet erhållit genom det *Bielkeska familjearchivet* från Thureholm. Kammarherren m. m., Grefve Axel Gabriel Bielke donerade genom sitt den 4 Februari 1876 upprättade testamente till Riks-Archivet nämnda familjearchiv utan inskränkande vilkor, så att det, om så lämpligt funnes, finge med Riks-Archivet införlifvas, endast med den uttryckta "önskan att, då Riks-Archivet framdeles torde komma att bilda en för allmänheten tillgänglig avtografsamling, då äfven utur Thureholms archiv utsökas avtografer af Bielkefamiljens medlemmar och med dem närmare beslägtade personer, så fullständigt som möjligt, för att utgöra en särskild afdelning och jemte den öfriga samlingen på bästa sätt till allmänt åskådande utställas". Sedan efter Grefve Bielkes den 17 Januari 1877 timade död, testamentet blifvit i behörig ordning bevakadt och af arfvingarne godkänt samt Eders Kongl. Maj:t den 18 Maj 1877 i nåder medgifvit att Bielkeska familjearchivet finge för Riks-Archivets räkning emottagas och förvaras i öfverensstämmelse med testators önskan, har detta archiv i September månad nästlidna år blifvit af Bielkeska sterbhusdelegarne genom Kabinetts-Kammarherren m. m. Conrad Victor Ankarcrona öfverlemnadt. Det har befunnits i ett mycket godt skick. Redan under Grefve Bielkes lifstid och på hans föranstaltande hade det blifvit fullständigt ordnadt och förtecknadt af en skicklig och erfaren archivman, Grefve Bielkes systerson, den tidigt bortgångne Aktuarien i Riks-Archivet, Kabinetts-Kammarherren, Grefve

Axel Thure Gabriel Oxenstierna. En öfversigt öfver Bielke-Archivet, utgörande ett sammandrag af Grefve Oxenstiernas fullständiga katalog, är tryckt i "Historiska Handlingar till trycket befordrade af Kongl. Samfundet för utgifvande af Handskrifter rörande Skandinaviens Historia", första delen ss. 383—400, och visar tillräckligt dess rika och viktiga innehåll.

Afskrifning af Sturehandlingarna hvilka, såsom i föregående årsberättelser är omförmäldt, successivt hitsändas från Kongl. Danska Geheime-Archivet, har under år 1878 fortgått. De handlingar, som i April månad hitkommo — den tredje sändningen i ordningen — voro vid slutet af December fullständigt afskrifna och collationering verkställd. En ny sändning är alltså snart att emotse.

Riks-Archivets Bibliothek har under det förflutna året vunnit så stor förökning, som det bestämda årsanslaget af 600 kronor medgifvit. Det har ock derutöfver blifvit riktadt med åtskilliga gåfvor af korporationer och enskilda samt gengåfvor från några utländska vetenskapliga institutioner, hvilka fått emottaga ett eller flera af de tryckta arbeten, som från Riks-Archivet utgått. Af det förråd af det s. k. Årstrycket och af Svensk Författningssamling, som i Riks-Archivet förvaras, hafva flera utdelningar till embetsverk och myndigheter under år 1878 egt rum i enlighet med de anordningar, som Chefen för Justitie-Departementet derom gifvit.

I afseende på archivaliernas anlitande har samma förhållande visat sig som under de närmast föregående åren. De rika archivskatterna hafva alltså mycket efterfrågats och begagnats och detta till den grad, att understundom så många forskande samtidigt tillstädeskommit att svårighet uppstått att bereda alla

tjenlig arbetsplats. Mest har Riks-Archivet anlåtats under de ordinarie arbetstimmarne hvarje förmiddag. Men den utsträckta arbetstid, som erbjödes forskare derigenom att under Maj, Juni, Juli och Augusti månader Riks-Archivet är tillgängligt jemväl två timmar under eftermiddagarne, har ock ofta blifvit begagnad. Riks-Archivets diarium öfver personer, som under år 1878 i forskningsändamål gjort besök, upptager — oberoende de icke få tillfällige besökande, som för något embetsverks räkning eller för enskildt behof sökt upplysningar — ett antal af etthundrafemtio personer, af hvilka ungefär åttio kunna räknas såsom forskare i egentlig mening. Antalet af forskare från utrikes ort har varit åtta, nemligen 1 från Norge, 1 från Danmark, 3 från Finland, 1 från Ingermanland, 2 från Tyskland och 1 från Polen. Af dessa hafva 5 under en något längre tid fortsatt sina forskningar, nemligen Amanuensen vid Finska Stats-Archivet, Phil. Magister Reinhold Hausen och Docenten D:r M. G. Schybergsson från Helsingfors, Assistenten vid Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn D:r J. A. Fridericia, Konrad Sieviech Bielczynski från Warschau och General-Löjtnanten Grefve Siegmar Dohna från Berlin. Den sistnämnde, hvilken af trycket utgifvit två omfattande genealogiskt-biografiska arbeten under titel "Aufzeichnungen über die Vergangenheit der Familie Dohna (Die Dohna's)" och "Aufzeichnungen über die erlöschenen Linien der Familie Dohna (Die Donins)" Berlin 1876—1878, har dels sjelf dels, uppå särskild begäran, med biträde af en af Riks-Archivets extraordinarie Amanuenser gjort vidlyftiga forskningar rörande den nu utslocknade Svenska grenen af familjen Dohna.

Åfven under det förflutna året hafva utländske forskare skriftligen sökt dels upplysningar dels afskrifter från Riks-Archivet. Sålunda har Geheimerådet J. Grot i Petersburg begärt och erhållit uppgifter och excerpter ur Svenska ministerberättelser från Ryssland rörande Kejsaren Peter II:s död och Kejsarinnan Annas uppstigande på thronen. Kejserl. Ryska verkl. Statsrådet D:r Friedr. Georg von Bunge — den bekante utgifvaren af Liv-, Esth- und Curländisches Urkundenbuch — har begärt och erhållit afskrift af en i samlingen "Livonica" förvarad handskrift kallad "das Ritterrecht des Stifts Dorpat". Likaledes har Candidatus juris Johannes Beise i Dorpat för en akademisk afhandling rörande "das Burggericht in Liv- und Esthland" på begäran erhållit åtskilliga afskrifter ur Riks-Registraturet, upplysande detta ämne.

Riks-Archivets ordinarie embets- och tjänstemän äro enligt staten af den 1 Juni 1877, hvilken med 1878 års ingång blef gällande, Riks-Archivarien, tre Archivarier och tre Amanuenser. Desse hafva samtliga under det förflutna året varit i verksamhet med undantag endast deraf, att en hvar åtnjutit den ledighet, som gällande Instruktion medgifver, samt att den yngste af Amanuenserne derutöfver under en månad haft tjänstledighet för helsans vårdande.

De archivgöromål, hvarmed tjänstemännen varit sysselsatte, hafva hufvudsakligen varit följande:

Archivarien D:r *O. T. F. von Feilitzen*, tjänstgörande vid den Historiska afdelningen och den sektion, som omfattar Rådslag och Rådsprotokoll, Riks-Registratur och dertill hörande conceptsamlingar, Kungliga, Furstliga och enskilda personers brevvetlingar, de särskilda historiska samlingarna, såsom den Oxenstiernska, den Salviska m. fl., domböcker, acta historica,

acta academica och dylika samlingar, har varit verksam att fullgöra de åligganden honom i denna befattning närmast tillhört. Derjemte har han, likasom under näst föregående år, haft uppdrag att föra Riks-Archivets räkenskaper och besörja aflöningarnas utdelande. Såsom vårdare af Riks-Archivets bibliothek har han fullgjort hvad Instruktionens 11:e § i detta afseende föreskrifver. Äfven har han lagt hand vid ordnande af framlidne Generalen Lefréns efterlemnade, i Riks-Archivet förvarade papper och börjat ordnande af von Döbelnska handlingarna. Han har ock, i den mån andra tjenstegöromål det medgifvit, varit sysselsatt att fullgöra det honom anförtrodda uppdraget att utgifva *Kyrko-Ordningar och förslag dertill före 1686*, i afseende hvarpå må meddelas att af den del, som nu är under arbete, 12 ark äro färdigtryckta.

Archivarien vid den Administrativa afdelningen Dr: *V. G. Granlund* har varit verksam att fullgöra de åligganden, som enligt Instruktionen särskildt tillhöra hans befattning. Han har dessutom vid fortsatt behandling af den stora samlingen "Livonica" systematiskt ordnat den del, som innefattar handlingar rörande Ingermanland och Kexholms län. Han har äfven specifikt förtecknat Kammar-Collegii underdåniga skrivelser för åren 1653—1684, hvarvid denna serie af archivalier blifvit fullständigare ordnad och en del icke dit hörande handlingar frånskild och på vederbörliga ställen inordnad. Tillika har han fortsatt sitt uppdrag såsom redaktör af serien *Konung Gustaf I:s Registratur*, af hvilket arbete under året utkommit 7:de delens 2:a häfte, innefattande Riks-Registraturet för år 1531 samt bilagor och register för 1530 och 1531; varande nu ytterligare af samma serie utkommet 8:de

delens 1:a häfte, innefattande Riks-Registraturet för år 1532 och en del af år 1533.

Archivarien D:r *N. A. Kullberg*, tjenstgörande vid den Historiska afdelningen och den sektion, som omfattar handlingarna från medeltiden, handlingarna angående Sveriges forna besittningar på andra sidan Östersjön, diplomatiska handlingar och riksdagshandlingar, har varit verksam att fullgöra de åligganden, som enligt Instruktionen tillhöra denna befattning. Derjemte har han fortsatt sitt arbete såsom redaktör af den i föregående årsberättelse omnämnda serien af historiska handlingar, innefattande *Svenska Riksrådets protokoll*. Af denna serie har 1:a delen, innehållande protokollen för åren 1621—1629, utkommit. Andra delen, afsedd att innefatta protokollen för åren 1630—1632, är under pressen och 7 ark deraf tryckta. Den närmaste vården om de från Geheime-Archivet i Köpenhamn låntagna Sturehandlingarna har under år 1878 varit Archivarien Kullberg uppdragen jemte öfvervakande af afskrifningsarbetet. Han har derjemte börjat ordnande af den icke obetydliga samling handlingar angående Pommern som i Riks-Archivet förvaras under titeln "Pomeranica".

Förste Amanuensen, Friherre *C. E. B. Taube* har fortsatt det i nästföregående årsberättelse omförmälda arbete att revidera och upprätta öfversigtsregister öfver samtliga i Riks-Archivet förvarade Riksdagsacta. Likaså har han fortsatt att på vederbörliga ställen inordna en mängd strödda archivalier, som under archivarbetena anträffats i sådana serier, i hvilka de rätteligen ej bort hafva plats. Derjemte har han varit sysselsatt att ordna åtskilliga särskilda grupper af archivalier, såsom några från Svea Hofrätt öfverlemnade handlingar, en del af Hof-Kanslers-embetets ar-

chiv samt de af Grefve Liljenkrantz förärade handlingar. Han har ock ombesörjt inbindning af åtskilliga Rådsprotokoll samt andra archivalier, som till sådan åtgärd ifrågakommit, öfvervakat fortsatt komplettering af Riks-Registraturet samt till tryckning förberedt den katalog öfver Diplomatica Danica, som är intagen i 2:a häftet af "Meddelanden från Svenska Riks-Archivet". Vid de sammanträden, som enligt § 5 af gällande Instruktion i vissa fall böra ega rum mellan Riks-Archivarien och Archivarierna, har Friherre Taube haft uppdrag att föra protokollet; äfven har han på grund af särskilda förordnanden under fyra och en half månader förrättat Archivarietjenst.

Amanuensen *E. W. Bergman* har fortsatt och avslutat fördelningen af den i nästföregående årsberättelse nämnda, från Kongl. Kammar-Collegium aflemnade samling af äldre handlingar. Derefter har han ordnat Fältmarskalken Åke Totts brevvevling; efter avslutande af hvilket arbete han börjat ordnande af en större samling äldre judiciella handlingar. På grund af förordnande har Bergman förrättat Archivarietjenst under en och en half månad.

Amanuensen, Kammarherren *C. G. U. Silfverstolpe* har äfven under 1878 deltagit i ordnandet af de från Häradsrättsarchiven inkomna domböcker med flera handlingar och dervid avslutat ordnandet af Östra Härads i Blekinge domböcker för åren 1699—1735. I öfrigt har han hufvudsakligen varit sysselsatt med fortsättande af Svenskt Diplomatarium från år 1401, hvarvid han så väl gjort afskrifter för och redigerat manuskriptet till 2:a delen, af hvilken 20 ark redan äro tryckta, som ock utarbetat register till 1:a delen, hvilket framskridit så långt, att det under instundande vår kan läggas under pressen.

I afseende på den dagliga expeditionen, öfver hvilken det åligger Archivarierna att hafva närmaste omsorgen, har fortfarande tillämpats samma arbetsordning, som i nästföregående årsberättelse är omnämnd och motiverad. De ordinarie tjänstemännen hafva i följd deraf alla, hvar i sin tur, varit förpligtade att i densamma deltaga.

Vid archivarbetena hafva under det förflutna året biträdt följande extraordinarie Amanuenser: Kanslisten i Armé-Förvaltningen J. W. Lundgren, Kanslisten i Hof-Expeditionen, Kammar-skrifvaren i Kammar-Collegium L. M. V. Örnberg, Kammarjunkaren C. H. Tersmeden, D:r E. Hildebrand, D:r J. G. Theel, Extra-läraren vid Stockholms Gymnasium Phil. Candidaten H. Hernlund, D:r J. Th. Westrin och e. o. Lektorn D:r E. Carlson, af hvilka Örnberg, Hildebrand och Theel åtnjutit årsarfvoden till bestämdt belopp mot bestämd tjänstgöringsskyldighet, men de öfrige kvartalsvis erhållit arfvoden i mån af tillgång och med afseende på mer och mindre trägen tjänstgöring.

Lundgren, som på grund af särskilda förordnanden under fyra och en half månader bestridt ordinarie Amanuens-tjänst och äfven oberoende deraf ofta vid förefallande behof fått biträda vid den dagliga expeditionen, har under en del af nästlidna år, liksom under år 1877, varit sysselsatt att genomgå conceptsamlingen och Riks-Registraturet för att der så ske kunde komplettera det senare. Derjemte har han utarbetat register öfver Allmänna Beredningens protokoll för senare halfåret 1793.

Örnberg har likaledes på grund af särskilda förordnanden förrättat ordinarie Amanuens-tjänst under fyra månader samt deltagit i den dagliga expeditionen äfven eljest vid förekommet behof. Han har dessutom

dels ensam dels med biträde af Tersmeden och Westrin, afslutat ett förberedande ordnande af den samling "Biographica", som vid 1877 års slut förefanns; derjemte har han ordnat och förtecknat samlingen "Genealogica", så ock förtecknat pergamentsbrefven för år 1451. Han har äfven afskrifvit en stor del af de Sturehandlingar, som under året copierats samt biträdt vid deras collationering.

Tersmeden, hvilken under en månad haft förordnande att förrätta ordinarie Amanuënstjenst, har äfven under år 1878 någon tid biträdt Amanuënsen Bergman vid ordnandet af de äldre handlingarna från Kammar-Collegium samt derefter, såsom ofvan är nämndt, biträdt vid ordnandet af "Biographica". För öfrigt har han så väl fortsatt och afslutat katalogiseringen af Riks-Archivets samling af tryckta politiska brochurer som ock börjat biträda vid ordnandet af Häradsrättsarchivalierna, hvarvid han genomgått domböckerna för Åkers Härad 1681—1731 och för Siende Härad 1720—1725.

Hildebrand, som under en och en half månad innehafvt förordnande att bestrida ordinarie Amanuënstjenst och äfven eljest vid åtskilliga tillfällen deltagit i den dagliga expeditionen, har registrerat pergaments- och pappersbrefven för åren 1422—1430, fullbordat dateringen och till en stor del omordnat pergamentsbrefven för åren 1421—1520 samt afslutat ordnandet och upprättat förteckning öfver Diplomatica Hamburgensia äfven som deltagit i collationering af Sturehandlingarna. För öfrigt har han fortsatt arbetet med Svenskt Diplomatarium, hvaraf han utgifvit 6:e delens 1:a häfte och gjort förarbeten för fortsättningen.

Theel har på grund af förordnande förrättat ordinarie Amanuënstjenst under en half månad och äfven

eljest vid några tillfällen deltagit i den dagliga expeditionen. Derjemte har han fortsatt ordnandet af den stora samlingen Militärhandlingar, hvarom i näst-föregående årsberättelse är nämndt och äfven, så som tillförene, biträdt vid de i Riks-Archivets bibliotek förekommande arbeten. De excerpter och afskrifter, som Geheimerådet Grot enligt hvad ofvan är nämndt begärt och erhållit, hafva af Theel blifvit besörjda. För öfrigt har han afskrifvit någon del af Sturehandlingarna och deltagit i deras collationering.

Hernlund har äfven 1878 under någon tid biträdt Archivarien Granlund vid ordnandet af "Livonica" och dervid för inordning på sina behöriga nummer fördelat många handlingar, som tillhört den förut nämnda, från Kammar-Collegium öfverlemnade samling af äldre archivalier. Han har ock börjat ordnandet af samlingen "Wismariensia". För öfrigt har han fått biträda Grefve Dohna med undersökningar rörande de mera framstående medlemmarne af den i Sverige naturaliserade grenen af familjen Dohna.

Westrin har upprättat förteckningar öfver gemensamma underdåniga utlåtanden af: Kammar- och Bergs-Collegierna samt Statskontoret för åren 1695—1821, Kammar- och Commerce-Collegierna samt Statskontoret för åren 1710—1806 samt Kammar-Collegium, Kammar-Revisionen m. fl. embetsverk för åren 1713—1806. Derjemte har han under någon tid biträdt vid ordnandet af "Biographica".

Carlson har under 1878 fortsatt ett under föregående år börjadt arbete att ordna vissa delar af Acta historica för K. Carl XII:s tid och börjat att deröfver upprätta förteckning.

Till denna redogörelse för fortgången af tjänstemännens arbeten bör jag ej underlåta att i under-

dånighet foga den upplysning, som gäller alla de ordinarie tjenstemännen och de fleste af de extraordinarie, att många undersökningar dels för något allmänt interesse dels för att tillgodose enskildes behof af utredningar i speciela fall blifvit vid flerfaldiga tillfällen verkställda och att i följd deraf ofvan meddelade redogörelse icke angifver allt af tjenstemännen verkställt arbete utan det hufvudsakliga deraf.

De tryckta skrifter, som under tiden sedan sista årsberättelsen afgafs från Riks-Archivet utgått, äro: Handlingar rörande Sveriges Historia. Första serien. *Konung Gustaf I:s Registratur*. Del. VII. 2 och VIII. 1., redigerade af V. G. Granlund. Tredje serien. *Svenska Riksrådets Protokoll*. Del. I., red. af N. A. Kullberg. *Svenskt Diplomatarium*. Del. VI. 1., red. af E. Hildebrand. *Meddelanden från Svenska Riks-Archivet II*, utg. af undertecknad.

Kostnaderna för utgifvande af de olika serierna af "Handlingar rörande Sveriges Historia" hafva utgått af ett särskildt statsanslag som beviljades redan år 1867 och nu är nästan helt och hållet använt. Till utgifvande af 2:a häftet af "Meddelanden från Svenska Riks-Archivet" täcktes Eders Kongl. Maj:t den 15 Februari 1878 i nåder anvisa ett belopp af 400 kronor. Kostnaderna för utgifvande af Svenskt Diplomatarium hafva deremot blifvit bestridda af den i årsberättelsen för år 1875 omnämnda s. k. Posseska fonden. Då emellertid fortsättningen af Svenskt Diplomatarium erfordrar åtskilliga kostnader utöfver den egentliga utgifningskostnaden har Eders Kongl. Maj:t uppå min derom gjorda underdåniga framställning, den 25 Oktober 1878 i nåder anvisat ett belopp af 600 kronor åt D:r E. Hildebrand, såsom redaktör af

en serie af Svenskt Diplomatarium, på det han måtte sättas i tillfälle att i några andra archiv fullständigöra materialierna till detta verk.

Under den 1 November sistlidna år täcktes Eders Kongl. Maj:t, uppå derom gjord hemställan, i nåder anvisa till Riks-Archivariens disposition ett belopp af 1,500 kronor för att bereda undervisning i Ryska språket åt några af tjenstemännen i Riks-Archivet, som anmält sin önskan att erhålla en sådan undervisning. Denna lärokurs, i hvilken ordinarie Amanuensen Silfverstolpe och extraordinarie Amanuenserne Hildebrand, Hernlund, Westrin och Carlson deltaga, har först nyligen tagit sin början. Undervisningen meddelas af en öfvad och erfaren lärare, Gustaf Pauli.

För archivaliernas ändamålsenliga förvaring, och vård hafva några särskilda anordningar befunnits oundgängliga. Sålunda hafva åtskilliga nya hyllor måst anbringas för att i möjligaste måtto begagna allt det utrymme, som i archivhuset är att tillgå, äfvensom skåp anordnats i de uti bottenvåningen åt Birger Jarls torg belägna rum, i hvilka en stor del viktiga och dyrbara originalhandlingar förvaras. De härför nödiga arbetena hafva utförts under Archivarien von Feilitzens ledning och särskilda tillsyn.

Under den tid af nästlidna år jag, efter föreskrifven anmälan hos Chefen för Ecklesiastik-Departementet, begagnat den mig medgifna semester företräddes mitt ställe jemlikt gällande Instruktion af den till tjensteåldern äldste bland Archivarierne, von Feilitzen. Under den öfriga delen af det förflutna året har jag oafbrutet utöfvat mitt embete och dervid låtit mig angeläget vara att samvetsgrannt söka fullgöra

de ansvarsfulla åligganden, som enligt Instruktionens
3:e § tillhöra Riks-Archivarien.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar
Stormächtigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste och tropligtigste
tjenare och undersåte

R. M. BOWALLIUS.

Stockholm den 31 Januari 1879.

Bil. A.

Specifikation på den ordinarie tillväxten år 1878 i Kongl. Riks-Archivets samlingar genom leveranser från Stats-Departementen:

från <i>Justitie-Departementets Expedition:</i>	
Hof-Kanslers-embetets archiv för åren 1801—1840	118 bd o. vol.
Statsrådsprotokoll uti Justitie-Departements-ärenden (jemväl innefattande Justitie-ärenden) för åren 1840—1841.....	5 band
D:o uti Justitie-Departements-ärenden för åren 1842—1857 (ej Justitie-ärenden).....	16 »
Justitie-Stats-Expeditionens concepter för åren 1858--1869	24 »
D:o Registratur för åren 1874—1876	6 »
9 st. Originalförordningar för åren 1876—1877.	
» <i>Justitie-Revisions Expeditionen:</i>	
Concepter från 1735 m. fl. år.....	1 volum
Handlingar i tvenne General-Auditörsmål, afgjorda 1850.	
D:o i tvenne revisionsmål för år 1857.	
» <i>Justitie-Kanslers Expeditionen:</i>	
Handlingar för åren 1873—1876....	37 volumer
» <i>Utrikes-Departementets Expedition:</i>	
Kongl. Maj:ts beskicknings i Paris archiv 1790—1849	57 »
Beskickningens i Washington d:o 1837—1850.....	7 »

från *Civil-Departementets Expedition:*

Handlingar för åren 1873 och 1874 41 volumer
jemte en akt för hvartera af åren
1851, 1866 och 1872.

» *Ecklesiastik-Departementets Expedition:*

En akt för hvartera af åren 1854,
1870 och 1871;

tillsammans 312 band och volumer jemte 9 stycken
originalförordningar och 6 akter.

Bil. B.

Specifikation på den extraordinarie tillökningen
år 1878 i Kongl. Riks-Archivets samlingar, dels genom
leveranser från offentliga verk och myndigheter utom
Kongl. Kansliet, dels genom gåfvor:

från *Svea Hofrätt:* diverse strödda äldre
handlingar..... 1 volum
» *Göta Hofrätt:* äldre handlingar rö-
rande signeri och vidskepelse..... 1 »

Såsom gåfvor:

af *Hans Maj:t Konungen:* Memoire histo-
rique sur les subsides accordés par la
France à la Suède. Dat. le 20 Dec.
1810.

» *Grefve Wilh. Liljencrantz:* 10 st. hem-
liga protokoll i Finansärenden 1780—
1786, (original)..... 1 fasc.
8 st. egenhändiga memorialer i Fi-
nansärenden 1774—1811 af Joh. We-
sterman-Liljencrantz 1 fasc.

Archiv. meddel.

- Promemorier och concepter till Kongl. bref 1775—1785; de flesta med Konungens egenhändiga påskrift..... 1 fasc.
- Handlingar ang. upptagna statslån 8 bd 3 häft.
- Handlingar ang. Ostindiska kompaniet Joh. Westermans egenhändiga anteckningar rörande handel och finanssaker under en utrikes resa 1758—1760..... 1 band
- af *Öfverste-Löjtnanten m. m. Abr. Tornérhjelm's sterbhus:*
- 3 st. Kongl. brefconcepter till Bankofullmäktige rörande realisationen år 1775 (saknas såväl i Riks-Registraturet som i Rådsprotokollen).
- 8 st. memorialer af J. Westerman-Liljencrantz i Finansärenden 1781—1803 1 fasc.
- » *f. d. Archivarien J. M. Törner* å egna och öfrige Kammarherren E. G. von Döbelns sterbhusdelegares vägnar: General-Löjtnanten Frih. G. C. von Döbelns samlingar..... 51 volumer
- » *Professoren i Lemberg Xaver Liske:* Uebersicht der polnischen Litteratur, in sofern sie sich auf die schwedische Geschichte bezieth, von Xaver Liske, mscr. H. IV. 4:o..... 1 volum
- » *Fru Hilma Egges, född Lehnberg, sterbhus,* genom Archivarien, D:r O. von Feilitzen:
- Handbref från Hertig Carl af Södermanland till Lagman Jon Apelblad. Ritning till samme Apelblads adliga vapen, med egenhändig approbation af Konung Gustaf III.

Egenhändigt bref från Riks-Rådet, Grefve Axel Fersen till Grefvinnan Douglas, född Dohna.

D:o d:o från Hofmarskalken F. Ridderstolpe till Lagmanskan Apelblad, född Martineau (Prinsessan Sophia Albertinas f. d. lärarinna).

af *Kammarherren m. m., Frih. Carl Steph. Bennets sterbhus*, genom Öfversten, Frih. Wilh. Bennet:

Häradshöfdingen, Frih. Fredr. Bennets morgongåfvobref till sin fru, Hedv. Lov. Sack, dat. den 24 April 1755; och hennes testamente den 25 Mars 1762.

» *Ryttmästaren Wilh. Muhl*, genom Ryttmästaren m. m. P. von Möller: Hallands landstings domböcker för åren 1667—1682.....

4 band

» *Studeranden Otto Söderbom* i Upsala: Tingsbref, bekräftande ett synebref af den 6 Oct. 1614 ang. rågången mellan Alfta och Bollnäs socknar i Helsingland. Pergament.

» *Kammarherren m. m. Grefve Axel Gabr. Bielkes på Thureholm sterbhus*, enligt den affidnes i lifstiden gjorda disposition:

Thureholms-Archivet 220 volumer samt 197 st. pergamentsbref.

af *Enkefriherrinnan Gustafva Mörner, född Sundius*, genom v. Häradshöfdingen J. von Engeström:

Handlingar och bref, som tillhört fram-
 lidne Öfversten m. m. Frih. Carl Otto
 Mörner, angående hans förhållanden
 till dåvarande Marskalken Bernadotte,
 m. m., 22 st.; deribland 2 originalbref
 från Konung Gustaf IV Adolph, 1 från
 Marskalken Bernadotte, 5 från Gustaf
 Maur. Armfelt..... 1 fasc.

tillsammans 296 volumer, band och häften, hvartill
 komma 198 st. pergamentsbref jemte åtskilliga lösa
 handlingar.

2.

Bidrag till historien om K. Christiern II:s archiv och dess delning mellan Sverige, Norge och Danmark.

Christiern den andre, den siste unionskonungen, hvilken i Sverige erhöll det välförtjenta tillnamnet *tyrann*, kunde sedan Sveriges folk med rätta uppsagt honom tro och lydnad icke heller i Danmark och Norge upprätthålla sitt välde utan måste gå i landsflykt och efter fruktlösa försök att återvinna sina Kronor sluta sitt lif i Dansk fångenskap. Under sin landsflykt uppehöll han sig länge i Nederländerna, hvarest till honom slöto sig väl icke många men betydande anhängare från alla tre nordiska länderna, genom hvilka han sökte till sin förmån bearbeta folken i de honom frånfallna rikena. Redan af denna anledning är det förklarligt att den afsatte Konungen, som i sin landsflykt bevisligen fört med sig många och viktiga handlingar, kunde efterlemnna ett icke obetydligt archiv. Dertill kom ytterligare att några af hans anhängare, särdeles landsflyktige prelater medförde mer och mindre viktiga handlingar från de nordiska rikena. Hvar de sålunda samlade archivalierna kommit att stanna, derom saknades länge tillförlitlig kännedom, oaktadt upprepade försök både från Sverige och Danmark gjordes att upptäcka förvaringsorten¹⁾. Omsider upp-

¹⁾ Om de försök, som från Svensk sida gjordes under sjuttonde seklet, se nästföregående häfte af dessa Meddelanden p. 49. Beträffande åtgärder från Dansk sida se *Allen*, Breve og Aktstykker til Oplysning

täcktes, såsom det berättas¹⁾, af en tillfällighet, att Christiern II:s archiv funnes i förvar i Bayern. Då Christiern II:s dotter var förmäld med Pfaltzgreffen Fredrik och den Pfaltziska grenen af Wittelsbachska huset sedan år 1777 var regerande i Bayern, är det lätt förklarligt huru den afsatte Konungens archiv kunnat komma att förvaras i Bayern. Dess upptäckt, som skedde vid flyttning af provinsarchivet i Amberg i norra Bayern, skulle måhända ej hafva ådragit sig förtjent uppmärksamhet, om ej dessa handlingar just då varit från Danmark särskildt efterforskade. Nu blefvo de förda till Bayerska Riks-Archivet och på föranstaltande af Vetenskapssällskapet i München undersökta och förtecknade af Consistorialrådet D:r Heintz och Professoren J. A. Schmeller samt förteckningen sänd till Köpenhamn²⁾. Det var till följd deraf ganska naturligt att dessa archivskatter först blefvo föremål för forskning från Danmarks sida. Kammarjunkaren Reedz och Sekreteraren Hvass uppehölo sig på sin regerings bekostnad en längre tid i München för att taga afskrifter af sådana viktiga diplomater och dokumenter, som särskildt angingo Danmark. Bayerska regeringen inbjöd då äfven Sverige att sända forskare för att taga kännedom om dessa archivalier och föreslog derjemte att de Sverige rörande handlingar, som påträffades, skulle utbytas mot handlingar angående Bayern, som förmentes finnas i Sverige, dit förda under trettioåriga krigets tid. Det var år 1827 detta förslag framställdes, och synnerligen önskligt hade varit om detta vänskapliga anbud kunnat leda till det

af Christiern den Andens og Frederik den Förstes Historie. Kjöbenhavn 1854, I. p. XIX, seq.

¹⁾ Statsministern Grefve af Wetterstedts bref till Envoyéen Grefve C. G. Löwenhielm den 6 Jan. 1829. Riks-Arch. Cæsareana.

²⁾ *Allen*, I. c. p. XXII.

afsedda utbytet. God vilja å Sveriges sida sagnades ingalunda. Noggranna forskningar anställes i Svenska Riks-Archivet för att finna några Bayerska archivalier till vederlag. Men dåvarande Riksarchiv-Sekreteraren Olof Sundel upplyste uti ett den 23 Juli nämnda år afgifvet utlåtande, att några Bayerska archivalier icke kunnat upptäckas. De undersökningar, som samtidigt gjordes i Kongl. Bibliotheket i Stockholm och i Bibliotheket i Upsala, voro likaledes fruktlösa. Det af Bayerska regeringen gjorda anbudet kunde fördenskull ej leda till någon påföljd. Men de Danske ombuden hade emellertid under sin sysselsättning med Christiern II:s archivalier upptäckt att deribland fanns en mängd handlingar, som den Throndhiemske Erkebiskopen Olof Engelbrechtsen medtagit från Trondhiem, då han år 1536 lemnade Norge. När denna upptäckt blef bekant i Norge, väckte den stor uppmärksamhet och naturligt nog en liflig önskan att återvinna hvad man med skäl ansåg vara olagligen bortfördt. Norges Riks-Ståthållare Grefve B. von Platen gjorde framställning i ämnet till Stats-Ministern för Utrikes ärendena Grefve af Wetterstedt. I följd deraf erhöil Sveriges och Norges sändebud i Wien, Grefve C. G. Löwenhielm, hvilken var accrediterad äfven vid hofvet i München, befallning att officielt andraga ärendet hos Bayerska ministèren med antydian att, om den anhållan han å Norges vägnar gjorde blefve gynnsamt upptagen, man från Norge ämnade till München afsända en sakkunnig man för att närmare granska handlingarna och uppgifva hvilkas återvinnande önskades ¹⁾. Grefve Löwenhielm dröjde icke att verkställa hvad honom sålunda blifvit anbefaldt. I en skrifvelse till Bayerske Stats-Ministern Grefve von Armansterg angaf

¹⁾ Grefve af Wetterstedts ofvan citerade bref.

han ofvannämnda af den Trondhiemske Erkebiskopen bortförda handlingar såsom Norska statens egendom och uttalade sin regerings önskan att kunna återvinna dem samt tillkännagaf att, om denna begäran bifölles, man ämnade från Norge sända en förtroendemän för att granska handlingarna och uppgifva hvilka man önskade återfå eller ock, om originalen icke kunde utlemnas, afskrifva; han förklarade derjemte att, som det af Bayerska regeringen tidigare föreslagna utbytet af handlingar mellan Sverige och Bayern ej kunde ega rum, enär inga Bayerska archivalier kunnat i Sverige upptäckas, han grundade sitt hopp om bifall till denna å Norges vägnar gjorda begäran endast på de känslor af billighet och rättvisa, som utmärkte Bayerska regeringen¹⁾. I sig sjelf var väl denna angelägenhet af den enkla natur att den ej bort kunna uppväcka några svårigheter, än mindre föranleda någon skarp notevexling. Men den politiska ställningen för tiden invercade i viss mån på behandlingen af denna fråga, så främmande den än var för de spörsmål, som nu vållade en spänning mellan hofven i Stockholm och München. Oaktadt släktskapsbandet mellan det Svenska och det Bayerska konungahuset var just vid denna tid förhållandet mellan de båda hofven ganska kyligt. Orsaken låg i en i verkligheten mindre viktig fråga, den nemligen om f. d. Svenske Kronprinsen Gustafs titel. Det är bekant att denne Furste ville begagna titeln *Prins af Sverige*, hvilken titel icke kunde annat än väcka anstöt hos det nya Svenska konungahuset. Det var just den sympathi, som hofvet i München hyste och icke otydligt lade i dagen²⁾ för Prins Gustaf, som nu grumlade

1) Löwenhielm till v. Armansepp d. 21 Jan. 1829. Concept i Riks-Arch.

2) Prins Gustaf, som var riddare af S:t Hubertsorden, hade i Bayerska Hofkalendern fått titeln Prins af Sverige.

förhållandet mellan Sverige och Bayern. Grefve Armansperg besvarade emellertid snart nog Grefve Löwenhielms framställning. Svaret, afgifvet den 13 Mars 1829, var visserligen jakande men förenadt med vilkor, som hos de Svenske statsmännen väckte både öfverraskning och harm. Konungen af Bayern vore, hette det, benägen att öfverlemna åt Konungen af Sverige och Norge de handlingar rörande det förenade konungariket Sverige och Norge, som kunde finnas i archiven i Bayern, under förväntan att Svenska regeringen å sin sida måtte anbefalla återställandet af de böcker, handskrifter, dokumenter och andra föremål, som utgjorde delar af universitetets i Würzburg forna bibliothek, hvilket år 1631 bortfördes till Sverige¹⁾. Grefve Löwenhielm skyndade att under afvaktan af sin regerings ytterligare föreskrifter i förväg göra lifliga inkast mot Grefve Armanspergs svar. Han erinrade huru den nu gjorda framställningen väsendtligt skilde sig från Bayerska regeringens ursprungliga förslag om utbyte af Svenska handlingar i Bayerska archiv mot akter och papper rörande Bayern; det Würzburgska bibliotheket vore ett i öppet krig förvärfvadt rättmätigt krigsbyte, de reklamerade handlingarna rörande Thronthiems stift vore deremot en Norges egendom, olagligen bortförd af en brottslig prest, som hemligen öfvergifvit sitt fädernesland; när *Norge* återbegärde handlingar rörande sitt land, fordrade man att *Sverige* skulle såsom ersättning uppoffra ett af den store Gustaf Adolfs yppersta krigsbyten²⁾. Långt ifrån att göra något afseende på dessa inkast vidhöll Grefve

¹⁾ Grefve v. Armansperg till Grefve Löwenhielm den 13 Mars 1829. Original i Riks-Arch.

²⁾ Grefve Löwenhielm till Grefve v. Armansperg den 21 Mars 1829. Concept i Riks-Arch.

Armanberg sin uppfattning, med sträfhets antydande att Würzburgska biblioteket enligt Westphaliska fredsfördraget bort till rätte egaren återställas¹⁾. Deremot erhöi Grefve Löwenhielm sin regerings fullständiga gillande af det svar, han i förväg gifvit den Bayerske Stats-Ministern, och han anbefaldes till och med att i sitt definitiva svar inlägga ännu starkare ordalag²⁾. Denna befallning blef skyndsamt och punktligt verkställd. Grefve Löwenhielm skrifer den 6 Maj till Grefve Wetterstedt att han den 2:a i samma månad till Grefve Armanberg aflåtit det anbefalda svaret och tillägger att han hoppades att denna skrifvelse skulle medföra den verkan att detta tracasserie ej vidare komme i fråga. Lyckligtvis upphörde vid samma tid anledningen till den politiska spänningen derigenom att f. d. Kronprinsen Gustaf afstod från titeln Prins af Sverige och i stället antog benämningen Prins af Wasa. Derefter visade det Bayerska hofvet snart tydliga tecken till en blidare stämning. Bayerns Chargé d'affaires i Petersburg Grefve Lerchenfeld sändes till Sverige att till Konung Carl Johan öfverbringa ett vänskapligt bref från Konungen af Bayern och genom denna beskickning var i yttre måtto det goda förhållandet mellan de båda hofven fullständigt återställt. Nu kunde ock frågan om archivalierna lättare få en tillfredsställande lösning. Redan den 2 Juni skref Grefve Armanberg till Grefve Löwenhielm och förklarade att, ehuru dennes skrifvelse af den 2 Maj angående Würzburgska biblioteket icke uppfyllt Bayerska regeringens förhoppningar, Konungen, hans herre, likväl, för att gifva Konungen af Sverige och Norge

¹⁾ Grefve v. Armanberg till Grefve Löwenhielm den 27 Mars 1829. Original i Riks-Arch.

²⁾ Wetterstedts apostille N:o 1 till Löwenhielm den 17 Apr.

ett bevis på de tänkesätt, som han för honom hyste i följd af de vänskaps- och släktskapsband, som för- enade de båda hofven, vore beredvillig att återlemna de handlingar och dokumenter rörande Konungarikena Sverige och Norge, som önskades och hvilka angingo Trondhiem, Bergen, Jemtland m. fl. orter. Härvid fästades intet vilkor, men den önskan uttrycktes, att rege- ringen i Sverige ånyo måtte anbefalla efterforskningar för att upptäcka de till Sverige bortförda archiven från staden Aschaffenburg och de Aschaffenburgska abbots- dömena S:t Peter och Alexander¹⁾. Konungen af Bay- ern hade alltså med stor liberalitet erbjudit sig att till Konungen af Sverige och Norge öfverlemna handlin- gar rörande så väl Sverige som Norge, och billig var då i sjelfva verket den önskan, som dervid antyddes, om eventuellt återfående af de från Aschaffenburg bort- förda archivalierna, derest sådana kunde i Sverige upp- täckas. Efterforskningar efter dessa blefvo genast an- befalda och verkställda, men inga dylika kunde i de offentliga samlingarna igenfinnas²⁾.

Frågan om mottagandet af de archivalier, som Konungen af Bayern förklarar sig vilja återställa till Konungen af Sverige och Norge och hvilka enligt Grefve Armanspergs bref angingo äfven Svenska pro- vinser, behandlades såsom en Norge ensamt rörande angelägenhet. Enligt Norska regeringens i Christiania förslag utsågs genom Kongl. resolution den 19 Septem- ber 1829 Professoren vid universitetet i Christiania Gregers Fougner v. Lundh³⁾ att såsom Norska rege-

1) Grefve v. Armansperg till Grefve Löwenhielm d. 2 Juni 1829. Original i Riks-Arch. Se nedan bilagan I.

2) Wetterstedts bref till Löwenhielm den 7 Juli och apostille den 28 Augusti 1829.

3) Så skrifver han sjelf sitt namn i bref till Grefve Löwenhielm.

ringens kommissarie deltaga i utsofringen af de välvilligt utlofvade handlingarna, hvilka sedan de blifvit mottagna skulle öfverlemnas till universitetet i Christiania. Detta val af ombud synes varit ganska lyckligt. Lundh var väl såsom akademisk lärare icke målsman för någon af de historiska disciplinerna¹⁾, men han stod i begrepp att utgifva ett Norskt Diplomatarium, hvaraf han å trycket utgifvit en prospectus²⁾, och vintern 1828—1829 hade han, för att afskrifva Norska archivalier³⁾, under en längre tid uppehållit sig i Köpenhamn, hvarest de flesta källorna till Norges äldre historia förvaras. Han egde alltså otvifvelagt erforderlig sakkunskap för att väl utföra det honom anförtrödda uppdraget. Grefve Löwenhielm hade jemlikt erhållen befallning skriftligen hos Grefve Armansperg anmält och rekommenderat honom såsom ombud från Norge. I följd deraf rönste Lundh, då han i början af November 1829 ankom till München, mycken vänlighet och stort tillmötesgående. Handlingarna voro i förväg fördelade efter som de ansågos angå Sverige och Norge eller Danmark⁴⁾. Snart trodde Lundh sig hafva anledning att antaga, att man ämnade till honom öfverlemna alla de nordiska archivalierna odelade. Att vinna denna i början icke väntade förmån blef, sedan förhoppning derom en gång blifvit väckt, målet för Lundhs ifriga sträfvan, i synnerhet som han vid handlingarnas närmare undersökning upptäckte att flera

1) Han var Professor i Ekonomi och Teknologi.

2) Specimen Diplomatarii Norvagiici eller Pröve af et Norskt Diplomatarium. Kjöbenhavn 1828.

3) Under sin vistelse i Köpenhamn fick han del af den ditkomna förteckningen öfver Christian II:s archiv och viighet om att de af den Thronhiemske Erkebiskopen Olof Engelbrechtsen bortförda handlingarna funnos i behåll i München.

4) Samlingen bestod af 172 fasciklar, hvaraf 25 rubricerats såsom angående Sverige—Norge, de öfriga Danmark.

af de urkunder, som rubricerats såsom Danska, enligt hans åsigt borde anses såsom Norska. Då han sedermera började frukta att hans önskan ej lätteligen skulle vinna framgång, vände han sig till Grefve Löwenhielm och anhöll om hans kraftiga medverkan¹⁾. Hufvudsakliga grunden till hans ifver härutinnan var hans beräkning att genom erhållande af de Danska handlingarna kunna inverka på Danmark, som i hans tanke obilligt undanhölle Norge dess viktigaste historiska skatter²⁾. Grefve Löwenhielm, som i öfrigt visade sig mot Lundh mycket välvillig och hjälpsam, vägrade i denna punkt all medverkan. Han förklarade att han ej ansåg sig befogad att härvid uppträda samt erinrade att dessa archivalier, om hvilka nu vore fråga, lemnades af Bayerska regeringen såsom en concession, icke mot vederlag; om Bayerska regeringen ville qvarhålla eller åt Danmark lemna någon del, så kunde deremot icke lämpligen göras några invändningar³⁾. Oaktadt Grefve Löwenhielm sålunda vägrade att understödja och snarare afrådde, uppgaf icke Lundh sin älsklingsplan. Han vände sig omedelbart till Bayerska ministären⁴⁾ och — lyckades. Bayerska regeringen medgaf att de ifrågavarande archivalierna odelade ut-

1) Lundh till Löwenhielm den 19 Nov. 1829. Original i Riks-Arch.

2) Han skref derom till Grefve Löwenhielm d. 14 Nov., då han först omuämnde sin förhoppning, att kunna få alla de nordiska archivalierna: "Seameget bedre, omendskjönt det vil sørgre Danskene, hvilket imidlertid ei kan skade. De have saa skjændigen udplyndret Norge for dets historiske mindesmærker, især alle skriftlige Fornlevninger, at det ei kan være formeget om vi beholde denne lille Rest, som lykkeligtvis er sluppen dem ud af Hænderne". En annan gång (d. 25 Nov.) yttrade han i samma ämne: "Dette vilde give vort Hof en herlig Anledning til ved Bytning at faae ud af Hænderne paa de Danske det meget, de baade for Norges og for Skaanes, Hallands og Blekingens Vedkommende have tilladt sig at beholde, og som de nu ruge over som Dragen over sit Guld".

3) Löwenhielm till Lundh den 25 Nov. 1829. Concept i Riks-Arch.

4) Bil. II.

lemnades med vilkor att *Kronan Sverige* skulle tillfredsställa de anspråk, som *Kronan Danmark* kunde göra på vissa af dessa handlingar, samt med det tillägg "att Hans Maj:t (Konungen af Bayern) motser med glädje verkställigheten och resultaterna af *Kronan Sveriges* vänliga beredvillighet att åstadkomma ett æquivalent för det i trettioåriga kriget bortförda biblioteket i Würzburg¹⁾". Att detta efter de föregående förhandlingarna ganska oväntade tillägg nu kunde göras, dertill hade det Norska ombudet i sin patriotiska ifver att få emottaga äfven de Danska handlingarna onekligen beredt möjligheten. I sin framställning till Bayeriska Inrikes-Ministern hade Lundh — ovarsamt nog och alldeles utan uppdrag — yttrat att, *om de af Svenskarnes under trettioåriga kriget från Bayern bortförda "objekter" icke vore skingrade i olika städer och bibliotek i Sverige, så skulle hans Konung och herre allaredan själf hafva återgifvit dem, men erforderliga befallningar vore, så vidt han visste, redan gifna för att af det, som undgått tidens lopp och elementernas åverkan, för Kronan Bayern åstadkomma ett æquivalent.* Det må kunna lända Lundh till någon ursäkt att den notevexling, som egt rum angående det Würzburgska biblioteket, sannolikt var honom obekant, men han kan icke fritagas från den förseelsen att å Sveriges vägnar hafva gifvit försäkningar, som han ej varit på något sätt berättigad att gifva. Sjelf visade han sig öfverraskad af den användning hans ord fått och medgaf att han måhända begagnat alltför ampla uttryck; han hade dervid endast tänkt på de Aschaffenburgska diplomerna; om ett Würzburger-bibliotek hade han aldrig hört med en enda stafvelse nämnas, ja, de Bayeriske Ministrarne hade ofta i samtal förklarad att regeringen

¹⁾ Bil. III.

hade afstått från den förut önskade fullständiga restitutionen och nu inskränkt sin önskan till återbekommande af de Aschaffenburgska diplomerna, hvarföre han nästan tviflade att den Kongl. resolutionen innehölle de i den honom af Riks-Archivet meddelade kommunikationen upptagna orden "Bibliothek von Würzburg"¹⁾. Grefve Löwenhielm lyckönskade Lundh till hans vunna framgång, dock med lindrig förebråelse att han "af berömlig ifver för ändamålet gått kanske litet för långt vid frågan om medlen". "Bayrarne," tillägger han, "hafva också icke underlåtit att i deras rescript ampelt begagna sig deraf"²⁾. Det är förklarligt, måhända förlåtligt, att Norrmannen Lundh af patriotiskt nit lät sig hänföras till ett förfarande, som icke kunde undgå att i Sverige väcka ogillande. Svårare är att förklara huru han, samtidigt med sitt ihärdiga och slutligen lyckade arbete att i München få mottaga de nordiska archivalierna odelade, kunde sjelf erbjuda Danmark sin tienst att, om Danska regeringen ville göra de nödvändiga stegen för att erhålla den Bayeriska regeringens samtycke, såsom dess ombud mottaga och till Köpenhamn medföra de Danska handlingarna³⁾. Då hans anbud verkligen antogs, måste han hafva med nöje sett, hvad som ock inträffade, att fullmagten först framkom sedan han såsom Konungens af Sverige och Norge ombud redan fått emottaga samtliga handlingarna, äfven de Danska⁴⁾. De utlemnade archivalierna

1) Lundhs bref till Löwenhielm d. 26 Dec. 1829 och 2 Febr. 1830. Original i Riks-Arch.

2) Löwenhielm till Lundh den 1 Jan. 1830. Concept i Riks-Arch.

3) Detta erbjudande gjorde han i bref den 22 Nov. 1829. *Allen*, l. c. p. XXV. Fyra dagar tidigare anhöll han, såsom ofvan är anfördt, om Löwenhielms medverkan att kunna utfå alla archivalierna odelade.

4) I bref till Grefve Löwenhielm omtalar Lundh den Danska fullmagten (utan att likväl omnämna att den var framkallad af hans eget erbjudande) med följande ord: "I det heldigste Öieblik er deune Sag

utgjorde 4,430 nummer, hvilka Lundh i början af Mars år 1830 hemförde till Christiania och öfverlemnade till universitetet¹⁾.

Sålunda återkommo Christian II:s archivhandlingar till Norden efter långa irrfärder. Om det varit ett svårt värf att återskaffa dem till Skandinavien, blef det än svårare att bringa saken derhän att hvart och ett af de nordiska rikena fick sin tillbörliga andel. Om endast sådana handlingar, som rörde Norge, blifvit utlemnade, så hade saken varit enkel och oomtvistelig. Men redan Grefve Armanspergs bref den 2 Juni 1829 utlofvade aflemnande af handlingar, som rörde både Sverige och Norge, och genom Konungens af Bayern beslut den 14 December, meddeladt Lundh genom Bayerska Riks-Archivets skrifvelse den 23 December samma år, medgafs aflemnande af alla de skandinaviska archivalierna, med Kronan Sverige ålagd förpligtelse att tillfredsställa de anspråk som Kronan Danmark på dem kunde göra. I sjelfva verket hade frågan derigenom kommit i det skick att den upphört att vara

tilendebragt; thi samme Dag som jeg modtog arkivalierne erholdt jeg et Brev fra Kjöbenhavn, hvori man underretter mig om at den danske Gesandt ved Forbundsagen i Frankfurt a/M har faaet Instruktioner om at indlede et Andragende hos den bayerske Regjering om at erholde den danske andeel af Arkivalierne udleverdt, hvor hos man tillige anmoder mig om paa det danske Hofs Vegne at modtage og quittere for samme og til den Ende sender en af Udenrigsministeren Grev Schimmelmann udfærdiget Fuldmagt. Lykkeligtvis have de ogsaa denne Gang været for seent ude, og jeg har saaledes alene havt at svare, at det Hele allerede er os overdraget, og at jeg forøvrigt ei uden nærmere Tilladelse vilde kunne have overtaget Udførelsen af den Kommission, hvormed man har beæret mig. Dermed er den Ting opgjort". Lundh till Löwenhielm den 26 Dec. 1829. Original i Riks-Arch. Jfr *Allen*, l. c. p. XXV.

¹⁾ De reklamerade handlingarna hade redan i förväg genom en Kongl. resolution d. 19 Sept. 1829 blifvit anslagna åt universitetet, hvaremot kostnaden för deras hemskaffande skulle af universitetet gäldas. *Allen*, l. c. p. XXIV.

en uteslutande Norsk fråga. Den fortfor emellertid att än vidare så behandlas. Universitetet i Christiania tog saken i sin hand och tyckes hafva ansett sig der-vid vara i sin goda rätt. Det låg likväl i sakens natur att man måste beqväma sig att tänka på en delning, helst Danmark, sedan det kommit försent i München, nu icke underlät att genom sitt sändebud i Stockholm erinra om sina anspråk. Det beslöts i anledning af Danmarks påminnelser att erbjuda denna Krona att antingen sända en sakkunnig man att deltaga i handlingarnas undersökning eller mottaga försäkran att derförutan få ovägerligen utlemnadt allt hvad i samlingen, sedan den först blifvit ordnad, visade sig uteslutande angå Danmark och Danska förhållanden. Danmark förklarade sig åtnöjas med en dylik försäkran, hvarefter, vid anmälan derom, Konungen af Sverige och Norge genom resolution den 17 Augusti 1830 ålade den Norska regeringen att vaka öfver att valet af de handlingar, som skulle aflemnas till Danmark, skedde på ett sätt, som svarade mot den Danska regeringens visade förtroende. Professoren Lundh och Lektoren R. Keyser utsågos att föreslå fördelningen, men man synes varit föga angelägen att dermed komma till ett snart slut. Nära två år för-gingo innan Lundh och Keyser (den 17 December 1831) för Collegium Academicum framlade sitt delnings-förslag. Främsta grundsatsen i detta förslag var att alla dokumenter, som i *någon måtto* rörde Norge, skulle förblifva Norges egendom; en annan icke mindre vigtig var att det, som anginge Christiern II:s vistelse i utlandet, hans rustningar, underhandlingar, resor o. s. v. äfven skulle förblifva Norges egendom i stöd af maximen *beati possidentes*. På grund af detta förslag skulle Sverige erhålla 40 nummer, Norge 4056 och Dan-

mark 334. Men då Norska universitetets Pro-Kansler, Grefve Wedel-Jarlsberg, gjorde inkast mot detta förslag såsom varande mot Sverige obilligt, beqvämade sig Lundh och Keyser att senare (den 1 Juni 1832) framställa ett annat förslag, som var något jemkadt till Sveriges fördel, sålunda att Sverige skulle erhålla handlingarna angående Herjedalen, Jemtland och Bohus län, Danmark dem som rörde Island och Färöarna; beträffande archivalierna rörande Skåne, Halland, Blekinge och Gotland skulle de föras till den Svenska andelen, dock så att Sverige och Danmark finge sinsemellan komma öfverens om dem. Enligt detta förslag skulle Danmark erhålla 295 nummer, Sverige 91 och Norge 4044. Men detta delningsförslag förkastades alldeles af Collegium Academicum. Nu omsider fann Svenska regeringen sig manad att gripa in och låta Sverige blifva representeradt vid denna delning. Genom instruktion, utfärdad på Konungens befallning den 18 Juli 1832 af Stats-Ministern Grefve af Wetterstedt, anbefaldes dåvarande Amanuensen hos Kongl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia, Sacri Ministerii Adjunkten, sedermera Kyrkoherden vid Adolph Fredriks församling i Stockholm, Nils Johan Ekdahl, att ofördröjligen afresa till Christiania för att såsom Konungens befullmäktigade ombud öfvervara och tillvägabrinda delningen af de Münchenska archivalierna och derefter till Stockholm föra så väl den del, som tillfallit Sverige, som ock den, som tillfallit Danmark, hvilken senare skulle på ministeriel väg aflemnas till Danska regeringen¹⁾.

¹⁾ Instruktionen meddelas här nedan bil. IV efter conceptet i Utrikes-Departementets archiv. Allen berättar att Ekdahl äfven hade i uppdrag att bevaka Danmarks rätt. Detta är ej enligt med verkliga förhållandet. Instruktionen innehåller ej ett ord derom. Också hade

Grefve af Wetterstedt underrättade samtidigt Norske Stats-Ministern om Ekdahls sändning och om hans instruktion, samt anmodade honom föranstalta att vederbörande auktoriteter i Norge måtte i anledning deraf erhålla nödiga föreskrifter. Förordnandet af ett ombud för Sverige vid handlingarnas delning var otvifvelagtigt lika fullt befogadt som väl behöfligt; endast det kan med skäl anmärkas, att denna åtgärd bort vidtagas långt tidigare. Önskligt hade derjemte varit att ombudets verksamhet blifvit stäld under sakkunnig myndighets ledning och tillsyn, hvilken angelägna omständighet nu blef alldeles förgäten, ombudet sjelft till icke ringa skada. Ekdahl var en ung man med mycken duglighet och var icke obevandrad i historisk forskning. Huruvida han för öfrigt var för uppdraget fullt lämplig må lemnas derhän. Visst är att hans uppgift blef utomordentligt svår. Det förefaller nästan otroligt, men är icke desto mindre faktiskt, att när Ekdahl i slutet af Juli 1832 instälde sig i Christiania för att såsom Konungens befullmäktigade ombud öfvervara och tillvägabringa delningen *vägrades honom tillträde till de handlingar, som skulle delas*¹⁾. Efter många strider och mycken skriftvexling fick han omsider den 7 December 1832 tillträde till handlingarna, men först sedan Konungen den 26 November gifvit uttrycklig föreskrift derom med förklarande af sitt missnöje öfver sakens långsamma behandling²⁾. Efter några veckors

redan tidigare Norska regeringen blifvit ålagd att tillgodose Danmarks rätt, vid hvilket förhållande det förmodligen ej ansågs lämpligt att öfverflytta detta nobile officium på det Svenska ombudet.

1) Ekdahls förklaring till Hof-Kanslersembetet den 25 Nov. 1836. Riks-Arch.

2) Norske Stats-Ministerns skrifvelse till Stats-Ministern för Utrikes ärendena den 27 Nov. 1832 (original i Utrikes Dep:s archiv) Bil. V. Allen berättar (Fædrelandet 1850 n:o 133) att striderna mellan Ekdahl och Collegium Academicum gingo till "Lidenskabens yderste Grænser".

fitig undersökning af handlingarna "under Lundhs och Keyzers tillsyn" framlade Ekdahl den 28 Januari 1833¹⁾ sitt delningsförslag, enligt hvilket Sverige skulle be-
komma 638 nummer, Norge 3683 och Danmark 109. Det är sannolikt att Ekdahl nog ensidigt tillämpat föreskrifterna i sin instruktion, men redan dessa föreskrifter väckte anstöt i Norge, emedan de förmentes innebära en förnärmelse af Norges rätt²⁾. Ekdahls delningsförslag mötte också ett afgjordt motstånd hos Lundh och Keyser, hvilka den 15 Maj framlade ett motförslag, som af Collegium Academicum blef gilladt. Keyser sjelf har, senare, om båda dessa förslags inbördes förhållande fält yttranden, som på en gång äro ganska märkliga och ganska upplysande³⁾. "Lika-som," säger han, "Herr Ekdahls delningsförslag var öfverspänt och alldeles stridande mot Norges rätt, så var också Professor Lundhs och mitt — jag medgifver det villigt — väl mycket beräknadt på att möta detta och derföre i vissa afseenden sparsammare med hänsyn till den Svenska andelen *än det kunde och borde hafva varit*, så framt Herr Ekdahl hade varit mindre öfverspänt i sina fordringar och isynnerhet om det icke hade varit tal om en delning genom lottkastning om de dokumenter, som kunde synas angå både Norge och Sverige samt om hela klassen "allmänna", ett sätt

¹⁾ Ekdahl, l. c.

²⁾ Svårigheterna vid denna saks uppgörande kommo deraf att enligt den i Norge herrskande åsigten Norge förmentes vara rätter egare till *alla* Münchenerarchivalierna. Olof Engelbrechtsens archiv kunde med skäl påstås vara Norges egendom, det öfriga deremot var uppenbarligen blott ett depositum, enär hela samlingen var af Konungen af Bayern öfverlemnad till Konungen af Sverige och Norge under tydlig förutsättning af en delning.

³⁾ Keyzers skrifvelse till Collegium Academicum i Christiania den 24 April 1834. Afskrift blaud Hof-Kanslersemetets handlingar i Riks-Archivet. Se nedan bil. VIII.

att gå till väga, hvarigenom archivaliesamlingens intresse och brukbarhet för historien i hög grad skulle förringas". Häraf framgår tydligt att redan Ekdahls instruktion i Norrmännens ögon var en förargelseklippa. Det blef omsider klart att åsigterna voro för skarpt motsatta för att kunna förlikas. Grefve Wedel-Jarlsberg beslöt då att försöka få ett slut på diskussioner, "som lätt kunde blifva lika långvariga som de, hvilka föregingo den Westphaliska freden", och föreslog i detta syfte vissa grunder för delningen, hvilka borde formligen fastställas. Detta försök hade önskad verkan. Konungen stadgade genom resolution den 6 Februari 1834 speciela reglor för den slutliga delningen och förordnade Ekdahl och Keyser att verkställa densamma. De nu fastställda speciela reglorna, meddelade Ekdahl till efterrättelse i en ytterligare instruktion¹⁾, innehöllo 1:o att samtliga handlingarna skulle delas i fyra klasser: Svenska, Norska, Danska och allmänna, hvilken sistnämnda klass skulle tillhöra Norge, dock med rättighet för Sverige och Danmark att låta taga afskrifter så väl af dessa "allmänna" handlingar som af dem, hvilka för öfrigt tillfölle Norge, åt hvilket rike enahanda rättighet förbehölls i afseende på Sveriges och Danmarks andelar af handlingarna; 2:o att handlingarna, som anginge provinser och lydländer, hvilka fordom tillhört någotdera riket, men sedermera af detsamma blifvit afträdda, skulle tillhöra det rike, under hvilket de nu lydde; samt att de handlingar, som uteslutande rörde Christiern II såsom familjehuf, äfvensom de, hvilka anginge Oldenburg och Delmenhorst samt skilsmessefrågan mellan Churfursten Joachim af Brandenburg och hans gemål Dan-

¹⁾ Se nedan bil. VI.

ska prinsessan Elisabeth, skulle tillhöra Danmark. Sedan de hufvudsakliga tvistefrågorna genom Konungens bud blifvit slitna kom delningen till verkställighet den 24 April 1834. Derigenom tillerkändes Sverige 280, Danmark 347 och Norge 3802 nummer.

Den lärde och högt ansedde häfdatecknaren Allen, hvilken utgifvit en stor del af Christiern II:s archivalier och gjort frågan om deras delning till föremål för den noggrannaste forskning¹⁾, klagar bittert — och visserligen icke utan skäl — öfver utgången af denna delning. "Det synes", säger han, "hafva varit en fordran grundad på den enklaste rättvisa, att Danmark fått alla de dokumenter, som det var tydligt att Konungen bortfört från Danmark; men icke en gång det är skedt." Jemföras föreskrifterna i Ekdahls första instruktion med de i hans andra instruktion stadgade slutliga delningsreglorna synes det vara oförnekligt att de förra bättre motsvara rättvisans kraf ur synpunkten af de förenade rikenas inbördes rätt. Lika obestriddigt synes vara att klassen "allmänna" handlingar rätteligen bort delas mellan alla tre rikena. Om rättvisa i detta afseende blifvit skipad hade deremot billigheten fordrat att Norge, som ensamt bestridt kostnaderna för dessa archivaliers återvinnande åt Skandinavien, af Sverige och Danmark erhållit skälig godtgörelse.

Då delningen ändtligen var gjord återstod för Ekdahl enligt hans instruktion endast att föra de Sverige och Danmark tillfallna handlingarna till Stockholm. Danmarks andel blef i verkligheten aldrig förd

¹⁾ Dels i ofvan citerade arbete dels i en serie artiklar "Om Nordmændenes Fordring paa danske Archivsager" i Tidningen Fædrelandet 1850 Nr:is 132, 133, 135, 159, 160.

till Sverige, såsom anbefaldt var, utan i Christiania af Professoren Lundh utan Ekdahls vetskap¹⁾ direkt aflemnad till Danske General-Konsuln derstädes, Gerlev. Den Sverige tillfallna andelen kom först sent till sin bestämmelseort och Ekdahls senfärdighet att aflemna denna statens egendom gaf anledning till ett efterspel, som för honom blef ytterst obehagligt. Redan tidigt lærer Ekdahl erhållit uppdrag att taga afskrifter af de handlingar, som tillfallit Norge och Danmark. Huru detta uppdrag kommit att honom gifvas har ej kunnat utredas. Måhända har det tillkommit genom en muntlig tillåtelse eller befallning af Konungen. I officiela handlingar framskyntar nämnda uppdrag först i Kongl. brefvet till Statskontoret d. 15 Febr. 1834, då dagtraktamente åt Ekdahl anordnades, och då sådant äfven medgafs för en *renskrifvare*. När dylik ersättning andra gången honom beviljades heter det uttryckligen att han hade uppdrag att låta göra afskrifter. Detta blef nu för Ekdahl en orsak till eller en förevändning för en fortsatt vistelse i Christiania, och står otvifvelaktigt i samband med Ekdahls beslut att sjelf i tryck utgifva en del af Christiern II:s archivalier. Detta företag, i sig sjelf lofvärdt, stälde han i så nära förbindelse med sitt offentliga uppdrag, att det framkallade berättigade anmärkningar. Det ena året efter det andra förgick utan att af Ekdahls verksamhet för uppdragets fullgörande förmärktes andra resultat än temligen dryga statsutgifter för dagtraktamente och afskrifningskostnad. I början beviljades åt honom de erforderliga medlen med exempellös lätthet. Ekdahl inlemnade sina requisitioner omedelbart till regeringen och utan någon myndighets förberedande granskning anbefaldes de requirerade beloppens

¹⁾ Så uppgifver Ekdahl sjelf, se bil. VII.

betalande. Omsider synes dock vederbörandes tålmod hafva blifvit för hårdt pröfvadt¹⁾. Genom Kongl. bref den 1 Febr. 1836 erhöll Hof-Kanslern nådig befallning att inkomma med berättelse angående det genom Ekdahl besörjda afskrifningsarbetet och hvad för behörigt afslutande deraf möjligen kunde återstå, på det Kongl. Maj:t måtte blifva i tillfälle att pröfva huruvida detta arbetes fortsättning kunde anses vara af nöden eller vidare utgift för ändamålet borde ifrågakomma. I sin ordning infortrade då Hof-Kanslern yttrande i ämnet af Riks-Archivarien. Dåvarande Riks-Archivarien, Kanslirådet Liljegren, afgaf den 7 Juli 1836 ett vidlyftigt utlåtande, fullt af ganska skarpa anmärkningar mot Ekdahl, som klandrades både med afseende på den långa tid, som åtgått för archivaliernas fördelning och i synnerhet i fråga om afskrifningsarbetet, om hvilket Liljegren på goda grunder yttrade

¹⁾ Genom Kongl. brefvet till Statskontoret den 15 Febr. 1834 anbefaldes betalning af Ekdahls ingifna räkning på 380 speciedaler 9 sk. Norskt mynt för bestridda omkostnader från den 24 Juli 1832 till den 22 Febr. 1833, hvarjemte åt honom anvisades 1000 Riksdaler Svenskt bankomynt i förskott, mot redovisning å det ytterligare dagtraktamente af 2 speciedaler jemte det för en *renskrifvare* beräknade särskilda arvode af 1 speciedaler om dagen, som Ekdahl egde att tillgodonjuta. Genom Kongl. brefvet den 1 November 1834 beviljades utbetalning af dagtraktamente, renskrifvarearfvode, resekostnad från Stockholm till Christiania och skrifmaterialier till den 1 Aug. 1834 utgörande, utöfver det såsom förskott lemnade beloppet af 1000 Rdr B:co, ett saldo Ekdahl till godo af 317 Rdr 24 sk. 1 rst. B:co, hvarvid i brefvets ingress omförmäles att Ekdahl har sig uppdraget att deltaga i urvalet af de Munchenska handlingarna — hvilket urval dock då allaredan var verkställt — och derjemte gå i författning om afskrifning "för Kongl. Bibliothekets räkning" af de handlingar som vid fördelningen tillfallit Norge och Danmark. Den 13 Mars 1835 anordnades dagtraktamente och resekostnadersättning till belopp af 695 speciedaler 27 sk. och 60 Rdr 45 sk. 6 rst. B:co, sedan han tillkännagifvit att blott en mindre betydlig del af arbetet återstode. Den 1 Febr. 1836 anordnades väl ytterligare 744 speciedaler 90 sk. och 21 Rdr 24 sk. B:co, men på samma gång infortrades genom Hof-Kanslern berättelse om detta afskrifningsarbete, hvarjemte förklarades att dagtraktamente ej vidare komme att anvisas.

att det ej bort ske i så stor utsträckning och att det i alla fall långt tidigare kunnat vara avslutadt. Liljegren tillstyrkte för sin del att Ekdahl måtte förpligtas att ofördröjligen från sig "till vederbörande" aflemna 1:o "de vid delningen Sverige tillfallna redan öfver tre år staten tillhöriga originalhandlingarna, 2:o de Danmark tillkommande originalerna jemte fullständig berättelse om delningen och 3:o de redan färdiga afskrifterna af icke Svenska originaler, behörigen collationerade och efter specifik förteckning ordnade. Ekdahl sökte i sin till Hof-Kanslersembetet den 25 November 1836 afgifna förklaring bemöta Liljegrens anmärkningar och gjorde det visserligen med framgång i fråga om tidsutdräkten med handlingarnas delning, äfvensom angående de Danmark tillfallna archivaliernas aflemnande så vida att han upplyste att de redan blifvit till Danmarks ombud öfverlemnade, men då han derjemte uppgaf att Stats-Ministern för Utrikes ärendena ej äskat någon hans åtgärd rörande den Danska andelen, glömde han instruktionens tydliga föreskrift derom. Svagare var deremot Ekdahls försvar mot anmärkningarna att han afskrifvit utan urskilning både viktigt och oviktigt och att afskrifningsarbetet så länge fördröjts genom hans enskilda företag att utgifva en del af handlingarna, hvilket företag icke borde falla staten till last¹⁾. Hof-Kanslern synes emellertid hafva ansett Ekdahls förklaring nöjaktig. I sitt utlåtande, som afgafs först den 9 Mars 1838, behandlade han frågan med mycket undseende för Ekdahl, ända derhän att han icke med ett ord berörde de allvarsamma

¹⁾ Angående handlingarnas aflemnande förklarade Ekdahl att han ansåge sig kunna aflemna dem i slutet af påföljande månad "sedan de behörigen blifvit begagnade" vid hans då avslutade arbete (Christiern II:s archiv). Emellertid blefvo de ej aflemnade förr — än år 1839.

anmärkningar Liljegren i sitt embetsutlåtande framställt, och omnämnde endast i förbigående att Ekdahl då icke ännu aflemnat i allmän vård den Svenska andelen, hvilken då redan *i nära fyra år* varit i Ekdahls händer¹⁾. Också undgick denna väsendtliga omständighet alldeles regeringens uppmärksamhet. Ty i Kongl. brefvet den 30 Juni 1838 erhöll väl Hof-Kanslern befallning att tillhålla Ekdahl att afgifva fullständig redogörelse samt att till Kongl. Bibliotheket aflemna de besörjda afskrifterna, men *de originala archivalierna blefvo alldeles förgätna*²⁾. I nu tillgängliga handlingar hafva vi icke lyckats upptäcka någon föreskrift derom, hvarthän de Sverige tillfallna originalhandlingarna skulle lemnas. Då Hof-Kanslern, såsom ofvan är berättadt, infordrade Riks-Archivariens embetsutlåtande i frågan om dessa handlingar torde väl detta hafva skett under förutsättning att de skulle tilldelas Riks-Archivet, hvilket för öfrigt låg i sakens natur. Rörande afskrifterna kunde ingen tvekan ega rum då Kongl. brefvet den 1 November 1834 uttryckligen angifver att de gjordes för Kongl. Bibliothekets räkning. Sedermera antogs för gifvet att äfven originalerna der hade sin rätta plats. Måhända hade till utbildande af denna mening bidragit exemplet från Norge, hvarest de Münchenska archivalierna lemnades till universitetets bibliotek. Orsaken dertill var emellertid en tvåfaldig, dels den att universitet åtagit sig kostnaden för handlingarnas hemscaffande, dels ock den att Norge då knappt egde något Riks-Archiv eller någon Riks-Archivarie³⁾. Huru härmed än må förhålla

¹⁾ Det kan förtjena nämnas att Hof-Kanslern uttryckligt erinrade att Ekdahl icke genom Hof-Kanslern fått det ifrågavarande uppdraget.

²⁾ Ifrågavarande bref utfärdades genom Handels- och Finance-Expeditionen.

³⁾ Jfr P. A. Munch, *samlade Afhandlingar*, udgivne af Gustav Storm. II. 541.

sig, visst är att det antogs såsom afgjort att originalhandlingarna lika väl som afskrifterna skulle förvaras i Kongl. Bibliotheket, när de komme att af Ekdahl aflemnas¹⁾. Detta dröjde emellertid ännu länge. Till åtlydnad af föreskriften i Kongl. brefvet den 30 Juni 1838 förständigade Hof-Kanslersemetet Ekdahl att *skyndsamligen* inkomma med berättelse och uppgift om det skick, hvari handläggningen af det honom gifna uppdraget sig befunne²⁾. Men detta gjorde ingen synnerlig verkan. Efter mer än ett års förlopp aflät Hof-Kanslersemetet en allvarsam skrifvelse³⁾, hvaruti honom förehölls att han oaktadt det erhållna förständigandet ännu icke "med undantag af de Sverige tillfallande originalhandlingar, hvilka blifvit i Kongl. Bibliotheket emottagne" aflemnat alla de afskrifter af Danska och Norska andelarne, som han bort ombesörja, ej heller inkommit med den anbefalda redogörelsen, och hvaruti han allvarligen anmodades att jemte förklaring öfver det långa dröjsmålet *fordersamligen* inkomma med denna redogörelse; i händelse af fortsatt försummelse komme anmälan att göras hos Kongl. Maj:t. Då äfven denna anmaning blef utan verkan, skred Hof-Kanslersemetet den 15 Maj 1840 till en formlig anmälan hos Kongl. Maj:t med den påföljd att handlingarna genom remiss den 3 Juli s. å. öfverlemnades till Justitie-Kanslerns embetsåtgärd. Justitie-Kanslersemetets försök att genom upprepade anmaningsskrifvelser, slutligen med utsatt vite, förmå Ekdahl till hörsamhet voro så vida icke alldeles utan

1) I förordet till första delen af Christiern II:s archiv, utgifvet af Ekdahl, uppgifver denne (år 1835) att ifrågavarande handlingar skulle "enligt Kongl. Maj:ts befallning" aflemnas till Kongl. Bibliotheket. Måhända existerade denna befallning utan att vara skriftligen meddelad.

2) Bref till Ekdahl den 16 Aug. 1838. Concept i Riks-Arch.

3) Bref till Ekdahl d. 7 Oct. 1839. Concept ibid.

verkan, att Ekdahl tid efter annan aflemnade åtskilliga af de bristande afskrifterna, men då alla bemödanen att förmå honom aflemna den anbefalda redogörelsen voro fruktlösa afgaf Justitie-Kanslers-embetet den 14 Februari 1844 en noggrann redovisning för sina åtgärder, — hvilken tillika är en mål-lande teckning af denna bedröfliga historia — hemställande dervid huruvida något ytterligare steg vore att vidtaga¹⁾. Vid pröfning häraf stadnade Kongl. Maj:t i det beslut att anbefalla Öfverståthållareembetet att låta förekalla Ekdahl och förständigga honom att före den 1 October 1845 fullgöra den honom åliggande redovisningsskyldighet²⁾. Detta ledde väl icke till det afsedda målet, erhållande af en fullständig redogörelse, dock till ett slut. Ekdahl aflemnade nu omsider en förklaring³⁾. Denna, mera egendomlig än tillfredsställande, slutade dermed att Ekdahl begärde fyra månaders tjänstledighet för att kunna resa till Christiania, att der ombesörja den afskrifning och collationering, som var ogjord, och derefter fullborda sin slutredogörelse. Denna förblef dock ofullbordad. Kongl. Maj:t beviljade icke den sökta tjänstledigheten utan förklarade att något vidare uppdrag rörande de ifrågavarande handlingarna ej kunde Ekdahl anförtros⁴⁾.

Så slutades Ekdahls uppdrag utan tillfredsställelse för honom sjelf, sedan han till det yttersta pröfvat deras tålmod, som voro pligtige att affordra honom redogörelse. Han kan icke berömmas för det sätt, hvarpå han utförde det honom anförtrodda viktiga

¹⁾ Original i Riks-Arch.

²⁾ Kongl. brefvet till Öfverståthållareembetet d. 2 Apr. 1845. Eekl.-Dep:s registratur.

³⁾ Bil. VII.

⁴⁾ Kongl. br. till Justitie-Kanslersembetet och till Öfverståthållare-embetet den 1 Apr. 1846. Eekl.-Dep:s registratur.

uppdraget. Rättvisan fordrar dock det erkännande att, då han tillträdde sitt uppdrag, han under svåra omständigheter ådagalade ett varmt nit, om än detta nit icke alltid var visligt. Om allt noga öfverväges, torde det kunna räknas honom till förtjenst att Sverige fick någon, åtminstone någon nämnvärd, del af de Münchenska archivalierna.

Ehuru meningarna kunna vara olika rörande den för decennier sedan gjorda fördelningen af det viktiga historiska material, som Konungen af Bayern år 1829 öfverlemnade till Konungens af Sverige och Norge disposition, så kunna likväl alla vara ense derom att denna delning nu mera förlorat all vikt derigenom att de flesta och viktigaste af ifrågavarande handlingar för länge sedan blifvit i tryck utgifna¹⁾ och derigenom, vetenskapen till fromma, gjorda till allas gemensamma egendom.

Det kan svårligen antagas att dessa Münchenska handlingar utgjorde hela det archiv, som för K. Christierns räkning samlades under hans landsflykt. Att honom tillhörande eller till hans förfogande ställda handlingar förvarats på mer än ett ställe är ganska sannolikt. Bevisligt är att Sveriges äldsta Riksregistratur, det s. k. Registrum regni²⁾, som Erkebiskopen Gustaf Trolle antingen på Konungens befallning eller åtminstone med hans goda minne och för hans räkning från Sverige utfört, förvarats än på en ort än på en annan³⁾. När Professor Lundh år 1829 i Mün-

¹⁾ Många af ifrågavarande handlingar utgäfvos redan tidigt i *Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie*. Ekdahl utgaf under titel: "*Christiern II:s arkiv*" Handlingar rörande Severin Norby, 3 delar 1835—1836. Rikhaltigast till innehållet är Allens ofvan citerade verk.

²⁾ Jfr nästföregående häfte af dessa Meddelanden p. 45.

³⁾ Gustaf Trolles bref till K. Christiern d. 12 Mars 1530, tryckt af Allen l. c. I p. 574.

chen undersökte de der då förvarade handlingarna hade han fått anledning förmoda att archivalier af samma art kunde finnas gömda i åtskilliga sydtyska archiv¹). Hittills gjorda forskningar hafva väl ej ledt till ytterligare upptäckter. Men det må icke anses omöjligt att sådana ännu kunna göras. Vid den stora utveckling archiv-väsendet i Tyskland i vår tid vunnit äro utsigterna vida större än förr, att gömda archivskatter skola komma i dagen, liksom man med viss-
het nu kan räkna på att, om något upptäcket, det utan svårighet blir för den vetenskapliga forskningen tillgängligt.

¹) Lundh till Grefve Löwenhielm den 25 Nov. 1729. Original i Riks-Arch.

Bilagor.

I.

Lettre du Comte d'Armansperg au Comte de Leuvenhielm.

Monsieur le Comte.

Quoique la réponse que Vous m'avez fait l'honneur de me faire parvenir de la part de votre gouvernement, en date du 2 Mai dernier, relativement au voeu émis par la Bavière de voir l'université de Wurzburg rentrer en possession des livres, manuscrits et documens transportés en Suède en 1631, — de même que dans ces dernières années l'université de Heidelberg réobtint du Pape la bibliothèque qui lui avait été enlevée par le général Tilly et que la Suède rendit à celle de Dorpat une partie des livres qu'elle perdit après la bataille de Narva, — n'ait pas rempli les espérances du gouvernement bavarois, j'ai cependant l'honneur de Vous informer, Monsieur le Comte, que pour donner à celui de Sa Majesté Suédoise et Norvégienne une preuve des sentimens qu'il lui voue conformément aux rapports d'amitié et de parenté, qui unissent les deux Cours, il est prêt à lui remettre les papiers et documens concernant les royaumes de Suède et de Norvège, qu'il désire recouvrer et qui se rapportent aux districts de Drontheim, de Tauterø et de Castellen et aux Evéchés ou Abbayes de Bergen, Hamer, Stavangen, Jemteland &c.

Veillez donc, Monsieur le Comte, m'indiquer la voie par laquelle Vous désireriez recevoir ces papiers ou m'informer si Vous êtes intentionnés d'envoyer quelqu'un ici pour les prendre.

En Vous donnant cet avis, je ne puis cependant m'empêcher de Vous exprimer le désir que nous aurions de voir votre gouvernement ordonner de nouvelles recherches à l'effet de découvrir les archives de la ville d'Aschaffenbourg et des abbayes Aschaffenbourgeoises de S:t Pierre et Alexandre, les quelles furent également transportées en

Suède; et dont nous osons penser que la restitution souffrira d'autant moins de difficulté que ces archives ne sont d'aucun intérêt pour la Suède, tandis qu'elles en ont sous le rapport historique un très grand pour la Bavière. Ce qui nous faisait surtout espérer la réalisation de nos vœux à cet égard, c'est que d'après les assertions de plusieurs employés de l'administration de l'ancien Grand-duché de Francfort, Sa Majesté le roi de Suède et de Norvège, actuellement regnant, daigna déjà comme Prince Royal s'intéresser à la restitution de ces archives et en fit la promesse à feu le Prince Primat.

Je vous serois donc obligé, Monsieur le Comte, de vouloir porter nos souhaits sur ce point à la connaissance de votre Cour et de les appuyer de vos bons offices.

C'est avec empressement que je saisis d'ailleurs cette occasion pour Vous renouveler l'assurance de ma haute considération.

Munich le 2 juin 1829.

Le Comte d'Armansterg.

II.

An

Seine Excellens den Königl. Baijerischen Herrn Staatsminister des Innern, Herrn von Schenk, Hochwohlgeboren.

Der hochachtungsvoll Unterzeichnete, beauftragt von der Königl. Schwedisch-norwegische Regierung zur Uebnahme der im Königl. allgemeinen Reichs-arkive aufbewahrten Dokumente und Akten, welche sich auf die dreij skandinavischen Reiche beziehen, hält sich für verpflichtet, Seiner Excellenz, dem Herrn Staatsminister, für die Bereitwilligkeit und für die höchst loyale Aufnahme, welche er in oben besagter Staatsanstalt gefunden hat, seinen aufrichtigsten und wärmsten Dank zu erstatten, und bei dieser Gelegenheit sich in Kürze über die fraglichen Dokumente und Akten selbst zu äussern.

Was die Urkunden betrifft, so sind selbe, gemäss den nach den dreij Reichen gefertigten Verzeichnissen, fast ohne Ausnahme auf die vereinigten Kronen Schweden und Norwegen bezüglich, so dass nur 6—7. Urkunden als Dänemark betreffend in denselben angegeben sind. Rücksichtlich dieser wird nun Euere Exc. dem hochachtungsvoll Unterz. eine ergebenste Bemerkung verstaten. — Bey Klassifikation historischer Urkunden, die keine mehr bestehenden und geltend

zu machenden Rechte betreffen, tritt häufig der Fall ein, dass, da in jeder Urkunde ein Aussteller und ein Individuum oder eine Korporation &c. vorhanden ist, an welche dieselbe gerichtet ist, oder für welche dieselbe ausgestellt wird, dass bald der eine, bald der andere Theil die Rubrik für die Klassifikation abgeben kann, ohne dass gerade eine solche Vertheilung immer richtig wäre. Der hochachtungsvoll Unterz. erkennt mit ungeschminktem Lobe die so höchst mühsame Arbeit, jene Urkunden in Ordnung zu bringen, an, aber er glaubt Seine Excellenz versichern zu können, dass die unter die Rubrik Dänemark gebrachten 6—7 Urkunden durchaus nicht auf letzteres Reich allein bezüglich sind, oder gleichsam ausschliesslich dessen innere Angelegenheiten betreffen, sondern dass sie eben so gut bald Schweden, bald Norwegen, bald beyde zugleich, bald auch alle dreij gemeinschaftlich anbelangen.

Was die Akten betrifft, so ist der bey weitem grössere Theil wiederum auf letztgenannte Länder bezüglich, und nur der geringere Theil enthält mehrere Briefe und Korrespondenzen, welche als rein historische Momente für Dänemark, wenn auch nicht mehr, doch vielleicht eben so viel Interesse haben als für Norwegen.

An diese nicht im einseitigen Interesse ausgesprochene Ueberzeugung knüpft der hochachtungsvoll Unterz. die ergebenste Versicherung aus dem Standpunkte der Wissenschaft, dass seine Regierung es mit grösstem und aufrichtigstem Danke anerkennen würde, wenn Seine Königliche Majestät von Bayern genannte Archivalien, die doch ein Ganzes für sich bilden, auch als ein Ganzes ihr überlassen würde, weil bey der ehemals engen Verbindung und Verknüpfung der dreij skandinavischen Reiche durch die Calmarische Union auch nothwendig die Archivalien in engerer Berührung zu einander stehen. Dass aber das bey weitem grössere Uebergewicht der Norwegischen und Schwedischen Urkunden und Akten jener Sammlung auch von den Dänischen Abgeordneten von Reedtz und Hwass anerkannt wurde, dass beweist am besten, dass sie an Seine Königl. Majestät von Bayern nicht die allerunterthänigste Bitte zu bringen wagten, ihrer Regierung besagte Archivalien zu überlassen, welcher sie, wenn sie ja einen gültigen Besitztitel aufgefunden hätten, nicht würden unterlassen haben. Deshalb begnügten sie sich auch damit nach Möglichkeit Copien davon zu nehmen.

Der hochachtungsvoll Unterzeichn. hat die Ehre Seine Excellenz den Herrn Staatsminister übrigens zu versichern, dass wenn Seine Königl. Majestät geruhen sollten, sämmtliche Archivalien der Krone

Schweden und Norwegen zu überlassen, bejj genauerer Durchgehung der einzelnen Papiere, die häufig durch Alter verdorben sind und ohne Angabe von Tag und Jahr als blosse Notizen sich darbieten, dass — sodann die auf Dänemark bezüglichen in vidimirten Abschrift oder wohl auch Urschrift letzterer Regierung ohne Weigerung nachbarlich werden mitgetheilt werden.

Wenn die von den Schweden während des 30-jährigen Kriegs entführten Objekte aus Bayern nicht in verschiedenen Städten und Bibliotheken von Schweden zerstreuet wären, so würde Seine Majestät, mein allergnädigster König und Herr, ohne allen Zweifel selbe bereits jetzt schon zurück gegeben haben, aber soviel der hochachtungsv. Unterzeichnete weiss, sind die gemessensten Befehle bereits ertheilt worden um aus dem, was dem Laufe der Zeit und den elementarischen Unfällen entgangen ist, ein Æquivalent für die Krone Bayern zu bilden.

Schweden und Norwegen werden mit freudigstem Danke erkennen dass jener edle Monark, der im Süden Deutschlands mit so vieler Liebe Kunst und Wissenschaft pflegt, auch ihrer gedenkt, und der Historie ihrer Vorzeit einige neuen Quellen mit königlicher Freygebigkeit und Hochsinn eröffnet.

Der hochachtungsv. Unterzeichnete ergreift diese Gelegenheit, Seine Excellenz den Herrn Staatsminister zu ersuchen die Versicherung seiner ausgezeichnetsten Hochachtung zu genehmigen, mit welcher er zu seijn die Ehre hat

München d. 6. Decbr. 1829.

S. Ex.
ergebenster Diener
Lundh.

III.

Das Königlich Bayerische Allgemeine Reichs-Archiv an Herrn Universitäts-Professor Fougner-Lundh, Special-Bevollmächtigten der Kronen Schweden und Norwegen zu München.

Auf eine an Seine Majestät den König von Seite des Bevollmächtigten zur Uebernahme der im Allgemeinen ReichsArchiv aufbewahrten scandinavischen Archivalien, Herr Professors Fougner-Lundh, gerichtete Vorstellung, sämtliche auf die drey nordischen Kronen Schweden, Norwegen und Dänemark bezüglichen Urkunden und Akten ungetrennt und in historischem Zusammenhange ihm allergnädigst verabfolgen zu

lassen, haben Seine Königliche Majestät durch ein allerhöchstes Signat d. d. 14 December l. J. den ausgesprochenen Wünschen des Herrn Bevollmächtigten zu entsprechen sich bewogen gefunden.

Das Königl. Allgemeine Reichs-Archiv bringt diesen Königlichen Beschluss hiemit zur Kunde desselben und fügt die nähere in demselben enthaltene allerhöchste Bedingung bey, dass, wie der Herr Bevollmächtigte schon im voraus auf das Bündigste verhiess, die Krone Schweden von nun an die Vertretung jeden Anspruchs, welchen die Krone Dänemark auf diese Archivalien machen könnte, übernehme. Seine Königl. Majestät sehen zugleich der Effectuirung und den Resultaten der freundlichen Bereitwilligkeit der Krone Schweden für die im 30-jährigen Kriege entführte Bibliothek von Würzburg ein Æquivalent auszumitteln, mit Freude entgegen.

In Folge des genannten Allerhöchsten Signats und eines Allerhöchsten Rescripts des Königl. Staats-Ministeriums des Inneren d. d. 18 December l. J. wird der Herr Bevollmächtigte hiemit eingeladen, sich morgen d. 24 December um 11 Uhr Vormittags im Königl. Allgemeinen Reichs-Archiv gefälligst einzufinden, um die besagten Archivalien zu übernehmen.

Mit Versicherung ausgezeichnetster Hochachtung

FREYBERG.

München d. 23 December 1829.

Dr Huschberg,
K. Adjunkt.

IV.

Stats-Ministerns för Utrikes Ärendena Instruktion för Amanuensen vid Kgl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens Historia, Sacri Ministerii Adjuncten Ekdahl¹⁾.

Emedan Kongl. Maj:t funnit nödigt att, för de flere under utgifning varande arbeten i Svenska historien, påskynda delningen af de historiska Acter, som blifvit Hans Maj:t af H. M:t Konungen i Bayern förärade, och hvilka hittills varit i Universitets-Bibliotheket i Christiania förvarade, så har Kongl. Maj:t i nåder behagat utse Tit. att sig utan uppehåll til Christiania begifva, för att såsom Konungens befullmäktigade Ombud öfvervara och tillvägbringa delningen af nämde

¹⁾ Efter conceptet i K. Utrikes-Departementets archiv.

handlingar, samt hitföra alt hvad Sverige rörer. Såsom grunder för delningen komma följande att tjena Tit. til esterrättelse, och bör öfverenskommelse därom med det Norrska Ombudet träffas.

1:o) Att alla handlingar, som röra Sverige eller något dit hörande Landskap, Skåne, Halland, Blekinge, Gottland, Bohuslän, Jemtland och Herrjeådalen härunder begripne, skola til Tit. utlemnas, och deremot alla sådane, som röra Norrige och dess nuvarande Landskaper, där förblifva.

2:o) Att de handlingar, som angå begge rikena gemensamt, skola tilfalla det rike, som de närmast röra. Skulle det ej af deluingsmännen kunna afgöras, hvilketdera riket en handling närmast rör, skilje sig då genom lottning och äge alltid det andra riket att taga en säker afskrift deraf.

3:o) Att handlingar, som röra Sverige och Danmark gemensamt, skola til Tit. utlämnas.

4:o) Att handlingar, som röra Norrige och Danmark gemensamt, i Norrige kvarblifva.

5:o) Att handlingar, som röra de tre Nordiska Rikena gemensamt, skola antingen tilfalla Sverige eller Norrige, på sätt i 2:dra punkten stadgas.

6:o) Att de handlingar, som ensamt röra Danmark, böra af Tit. hitföras, för att, i ministeriel väg, til Danska hofvet öfverlemnas.

Skulle, emot förmodan, några svårigheter upstå vid utförandet af det Tit. i nåder gifne updrag, så äger Tit. att hos Norrska Regeringen därom behörig anmälan göra, samt om förhållandet mig äfven underrätta. Stockholm den 18 Juli 1832.

G. af Wetterstedt.

V.

Skrifvelse från Norske Stats-Ministern till Stats-Ministern för Utrikes Ärendena.

Jeg har herved den ære at meddele Deres Excellence, at Hans Majestæt i Statsraad af 26:de denne Maaned naadigst har behaget at resolve:

»Da Hans Majestæt, deels af den Norske Regjerings Rapporter af »26:de forrige og 2:den denne Maaned, deels ved Statsministeren for

»de udenlandske Anliggender, har erfaret at jevnlige Vanskeligheder opstaae med Hensyn til Delingen af de, Hans Majestæt af Kongen af Bayern overladte Archivalier, befaler Hans Majestæt, som ugjerne har bemærket denne Sags langsomme Behandling, at Adjunct Ekdahl skal gives fornøden Adgang til at gjøre sig bekendt med samtlige fra München udleverede Nordiske Archivalier, for at han derefter kan blive sat istand til at fremsætte sin Formening om paa hvilken Maade Delingen bør foregaae;

»Hans Majestæt forventer derhos, at denne Sag med mueligste Skyndsamhed fra samtlige Vedkommendes Side vorder fremmet til endelig Afgjørelse. Stockholm den 27:de November 1832.

Lövenskiöld.

VI.

Stats-Ministerns för Utrikes Ärendena ytterligare instruktion för Bataljons-Predikanten Ekdahl.

Under åberopande af den Tit. den 18 Juli 1832 i afseende å delningen af de Historiska acter, som blifvit Kongl. Maj:t af Hans Maj:t Konungen i Bayern förärade, och hvilka hittills varit å universitetsbibliotheket i Christiania förvarade, meddelte föreskrift, hvilken i alla de delar, hvaruti densamma icke genom det af Kongl. Maj:t nu nådigst fattade beslut undergått någon förändring, fortfarande kommer att tjena Tit. till vägledning; har jag härmedelst bordt underrätta Tit., det Kongl. Maj:t under den 6:e dennes i nåder behagat utnämna Lectoren vid universitetet i Christiania, Keyser, att tillika med Tit. definitivt afsluta fördelningen af ifrågavarande Historiska acter, samt derjemte förordnat att, i händelse Tit. och Herr Keyser skulle blifva af olika mening, frågan skall öfverlemnas till afgörande af en så kallad *Opmand*, hvar till Justitiarien i Aggerhus Stifts Overret J. C. Berg i nåder blifvit utsedd.

Likaledes har Kongl. Maj:t, såsom speciella reglor för delningen i nåder behagat fastställa följande:

1:o) att samtlige acterne skola delas i 4 Classer, nemligen Svenska, Norska, Danska och Allmänna, hvilken sistnämnda Class skall tillhöra Norge, dock med rättighet för de 2:ne andra riken att låta taga afskrifter så väl af de till denna Class hänförande acter, som af de do-

cumenter, hvilka för öfrigt tillfalla Norrige, åt hvilket rike enahanda rättighet förbehålles i afseende å Sveriges och Danmarks andelar af acterne; samt

2:o) att acter, som angå provincier och lydländer, hvilka fordom tillhört någotdera riket, men sedermera af detsamma blifvit afträdde, skola tillhöra det rike, under hvars styrelse de nu lyda; samt att de acter, som uteslutande röra Christiern II såsom familjehuf, äfvensom de hvilka angå Oldenburg och Delmenhorst, samt slutligen de hvilka angå skilsmäsofrågan mellan Churfursten Joachim af Brandenburg och dess gemål Dauska Kongl. Prinsessau Elisabeth, skola aflemnas till Danemark. Stockholm den 18 Februari 1834.

G. af Wetterstedt.

VII.

Kyrkoherden Ekdahls underdåniga förklaring rörande hans befattning med Münchenerarchivallerna.

Stormäktigste Allernådigste Konung!

Genom nådig skrifvelse till Herr Öfverståthållaren den 2:a April detta år, som den 10:de sistl. Juni blifvit mig delgifven, har Eders Kongl. Maj:t nådigst behagat förelägga mig att innan den 1 instundande Oktober i underdånighet afgifva fullständig redovisning för det nådiga uppdrag mig varit anförtrodt att såsom Eders Kongl. Maj:ts befullmäktigade ombud i Christiania öfvervara delningen samt företaga afskrifningen af de Historiska Akter hvilka, hörande till Christiern II:s arkif, blifvit af H. Maj:t Konungen i Bayern till Eders Kongl. Maj:t förärade och af Professoren vid Fredriks universitet Gregers Fougner Lundh d. 23 Dec. 1829 från München till Norge hembragte; och får jag till underdånig åttlydnad af Eders Kongl. Maj:ts höga befallning härmedelst nåden öfverlemna den äskade redogörande berättelsen.

Sedan jag slutat mina historiska forskningar i Norrland och var färdig deröfver afgifva min berättelse till Kongl. Witterhets, Historie och Antiquitets Akademien utverkade jag mig tillstånd att med understöd af det så kallade Stipendium Ahlöfvium, hvarföre serskild redovisning och berättelse jemlikt föreskriften i Stipendiiurkunden är till f. d. Kongl. Canzli-Styrelsen afgifven, företaga en resa till Norge, dels för att inhämta närmare upplysning om Jemtlands gamla "Landskista",

som i den så kallade Balzarfejden skulle hafva blifvit till Norge öfverflyttad, utan att sedermera kunna tillrättaskaffas, dels för att utröna, huruvida i den från München ankomna samlingen af handlingar, omfattande Christiern II:s historia, funnos några akter af vigt rörande Sverige. Hvad den förstnämnde omständigheten beträffade blef väl ej min afsigt tillfredsställd, men i det sednare afseendet blef den det fullkomligt, enär universitetets Canzler, den oförgätlige Grefve Herman Wedel-Jarlsberg godhetsfullt beredde mig tillfälle, att dels se och dels afskrifva åtskilligt derur, som rörde mitt fäderneslands historia. Jag erfor dock att mycket återstod som dels ej mitt korta vistande i Christiania medgaf mig att bearbeta, dels ej vore tillförlitligen utredt och bestämdt enär icke Catalogerne deröfver voro afslutade eller tillgängliga. Hemkommen till Stockholm afgaf jag en muntlig framställning uti Kongl. Samfundet för handlingars utgifvande rörande Skandinaviens historia om förloppet af min resa och den skörd jag under densamma gjort för fäderneslandets historia. Vid detta tillfälle var framlidne Stats-Ministern för Utrikes Ärenderne H. Exc. Grefve af Wetterstedt närvarande, som tycktes lifligt interessera sig för min berättelse och i lemnade enskilda företräden tog noggrann del om nämnde handlingar och deras öden till den dåvarande tidpunkten. Sedermera då under tiden från den 23 December 1829 till sommaren 1832 intet delnings förslag blef synligt, utverkade H. Excellens för mig Kongl. befallning att som Hans Maj:ts befullmäktigade ombud begifva mig till Christiania för att fortskynda delningen, på sätt den mig meddelade Instructionen af den 18 Juni 1832 närmare gifver vid handen. Ehuru nämnde instruction var tydlig och bestämd vägrades mig likväl alt begagnande af urkunderne, hvilket dock var oundgängligen nödvändigt för ärendets bringande till ett önskad slut, och tvenne månader förflöto under en oafbruten libellering med Universitets-Collegium innan detsamma i slutet af September samma år fann för godt att jemte ett af Hrr Professor Lundh och Lektor Keyscr upprättadt knapphändigt och Sveriges rätt förnärmande delningsförslag tillställa mig en i 2:ne starka folioband öfver Arkivalierne författad, någorlunda utförlig, resonnerande catalog, med tillkännagifvande att nämnde dokumenter endast fjorton dagar voro till min disposition. Under denna tid borde jag således genomgå catalogen, granska det afgifna förslaget och dervid göra de anmärkingar, som kunde finnas af nöden. Jag icke allenast granskade förslaget under den mig förelagda tiden, jag afskref också de erhållna catalogerna; men ansåg dem icke tillräckligt nog upplysande för att kunna fälla ett afgörande omdöme om hvad som,

jemlikt den mig gifna Instructionens föreskrifter, ovilkorligt borde tillfalla det ena eller det andra af de 3 nordiska rikena, hvadan jag fann mig föränlåten rådfråga sjelfva originalakterne, hvilkas öfverseende mig, som förut är nämndt, på det bestämdaste förnekades.

Enligt Instructionens bestämmelser ansåg jag min pligt fordra att underrätta Kongl. Norska regeringen om förhållandet samt till H. Exc. Utrikes Stats-Ministern inberätta detsamma, hvilken sednare utverkade nådig befallning af d. 26 Nov. 1832, som föreskref att handlingarne för det afsedda ändamålet skulle hållas mig tillhanda. Denna nådiga befallning befordrades till verkställighet den 7 December samma år, då jag i universitetets lokal under Lundhs och Keyzers tillsyn dagligen fyra timmar fick genomgå originaldokumenterne och i korthet antekna hvad som hufvudsakligen rörde Sverige, oaktadt en föregående debatt, deri universitetets ombud sökte göra den meningens gällande, att handlingarnes intresse för Norge förringades derest excerpter ur dem gjordes. Detta arbete var slutadt d. 26 Januari 1833, då mitt delningsförslag inlemnades till Kongl. Norska regeringen, hvarefter jag återvände till Stockholm.

Att nyssnämnde förslag under berörde förhållanden likväl uppgjordes på sådane grunder, som tryggade Sveriges rätt, och i öfvensstämmelse med den mig gifna nådiga Instructionen samt den modifierade delningsgrunden af d. 13 Febr. 1833 inhämtas tillräckligen af de mig tid efter annan affordrade och dels till H. Excellens Stats-Ministern för Utrikes Ärenderne dels ock till Hof-Canzlers och Justitie-Canzlers embetena afgifne mer och mindre fullständiga berättelser och redovisningar, hvarföre det torde vara öfverflödigt att här åter upprepa innehållen deraf. För öfrigt anser jag ingen ytterligare upplysning eller redovisning tarvas, än att delningsåtgärden, som från Norska sidan fordrade nära ett helt år innan den var beredd till slutligt afgörande hos Regeringen, af Eders Kongl. Maj:t blef i Norskt Stats-Råd den 2 Juli 1834 bifallen och mina tillgöranden i detta afseende sålunda nådigst gillade.

Från den försummelse man velat tillägga mig uti förment under låtet iakttagande af meranämnde nådiga Instructions 6 §, innefattande föreskrifter angående den Konungariket Danmark tillfallande andelens af de historiska akterne öfverlemnande till samma lands Regering, hvilket i ministeriel väg bordt för sig gå, har jag efter min öfvertygelse redan fullkomligt rättfärdigat mig. Jag har uppgifvit och får än ytterligare förklara att detta öfverlemnande skedde mig aldeles ovetande och oåtsporadt af universitetets ombud Professoren Lundh, hvil-

ket också General-Consulen Gierlevs den 3 September 1834 utfärdade intyg på det otvetydigaste upplyser, och då jag derom skyndsammeliggen underrättade H. Excellens Grefve af Wetterstedt ansåg jag mig hafva fullgjort min pligt härutinnan. Det förekommer mig verkligen besynnerligt att man vill på mig hvälfva ansvaret för en åtgärd, uti hvilken jag icke egt minsta delaktighet och hvilken jag icke kunde förekomma, dels emedan ett sådant öfverträdande af den nådiga Instructionens stadganden, om hvilka Professor Lundh egde lika noga kännedom som jag, från min sida var aldeles otänkbart, dels också af den orsak att uppsigten och vården öfver dessa handlingar så väl som öfver archivet i öfrigt enligt Universitets-Collegiets bemyndigande var anförtrödd åt nämnde Professor. Jag torde altså billigtvis böra frikallas från detta tillmäle, helst då äfven i betraktande tages att utlevereringen af den Danska andelen, enligt hvad qvittencets ordalydelse tyckes gifva vid handen, skedde på grund af ett slags aucto-
risation.

Då jag emottog det nådiga uppdrag att bevaka mitt fäderneslands rätt rörande fördelningen och afskrifningen af de i Christiania förvarade, från München ankomne dokumenterne hade jag af numera framl. Brukspatron H. T. Åberg, i hvars sällskap jag 1831 genomvandrade Norges vildaste fjelltrakter, tillbud att i hans sällskap få under loppet af 10 år göra forskningsfärder i Italien, Grekland och åtskilliga delar af Orienten; men under förespeglning om snar befordran öfvertalades jag att åtaga mig det arbete hvarom nu är fråga. Jag hade knappt lagt handen vid att dela och bearbeta handlingarne förr än befordran vägrades mig till Skellefteå pastorat på grund af framställningar som förklenade, nej, ordet är ej här det egentliga, som fällde en medborgerlig dödsdom öfver min personlighet. Förmodligen var det in majorem Dei gloriam som jag hos Hans Maj:ts Konungen skildrades såsom svärmare, läsare, fanaticus o. s. v., dervid en illa dold sidoafsigt röjde sig att aflägsna mig från allt ingripande i de religiösa förhållanderna i Norrland, med hvilken ort som det sedermera syntes ett då för tiden mäktigt inflytande i förbindelse med Methodistagenten Scott hade andra egna förslag. Detta missöde oaktadt fortsatte jag med oförtröttad ifver mitt förelagda värf biträdd af en Studerande Ekström, som af mig handledd i läsningen af gamla urkunder var för detta ändamål ganska användbar och skicklig och för hvilken jag med stöd af Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse den 10 Februari 1834 hade erhållit ett arfvode af en speciedaler om dagen; men genom en anmärkningsvärd tillfällighet undäck jag ett aldeles opåräknadt surnume-

rärt biträde i f. d. Kammarherren Baron v. Roxendorff, hvilken utan motsvarande förhöjning af det mig anslagne arfvode och oansedt mitt förklarande att jag redan egde en tjenlig medhjelpare måste af mig på befallning emottagas egentligen för att tillhandagå vid afskrifningen af de på Franska språket befintlige akterne, och i beräkning att arbetet desto skyndsammare skulle fortgå och afslutas. Denna förhoppning slog emellertid högeligen fel. Arbetshjelpen blef ringa eller rättare ingen; ty mannen saknade fullkomligt både vilja och förmåga att i besagde afseende kunna användas; men min skyldighet att aflöna, att af mitt eget arfvode underhålla detta obrukbara redskap upphörde icke desto mindre först med dess död.

Sålunda hade delningen afslutats och afskrifningsarbetet fortgått då ett Kongl. Maj:ts Bref emanerade den 1 Februari 1836 deri jemte *godkännande* af mina redovisningar öfver de af staten för ifrågavarande nådiga uppdrag uppburne medel Kongl. Maj:t anbefallte Hof-Canzlers-embetet att inkomma med underdånig berättelse angående det mig nådigst anförtrodde uppdrag. Detta Kongl. bref som tillika innehöll ett förklarande att på framdeles nådig pröfning berodde huruvida arbetets ytterligare fortsättning kunde anses af nöden eller vidare utgift för ändamålet borde ifrågakomma, i följd hvaraf någon ytterligare tractamentsersättning ej eller komme att anvisas, försatte mig i en ställning der villrådigheten antingen jag under tiden skulle aldeles afbryta eller i någon mon inskränka min verksamhet i afseende å afskrifningen och bearbetningen af de Münchenska Arkifhandlingarne i förening med den bittra känslan att utan minsta sjelfförvållande se mig beröfvad ett dyrbart förtroende icke utgjorde det minsta obehaget, oberäknadt de förluster mig dervid orsakades dels genom de betydliga omkostnader jag nödsakats göra i och för fortsättningen af den på Hans Excellens Stats-Ministerns för Utrikes Ärenderne befallning företagna utgifningen af Handlingar hörande till Christiern II:s Arkif, dels ock från min förbindelse att aflöna de i Norge kvarvarande biträden samt dem jag härstädes måste anlita för correcturläsningen o. s. v. Men här var dock icke gränsen för förödmjukelsen eller för förlusterna. Då varande Riks-Antiquarien, Canzli-Rådet Liljegren eftersände mig nemligen en dag och förevisade en skrifvelse från Kongl. Hof-Canzlersembetet, deruti han anmodades att afgifva utlåtande öfver mina tillgöranden i följd af det mig nådigst lemnade uppdrag. Af denna skrifvelse fann ej Hr Canzli-Rådet för godt att gifva mig vidare del, men på grund af densamma affordrades mig alla de handlingar som kunde tjena till upplysning för detta bedömande. Dessa handlingar lemnades honom

utan recipisse och han vägrade att dem sedan återställa. föreberande såsom skäl för denna sin vägrau att de voro viktiga bidrag till hans då under händer hafvande afhandling om Svenska häfdeforsknin- gens öden; men resultatet af deras egentligen afsedda begagnande framställde sig snart i det betänkande och den nära förkastelsedom Canzli-Rådet, mindre i följd af sin egen öfvertygelse än andras inrå- dan, till och med befallning, afgaf till Kongl. Hof-Canzlersembetet den 7 Juni 1836, hvilken af mig till besvarande upptogs hvad sjeltva hufvudsaken beträffade i min till besagde Kongl. Hof-Canzlersemete den 25 November samma år ingifne skrift. Att för öfrigt med svar bemöta allt i Canzli-Rådet Liljegrens skrifvelse förbjöd mig långtifrån aktningen för häfdeforskaren och den litterära domsrätt han för till- fället utöfvade, än den mångåriga vänskap som egde rum oss emellan; men synnerligast min kännedom om de som följd af lärda ansträng- ningar oregelbundna, lättretliga rörelserna i hans understundom sjuka och då sjelfständighetslösa själ. Det är icke här stället att i sin rätta dager framhålla de impulser och motiver som föranledde Canzli-Rådet Liljegrens ifrågavarande lika litet väl betänkta som på sanningen grundade utlåtande, men jag fruktar icke att ådagalägga dem i hän- delse oförutsedda omständigheter framdeles skulle så fordra.

Hemkallad mot slutet af år 1834 såg jag med ledsnad arbetet derefter långsammare framskrida och de afskrifter som gjordes kommo mig naturligtvis ocollationerade tillhanda emedan mitt biträde Ekström som bestred afskrifningen icke rimligen ensamt kunde verkställa denna sista granskning. Emellertid började jag till följe af H. Excellens Grefve af Wetterstedts befallning genast företaga utgifningen af hand- lingarna till Norbys historia och fortsatte denna utgifning till hösten 1836 då de 2:ne sednare delarne på en gång utkommo. Jag hade väl lyckats erhålla en förläggare för detta mitt arbete, utgörande tillsammans 83 ark, nemligen Bokhandlaren J. Norman; men denne förläggare var hvarken i tillfälle att betala mig något honorarium eller bestrida om- kostnaderne för upplagan, hvarför jag nödgades öfvertaga densamma och godtgöra boktryckaren omkring 1000 R:dr Banko samt dessutom för papperet utgifva en lika summa. Förläggaren afsatte omkring 700 exemplar af 1:a delen, hvarförutan han utan min tillåtelse hos Bokbindaren Hertzner tillnarrade sig nära halfva upplagan af de 2:ne föl- jande delarne, hvilka kringspriddes i bokhandeln som hans förlag, och då Normans obestånd kort derefter yppades behöllos de i qvittnings- väg mot andra bokhandelsartiklar, hvarför han var debiterad. Den na- turliga följden häraf blef, att ehuru jag bekostat hela upplagan kunde

jag icke försälja ett enda exemplar, emedan bokhandlarne hade mitt arbete till nedsatt pris.

Efter detta korta, men de väsendtligaste delarne omfattande utkast till historiken af ifrågavarande mig nådigst anförtrorde uppdrags beskaffenhet och utförande tror jag mig med anledning af Eders Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Herr Öfverståthållaren den 2 sistl. April för öfrigt endast hafva att förklara de orsaker, hvarför icke handlingarne blifvit fullständigt afskrifne och till Kongl. Bibliotheket öfverlemnade?

Utom hvad i det föregående kan tjena till upplysning häruti torde, enligt min underdåniga förmening, följande enkla förklaringsgrund vara tillräcklig att åberopa för utredande af denna fråga. — Då genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 1 Febr. 1836 mitt arvode indrogs och uttryckligen förklarades att fortsättningen deraf berodde på framdeles pröfning var jag följaktligen urståndsatt att fullföra ett arbete för hvilket jag icke längre åtnjöt något understöd och hvartill de erhållna statsmedlen enligt godkände redovisningar redan åtgått. Det var således med egna ringa tillgångar jag bestridde biträdenas uppehåll i Norge och öfver hvad som verkat att fortsättningen sedermera icke blifvit mig anbefalld är det hvarken möjligt eller tillständigt att yttra mig; dock bör jag icke obemärkt lemna att den af mig flere gånger och sednast den 11 Februari 1841 gjorde underdåniga förfrågan härom med anhållan att till Norge få afresa för ärendets till slut bringande icke ännu varit föremål för nådigt afgörande. Det är naturligt att arbetet under sådana omständigheter icke kunnat från min sida fullföras; hvad som återstår beror nu att tillse.

Enligt Kongl. Bibliothekets qvittenser äro derstädes aflemnade 2,404 N:r hvartill kommer under den 21 December 1842 ytterligare deponerade 51 N:r samt de 110 N:r som äro intagne i de utgifne Norbyska handlingarne, för hvilka med Hans Excellens, Grefve af Wetterstedts tillstånd några serskilta afskrifter icke behöfde afgifvas, då jag i stället lemnade ett exemplar af de tryckte handlingarne för att vid sjelfva handskriftssamlingen i Kongl. Bibliotheket förvaras. Således uppgår bristen i denna stund till 1,750 N:r, men jag har skäl till den förmodan att en stor del deraf är afskrifvet ehuru icke collationeradt efter hvad Studiosus Medicinæ Petterssons bref den 11:te sistl. Augusti gifver vid handen, hvadan det egentliga Nummerbeloppet som befinnes onskrifvet icke bör vara betydligt, och troligen har denna rest blifvit af Stud. Ekström efterlemnad, då han, genom indragningen af arvodet och af samma orsak som Roxendorff, hvilken i den känn-

baraste nöd afed hösten 1838, såg sig nödsakad lemna sin befattning och begaf sig till en aflägsen landsort der han med sina kunskaper och sin energi till en del arbetade sig ur det iråkade eländet. Den nöd och förödmjukelse som jag sjelf varit underkastad i och för detta nådiga uppdrag förbigår jag, emedan den beklagligen är nogsam känd, min skildring förutan.

Hvad slutligen vidkommer det fördröjda afgifvandet af min underdåniga berättelse och redogörelse får jag såsom bidragande skäl åberopa, dels svårigheten att i mina händer bekomma afskrifterna, hvarom den vidlyftiga skriftvexlingen hos Justitiæ-Canzlersemetet nogsam vittnar, dels också den omständighet att jag under nära ett års tid saknade tillgång till handlingar hvilka Förste Expeditions-Sekreteraren Wahlheim, som med Eders Kongl. Maj:ts tillstånd då uppehöll sig i Finland, hade i sitt förvar och dem förutan min redovisning skulle blifvit i hög grad ofullständig.

Hvad jag nu haft nåden framställa torde på ett tillfredställande sätt finnas redogörande för det värf Eders Kongl. Maj:t nådigst mig anförtrödde. Att det ännu icke hunnit sin fullbordan har, som Eders Kongl. Maj:t nådigst behagade inhämta, isynnerhet härrört deraf att medel för detta ändamål icke blifvit anslagne; att jag oakadt underdånig anhållan att få till Christiania afresa icke ännu erhållit nådigt tillstånd dertill; att någon anmärkning vid de af mig ingifne räknningar icke förekommit och att detta mitt uppdrag hvarför jag enligt Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 15 Februari och den 1 November 1834 samt den 1 Febr. 1836, som innebära ett godkännande ej mindre af utgifterne än redovisningarne för dessa medel, jämförelsevis med andra dylika på utländsk ort fullförde icke orsakat staten alltför dryga omkostnader. När de förra af dessa omständigheter jemte andra dermed sammanhang egande tagas i betraktande hoppas jag att orsaken till det fördröjda afslutandet af oftanämnde nådiga uppdrag icke skall tillräknas mig och mina tillgöranden vinna det billiga bedömande, den rättvisa dem hittills blifvit vägrad.

Jag vågar underdånigst förnya min anhållan om tjenstledighets beviljande för en tid af 4 månader eller från d. 20 Maji till den 20 September nästkommande år, för att genom personlig närvaro i Christiania dels återhemta de afskrifter der ännu qvarligga dels rätta och genomgå de ännu ocollationerade, dels också verkställa afskrifning af de återstående dokumenterne, hemställande jag till Eders Kongl. Maj:ts nådiga välbehag att bestämma den ersättning derföre, som efter slu-

tadt arbete och afgifven redogörelse för det hela, kan böra mig tillerkännas.

Med djupaste undersåtliga vördnad, trohet och nit framhärdar
Stormäktigste Allernådigste Konung
Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåte
N. J. Ekdahl.

Stockholm d. 30 September 1845.

VIII.

Transsumt af Lektoren Keyzers redogörelse för delningen af Münchenerarchivalerna.

Jeg har herved den ære at framsende til Collegium Academicum det, ifølge H. M:ts naadigste Resolution af 6 Febr. sistleden, ved Bat. Pred. Ekdahl og mig affattade Document over den definitive Deling af de Münchenske Archivalier.

Ifølge denne definitive Deling bliver — som sees af den i Documentet indeholdte Förtegnelse — af den hele Archiv-samling til begge Rigerne Sverige og Danmark tilsammen at overlade 620 Numere, eller lidt mindre end $\frac{1}{7}$, medens de $\frac{6}{7}$ förblive Norges Eiendom deels som *Norske* deels som Almindelige. Af de 620 Numere falder 280, eller något mere end $\frac{1}{16}$ paa Sveriges Andeel; 340 Numere eller omtrent $\frac{1}{13}$ paa Danmarks Andeel.

Sammenholder man denne Deling med de nyeste tidligere Delingsforslag, nemlig paa den ene Side med det af Hr Ekdahl ifølge Instrux som K. Svensk Befuldmægtiget affattede, dateret 28 Jan. 1833, og paa den anden Side med det af Prof. Lundh og mig udarbejdede samt af Coll. Acad. billigede af 15 Maj samme Aar, da vil formentlig findes, at nærværende definitive Deling holder Middelveien mellem begge, dog saaledes, at den langt mere nærmer sig det sidste end det første.

I det første Forslag ere nemlig 512 Numere opførte som afgjort *Svenske*, men kun 102 som Danske; desuden ere en heel Deel Numere opsatte som ubestemte mellem Norge och Sverige hvilke N:re efter Forslaget skulde deles ved Lodkastning, lige som heele den i forsla-

get opførte Klasse "Almindelige". I følge detta förslag skulde altsaa ikkun omtrent en halv deel af den hele Archivsamling forblive Norsk Ejendom.

I det sidste forslag ere 103 Numere opførte paa Sveriges Andeel, og 383 paa Danmarks, tilsammen 486 Numere, der skulde afstaaes; altsaa kun 134 Numere mindre end ved den definitive Deling.

Ligesom Hr Ekdahls Delingsforslag formeentlig var overspendt og aldeles stridende mod Norges Ret og Interesse, saaledes var ogsaa Prof. Lundhs og mit — jeg indrømmer det villigen — vel meget beregnet paa at möde hiint, og derfor i visse Maader sparsommere med Hensyn til den Svenske Andeel, end det kunde og burde have været saafremt Hr E. havde været mindre overspendt i sine Fordringer, og især hvis der ikke havde været Tale om en Deling ved Lodkastning af de Documenter der kunde synes at angaae baade Norge og Sverige, samt af hele Klassen "Almindelige", — en Fremgangsmaade hvorved Archivsamlingens Interesse og Brugbarhed for Historien i höi Grad vilde foringes.

H. Maj:ts Resolution, hvorved Bat. Pred. Ekdahl og jeg naadigst udnævntes at sammentræde för definitivt at bestemme Delingen af de Münchenske Archivalier, havde tillige ved de deri naadigst meddelte specielle Regler for samme Deling de hidtilværende Stridspunkter paa en i det hele med Norges Interesse stemmende Maade, ligesom den ogsaa ved at aabna for de andre delende Riger fri Adgang til at tage Afskrift af de Documenter, de ei maatte erholde i Original, kom deres billige Fordringer imöde. Den naadigst nedsatte Commissions Medlemmer maatte nu kun have för Öie at wise en gjensidig Eftergivenhed, overalt hvor dette kunde skee uden skade för nogen af de delende Parter, og det kunde overhoved ikke falde dem vanskeligt at enas, da begge stemmede med hinanden i den Grundsætning, at hvert af de delende Rigers Andeel, saavidt det kunde finde Sted med Iagttagelse af de naadigst bestemte Specielle Regler for Delingen, burde udgjöre et videnskabeligt Heelt. Den definitive Deling af de Münchenske Archivalier blev altsaa afgjort paa den Maade som indsendte Document udviser, uden at Commissionen behövede at henvende sig till den naadigst udnævnte Opmand.

I det jeg dette til Oplysning om Commissionens Fremgangsmaade i det hele, skylder jeg tillige noget nærmere at beröre de enkelte vigtigste Punkter, i hvilke den definitive Deling afviger fra det af det ærede Collegium bifaldte Delingsforslag af 15 Maj 1833.

1) Alle Archivalier der udelukkende vedkomme Jæmtland og Bohus-Lehn, ere ifølge de naadigst bestemte Regler overførte fra den *Norske* paa den Svenske Andeel, med undtagelse af en Dublet (¹³⁴⁴/₁₃₄₆), hvilken beholdes af Norge. — De afstaaede Jæmtlandske Documenter i alt 21, have rigtig nok paa 2 nær henhørt til Erkeb. Olaf Engelbertsons Archiv; da de imidlertid samtlige allerede ere trykte i Samlinger til det Norske Folks Sprog og Historie, saa formenes deres Afstaaelse intet savn at volde Norge. — Som Bohus-Lehn udelukkende vedkommende er eet Document afstaaet, nemlig codex H. N:o 4293 b., af hvilken en nøiagtig Afskrift allerede er tagen af Prof. Lundh. — Paa disse Documenter nær, samt twende Duplicater neml. ^{H. N:o 16}/₁₂₇₇₋₁₂₈₁ og ¹³³⁷/₁₃₃₇, hvilke begge berøre Svenske anliggender, er hele Erkeb. Olafs Archiv opført paa den Norske Andeel.

2) De Archivalier som udelukkende angaae Island og Færøerne ere overførte fra den *Norske* paa den Danske Andeel. Disse Archivalier udgjøre i alt 6 Numere, alle af Christiern II:dens Archiv. De vigtigste af dem ere afskrevne.

3) De Archivalier som udelukkende angaae Lunds Erkestift samt Skaane, Halland, Bleking og Gulland ere overførte fra den *Danske* paa den Svenske Andeel.

4) Alle Archivalier der udelukkende eller fortrinlig angaae Severin Norby, ere overførte paa den *Svenske* Andeel dels fra Klassen "*Danske*" dels fra Klassen "Almindelige". — Denne Forandring, der medfører den betydeligste Forøgelse for den Svenske Andeel — nemlig af 106 Numere, af hvilke omtrent 60 fra den forrige Danske Andeel — er nærmest bevirket ved de i H. M:ts Resolution naadigst bestemte specielle Regler for Delingen. Ifølge disse bleve nemlig alle de forhen paa Danmarks Andeel opførte Documenter vedkommende S. Norby daa de udelukkende angaae denne Mands Bedrifter i nuværende Svenske Provindser overførte paa Sveriges Andeel. Men da ved denne Omflytning Sverige kom i Besiddelse af samtlige Hoved-Documenter Norby vedkommende, syntes det hensigtsmessigt at ogsaa de Documenter, som fortrinligen angaae denne Mand udenfor hans Forhold til Sverige eller nuværende Svenske Provindser, ogsaa overlades dette Rige, saafremt det kunde skee uden skade for nogen anden af de delende Parter. — Ved nøiagtigt Gjennemsyn af de Documenter af detta slags, der forhen vare opførte paa Klassen "Almindelige", befandtes at disse uden mindste Skade for denne Klasses videnskabelige Fuldstændighed kunde afsøndres fra samme. — Jeg betænkte mig derfor ikke paa at indtrømme disse Documenters overførelse paa den Svenske

Andeel, dog med undtagelse af eet Document (~~235~~²³⁴) det eneste af dem alle, der berører Norbys Planer mod Norge, hvilket Document beholdes i den Norske Klasse. Jeg troede mig at burdt vise denne Föielighed då forandringen förekom mig at paaskynde Bearbejdelsen af ovennævnte mærkelige Mands Historie, i det Sverige nu besidder samlet det hele aparat til samme, och jeg fandt mig saa meget mere opfordret dertil, som min Med-Committerade udviste lignende Föielighed i at lade forblive vid Klassen "Almindelige" en heel Deel Documenter paa hvilke han formeentlig ikke uden Ret kunde gjøre Paa-stand for Sveriges vedkommende, da de, skjönt i det Hele af almindelig Interesse, dog af de 3 Nordiske Riger omtale Sverge alene specielt.

Ifølge samme Grundsetning troede jeg ogsaa at burde indulge Overførelsen paa Sveriges Andeel af nogle faa Documenter som fortrinlig angaae de i Sveriges Historic mærkelige Personer Gustav Trolle, Bernhard v. Mehlen, Thure Jönsson og Henrik Slaghök samt S. Norbys ivrige Medhjælper Niels Brade, da disse Documenter befandtes uden skade at kunne skilles fra Klassen "Almindelige" paa hvilken de i Delingsforslaget af 15 Jan. 1833 vore opførte.

5) Codex H. N:o 4295 er overført fra Klassen "*Almindelige*" paa Klassen "*Svenske*". Bemeldte Papiirs-Codex er en Copie-Bog af K. Christian II:dens Regnskaber med de i hans Sold værende Tydske Leietropper. Då denne Bog ved nærmere Gjennemsyn befandtes aldeles icke at angaae Norge i Synderlighed, men deremod fortrinlig at oplyse Tidsfølgen af Christian II:dens Operationer i Sverige i Aaret 1522, saa fandt jeg ingen gyldig Grund til at afslae deres overførelse paa den Svenske Andeel, især da min Med-Committerade indrömte som Gjengjeld at en Deel, forhen paa Klassen "*Svenske*" opførte Original-qvitteringer, af hvilke der i bemeldte Bog fandtes Copier overførte paa Klassen "*Almindelige*".

6) Fra *Danmarks* Andeel er i fölge de naadigst bestemte specielle Regler for Delingen, mange Documenter overførte paa Sveriges Andeel, som vedkommende Provindser, der nu tilhøre dette Rige. Hvilke disse Documenter ere findes ovenfor angivet under 3 og 4. — Deremod er den Danske Andeel bleven föröget med de forhen nævnte Documenter vedkommende Island og Færøerne, samt med de tidligere paa Klassen "*Almindelige*" opførte 18 Documenter vedkommende den Brandenburgske Kurfurste Joachims Skilmesse fra Christian II:dens Søster Elisabeth. De Documenter der udelukkende angaae Kiöpen-

havns og Malmöes Beleiring &c., ere förblevne paa den Danske Andeel, som nærmest vedkommende forstnævnte Sted.

7) Klassen "Almindelige" omfatter hovedsageligen de samme Documenter som forhen, nemlig de, der angaae Christian II:dens Foretagander under hans Landflygtighed. — De vigtigste Afstaaelser som paa denna Klasse ere gjorte til Sverige ere allerede ovenfor, under 4, omtalte. Ligesaalidet troer jeg mau vil bebreide mig for at jeg har overført et par egenhændige, men hvad Indholdet angaar intetsigende Breve af mærkelige historiske Personer fra denne Klasse paa den *Svenske* og *Danske* Andeel naar der alligevel blev nok tilbage af samme Haandskrifter i Norges Eie. At enkelte Numere, som för stode paa Klassen *Norske* nu findes paa Klassen *Almindelige* maa jeg bemærke, skjönt denne Omflytning naturligviis er ganske ligegyldig.

Jeg haaber at alle ovenanföerte Forandringer ville befindes grundade deels i de Commissionen af H. M. naadiget meddelte specielle Regler for Delingen, deels i det fornevnte Princip, att holde de Documenter samlede, der hovedsageligen angaae en og samme Gjenstand, et Princip der ei kunde gjöres gjeldende uden ved gjensidig Eftergivenhed. Jeg haaber ogsaa at disse Forandringer i det Heele ville befindes uskadelige for Norge, ligesom de fra Danmarks Side formeentlig ingen billig Anke kunne vekke, da dette Rige er blevet behandlet netop efter samme Grundsætninger som Norge med Hensyn til de Documenter, som angaae fordum det tilhörende, men nu fraskilte Provindser.

Jeg lader hermed följge de Documenter, som det Kongl. Dep. f. Kirke og Undervisnings Væsenet har overladt Commissionen til afbenyttelse under deres Arbeide nemlig: Tvende Bind og et Hefte Cataloger over den Münchenske Archiv-Samling, Delingsforslaget af 1:e Juni 1831, samt Delingsforslaget af 15:e Maj 1833, med tilhörende Bilage N:o 1, 2 og 3. Christiania d. 24 April 1834.

ærb:

B. Keyser.

Antal volumer.		År.
	<i>A. F. von der Asseburg</i>	1755-1760.
	<i>A. von Larrey</i>	1759.
	<i>Joachim Otto von Schack</i>	1760-1766.
	<i>Gregers Juul</i>	1767-1770.
	Baron <i>F. C. Güldencrone</i>	1771-1779.
	<i>E. A. von Bertouch</i>	1774-1775.
	<i>Könemann</i>	1778-1784.
	Grefve <i>Fredrik Reventlow</i>	1781-1783.
	<i>Fredrik Ludvig Juul</i>	1785-1786.
	Grefve <i>Reventlow</i>	1788-1793.
	<i>Friman</i>	1788, 1789, 1793-1794.
	Grefve <i>Christian Bernstorff</i> ...	1795-1797.
	<i>Plöjen</i>	1796-1797.
	<i>Edmund Bourke</i>	1799-1801.
	<i>Krabbe</i>	1801-1804.
	<i>A. de Gyldenpalm</i>	1804-1806.
1 fol.	Protokoll vid konferenser med Envoyéen <i>Stock- fet</i>	1689
1 »	D:o d:o med Geheime-Rådet Baron <i>Jens Juul</i> och Envoyéen <i>Luxdorf</i> jemte bilagor	}1692-1694, 1697-1698
1 »	D:o d:o angående Danska fredsverket	1720
1 »	D:o d:o med Ambassadören <i>Christian Sehestedt</i>	1734
1 »	D:o d:o med Ambassadören <i>C. A. von Berckentin</i>	1743
1 »	D:o d:o med Envoyéen <i>Achates Ferdinand von der Asseburg</i> jemte bilagor	1756
Tillägg:		
	Sid. 86 (2) rad. 7 vid Residenten <i>Lilliecrona</i> tillägges en hänvisning till not. 1.	
	Sid. 86 (2) efter rad. 28 tillägges:	
1 »	Envoyéen Frih. <i>Wellings</i> concepter	}1680-1682
1 »	Kongl. Maj:ts originalbref till densamme	
1 »	Handlingar angående densammes senare be- skickning	1685
	Sid. 88 (4) efter rad. 20 tillägges:	
1 »	Kouferensprotokoll och handlingar angående Rika- Rådet Grefve <i>Tessins</i> ambassad	1743-1744

II.
MUSCOVITICA. 1)

Antal volumer.	I. Handlingar angående Svenska Beskickningar till Ryssland.	År.
1 fol.	Kommissarieerne Grefve <i>Jakob De la Gardies</i> , <i>Henrik Horns</i> , <i>Arvid Tönnessons (Wildeman)</i> och <i>Måns Mårtenssons (Palm)</i> bref till Kongl. Maj:t och Riks-Kansleren	1615-1617
1 »	D:o d:o copior (registratur)	
1 »	Protokoll vid fredsunderhandlingarna och freden i Stolbova	
1 »	Engelske och Holländske Legaternes bref an- gående d:o	1615-1616
1 »	Åtskilliga handlingar angående d:o	
1 »	Kommissarieerne Frih. <i>Gustaf Stenbocks</i> , <i>Jakob</i> <i>Bååts</i> och <i>Måns Mårtenssons (Palm)</i> bref till Kongl. Maj:t och Riks-Kansleren	1617-1618
1 »	Gesandten <i>Anton Moniers</i> berättelse	1629-1630
1 »	Agenten <i>Johan Möllers</i> 2) bref till Kongl. Maj:t	1632
1 »	Handlingar angående åtskilliga beskickningar till Ryssland	1634
1 »	Residenten <i>Peter Krusebiörns</i> 2) bref till Kongl. Maj:t	1645-1647
1 »	Gesandterne <i>Erik Gyllenstiernas</i> , <i>Hans Wrangels</i> och <i>Lars Cantherstens</i> bref till Kongl. Maj:t	
1 »	Protokoll vid desammes beskickning	1647
1 »	D:o d:o s. k. makulatur-(concept-)	
1 »	Handlingar angående d:o	
1 »	Residenten <i>Carl Pommerenings</i> 2) bref till Kongl. Maj:t	1647-1651
1 »	Faktorn i Novgorod <i>Adolf Ebers</i> (Ebersköld) 3) bref till Kongl. Maj:t	1645-1655

1) Denna förteckning är uppräddad år 1849 af dåvarande Amanuensen D:r R. M. Bowallius, samt reviderad och tillökad 1879 af Förste Amanuensen Frih. B. Taube.

2) Från honom finnas äfven bref till Riks-Kansleren Grefve Axel Oxenstierna uti Oxenstiernska samlingen i Riks-Archivet.

3) Från honom finnas bref till Riks-Kanslererne Grefvarne Axel och Erik Oxenstierna uti Oxenstiernska samlingen i Riks-Archivet.

Antal volumer.		År.
1 fol.	Kommissarien i Moskva <i>Johan de Rodes</i> ' ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t ²⁾	1650-1655
1 »	Gesandterne Frih. <i>Gustaf Bielkes</i> , <i>Alexander von Essens</i> och <i>Filip von Krusenstiernas</i> bref till Kongl. Maj:t och Rådet	1655-1658
1 »	Protokoll vid desammes beskickning. 2 ex.	
1 »	D:o d:o makulatur- (concept-)	
1 »	Handlingar angående d:o	
1 »	Gesandten <i>Filip von Krusenstiernas</i> berättelse om d:o	1658
1 »	Kommissarierne Frih. <i>Gustaf Bielkes</i> , Frih. <i>Bengt Horns</i> , <i>Johan Silfverstiernas</i> och <i>Filip von Krusenstiernas</i> bref till Kongl. Maj:t ...	1658
1 »	Desammes bref till Rådet ³⁾	
1 »	» concepter	
1 »	Protokoll vid underhandlingen och fördraget i <i>Waliesar</i>	1659
1 »	Handlingar angående samma fördrag	
1 »	Envoyéen <i>Adrian Müllers</i> bref och berättelse ..	
1 »	Kommissarierne Frih. <i>Bengt Horns</i> , Frih. <i>Gustaf Baners</i> och <i>Andreas Walvieks</i> bref till Kongl. Maj:t	1659-1661
1 »	Kongl. Maj:ts bref till desamme	
1 »	Protokoll vid underhandlingarna och fördraget i <i>Kardis</i> . 2 ex.	
1 »	Handlingar angående d:o	1656-1661
1 »	D:o d:o, längder på Svenske fångar	
1 »	Legaterne Frih. <i>Bengt Horns</i> , <i>Johan Hastfers</i> och <i>Andreas Walvieks</i> bref till Kongl. Maj:t	1662
1 »	Protokoll vid desammes beskickning. 2 ex.	1661-1662
1 »	Handlingar angående d:o	
1 »	Kommissarien i Moskva <i>Adolf Ebers</i> ' (<i>Ebersköld</i>) ⁴⁾ journal (i smal folio)	1660
1 »	Densammes bref till Kongl. Maj:t ⁵⁾	1662-1666

¹⁾ Från honom finnas bref till Riks-Kanslererne Grefvarne *Axel* och *Erik Oxenstierna* uti Oxenstiernska samlingen i Riks-Archivet.

²⁾ Deribland äfven bref från Ryske Translatorn *Johan Rosenlindt* åren 1651 och 1655.

³⁾ Dit äro lagda några bref till Riks-Skattmästaren Grefve *Magnus Gabriel De la Gardie*.

⁴⁾ Från honom finnas äfven bref till Riks-Kansleren Grefve *Magnus Gabriel De la Gardie* uti *De la Gardieska* samlingen i Riks-Archivet.

⁵⁾ Deribland finnas äfven trenne bref från Faktorn i *Novgorod* *Olof Barkhusen* 1663—1664.

Antal volumer.		År.
1 fol.	Kommissarierne Frih. <i>Per Sparres, Johan Hastfers</i> och <i>Andreas Walviéks</i> bref till Kongl. Maj:t	1663
1 »	Kongl. Maj:ts bref till desamme	
1 »	Protokoll och handlingar angående desammes beskickning	
1 »	Legaterne <i>Simon Grundel Helmsfelts, Gustaf Clodts</i> , Frih. <i>Gustaf von Mengdens</i> och <i>Andreas Walviéks</i> bref till Kongl. Maj:t	1666
1 »	Protokoll öfver underhandlingen och fördraget vid Plyse ström	
1 »	D:o d:o copia	
1 »	Residenten <i>Johan von Lilienthals</i> bref till Kongl. Maj:t	1665-1667
1 »	Residenten <i>Adolf Eberskölds</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t	1667-1674
1 »	Envoyéen <i>Fritz Cronmans</i> bref till Kongl. Maj:t samt dagbok och berättelse	1668-1669
1 »	Gesandterne Grefve <i>Gustaf Ozenstiernas</i> , Frih. <i>Hans Henrik von Tisenhusens</i> och <i>Gotthard Johan Budbergs</i> bref till Kongl. Maj:t	1673-1674
1 »	Protokoll vid desammes beskickning	
2 »	Handlingar angående d:o	1676-1683
2 »	Legaterne Frih. <i>Ernst Johan Creutz'</i> , Frih. <i>Hans Henrik von Tisenhusens</i> och <i>Jonas Klingstedts</i> bref till Kongl. Maj:t	
1 »	Kongl. Maj:ts bref till desamme	{ 1676-1678, 1681
1 »	Rådets " " "	1676-1677
1 »	Legaterne Frih. <i>Hans Henrik von Tisenhusens</i> och <i>Jonas Klingstedts</i> bref till Riks-Kansleren (Riks-Drotzen)	1676, 1681
1 »	Legaten <i>Jonas Klingstedts</i> bref till Hof-Rådet Bergenhielm	1677-1682
2 »	Protokoll vid beskickningen	1676, 1681
1 »	Handlingar angående d:o ²⁾	1675-1682
1 »	Kommissarien i Moskva <i>Kristoffer Kochs</i> (von <i>Kochen</i>) ³⁾ bref till Hof-Rådet Bergenhielm ..	1679-1683

¹⁾ Från honom finnas äfven bref till Riks-Kansleren Grefve Magnus Gabriel De la Gardie uti De la Gardieska samlingen i Riks-Archivet.

²⁾ Deribland äfven Sekreteraren *Samuel Kosanders* (*Göthe*) berättelse om sin beskickning till Ryssland 1680.

³⁾ Jemte densammes berättelse till Kongl. Maj:t 1680.

Antal volumer.		År.
1 fol.	Gesandterne Frih. <i>Conrad Gyllenstiernas, Jonas Klingstedts</i> och <i>Otto Stackelbergs</i> bref till Kongl. Maj:t	1684
1 »	Protokoll vid desammes beskickning. 2 ex.	
1 »	Handlingar angående d:o	
1 qv.	Berättelse om d:o	
1 fol.	Envoyéen <i>Kristoffer von Kochens</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t, Kansli-Presidenten och Kansli-Rådet <i>Bergenhielm</i>	1684-1690
1 »	Bref, berättelser och handlingar angående Envoyéen <i>Ludvig Fabritii</i> trenne beskickningar till Ryssland ²⁾ och Persien	1679-1682, 1683-1687, 1697-1700
1 qv.	Kommissarien i Moskva <i>Thomas Knipers (Knipercrona)</i> bref till Kansli-Presidenten samt Kongl. Stats-Rådet <i>Grefve Piper m. fl.</i>	1689-1700
1 fol.	Legaterne Frih. <i>Johan Bergenhielms, Frih. Anders Lindehielms</i> och <i>Samuel Eosander Göthes</i> - bref till Kongl. Maj:t	1698-1700
1 »	Protokoll vid desammes beskickning	1699-1700
1 »	D:o concept- ofullst.	1699
1 »	Handlingar angående d:o	1699-1700
1 »	Residenten <i>Thomas Knipercronas</i> bref till Kongl. Maj:t	1702-1706, 1712
1 »	Plenipotentiarierna på Löfön (Åland) Frih. <i>Georg Henrik von Görtz'</i> och <i>Grefve Carl Gyllenborgs</i> bref till Kongl. Maj:t, Ombuds-Rådet <i>Frih. von Müllern</i> och Kansli-Collegium	1718
1 »	Plenipotentiarierna på Löfön Frih. <i>Johan Liljenedts</i> och <i>Grefve Carl Gyllenborgs</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	1719
1 »	Desammes concepter	
1 qv.	Bref till desamme	1721
1 fol.	Handlingar angående kongressen på Åland	
1 »	Plenipotentiarierna i Nystad Frih. <i>Johan Liljenedts</i> och <i>Frih. Otto Reinhold Strömfelts</i> bref till Kongl. Maj:t	
1 qv.	Desammes bref till Kansli-Presidenten och Kansli-Collegium	1721
1 »	Bref till desamme	

¹⁾ Deribland trenne bref från *Johan Gabriel Sparvenfelt* till Kansli-Presidenten 1686.

²⁾ Deribland äfven tvenne bref från Kommissions-Sekretären *Casten Klingenskierna* till Kongl. Maj:t 1697—1698.

Antal volumer.		År.
1 fol.	Protokoll vid fredsunderhandlingen i Nystad ...	1721
1 »	Handlingar angående d:o	
1 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Thomas Knipercronas</i> (den yngre) bref till Kongl. Maj:t, Kansli- Collegium m. fl.	
1 qv.	Bref till densamme	1721-1723
2 fol.	Densammes handlingar (angående Svenske fän- garne i Ryssland)	
2 »	Envoyéen Frih. <i>Herman Cedercreutz'</i> bref till Kongl. Maj:t	1722-1728
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Präsidenten	
1 »	» » » Kansli-Collegium	
3 fol.	» registratur	1724-1725
1 »	» handlingar	
1 »	Copiebok af Kongl. Maj:ts bref till densamme	1729
1 »	Densammes berättelse om Ryssland	1723-1726
1 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Simon Paulins (Lind- heim)</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli- Collegium	
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Präsidenten	1725-1726
1 fol.	Ambassadören Frih. <i>Josias Cederhielms</i> bref till Kongl. Maj:t	
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Präsidenten	1725
1 fol.	» concepter	
1 »	» handlingar	
1 »	» berättelse om ambassaden	1726
1 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Johan Kristoffer Mo- rians</i> bref till Kongl. Maj:t	1727-1737
1 »	Densammes bref till Kansli-Präsidenten	1727-1738
2 »	» » » Kansli-Collegium	1723-1738
5 »	» registratur	1725-1735
1 »	» berättelse om Ryssland	1738
6 »	Envoyéen <i>Joachim von Ditmars</i> bref till Kongl. Maj:t	1724-1738
1 »	Densammes d:o d:o dupletter	1731-1738
2 qv.	» bref till Kansli-Präsidenten	1724-1738
1 fol.	» » » Kansli-Kollegium	
7 »	» registratur	1726-1737
1 »	» handlingar	1724-1738
2 »	Copiebok af Kongl. Maj:ts, Collegiernas med fleres bref till densamme	
1 »	Densammes och Envoyéen <i>von Nolckens</i> re- gistratur	1738

Antal volumer.		År.
3 fol.	Envoyéen <i>Erik Matthias von Nolckens</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	} 1738-1742
2 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten	
4 fol.	» registratur	} 1739-1741
1 »	» concepter	
1 »	» handlingar	} 1738-1741
1 »	Copiebok af Kongl. Maj:ts, Collegiernas med fleres bref till densamme	
1 »	Plenipotentiarierne vid fredskongressen i Åbo Frih. <i>Herman Cedercreutz'</i> och <i>Erik Matthias von Nolckens</i> bref till Kongl. Maj:t	} 1742-1743
1 qv.	Desammes bref till Kansli-Presidenten	
1 fol.	» registratur	} 1743
1 »	» concepter	
1 qv.	Kongl. Maj:ts bref till densamme	} 1742-1743
1 »	Kansli-Presidentens d:o d:o	
1 fol.	Protokoll vid fredsunderhandlingen	} 1743
1 »	D:o d:o concept-	
2 »	Handlingar angående d:o	} 1742-1743
1 »	Generalen Frih. <i>Johan Kristoffer von Dürings</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten	} 1743-1744
1 »	Kongl. Maj:ts och Kansli-Collegii bref till densamme	
1 fol.	Densammes och Envoyéen Grefve <i>Barcks</i> registratur	} 1744-1745
1 »	Ambassadören Frih. <i>Herman Cedercreutz'</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten	} 1745
1 fol.	» registratur	
1 »	» concepter	} 1744-1745
1 qv.	Kongl. Maj:ts bref till densamme	
1 »	Kansli-Presidentens d:o d:o	} 1745
1 fol.	Protokoll och handlingar angående traktaten	
2 »	Envoyéen Grefve <i>Nils Barcks</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	} 1744-1747
3 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten	
1 fol.	» registratur	} 1745
4 »	» concepter	
1 »	» handlingar	} 1743-1747
1 »	» » angående Svenske krigsfångar	
		} 1743-1745

Antal volumer.		År.	
12 fol.	Envoyéen Frih. <i>Posses</i> concepter	} 1752-1763	
12 »	Bref till densamme		
1 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Ernst Wilhelm von Jahnkes</i> bref till Kansli-Presidenten och Kansli-Collegium	1763-1764	
1 »	Densammes concepter	} 1762-1764	
1 »	Bref till densamme		
1 »	Envoyéen Grefve <i>Carl Wilhelm von Dübens</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	} 1764-1766	
2 »	Densammes bref till Kansli-Presidenten		
2 »	» » registratur	} 1763-1765	
2 »	Bref till densamme		
1 »	» » » samt Envoyéen Frih. <i>Ribbing</i>	1766	
1 »	Envoyéen Frih. <i>Carl Ribbings</i> bref till Kongl. Maj:t ¹⁾	} 1766-1773	
5 »	Densammes bref till Kansli-Presidenten ²⁾		
1 »	» » » Kansli-Collegium ³⁾		
8 »	» » registratur		
8 »	» » concepter		
1 »	» » handlingar		
6 »	Bref till densamme		1767-1772
2 »	» » » samt Envoyéen Frih. von <i>Nolcken</i>		1773
1 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Georg von Kiörnings</i> bref till Kansli-Presidenten	1767-1773	
1 »	Bref till Kommissions-Sekreteraren von <i>Kiörning</i>	1766-1776	
3 »	Envoyéen Frih. <i>Johan Fredrik von Nolckens</i> dépêcher ⁴⁾	1773-1775	
1 »	Kommissions-Sekreteraren von <i>Kiörnings</i> d:o ...	1775	
1 »	Envoyéen Frih. von <i>Nolckens</i> d:o ⁵⁾	1776-1777	
1 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Carl Joh. Ingmans</i> d:o	1777-1778	
1 »	Chargé d'affaires <i>Magnus Olof Björnstjernas</i> d:o	1778	
3 »	Envoyéen Frih. von <i>Nolckens</i> d:o ⁶⁾	1778-1782	
1 »	Chargé d'affaires Frih. <i>Gustaf d'Albedyhlls</i> d:o	1782-1783	

¹⁾ Deribland bref från Kammarherren Grefve *Carl Johan Gyllenborg* 1766—1767 samt från Kommissions-Sekreteraren von *Kiörning* 1772.

²⁾ Deribland bref från Kammarherren Grefve *Gyllenborg* 1766—1767 samt från General-Majoren *Anders Rudolf Du Rietz* 1772.

³⁾ Deribland bref från Kommissions-Sekreteraren von *Kiörning* 1767.

⁴⁾ Deribland finnas dépêcher från Kammarherren Frih. *Gustaf Johan Ehrensvärd* 1774 samt från Kommissions-Sekreteraren *Nils Gramsdorff* 1775.

⁵⁾ Deribland dépêcher från Kommissions-Sekreterarne von *Kiörning* 1776 och *Ingman* 1776—1777.

⁶⁾ Deribland dépêcher från Kommissions-Sekreteraren Frih. *d'Albedyhll* 1780.

Antal volumer.		År.
1 fol.	Envoyéen Frih. von <i>Nolckens</i> dépêcher.....	1783-1785
1 »	Residenten <i>Carl Ehrenfried von Carisiens</i> d:o	1785-1786
1 »	Envoyéen Frih. von <i>Nolckens</i> d:o ¹⁾	1786-1788
1 »	Densammes bref till Kansli-Collegium ²⁾	1773-1788
6 »	» med flere medlemmars af beskik- ningen concepter	
11 »	Desammes registratur	1774-1785
2 »	» handlingar	1773-1788
20 »	Depêcher till desamme	1774-1788
1 »	Protokoll, bref och handlingar angående under- handlingen och freden i Werelä	1790
9 »	Ambassadören Frih. <i>Curt von Stedingks</i> de- pêcher	1790-1799
1 »	Generalen Frih. <i>Mauritz Klingspors</i> d:o	1796-1797
1 »	Generalen <i>Johan Kristoffer Tolls</i> d:o	1799
1 qv.	Bref till Ambassad-Sekreteraren <i>Johan Jakob Frans Jennings</i> från Stats-Sekreteraren Franc	1790-1793
1 fol.	Ambassadören Frih. von <i>Stedingks</i> bref till Kansli Collegium	1790-1800
12 »	Densammes concepter	1790-1806
2 »	D:o d:o till bref och noter till Ryska Regeringen	1790-1802
1 »	Öfverste-Kammarjunkaren Frih. <i>Carl Göran Bondes</i> concepter	1803
16 »	Depêcher och embetsbref till Ambassadören Frih. von <i>Stedingk</i> ³⁾	1790-1806
1 »	Ryska Regeringens bref och noter till densamme	1791-1802
4 »	Densammes brevexling och handlingar	1790-1808
1 »	Journal öfver protektionsbref, utfärdade af Svenska ambassaden	1795-1805
1 »	Svenske Konsulers i Ryssland dépêcher	1764-1811
II.		
Handlingar angående Sveriges gräns emot Byssland.		
1 »	Åtskilliga äldre gränsehandlingar (hufvudsakligen från 16:de seklet)	1323-1596

¹⁾ Deribland dépêcher från Kommissions-Sekreterarne *Erik Bergstedt* 1786-1787 samt *Carl Jakob von Schlaf* 1787-1788.

²⁾ Deribland dépêcher från Chargé d'affaires Frih. *d'Albedyhl* 1781-1783 och Residenten *von Carisien* 1785-1786.

³⁾ Deribland dépêcher till Öfverste-Kammarjunkaren Frih. *Bonde* 1803.

Antal volumer.		År.
1 fol.	Bref och handlingar angående Gränse-Kommissionen ¹⁾	1595-1596
1 »	Gränse-Kommissarierna <i>Hans Muncks, Gorgonius Henrikssons (Gyllenankar)</i> och <i>And. Buræi (Bure)</i> bref till Kongl. Maj:t	1617-1621
1 »	Bref och handlingar angående de tvenne Gränse-Kommissionerna.....	
1 »	Protokoll och handlingar angående Gränse-Kommissionen vid Neuhausen i Lifland.....	1652
1 »	D:o d:o d:o vid Kexholmska gränsen.....	
1 »	Handlingar angående d:o i Ingermanland.....	1652-1653
1 »	D:o angående Gränse-Kommissionerna i Kexholms län och Ingermanland (copior).....	
1 »	Gränse-Kommissarierna <i>Conrad von Wangersheims, Carl Stackelbergs</i> och <i>Wolmar von Schlippenbachs</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1659-1660
1 »	Bref och handlingar angående de trenne Gränse-Kommissionerna.....	1667-1668
1 »	Gränse-Kommissarierna <i>Jonas Klingstedts, Johan Stiernhööks, Casper von Ceumerns</i> och <i>Bengt Elfvendahls</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1685
1 »	Bref och handlingar angående samma Gränse-Kommission.....	
1 » } 1 qv. }	Bref och handlingar angående Gränse-Kommissionen.....	1722-1723
1 fol.	Gränse-Kommissarien Landshöfdingen Frih. <i>Carl Johan Stiernstedts</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1743-1747
1 »	Densammes registratur.....	
1 »	Gränse-Kommissarien General-Majoren Frih. <i>Lars Åkerhielms</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium.....	1747-1761
1 »	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	1747-1755
1 »	» concepter.....	1747-1748, 1753-1754
1 » } 1 qv. }	Bref till densamme.....	1747-1761
1 fol.	Protokoll vid samma Gränse-Kommission.....	1753
1 »	Diarium vid d:o.....	1744-1754
1 »	Handlingar angående d:o ²⁾	1743-1765
1 »	» » egotvister på gränsen.....	1738-1787
1 »	» » gränsregleringen.....	1820-1823

¹⁾ Dit hörande kartor förvaras i en särskild papplåda.

²⁾ Dit hörande kartor förvaras i Rike-Archivets kartsamling.

Antal volumer.		År.
III.		
Öfriga handlingar.		
1 fol.	Fördrag mellan Sverige och Ryssland. Copior. ¹⁾ Sign. Muscovitica (K.)	1323-1661
1 »	Fördrag mellan Sverige och Ryssland. Copior ¹⁾	1595-1780
1 »	» » » » » » » »	1666-1759
1 »	Ryska diplomatiska handlingar från 16:de och 17:de seklen, öfversatta och förtecknade.	
9 »	Förhandlingar mellan Sverige och Ryssland ²⁾ från Konung Gustaf I till och med Frihets- tiden	1523-1772
1 »	Förteckningar öfver förhandlingar mellan Sverige och Ryssland	1323-1790
1 »	Brefvexling mellan Konung Johan III och Czar Ivan Wasilievitsch. Copior	1568-1577
1 »	Handlingar angående Hertig Carl Filips val till Rysk Storfurste	1612-1616
1 »	Handlingar angående Svenska Legationshuset i Moskva	1737-1783
1 »	} Handlingar angående Sveriges handel med Ryss- land	1595-1783
1 qv.		
1 »	Post-Kommissarien vid Ryska gränsen <i>G. Dun-</i> <i>kans</i> bref till Kansli-Presidenten	1726-1737
3 »	Post-Kommissarien i Abborfors <i>N. G. Dunkans</i> d:o	1748-1771
1 »	Post-Kommissarierna i Abborfors <i>Georg Giæddas</i> , <i>Samuel Enanders</i> och <i>Carl F. Holms</i> depêcher	1772-1799
1 fol.	Protokoll och handlingar angående Ryska be- skickningen till Sverige	1633
1 »	D:o d:o angående Ryske Legaternes audienser och konferenser i Stockholm	1646
2 »	D:o d:o angående d:o	1649
1 »	D:o d:o angående d:o	1662
1 »	Protokoll vid konferenserna med Ryska sände- buden	1679
1 »	D:o och handlingar angående d:o	1683
1 »	Protokoll vid konferenserna med Envoyéen <i>von</i> <i>Bestucheff</i>	1722-1724
1 »	D:o d:o med Ambassadören Furst <i>Dolgorouki</i> och Envoyéen Grefve <i>Golovin</i>	1726-1727
1 »	D:o d:o med Envoyéen <i>von Bestucheff</i>	1735
1 »	D:o d:o samt bref och handlingar angående Generalen <i>James Keiths</i> negociation	1743-1744

¹⁾ Originaltraktaterna förvaras i Rika-Archivet i en särskild samling.

²⁾ Dessutom finnas tvenne volumer Förhandlingar 1323—1655 uti Orenstiernska samlingen i Rika-Archivet.

Antal volumer.		År.
3 fol.	Ryske Czarernes originalbref till Svenske Regenter (med sigill, men utan underskrift) ...	1560, 1567, 1645-1700
3 »	Ryska Kejsarhusets originalbref till Svenska Konungahuset	1719-1807
	Kejsar <i>Peter I</i> 1719-1721, 1723.	
	Kejsarinnan <i>Katarina I</i> 1725-1726.	
	Kejsar <i>Peter II</i> 1727-1729.	
	Kejsarinnan <i>Anna</i> 1730-1731, 1733, 1738-1740.	
	Kejsar <i>Ivan III</i> 1740-1741.	
	Storfurstinnan-Regentinnan <i>Anna</i> ... 1740.	
	Kejsarinnan <i>Elisabet I</i> 1742-1748, 1750-1754, 1756-1757, 1760.	
	Storfursten <i>Peter</i> 1743-1746, 1748-1750, 1753, 1756-1757, 1759.	
	Storfurstinnan <i>Katarina</i> 1750, 1753-1754, 1756.	
	Kejsar <i>Peter III</i> 1761.	
	Kejsarinnan <i>Katarina II</i> 1762-1764, 1766-1767, 1771, 1773-1779, 1782-1784, 1786, 1792-1793, 1795-1796.	
	Storfursten <i>Paul</i> 1774, 1776-1779, 1782-1784, 1786, 1792, 1795-1796.	
	Storfurstinnan <i>Maria</i> 1776-1777, 1779.	
	Kejsar <i>Paul I</i> 1796, 1798-1800.	
	Kejsarinnan <i>Maria</i> 1802, 1804-1805, 1807.	
	Storfursten <i>Alexander</i> 1799-1800.	
	Kejsar <i>Alexander I</i> 1801-1807.	
	Kejsarinnan <i>Elisabet</i> 1802, 1807.	
3 »	Ryska Beskickningens i Stockholm memorial och noter	1719-1811
	<i>Le Fort</i> 1719.	
	<i>Michael von Bestucheff</i> 1722-1725.	
	Grefve <i>N. Golovin</i> 1725-1732.	
	Furst <i>W. Dolgorouki</i> 1727.	
	<i>M. Bestucheff</i> 1732-1739.	
	<i>J. L. P. Baron von Luberas</i> 1745-1746.	
	Baron <i>Johan Albrecht von Korff</i> 1746-1748.	
	<i>Simolin</i> 1748.	
	<i>Nikita von Panin</i> 1748-1751, 1753-1754, 1757-1758.	
	Grefve <i>Johan von Osterman</i> 1761-1768, 1770, 1772-1774.	

Antal volumer.		År.
	<i>Alexander von Stachieff</i>	1766, 1773-1775.
	<i>Johan von Simolin</i>	1775-1778.
	<i>J. Ruckman</i>	1776, 1778-1779.
	<i>Grefve Alexei Mussin-Pouschkin</i>	1781-1782.
	<i>Arcadius von Marcoff</i>	1785.
	<i>Grefve Andreas von Rasumoffski</i>	1787-1788.
	<i>Baron de Pahlen</i>	1791.
	<i>Grefve Otto Magnus Stackelberg</i>	1791-1793.
	<i>Baron Budberg</i> .	1796-1797, 1799-1800.
	<i>David Alopeus</i>	1801-1802, 1805.
	<i>Peter van Suchtelen</i>	1811.

0

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

B. M. BOWALLIUS.

IV.

~~1879~~

STOCKHOLM, 1887.
KONGL. BOKTRYCKERIET.
P. A. NORSTEDT & SÖNNER.

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

IV.

STOCKHOLM, 1880.
KONGL. BOKTRYCKERIET.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Årsberättelse för år 1879.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Instruktion för Riks-Archivets embets- och tjenstemän af den 26 October 1877 ålägger i 3:e § 10:e momentet Riks-Archivarien att inom Januari månads utgång hvarje år afgifva underdånig berättelse om Riks-Archivets skick och om hvad under det förflutna året timat i afseende på archivaliernas tillväxt och deras anlitande samt fortgången af tjenstemännens arbeten. Sådan berättelse för år 1879 får jag härmed i underdånighet afgifva.

Då, såsom i föregående årsberättelser redan är omförmäldt, utrymmet i Riks-Archivets nuvarande lokal, huset N:o 4 på Riddarholmen härstädes, hvilket sedan år 1865 varit det hufvudsakliga förvaringsstället för de rikets handlingar, som i Riks-Archivet skola vårdas, är mycket begränsadt, har det varit nödvändigt att under det nyss förflutna året söka genom omflyttningar och förändrade anordningar tillgodogöra allt det utrymme, som för archivaliernas vård befunnits användbart. De åtgärder, som häraf betingats, hafva visserligen förorsakat utgifter, men dessa hafva

varit oundvikliga, då det otvifvelaktigt varit en pligt att, under statsverkets nuvarande förhållanden, i någon mån aflägsna nödvändigheten att väcka fråga om större anslagsbelopp, som inom få år komma att erfordras för tillbyggnad af det nuvarande archivhuset eller uppförande af ett nytt.

Archivaliernas tillväxt under år 1879 har icke varit obetydlig, ehuru väl mindre än under närmast föregående år. Den normala förökningen, uppkommen genom handlingars aflemnande från de särskilda Expeditionerna af Eders Kongl. Maj:ts Kansli, har enligt underdånigst bilagda specifikation (Bilagan A) utgjort 168 volymer, dels Diarier, Expeditionsböcker och Registratur, dels afgjorda handlingar. Den extraordinarie tillökningen, för hvilken i underdånigst bifogade förteckning (Bilagan B) närmare redogöres, har uppgått till 243 volymer. För en del af denna tillökning har Riks-Archivet att tacka enskilde gifvares välvilja. Den betydligaste och viktigaste delen deraf har likväl förut varit statens egendom. Sedan Eders Kongl. Maj:ts uppå min gjorda underdåniga hemställan täckts genom nådigt bref den 24 October 1879 bifalla att sådana i Riks-Archivet befintliga inhemska tryckalster, som efter noggrann pröfning funnes derstädes kunna undvaras, men hvilka af Öfver-Bibliothekarien vid Kongl. Bibliotheket ansåges för dettas samlingar önskvärda, finge till Kongl. Bibliotheket aflemnas och Eders Kongl. Maj:ts i sammanhang dermed täckts i nåder bemyndiga Öfver-Bibliothekarien att till Riks-Archivet öfverlåta i Kongl. Bibliotheket förvarade till Riks-Archivets serier rätteligen hörande archivalier, så hafva i följd deraf redan från Riks-Archivet till Kongl. Bibliotheket blifvit till urval öfverlemnade talrika tryckalster, hvaremot Riks-Archivet, såsom af Bilagan B. synes, fått från

Kongl. Bibliotheket emottaga en mängd archivalier. Bland dessa må nämnas såsom synnerligen viktiga, enär de fylla luckor i Riks-Archivets serier, bref och handlingar rörande M. Biörnclous beskickningar, Harald Appelboms, Claes Ekeblads, Vincent Möllers och G. Wulfvenstiernas diplomatiska brevexling. Så har ock Riks-Archivet, på grund af Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 3 Maj 1878, från Landshöfdinge-Embetet i Malmöhus län fått emottaga flera äldre tingböcker äfvensom åtskilliga riddarsynerättshandlingar. Den samling af Häradsrätternas äldre domböcker, som i följd af Kongl. cirkulärbrevet den 28 September 1869 blifvit åt Riks-Archivet öfverlemnad, har under det förflutna året blifvit i någon mån fullständigad. Sålunda har till Riks-Archivet inkommit Luggude Härads äldre archiv 1667—1733, likaså Medelstads Härads dombok för 1694.

Afskrifningen af de så kallade Sturehandlingarna, hvilka, såsom i föregående årsberättelser är omfördt, successivt erhållas såsom lån från Kongl. Danska Geheime-Archivet, har fortgått äfven under år 1879. Sedan den 3:e från Köpenhamn ankomna sändningen i början af året blifvit återlemnad, ankom en ny, den 4:e, redan i början af Februari månad. Efter verkställd afskrifning blef denna i medlet af Juni återsänd, hvarefter en ny sändning, den 5:e i ordningen, före slutet af samma månad ankom. Hvad denna angår är afskrifningen väl allaredan fullbordad, men kollationeringsarbetet har ännu ej hunnit verkställas.

På Riks-Archivets stat är uppfördt ett anslag till inköp af tryckta arbeten, men då beloppet endast är 600 kronor årligen, kan bibliothekets årliga förökning icke blifva stor. Under år 1879 har emellertid någon

tillökning ytterligare likasom under nästföregående år egt rum genom gåfvor af korporationer och enskilda samt gengåfvor från några vetenskapliga institutioner, som fått del af något eller några af de tryckta arbeten, som af Riks-Archivet utgifvits. Det statens förråd af Svensk Författningssamling och det s. k. Årstrycket, som förvaras i Riks-Archivet, har ej undergått någon annan minskning än den, som egt rum genom utdelning till embetsverk och myndigheter i enlighet med behöriga af chefen för Justitie-Departementet gifna anordningar.

Forskningar i fäderneslandets historia hafva såsom välbekant är i flera år med stort nit bedrifvits och de synas alltjemt vara i tilltagande. Att de rika historiska skatter, som Riks-Archivet har att erbjuda, företrädesvis tilldraga sig forskares uppmärksamhet ligger i sakens egen natur. Också hafva archivalierna under år 1879 varit mycket anlitade och Riks-Archivet besökt af både inländska och utländska forskare och, ehuru antalet af dessa varit något mindre än under år 1878, har likväl, likasom under sistnämnda år, det förhållande äfven under 1879 egt rum, att vid åtskilliga tillfällen så många forskande samtidigt tillstädeskommit att särskilda anordningar måst vidtagas för att kunna bereda dem alla lämplig arbetsplats. Antalet af dem som i forskningsändamål besökt Riks-Archivet har uppgått till 125, hvori icke inräknats de än flere tillfällige besökande, som för något embetsverks räkning eller för enskilda angelägenheter sökt upplysningar. Utländske forskare hafva endast varit till antalet sex, af hvilka 4 från Finland, 1 från Danmark och 1 från England, men flera skriftliga förfrågningar hafva inkommit från skriftställare i Danmark, Tyskland, England och Italien, hvilka alla er-

hållit mer eller mindre viktiga upplysningar rörande de frågor de framställt. Hittills har det icke inträffat att Riks-Archivet saknat besök någon helgfri dag under den ordinarie arbetstiden. Äfven den utsträckta arbetstid, som enligt gällande Instruktion är under Maj, Juni, Juli och Augusti månader två timmar på eftermiddagen hvarje helgfri dag forskare medgifven, har ofta blifvit begagnad.

Embets- och tjänstemännen i Riks-Archivet, hvilka enligt nu gällande stat äro Riks-Archivarien, tre Archivarier och tre Amanuenser, hafva samtliga varit i utöfning af sina befattningar under hela året 1879 med det undantag endast att Archivarien Kullberg åtnjutit tjänstledighet under två månader för helsans vårdande. Den ledighet, som i gällande Instruktion är medgifven, hafva alla tjänstemännen begagnat, dock sålunda att Archivarien von Feilitzen begagnat sådan ledighet endast under fyra veckor.

De archivgöromål, med hvilka tjänstemännen varit sysselsatte, hafva hufvudsakligen varit följande:

Archivarien *D:r O. Th. F. von Feilitzen*, tjänstgörande vid den Historiska afdelningen och föreståndare för den ena af dess sektioner, har varit verksam att fullgöra de åligganden honom såsom sådan tillhört. Derjemte har han, likasom under flera föregående år, haft sig uppdraget att föra Riks-Archivets räkenskaper och besörja aflöningarnas utdelande, äfvensom att såsom vårdare af Riks-Archivets bibliothek fullgöra hvad Instruktionens 11:te § i detta afseende föreskrifver. Detta sistnämnda uppdrag har under år 1879 fordrat mera tid och omsorg än tillförene derigenom att omflyttningar och deraf betingade förändrade anordningar för utrymmes vinnande måst verkställas, hvilka arbeten utförts under von Feilitzens

ledning och tillsyn. I den mån hans öfriga tjänstegöromål medgifvit har han fortsatt det honom uppdragna arbetet att utgifva *Kyrkoordningar och förslag dertill före 1686*. Detta arbete, af hvilket vid förra årsberättelsens afgifvande 12 ark voro tryckta, är nu så vida fullföljdt att arken 13—24 äro dels redan tryckta dels till tryckning färdiga.

Archivarien vid Administrativa afdelningen D:r *V. G. Granlund* har varit verksam att fullgöra de åligganden, som enligt Instruktionen särskildt tillhöra hans befattning. Derjemte har han fortfarande varit sysselsatt med redigerandet af *K. Gustaf I:s Registratur*, hvaraf nu äro tryckta de återstående brefven för år 1533 jemte bilagor för åren 1532 och 1533, afsedda att jemte ett register, som är under arbete, bilda 8:de delens 2:a häfte. Handlingarna för år 1534 äro dessutom för tryckning färdiga. Under någon tid nästlidne sommar har han på särskildt uppdrag, hvarom längre ned vidare skall nämnas, verkställt en archivalisk undersökning i Carlskrona.

Archivarien D:r *N. A. Kullberg*, tjänstgörande vid den Historiska afdelningen och föreståndare för den ena af dess sektioner, har varit verksam att fullgöra de åligganden, som enligt Instruktionen tillhöra denna befattning. Han har derjemte hufvudsakligen varit sysselsatt dels med redigerandet af andra delen af *Svenska Riks-Rådets protokoll*, hvaraf nu 19 $\frac{1}{2}$ ark äro tryckta, dels med fortsatt ordnande af samlingen "Pomeranica".

Förste Amanuensen Friherre *C. E. B. Taube* har under fortsatt ordnande af de diplomatiska handlingarna i Riks-Archivet reviderat, kompletterat och till tryckning beredt den förteckning, som under titel: *Muscovitica* är införd i 3:e häftet af "Meddelanden från

Svenska Riks-Archivet” pagg. 68—80. Han har ock på vederbörliga ställen inordnat en mängd strödda archivalier, så ock ombesörjt den inbindning af archivalier som under året förekommit samt fortfarande öfvervakat pågående komplettering af Riks-Registraturet. Friherre Taube, som på grund af särskilda förordnanden förrättat Archivariatetjenst under fyra månader, har äfven under 1879 fört protokollet vid de sammanträden, som enligt Instruktionens 5:e § i vissa fall böra ega rum mellan Riks-Archivarien och Archivarierna.

Amanuensen *E. W. Bergman* har efter fullbordadt ordnande af de äldre judiciela handlingar, hvarom i nästföregående årsberättelse är nämndt, upprättat katalog öfver den De la Gardieska samlingen samt ordnat Fältmarskalken Claes Totts bref och handlingar och en afdelning af Riksskattmästaren Sten Bielkes handlingar. Han har derjemte börjat ordna en större samling äldre kanslihandlingar. Under en månad af det förflutna året har Bergman på grund af förordnande förrättat Archivariatetjenst.

Amanuensen Kammarherren *C. G. U. Silfverstolpe* har fortfarande deltagit i ordnandet af de från Häradsrättsarchiven inkomna domböcker och äldre rättshandlingar och dervid behandlat Norra och Södra Tjust Häraders domböcker för åren 1620—1737. För öfrigt har han hufvudsakligen varit sysselsatt med det honom uppdragna arbetet att utgifva serien ”Svenskt Diplomatarium från år 1401”, hvaraf 2:a Bandets 1:a häfte under året utgifvits. Han har dervid fullbordat register till 1:a Bandet samt gjort afskrifter inom och utom Riks-Archivet för verkets fortsättning.

Samma arbetsordning, som under föregående år tillämpats och hvilken i föregående årsberättelser är om-

nämnd och motiverad, har äfven under år 1879 blifvit följd i afseende på den dagliga expeditionen. De ordinarie tjenstemännen hafva följaktligen alla, hvar i sin tur, varit förpligtade att i densamma deltaga.

Följande extraordinarie Amanuenser hafva under det förflutna året mer eller mindre egnat Riks-Archivet sin tjänst, nemligen: Kanslisten i Armé-Förvaltningen J. W. Lundgren, Lektorn vid Sjökrigsskolan D:r H. R. Huldt, Kanslisten i Hof-Expeditionen L. M. V. Örnberg, Kammarjunkaren C. H. Tersmeden, D:r E. Hildebrand, D:r J. G. Theel, Extraläraren vid Stockholms Gymnasium Phil. Candidaten H. Hernlund, D:r J. Th. Westrin, e. o. Lektorn D:r E. Carlson och Ernst Wallmark. Af dessa hafva Örnberg, Hildebrand och Theel åtnjutit årsarfvoden till bestämdt belopp mot faststæld tjenstgöringsskyldighet. Af de öfrige hafva de fleste qvartalsvis erhållit arfvoden i mån af tillgång och med afseende på mer eller mindre trägen tjenstgöring.

Lundgren har på grund af särskilda förordnanden förrättat dels Archivarietjänst under en månad dels Amanuens-tjänst under tre månader. Han har för öfrigt fortfarande varit sysselsatt att genomgå conceptsamlingen och Riks-Registraturet i ändamål att det senare måtte så vidt möjligt blifva kompletteradt.

Huldt, som, efter några års frånvaro, under Maj månad 1879 sökte och erhöll tillstånd att återinträda i tjenstgöring såsom extraordinarie Amanuens, har sedermera ordnat Ombudsrådet H. G. von Müllerns skriftväxling samt börjat revision af en samling handlingar angående Kongl. Flottan.

Örnberg har på grund af särskilda förordnanden förrättat ordinarie Amanuens-tjänst under fyra månader. För öfrigt har han hufvudsakligen varit sysselsatt

med inordnande af handlingar i de biografiska och genealogiska samlingarna, hvarjemte han afskrifvit en stor del af de Sturehandlingar, som hitkommit för att afkopieras, samt deltagit i afskrifternas kollationering. Han har ock förtecknat Riks-Archivets pergamentsbref för åren 1452—1460.

Tersmeden har på grund af förordnande förrättat ordinarie Amanuensis-tjänst under en månad. För öfrigt har han hufvudsakligen varit sysselsatt med ordnande af domböcker, under hvilket arbete han behandlat Tuhundra, Snefringe, Skinnskattebergs, Oxie, Skytts, Norra Möre, Kinds, Bjärke och Wäne Häraders samt Söderbärkes, Norrbärkes och Grangärdes Tingslags domböcker och rättshandlingar 1598—1735.

Hildebrand har fortsatt och avslutat det under föregående år började omordnandet af pergamentsbrefven för åren 1421—1520. Derefter har han ordnat och förtecknat Riks-Archivets samling af kopieböcker och afskriftssamlingar af medeltidshandlingar. För öfrigt har han deltagit så väl i kollationering af Sturehandlingarna, som i åtskilliga omflyttningar, som i anledning af förändrade anordningar blifvit nödvändiga i afseende på en del af Riks-Archivets viktigare originalhandlingar. Dessutom har han varit sysselsatt med förarbeten för fortsättande af den serie af "Svenskt Diplomatarium", hvars redaktion blifvit honom anförtrodd. På grund af förordnande har han förrättat ordinarie Amanuensis-tjänst under två månader.

Theel, som på grund af vederbörligt förordnande förrättat ordinarie Amanuensis-tjänst under en half månad, har för öfrigt fortsatt sitt förut började arbete med ordnandet af den stora samlingen "Militaria". Derjemte har han biträdt vid de vid Riks-Archivets bibliothek förekommande göromål så ock afskrifvit en

god del af Sturehandlingarna samt deltagit i deras kollationering.

Hernlund har under år 1879 fortsatt den började revisionen af handlingar angående Wismar samt begynt ett lika beskaffadt arbete med handlingarna angående Bremen, varande nu ordnandet af Wismarientia i det närmaste fullbordadt.

Westrin har hufvudsakligen varit sysselsatt med Häradsrätternas domböcker, under hvilket arbete han ordnat och förtecknat Torna, Bara, Harjagers och Norra Åsbo Häraders domböcker och rättshandlingar intill 1730-talet.

Carlson har under året varit i Riks-Archivet sysselsatt, men under största delen af tiden fått uppå egen begäran verkställa forskningar för egen räkning.

Wallmark har varit sysselsatt med registrering och dervid upprättat register öfver Allmänna Beredningens protokoll 1796 samt Conseilprotokoll för 1804. Derjemte har han reviderat och med de munderade protokollen jemfört Rådsprotokollen i Civila ärenden 1771—1788, likaså granskat och genomgått protokollen öfver Krigsärenden 1772—1809 samt Protokollslistor öfver Justitieärenden 1772—1809.

Det ligger i sakens natur att denna redogörelse för fortgången af tjänstemännens arbeten icke afser att angifva allt af dem verkställt arbete utan blott det hufvudsakliga deraf.

Mot slutet af det förflutna året hafva två unge män, uppå derom gjorda ansökningar, blifvit antagne till extraordinarie Amanuenser, nemligen Amanuensen i Landtförsvars-Departementet Wilhelm Svalin och Phil. Candidaten Gustaf Forsgren, hvarigenom alltså för det ingående året en förökning i arbetskrafter synes vara att påräkna.

Sedan årsberättelsen för år 1878 afgafs hafva från Riks-Archivet utgått följande tryckta skrifter: *Svenskt Diplomatarium* från och med år 1401, II. 1. redigeradt af C. G. U. Silfverstolpe och *Meddelanden från Svenska Riks-Archivet*, III. utg. af under-tecknad.

Den undervisningskurs i Ryska språket, som i årsberättelsen för 1878 omnämndes såsom vid dennas afgifvande nyligen börjad, har fortgått under år 1879 fördelad på två terminer. Den första, som började i medlet af Januari, fortgick till den 2 Juli; den andra terminen började den 2 October och fortgick till årets slut. Då ifrån början en tvåårig kurs varit beräknad såsom för ändamålets vinnande nödvändig, har Eders Kongl. Maj:t behagat under den 31 December nästlidna år anvisa ett belopp af 1,500 kronor, för att ifrågavarande undervisning måtte äfven under år 1880 kunna fortsättas. Till följd deraf är en ny undervisningskurs under ledning af samma lärare, som tjänstgjorde under förra året, anordnad äfven för innevarande år. I denna, som började den 10 Januari, deltaga Amanuensen Kammarherren Silfverstolpe samt extraordinarie Amanuenserne D:r Hildebrand, D:r Westrin och Kammarjunkaren Tersmeden.

Under nästlidna år har för första gången förekommit att någon Riks-Archivets tjänsteman varit såsom sådan i officiel verksamhet utom Riks-Archivet och på annan ort. Sedan vid verkställdt summariskt ordnande af archivhandlingarna vid Flottans station i Carlskrona blifvit afskild en mängd både handskrifna handlingar och tryckta skrifter såsom för framtiden derstädes obehöfliga, täcktes Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 31 Januari 1879 anbefalla Riks-Archivarien att låta genom sakkunnig person undersöka,

huruvida de af ifrågavarande handlingar och tryckta skrifter, som uppgifvits vara för Flottan obehöfliga, vore af vigt för den historiska forskningen och af sådan anledning förtjente att bevaras. Efter det Eders Kongl. Maj:t, uppå derom af mig gjord underdånig framställning, genom nådigt bref den 9 sistlidne Maj täckts förordna om den reseersättning, som vid förekommande resor i tjensteärenden borde tillkomma Riks-Archivets embets- och tjenstemän, uppdrog jag åt Archivarien Granlund att afresa till Carlskrona för att verkställa den anbefalda undersökningen. Efter fullgjordt uppdrag afgaf han den 31 sistlidne December sin tjensteberättelse derom. I särskild underdånig skrifvelse af denna dag har jag i underdånighet inberättat undersökningens resultat och gjort den underdåniga hemställan, som synts deraf vara påkallad.

De viktigaste af källorna för fäderneslandets historia finnas visserligen i Riks-Archivets vård och äro alltså på en gång skyddade mot faran att blifva förstörda och tillika så behandlade att de äro för forskare tillgängliga. Men dessa archivskatter äro icke de enda, icke heller äro de ensamma för alla forskningens behof tillräckliga. Dyrbara staten tillhöriga källskrifter finnas ock så väl i de centrala embetsverkens archiv i hufvudstaden som i Stifts- och Länsstyrelsernas archiv. Det torde väl kunna sättas i fråga huruvida dessa offentliga archivalier äro på alla ställen så ordnade att de vid förefallande behof kunna blifva för forskare lätt tillgängliga, men deremot bör man ej kunna betvifla att ju dessa äro fullt skyddade mot äfventyret att skingras. En sådan fara hotar deremot många andra icke oviktiga förråd af offentliga handlingar. Må det tillåtas mig att fästa Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på en archivaliegrupp

af sådan art. Kyrkoarchiven innehålla archivalier, som ej blott för biographie och genealogie utan ock med afseende på privaträttsliga förhållanden äro af ganska stort värde. I flera kyrkor finnas eller hafva ännu i senare tider funnits kyrkoböcker från 1630- och 1640-talen. Från 1680-talet torde de finnas temligen allmänt. Det må kunna antagas att på flera ställen dessa gamla handlingar blifvit och blifva väl vårdade. Men detta är tyvärr icke allestädes förhållandet. I inventarierna öfver kyrkornas tillhörigheter pläga alltid noggrannt upptagas altarkärl och messeskrudar, ofta äfven kyrkornas tryckta böcker; men vanligen egnas icke samma uppmärksamhet åt de handskrifna böckerna och handlingarna. Följden af denna efterlåtenhet blir lätt och alltför ofta den, att dessa kyrkornas tillhörigheter, som dock äro oersättliga, småningom spårlost försvinna. Att stora förluster i detta afseende äfven under de senaste årtiondena inträffat genom oförstånd och slapp tillsyn är en beklaglig verklighet. Mången dylik förlust torde kunna förekommas, om Domkapitlen erhöle nådig befallning att erinra vederbörande att noggrannt vårda och förteckna äfven denna kyrkornas egendom. Emellertid äro de ställen sannolikt icke få, hvarest stora svårigheter möta dessa archivskatters ändamålsenliga vård. I afseende derpå kunde alltså samma åtgärd, som genom nådiga cirkulärbrevet den 28 September 1869 vidtogs till räddande af Häradsrättsarchivens äldre handlingar, hvilka sammanfördes till Riks-Archivet, anses af omständigheterna påkallad. Men dessa här ifrågasvarande archivaliers stora mängd och den redan kända bristen på tillräckligt utrymme i Riks-Archivet för sådana klasser af archivalier, som der ovilkorligen böra hafva sin plats, förhindra mig att framställa nå-

got underdånigt förslag i sådan rigtning. Önskligt vore för den skull, om de äldre kyrkoarchivalierna från sådana ställen, hvarest svårighet förefinnes för deras fortfarande vård, kunde till bättre förvar mottagas antingen i Domkapitlens eller i vederbörande Länsstyrelses archiv eller i särskildt anordnade förvaringsrum på lämpliga ställen i orterna.

Stormächtigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåte

R. M. BOWALLIUS.

Stockholm den 31 Januari 1880.

Bil. A.

Specifikation på den ordinarie tillväxten år 1879
i Kongl. Riks-Archivets samlingar genom leveranser
från Stats-Departementen:

från *K. Justitie-Departementets Expedition:*

Justitie-Departementets Registratur för åren 1877 och 1878.....	4 band.
Justitiehandlingar för åren 1867 och 1868	16 vol.
11 st. Originalförordningar för åren 1878 och 1879.....	
• <i>K. Justitie-Revisionens Expedition:</i>	
Revisionsacter för år 1876.....	45 ,
Besvärs- och ansökningshandlingar för d:o	47 ,
• <i>K. Finans-Departementets Expedition:</i>	
Löneregleringskommittéens handlingar..	3 ,
• <i>K. Sjöförsvars-Departementets Expedition:</i>	
Departementets förut ej aflemnade hand- lingar för åren 1857, 1859, 1862, 1868 och 1869.....	2 ,
• <i>K. Ecclesiastik-Departementets Expedition:</i>	
Handlingar rörande annex- och mensal- hemman i Skåne, Halland och Blekinge	2 bd.
Diverse handlingar för åtskilliga år, till en del ej föredragna.....	10 vol.
Expeditionens diarium 1789—1792	4 bd.
D:o d:o 1809—1820	26 ,
D:o expeditionsböcker 1789—1792	4 ,
D:o d:o 1809—1820	5 ,

Jemte 4 bilagor till förut aflemnade handlingar;
tillsammans 168 band och volumer jemte 11 st. original-
förordningar och 4 lösa handlingar.

Bil. B.

Specifikation på den extraordinarie tillökningen
år 1879 i Kongl. Riks-Archivets samlingar, dels ge-
nom leveranser från offentliga verk och myndigheter
utom Kongl. Kansliet:

från *Kongl. Bibliotheket*:

Bref till och från M. G. De la Gardie.....	8 fasc.
Härmästarens i Lifland bref- böcker, bref och handlingar 1533—1551	1 vol.
Akademiens i Dorpatstiftelse- bref och andra urkunder	2 ,
Öfverconsistorii i Lifland pro- tokoll och handlingar.....	80 bd. häft. o. fasc.
Consistorii Academici i Dor- pat-Pernau handlingar.....	22 bd. o. fasc.
Tull- och licenträkenskaper från Lifland 1629—1635..	19 bd. o. häft.
Strödda Livonica.....	3 fasc.
Christiern II:s Archiv, origi- naler.....	1 vol.
Christiern II:s Archiv, af- skrifter.....	11 ,
Bref och handlingar rörande Björnclous beskickningar och offentliga uppdrag.....	12 bd.
H. Apelboms diplomatiska brefvexling.....	7 ,
Claes Ekeblads diplomatiska brefvexling.....	12 ,

från *Kongl. Bibliotheket*:

Residenten V. Möllers diplomatiska brev- vexling	1 bd.
Bref till Kongl. Rådet Grefve Th. Polus.	1 »
Bref till och från J. P. Olivecrantz.....	3 »
Bref från ministern G. Wulfvenstierna.....	1 »
• <i>Landshöfdinge-Embetet i Malmöhus län:</i>	
Luggude Härad's äldre archiv för åren 1667—1733.....	27 vol.
Tingböcker för åtskilliga Härad'er i Skåne, samt Herrevadsklosters birketing, åts- skilliga år.....	27 »
Riddarsynerättshandlingar för år 1756.....	1 »
• <i>f. d. Revisionssekreteraren Häradshöfdingen A. A. Lilienberg:</i>	
Medelstads Härad's dombok för år 1694...	1 »

dels såsom *gåfvor*:

af *Direktören m. m. J. G. Clason*:

16 st. bref till Assessorn J. G. Gahn under
åren 1809—1822.

4 st. bref till Landshöfdingen P. D. Lorichs
från H. Ehrenbill 1824—1825.

• *Hr E. Åkerlund, Lovisedal*:

Tre egenhändiga bref från Konung Gustaf III
till Öfverståthållaren, Riks-Rådet Friherre
Carl Sparre, jemte Konungens egenhändiga
concept till det tal, samme Friherre höll
på Stockholms rådhus 1786 före riksdags-
mannavalet.

• *Westmanlands och Dala nations biblioteks-
kommité i Upsala*:

Drottning Christina Alexandras bref den 25
Mars 1662 till Svenska regeringen om ett
hemman på Öland.

- af f. d. *Chargé d'affaires G. O. Hyltén-Cavallius*:
 Handlingar rörande Axel Gyllenlood 1700—
 1734..... 1 bd.
 Handlingar rörande patronaträtten till Sten-
 brohults pastorat..... 1 ,
 • *Envoyéen och Kommendören m. m. Frih. C.*
F. H. Palmstierna:
 Ett pergamentsbref i fodral med undervis-
 ningar om räntepersedlar i olika landskap,
 köpegodsuträkningar m. m.
 Undervisningar om räntepersedlarne samt kö-
 pegods- och intresseuträkningar..... 1 ,
 Diverse historiska handlingar från åren 1768
 —1798;
 tillsammans 243 volumer, band och häften, hvartill
 komma 1 pergamentsbref och åtskilliga lösa handlingar.

2.

Kongl. Maj:ts nådiga bref till Riks-Archivarien den 9 Maj 1879 angående den Riks-Archivets embets- och tjenstemän tillkommande ersättning för resor i tjensteärenden.

OSCAR &c. Vår ynnest &c. I skrifvelse den 18 sistlidne Mars hafven I, med förmälan, att en eller två af Riks-Archivets embets- och tjenstemän måste under instundande sommar afresa till Carlskrona för att verkställa anbefald undersökning, huruvida de handlingar, som vid nyligen afslutadt ordnande af flottans Archiv derstädes blifvit afskilda såsom för flottan behöfliga, vore af vigt för den historiska forskningen, och enär i resereglementet af den 10 November 1865 hvarken Riks-Archivets chef eller någon af dess tjenstemän vore upptagen, i underdånighet anhållit, att OSS täcktes bestämman, till hvilken af de i resereglementet uppräknade klasser Riks-Archivarien samt Archivarierna och Amanuenserne i Riks-Archivet må vara att hänföra.

I anledning af berörda framställning hafve VI funnit godt förklara, att tills vidare och intill dess nytt resereglemente kan varda af OSS fastställt, ersättning för resor i tjensteärenden må uppbäras af Riks-Archivarien enligt bestämmelserna för fjerde klassen, af Archivarierna vid Riks-Archivet enligt bestämmelserna för femte och af Amanuenserne derstädes

enligt bestämmelserna för sjetten klassen i nu gällande resereglemente. Hvilket VI Eder till kännedom och vederbörandes förständigande härigenom meddele, låtande nådig skrifvelse i ämnet jemväl afgå till Statskontoret.

Stockholms Slott den 9 Maj 1879.

O S C A R.

CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

3.

Bidrag till Riks-Archivets äldre och nyare historia.

4.

Peder Månsson Uppers bref till Riks- och Kammar-Råd angående några handlingar och om Archivets dåvarande förvaringsrum.

Original i Kammar-Archivet

Wälbornne welbördige Herrer, Her Rijkz och Cammerråd h gunstige Herrer och beforderer E: H:ter är min ödmiuke helssen och wälullige tjenst, och allt mere tjenstligitt, som iagh effter min ringe lägenheet kan och förmå, met Gudh Alz:tt nu och altijdh tilförende. E: H:r kan iagh här medh tjänstligen icke förholla, att E: H:rs gunstige schrifuelsse datered den 15:de är migh den 25 i denne månadh tillhanda kommen, derudinnen E: H:ter migh pålägger att iagh effter Kon: Maj:ttz min allernådigste Konungz och Herres befalningh, skall her vdi Cantzelijdh vpsökie, och E: H:ter tilsände någre bref och handlinger, anlangendes någon skuldh, som framlidne Spikernagell hade att fordre och påthale hoos de Rijgiske, huilke han vdi två asker skall effter (: högberömmeligh i hugkom-melsses :) Salige Kongl:e Maj:ttz Konungh Carls befalningh hafue lefrerett S: Lars Christersson, alrede thet år 1600: thet iagh och gerne (: som tilböriligitt är, och min trohetz plicht fordrer :) hafue welet effter-

komme, men så hafuer iagh här i Cantzlijdh aldrig seedt eller funnett af Spikernagels handlinger mere än dhe som iagh E: H:r nu härmedh förseglede tilsender, huilke hafue legett vdi en Näffwer ask, then iagh och nu helst seedt hade, att de hade blef:tt ligendes vdi, huar iagh hade fådt någon som wille föhra honom, men thet will ingen wedertagen för oryme skuldh. Och är migh omögeligitt medh hastigheet någre flere finne eller oplete, för dett, att dhe handlinger som hafue legett vdi thet daglige Cantzelijdh, ligge så ihopkastede och blandade huar om andre (: som E: H:tt gunstige Herre Her Johan Schytte wäll wetterligitt är, effter iagh mig ther om för E: H:tt offte klagett hafuer :) så till att skilie dem igen, behöfes en langh tijdh der till, och allene kan iagh medh någon nytte samme ihopkastede handlingar icke åhtskilie, vtan fleres tilhielp, och om iagh än skulle taga dett före, så hafuer iagh icke heller rum eller wåningh der till, vtan de liggie vthi mörcke hualf, och än vdi thet rum, ther iaagh icke allene, vtan Archelijmesteren medh, moste hafue Nyckelen till, ty han haf[ue]r i samme hualf liggendes, både Swafwell, Lunter och andre Krigz tygh, som han i wärie hafuer: Huru wåhll thett tiäner ware tilhope, gifuer E: H:r iagh tienstligen till att betänckie: Högb:te Kong:e M:tt befalte när Rächen Cammeren flöttes, att migh skulle inrymes den wåningh, som Per Andersson för innehade, män iagh haf[ue]r den lichwäll icke kunnett inbekomme, derföre moste handlingerne liggie i före lagh. Beder förthenskull ödmiukeligen, att E: H:r wille hafue migh hoos H:ste Hans Kong:e M:tt vnderdånigest, och hoss E: H:r sielfue gunsteligen ändtskyllatt, att iagh icke kan nu komme tilwege mera att vpsökie, än thet som iagh E: H:ter nu tilsender. Iagh beder och på thet

fliteligeste tjänstligen, att E: H:tter wille gunsteligen förordne, att till RichzCanzelijdh motte blifue lefreret, medh förste mögeligitt woro, någre tolfter Botne och sågebräder, der af man kan late göra Skååp, Låder och hyllor, sampt Spick och annatt mere som der till behöfues, efter thet förslagh som iagh E: H:t gunstige H: Johan Skytte i sistens tilsende, effter sådant wil ware reede, när man begynner skilie handlingerne, att de måge så läggas, att man medh hast weet tilgåå, huad som kan fräges efter. E: H:tt sender iagh och här innelacht tilbake Spikernagels schrift opå hans handlinger, och hafuer der af behollit hoos migh en Copia, ther iagh kan hafue lycke till att finne dem igen, så skole de oförsumet blifue E: H:rr till hande sende. Befallendes E: H:tt sampt och synnerligen, nu här medh och altijdh vti Gudz Alz:s nådige beskerm till languarigh lifs sundheet och wälpåge, och migh vdi E: H:ters gunstige benegenheett tjänsteligen. Af Stockholm den 27 Martij Åhr 1623.

E: H:ters

altijdh tjänstwillige

PEER MÅNSSONN VTTER. m: p:

Utanskrift: Kongl:e M:ttz min allernådigeste Konungz och Herres och Sweriges Rijkets trogne Männ, Rijkz och Cammarråd, dhe Edle Welborne och Wälbördige herrer, som nu i Hoffwedh hoos Hans Kongl:e M:tt stadde äre, mine gunstige herre, dette sampt och synnerligenn tjänstwilligen.

B.

Bref och förslag af Hans Järta angående Riks-Archivarie-embetets tillsättande och om Riks-Archivets reorganisation *).

1.

*Välborne Herr Stats-Råd och Riddare af Kongl.
Svärd-Orden!*

Då jag om hösten 1840 flyttade från Stockholm, begärde jag i underdånighet att blifva entledigad från den befattning med Riks-Archivet, hvilken jag ej längre kunde på stället bestrida. Högstsalig Konungen biföll väl denna min anhållan, men lät tillika mig tillkännagifvas dess nådiga vilja, att jag, ehuru frånvarande, skulle tills vidare bibehålla styrelsen af detta verk. Jag har ock sedermera förblifvit dess Chef, förnämligast emedan jag ej kunnat vänta någon dertill tjenlig efterträdare, och emedan det varit nödigt så länge Rikens Ständers vid den sednaste Riksdagen beviljade anslag ej utfallit, att Riks-Archivarie-lönen finge användas till arfvoden åt de duglige unge män, som under de sednare åren i ständigt ökadt antal sökt inträde i Riks-Archivet samt der med flit och ifver såsom e. o. Amanuenser arbetat. Jag föresatte mig

*) Årsberättelserna för åren 1875 och 1876 hafva framhållit Hans Järtas stora förtjenst om den Riks-Archivets reorganisation, som börjades under hans ledning och sedermera efter hans plan fortgått. Det må anses vara en skyldig gärd af erkänsla åt en så högt förtjent mans minne och på samma gång en tjänst åt historien att nu gifva allmänheten del af de skrifter, som för nämnde äudamål flutit ur Järtas penna. De originalhandlingar, som här meddelas, förvaras nu i Riks-Archivet, dit benäget öfverlemnade af Herr f. d. Stats-Rådet m. m. F. O. Silfverstolpe.

likväl att före en ny Riksdag, då, såsom under den föregående, någon obenägenhet emot mig möjligen kunde inverka på besluten rörande det verk, som jag förestod, förnya min ansökning om entledigande från det mig nådigst gifna förtroendet. Men äfven detta beslut har jag hittills dröjt att verkställa, emedan det måhända kunnat så uttydas, vid en förändring af den s. k. Ministèren, som vore jag dermed missbelåten — en uttydning, hvilken skulle hafva varit för mig så mycket obehagligare, som jag gerna sett att det Departement, hvarunder Riks-Archivet lyder, blifvit, när ett ombyte af dess Chef fanns nödig, anförtrodt åt Herr Stats-Rådet, som ej endast äger grundade anspråk på min aktning, utan till hvilken, såsom son af min oförgätlige vän Axel Gabriel Silfverstolpe, jag äfven hyser enskild tillgifvenhet.

Det är dock oundgängligen nödigt, att Riks-Archivet snart förses med en ny och verksam Chef, helst jag, numera vid nära 71 års ålder och sjuklig, ej kunnat denna sommar, såsom under de föregående, göra en resa till Stockholm för att der under några veckor öfverse Verkets skick. Vid detta förhållande har, såsom Riks-Antiqvarièn Hildebrand å mina vägnar för Herr Stats-Rådet anmält, yppat sig en anledning att den berömde Professoren Nordström kunde vara benägen att öfverflytta till Sverige och emottaga Riks-Archivariebeställningen om den erbödes honom mot sådana ekonomiska vilkor, som någorlunda svarade mot dem han äger i Finland, hvarest äfven han kunde hafva utsigt till förmånligare befattningar. Under ett hans besök i Upsala, der jag för tillfället då befann mig, kunde jag härom tala med honom och då förmärka, att han väl icke vore missnöjd med sin ställning i Finland, men dock skulle preferera den ifrågavarande

Svenska tjensten, hvilken lemnade honom tillgång till i Finland saknade ämnen för forskningar, synnerligast i Svenska rättshistorien. — Då jag ansett det vara af högsta vigt att söka förvärfva honom åt Sverige och dess Riks-Archiv, hvilket svårligen kunde erhålla en annan Chef, så utmärkt skicklig dertill, som denne — ehuru sökande till *lönen*, äfven sådan den nu är, säkerligen icke skulle fattas — så har jag trott mig böra i hosföljande enskilda Pro Memoria meddela Herr Stats-Rådet mina tankar om en ändamålsenlig organisation af Riks-Archivet, grundade på förutsättningen att Professor Nordström blefve dess styresman. Innan jag fått denna utsigt har jag icke velat framställa någon sådan plan, fordrande en ökad statsutgift, hvilken, ehuru icke betydlig, skulle vara klandervärd såsom onyttig, om den blifvande Chefen ej ägde fullkomlig duglighet och ett lefvande nit för sitt kall.

I början ansåg väl Professor Nordström sig möjligen kunna blifva belåten med en lön, som lemnade honom, sedan utskylder och afgifter till pensionsinrättningen blifvit bestridda, en *netto* behållning af R:dr 2,000. Men dermed skulle han, som ej lærer äga någon enskild förmögenhet, svårligen kunna med hustru och 3 barn lefva i Stockholm, och då äfven det blefve krångligt att bestämma den fordrade ersättningen för utskylder och bidrag till pensionsinrättningen, har jag trott det vara skäligt och enklast att lönen bestämdes, utan sådant vilkor, i ett för allt till R:dr 2,500, svarande mot den, han lærer åtnjuta såsom Professor, hans inkomster genom privat undervisning oberäknade. Skillnaden emellan hans första beräkning och den af mig föreslagna blefve förmodligen endast 2 à 300 R:dr. — Äfven har jag funnit hans fordran att genast

få åtnjuta den lön som för honom bestämdes, men att derigenom icke förlora rättigheten för sin familj till begravningshjelp, vara ganska skälig. Troligen skulle han icke kunna antaga ett anbud, hvilket ej vore grundadt på de vilkor som jag föreslagit. I sådana fall, som detta, är en öfverdrifven sparsamhet misshushållning.

Jag tager mig friheten upprepa att min nu sända P. M. är *enskild*. Den är med vederbörliga samman-
skrifven under ett sjukdomstillstånd, och må i alla fall ej betraktas som ett officiellt betänkande. Dock ankommer det på Herr Stats-Rådets pröfning huruvida den kan läggas under H. M. Konungens ögon.

Med utmärkt högaktning och tillgifvenhet har jag äran vara

Välborne Herr Stats-Rådets och Riddarens

Ödmjuka Tjenare
HANS JÄRTA.

Sandbro den 15 September 1844.

2.

Ö. P. M.

Sedan Högstsallig H. M. Konung Carl XIV Johan hade åt mig uppdragit den närmaste styrelsen af Kongl. Riks-Archivet, framställde jag i ett underdånigt betänkande af den 20 October 1837 en kort öfversigt af detta Verks fordna och dåvarande skick, samt den plan jag kunnat uppgöra för en provisorisk inrättning af detsamma. Jag ansåg dess bestämmelse vara tvåfaldig, nämligen:

1:o att vara, om jag så må uttrycka mig, ett Riks-Registrators-kontor, der de otaliga, mångfaldigt olikartade handlingar, som från särskilda afdelningar af Konungens Kansli blifvit eller vidare blifva dit aflemnade, skola förvaras och bringas i sådan ordning, att de må kunna hållas dem rekvirerande Embetsverk och Embetsmän tillhanda, samt afskrifter deraf och upplysningar derutur äfven, vid anfordran, meddelas enskilda personer; och

2:o att vara en vetenskaplig anstalt, för att vårda, uppsöka och granska sådana der samlade mestadels äldre handlingar, som tjena till upplysning om Fäderneslandets allmänna förhållanden under olika tidehvarf, och så ordna dem, att de må kunna af häfdaforskare med någon lätthet begagnas.

Den *förstnämnda* af dessa Riks-Archivets bestämmelser synes hafva varit det enda syftemålet vid den reglering af Kongl. Maj:ts Kansli, som år utaf en särskild Kommitté i underdånighet föreslogs och, med Rikets Ständers bifall, af Kongl. Maj:t fastställdes.

Redan förut var antalet af ordinarie tjenster i Riks-Archivet nedsatt under det, som i fordna tider funnits behöfligt. Nu blef det ytterligare så förminskadt, att, i närvarande stund, det är ringare, än det var för mera än 200 år sedan, ehuru mångfaldigt massan af de handlingar, som uti Riks-Archivet skola förvaras och i ordning hållas, under tvenne sekler ökats i ständigt vexande progression.

De Herrar Kommitterade, hvilka funno Riks-Archivet numera icke hafva behof af en lika talrik arbetande personal, som Axel Oxenstierna i sin tid ansåg nödig, gjorde förmodligen intet afseende på dess *andra*, och jag vågar säga högre, bestämmelse — den vetenskapligt historiska. Denna har dock, sedan jag emottog styrelsen af Verket, i någon mån kunnat främjas i följd af den mig nådigst gifna tillåtelsen att, på sätt jag i det ofvan åberopade underdåniga betänkandet föreslagit, få förnämligast härtill disponera den lediga Riks-Archivarie-lönen. För användningen deraf till arfvoden, mestadels åt extra ordinarie Amanuenser, och för de arbeten, som derigenom kunnat åstadkommas, har jag årligen afgifvit underdåniga redogörelser.

Ville man betrakta Riks-Archivet endast som ett Registrators-kontor, så skulle göromålen der möjligen kunna bestridas af den personal, för hvilken ordinarie löner, afpassade efter *sådanu* göromåls beskaffenhet, nu äro anslagna. Men då borde man icke vänta, att denna fåtaliga personal skulle hinna att anställa några vidlyftigare undersökningar, utan måste såväl Embetsverk, som enskilde medborgare, hvilka anlitade Riks-Archivet, åtnöja sig med att erhålla de handlingar och upplysningar, som, efter *bestämda* uppgifter af data, kunde uppsökas. Det har likväl under de sistförflutna

åren stundom händt att Embetsverk, och ganska ofta att enskilda personer endast kunnat obestämdt uppgifva hvad de förmodat att i Riks-Archivet vore att finna. Att de blifvit med ej sällan mödosamma forskningar välvilligt och nitiskt betjenade, har varit möjligt blott derigenom, att härtill kunnat användas de skicklige och oförtrutne extra ordinarie Amanuenser, till arfvoden åt hvilka den besparade Riks-Archivarie-lönen lemnat en, snart upphörande, tillgång. Jag må ej tvifla, att den ju blifver ersatt genom det anslag, som Kongl. Maj:t af Rikets Ständer äskat, men skulle detta vägras, så föreser jag att Riks-Archivet, om ock det skall vara endast ett Expeditions-verk, ej kommer att nöjaktigt uppfylla ens *denna* sin bestämmelse. Den högre måste då, för brist på erforderligt antal af dertill användbara Tjenstemän, alldeles åsidosättas.

Sverige äger likväl i detta Archiv nedlagd en rikedom af alltför länge vanvårdade historiska skatter, hvilka fordra att sammanletas och upphämtas ur dessa underjordiska, mörka och fuktiga förvaringsrum, der en stor del af dem, som icke redan äro multnade, ännu höljes af mångårigt dam. I *detta* afseende står den Svenska vetenskapliga odlingen, när den jemnföres med andra nationers, långt tillbaka. Hos dessa har, under de sist förflutna decennierna, det ansetts för en vigtig allmän angelägenhet, att få historiska urkunder uppsökta, ordnade, med kritisk skarpsinnighet granskade, samt från trycket utgifna. Anslag härtill hafva ock i de konstitutionella Staterna blifvit af deras folk-representationer beviljade, ofta ganska rundeligen. I samma mån, som kännedomen af nationernas inre utveckling fått en högre betydelse, än förut, har häfdaforskningen tagit derhän en ny riktning. Derom vitna de många förträffliga historiska

arbeten, hvilka leda sitt ursprung från upptäckter, nyligen gjorda i Archiver, som derförinnan varit mindre noga undersökta. Den Svenska litteraturen har väl äfven att framvisa ganska värderika sådana arbeten, men de hafva ej kunnat blifva så fullständiga, som de säkerligen skulle vara, om deras författare haft en lättare tillgång till alla de källor; hvilka ännu ligga förborgade i våra Archiver.

Om det förnämsta af dessa, Riks-Archivet, skall kunna — såvidt det utan någon betydlig kostnad för Staten må blifva möjligt — någorlunda uppfylla sin dubbla bestämmeelse, är i främsta rummet nödigt, att det förses med en mångsidigt och grundligt kunnig samt nitfull Chef, så lönad som denna viktiga befattning kräfver. Jag har anledning tro, att den frejdade Juris Professoren vid Universitetet i Helsingfors Dr J. J. Nordström — född Svensk undersåte — icke vore obenägen att emottaga Riks-Archivarie-tjensten, om den erbödes honom mot sådana lönevilkor, hvarmed han kunde finna sig belåten. Högst skäligen blefve, efter hvad jag kunnat förmärka, hans anspråk i detta afseende, emedan det, som egentligen kunde förmå honom att vilja öfverflytta till Sverige, vore tillgången, som hans forskningslust här hade till rikhaltiga Archiver. Rätteligen borde, efter mitt omdöme, Chefen för Riks-Archivet, som i fordna tider räknades bland *Sekreterare af Staten*, ställas i jemnlighet med Expeditions-Cheferne inom de nuvarande Departementerna af Kongl. Maj:ts Kansli, hos hvilka icke ovilkorligen erfordras så flerfaldiga och vidsträckta kunskaper, som hos honom. Enligt denna åsigt borde hans årliga lön bestämmas till samma belopp, som deras, eller R:dr 3,000. Men skulle det ännu icke finnas möjligt, att för Riks-Archivarie-tjensten erhålla

anslag till en sådan lön, så måste dock, om till Professor Nordström skall göras ett anbud, hvilket han må förmodas *kunna* antaga, Riks-Archivarie-lönen — som nu, med beräkning af deruti ingående lösen efter statspris för vissa tunnor spanmål, endast uppgår till R:dr 1,920 — förhöjas till R:dr 2,666 $\frac{2}{3}$, eller allra minst till R:dr 2,500, svarande mot den lön, som bemalte Professor, utom tillfälliga extra inkomster, åtnjuter vid det Finska Universitetet. Tillökningen å ordinarie utgiftsstaten af R:dr 746 $\frac{2}{3}$, eller minst R:dr 580, synes mig vara ganska ringa i jemnförelse med vinsten, om härigenom kunde förvärfvas åt Sverige författaren af dess *Samhällsförfattnings historia*. En förväntad ny upplaga af detta prisvärda verk skulle ofelbart blifva ännu sakrikare ifall Professor Nordström komme i tillfälle att dervid begagna de föga kända urkunder, som i Riks-Archivet förvaras, och de hittills okända, dem hans forskningsflit der kunde upptäcka. För Riks-Archivet vore det ock af synnerlig nytta att få till Chef en så rättskunnig man, emedan der ofta förekomma frågor, hvilka, för att kunna utredas, fordra grundlig kännedom af äldre och nyare lagar och författningar.

Då Riks-Archivarie-tjensten blef genom framlidne Kanslirådet Liljegrens död ledig, ville Kongl. Stats-Kontoret genast af lönen dervid innehålla begravningshjelpen och avancements besparingen. Men efter af mig gjord underdånig framställning om olämpligheten häraf under dåvarande förhållande, täcktes Kongl. Maj:t i nåder förklara att innehållningen icke skulle vidtaga förr, än tjensten åter tillsattes. Blefve nu denna tjenst erbjuden åt Professor Nordström och han den emottoge, så komme den hittills suspenderade ersättningen för utgifven begravningshjelp åt den förre

innehafvarens sterbhus, samt den i författningarne stadgade besparingen att äga rum. Men Professor Nordström, hvars lön vid Universitetet i Helsingfors förmodligen upphörde genast då han ifrån sin tjänst derstädes erhöle afsked, skulle härigenom såsom Riks-Archivarie under flera månader sakna all löneinkomst, hvilket hans ekonomiska omständigheter ej lära medgifva. Jag anser derföre ett anbud af den ifrågasvarande beställningen böra, för att vara antagligt, beledsagas äfven med det vilkor, att han, under erkänd rättighet till begrafningshjelp, ifall han i den Svenska tjensten med döden afginge, ägde att ifrån den dag, då han till Riks-Archivarie utnämndes, åtnjuta beloppet af den lön, som för honom i denna egenskap blefve bestämd. Qvarblefve han i Professorstjensten intill sin död, så erhöle förmodligen hans enka och barn, om han efterlemnade sådana, ett eller annat nådår. Jag förutsätter att utnämningen skedde genast sedan han erhållit afsked från sin Finska tjänst, i annat fall borde dagen för detta vara terminus a quo. Detta kan säkerligen efter omständigheterna skäligen bestämmas, äfvensom det vore skäligt, att, då flyttningen också förorsakade honom kostnader, åtminstone fullmaktslösen m. m. honom ersattes. För dessa *tillfälliga* statsutgifter torde medel finnas, om Rikets Ständer medgäfvde, att Kongl. Maj:t hertill kunde disponera det erforderliga af de R:dr 7,500, dem de vid den sista förflutna Riksdagen anordnade för Riks-Archivet, men som af bekant orsak icke blifvit utbetalte.

Uti det ofvannämnda underdåniga betänkandet af den 20 October 1837 ådagalade jag den menliga verkan för Riks-Archivet, som upplösningen af det fordna sambandet emellan det Kongl. Kansliets sär-

skilda afdelningar, så länge de sammanhöllos till organisk helhet af ett styrande Collegium, hade åstadkommit. Riks-Archivet, hvars tjenstemän förut kunnat vinna och ej sällan vunno befordran till förmånligare platser inom Stats-Expeditionerna, blef derefter ett litet enstaka Embetsverk, från hvilket all sådan befordran upphörde; och när äfven af dess, redan år 1810 alltför få, ordinarie tjenester en tredjedel sedermera indrogs, saknade unge duglige män uppmuntran att der söka inträde. Genom de arfvoden jag haft att utdela har väl detta förhållande under de sednaste åren blifvit i någon måtto förändradt. Men skall Riks-Archivet kunna försäkras om varaktig tillgång på skicklige, uti göromålen derstädes inöfvade, och med de olikartade, i många förvaringsrum spridda, handlingsmassorna bekante arbetare, så är nödigt att ordinarie beställningarne ökas, åtminstone till det före 1810 fastställda antalet, så att *hoppet* om befordran inom det isolerade Verket må kunna der kvarhålla och framgent dit inlocka sådane e. o. Amanuenser, som, efter att vid Universiteterna hafva berömligen aflagt erforderliga kunskapsprof, visa sig hafva synnerlig lust och fallenhet för historiska forskningar. Endast härigenom kunna de särskilda insigter, hvilka i Riks-Archivet, mera än kanhända i något annat Embetsverk, fordra att genom tradition fortplantas, blifva der oafbrutet underhållna.

Men så väl för de unge män, hvilka blott genom hoppet att förr eller sednare erhålla ordinarie tjenester inom Riks-Archivet kunna der fästas, som ock för dem, hvilka, utan sådana utsigter, vilja i arbetet der för någon tid deltaga, samt äfven må kunna användas att i andra Archiver anställa forskningar, erfordras måttliga arfvoden; och det särskilda anslaget af medel dertill

samt till andra Riks-Archivets tillfälliga behof, dem Rikets sednast församlade Ständer beviljat samt Kongl. Maj:t äfven nu i nåder äskat, tål ej att förminska genom användande deraf till *ständiga* löner för de nya ordinarie beställningar, som jag anser behöfliga. I min afgifna underdåniga berättelse om arbetet i Riks-Archivet under år 1843 har jag sökt visa angelägenheten deraf, att detta Verk måtte vara en praktisk bildningsanstalt så väl för blifvande civile tjenstemän, som för den historiska vetenskapens idkare. Jag vågar tro att denna skola, som det lyckats mig att, i öfverensstämmelse med Axel Oxenstiernas afsigt vid första organisationen af Riks-Archivet, åter, ehuru ännu ofullkomligt, upprätta, förtjenar att vidmakthållas och vidare stadgas, helst då dermed kan förenas omedelbar nytta för Riks-Archivet.

Å löningsstaten för detta Verk är endast en Vaktmästare uppförd. Men tvenne äro oundgängligen behöflige.

Efter hvad jag nu haft äran anföra — under förutsättning att Riks-Archivet finge till Chef Herr Professor Nordström — skulle, utöfver detta Verks nuvarande alltför knappa löningsstat, erfordras:

Tillökning af Riks-Archivarie-lönen

allra minst..... R:dr 580: —

För nya *ordinarie* Amanuenser

efter vidare reglering, som

den blifvande Chefen må till

Kongl. Maj:ts nådiga pröf-

ning och fastställelse i un-

derdånighet föreslå

› 1,200: —

Till en Andre Vaktmästare circa

› 233: 16 2,013: 16.

Transport 2,013: 16.

Transport 2,013 16.

samt de förut medgifna medel till arfvoden och andra tillfälliga behof.....	R:dr	2,500:
Läggas till dessa de nuvarande ordinarie lönerna, med spanmåls förhöjning, nämligen:		
Riks-Archivariens.....	›	1,920: —
Actuariens.....	›	1,244: 34
En Förste Amanuens'.....	›	830: —
En Andre d:o	›	417: —
En Vaktmästares.....	›	<u>279: 46</u> 4,691: 32.
så skulle hela årliga utgiften för Riks-Archivet blifva.....	R:dr	9,205 —

Denna utgift lärer väl icke kunna anses vara oskäligt stor, om dermed kan åstadkommas en sådan förbättrad organisation af det Svenska Riks-Archivet, hvarigenom dess, derförutan föga nyttiga, skatter må blifva flerfaldigt fruktbarande. Af hela kostnaden skulle endast R:dr 2,013: 16 utgöra tillökning i den nuvarande *ordinarie löningsstaten*.

Under styrelse af en för historiska undersökningar så nitisk och synnerligen skicklig Chef, som Professor Nordström, skulle, efter denna plan, Riks-Archivet kunna hafva att påräkna åtminstone fem honom biträdande ordinarie tjänstemän samt åtta eller nio extra ordinarie Amanuenser. Med denna personal bör, om en tjenlig lokal erhålles, flyttningen dit af Riks-Archivets viktigare handlingar, deras ordnande samt vidare, i oafbruten fortgång, granskning och registrerande kunna verkställas.

Upsala och Sandbro den 14 September 1844.

HANS JÄRTA.

3 °).

För den händelse att, vid nästinstundande Riksdag, någon Ledamot af Rikets Ständer ville, såsom jag hoppas, väcka fråga om en ändamålsenlig organisation af Kongl. Riks-Archivet, och då äfven göra kända mina tankar och "yttersta" önsknningar i detta mål, har jag trott mig böra dem här i korthet framställa.

Kongl. Riks-Archivets dubbla bestämmelse har jag uti ett, år 1840 tryckt, underdånigt betänkande af den 20 October 1837 sökt ådagalägga. Skall den nöjaktigt uppfyllas och Riks-Archivet blifva hvad det bör vara, nämligen icke endast ett för de särskilda Afdelningarne af Kongl. Maj:ts Kansli gemensamt Registrators-kontor, der de sedan en viss förfluten tid afgjorda handlingar ordnas, förvaras och vid efterfrågan hållas vederbörande tillhanda, utan derjemte och hufvudsakligen ett Verk, hvarest upplysningar rörande de flerahanda föremålen för Sveriges Historia må finnas i all möjlig fullständighet samt med lätthet tillgängliga för häfdaforskare, så anser jag det vara oundgängligen nödigt, att det erhåller en ökad personal af Tjenstemän, dels ordinarie, försedda, om icke frikostigt dock skäligen, med bestämda, på Stat uppförda löner, i gradvis stigande progression, dels extra ordinarier med tillfälliga arfvoden.

*) Anledningen till affattandet af denna uppsats, som Järta sjelf kallar sitt *testamente*, var sannolikt hans berättigade oro deröfver att hans förslag om Riks-Archivarie-embetets återbesättande så länge förblifvit utan påföljd. Det långa uppekofvet berodde emellertid icke på någon obenägenhet mot hvad han föreslagit. Järta fick inom kort derom en angenäm visshet, derigenom att den 19 Juni 1846 till Riks-Archivarie blef utnämnd den man, Johan Jakob Nordström, som han föreslagit.

Härvid må besinnas, att sedan Kongl. Maj:ts Kansli, — ifrån att hafva varit ett *helt*, under styrelse af ett Riks-Collegium — blifvit splittradt i sju särskilda, med hvarandra ingen gemenskap ägande, Afdelningar, så har ock Riks-Archivet kommit att utgöra en åttonde sådan, endast ställd under öfverinseende af Ecclesiastik-Departementets Chef. De befordringar, som fordom ägde rum från beställningar i Riks-Archivet till högre och förmånligare inom Stats-Expeditionerna och vidare derifrån ej sällan till andra, äfven de högsta, Embeten, hafva under de sednaste 50 eller flera åren upphört. När tillika antalet af tjenster i Riks-Archivet med löner på Stat blifvit, oaktadt pappersmassornas oupphörligen växande mängd, så förminskadt, att det nu icke uppgår till det antal, som den store administrationsordnaren Axel Oxenstierna fann behöfligt för 220 år sedan till vården och behandlingen, under en Riks-Rådsherres dagliga tillsyn, af det dåvarande, ojemnförligt ringare förrådet af Rikets allmänna acter, hvilket den tiden kunde förvaras i 2:ne vanliga rum, utom det der arbetet förrättades; så är den nuvarande ordinarie personalens otillräcklighet för bestridandet af mera än registratorsgörö-målen ögonskenlig. Den måste således förökas, om Verkets högre bestämmelse skall kunna uppfyllas. Dervid bör hafvas till syftemål, att fästa vid Riks-Archivet, genom utsigter till successivt förbättrade lönevilkor, sådana unge, med erforderliga grundkunskaper utrustade män, som der velat inträda samt der småningom förvärfvat sig kändedom af dess mångfaldiga och mångartade skatter, hvilka skola vårdas, ordnas och göras nyttiga, ej endast för Statens och den vetenskapliga forskningens behof, utan äfven, vid påfordran, för särskilda menigheters och medborgares.

I sitt nuvarande skick erbjuder Riks-Archivet åt sina yngre arbetare blott en enda tjänst, utom Chefens, nämligen Actuariens, hvilken, ehuru lönebeloppet icke är högre än Protokolls-Sekreterares i Regerings-Departementerna (1,200 R:dr), dock kunde vara värd att med flerårig möda eftersträfvast. Chefsplatsen åter kan icke vara för Verkets underordnade tjänstemän att med någon säkerhet påräkna.

Bland de flere, vetenskapligt bildade, ganska duglige, nitiske och i göromålen inöfvade extra ordinarie Amanuenser, som under de sednaste åren blifvit åt Riks-Archivet förvärfvade, skulle troligen knappt någon enda der qvarstadna, ifall hopp om vidare befordran än till ordinarie Amanuens-beställningar, med för deras framtida bergning alldeles otillräckliga löner, dem icke dertill uppmuntrade. Jag kan, säkrare än måhända någon annan, bedöma hvad icke blott Riks-Archivet utan äfven den historiska vetenskapen och Staten skulle förlora genom deras afgang från den bana, hvilken de så berömligen anträdt; och det blefve sedermera icke lätt att ersätta denna förlust.

Hvad Riks-Archivarie-tjensten beträffar, må jag anmärka, att, när rangen och lönen för densamma bestämdes till likhet med Expeditions-Sekreterares i de dåvarande Stats-Expeditionerna, kunde innehafvaren deraf göra sig nästan säker om befordran till en Kansli-Rådsbeställning — den, näst Hof-Kanslerens och Stats-Sekreterarnes, då förnämligaste inom Konungens Kansli. Nu, sedan Riks-Archivet blifvit en egen afskild del af det fordna hela, och då dess Chef, som ej kan vänta någon ytterligare befordran, bör äga flersidigare och vidsträcktare kunskaper, än Expeditions-Chefer inom Departementerna af det Kongl. Kansliet, anser jag det vara högst skäligt att han

må åtnjuta samma lönebelopp som de, eller 3,000 R:dr B:ko.

De *nya* tjänster, som jag finner behöfliga uti Riks-Archivet, om för detta Verk skall kunna påräknas framtida tillgång på skicklige och vid göromålen vane arbetare, äro:

1:o Tvenne, som — under hvilken benämning man kan finna lämplig t. ex. Arbets-Chefer — skola, liksom Actuarien det nu är och må tills vidare förblifva, varda ansedde jemnlige med Protokolls-Sekreterare uti Regerings-Departementerna och till enahanda löner som desse berättigade. Deras åliggande skulle vara att sjelfve förrätta viktigare och svårare forskningar samt att, efter Riks-Archivariens föreskrifter, leda Amanuensernes arbeten och hafva tillsyn öfver dessa.

2:o *En* Förste och *en* Andre ordinarie Amanuens utöfver antalet af dem, som nu äro eller, i följd af Rikets Ständers vid den sistförflutna Riksdagen beviljade anslag, blifva dertill förordnade.

3:o En oundgängligen behöflig Andre Vaktmästare, jemte den å Stat af ålder uppförde.

Under den tid då jag, utan begärd eller erhållen andel af Riks-Archivarie-lönen, förestått Riks-Archivet och dervid fått mig i Nåder tillåtet, att till Verkets nytta disponera, efter af Kongl. Maj:t fastställda grunder, berörde besparade lön, har jag använt en större del deraf till, likväl allt för måttliga, arfvoden åt unge män, de fleste Philosophiæ Magistrar eller Juris Candidater, hvilka varit hugade att tills vidare uti Riks-Archivet tjänstgöra samt med synnerligt nit der tjänstgjort. Om deras förrättade arbeten har jag årligen

afgifvit underdåniga berättelser, jemte redogörelser för de af mig förvaltade besparingsmedlen, uppgående (jemte ett extra anslag af R:dr 500) till ett sammanräknadt belopp af R:dr 14,718: 20 s. B:ko. Min vidsträcktare för framtiden beräknade afsigt med dessa arfvoden har, såsom mina årliga berättelser (hvaraf den för 1843 finnes införd i Tidskriften Freij, 20:de häftet) utvisa, varit att stifta en praktisk historisk Skola eller ett Seminarium, der ämnes-svenner, såväl för Riks-Archivet, som för andra Embets-Verk och för Läroverken skulle bildas. Med innerlig tillfredsställelse har jag sett denna anstalt, ehuru ännu ung, bära omisskänneligen goda frukter. Dess framtida bestånd och ytterligare förkofran ligger mig, vid min sannolikt snart förestående bortgång ur lifvet, ömt om hjertat, och jag hoppas att för detta ändamål ett *egot* någorlunda tillräckligt anslag beviljas. Jag vågar dock icke föreslå det högre, än till R:dr 2,000 B:ko årligen, under förutsättning att de ofvan yrkade, ordinarie lönerna *särskildt* å Stat uppföras. Det blefve då ringare, än det belopp, som Rikets sednast församlade Ständer beviljade åt Riks-Archivet (R:dr 2,500), men som befunnits vara alltför knappt, enär det skulle användas både till löner för 2:ne nya ordinarie Amanuens-beställningar och en Vaktmästare samt till arvode åt extra ordinarier, och när icke tillika medgafs den skäligen fordran, att till Kongl. Maj:ts disposition skulle *utbetalas* de, R:dr 7,500 B:ko, hvilka de näst föregående Ständerna hade anordnat på Riksgäldskontoret, men dess Styresmän, i följd af sitt egenmäktiga dröjsmål att fullgöra hvad deras principaler dem föreskrifvit, undandragit sig att utgifva.

Efter hvad jag nu föreslagit, skulle den *ökade* anslagssumman till Riks-Archivet komma att uppgå,

såsom en här bifogad^o) beräkning visar, till B:ko R:dr 6,946: 32 och hela kostnaden för detta Verk till R:dr 12,836: 12.

Denna summa må anses betydlig, men då den flerfaldiga nytta, som derigenom skulle åstadkommas, tages i betraktande, och då en sådan kostnad jemnföres med den vida större, som användes för, måhända, icke lika viktiga ändamål, samt med dem, som andra Nationer hafva osparda för vårdandet af sina minnen, så skall den af upplyste medborgare säkerligen finnas vara ganska måttlig. Den sparsamhet, som hindrar en offentlig inrättning att mer än ofullkomligt ernå sin bestämmelse, är misshushållning. Med den organisation af Riks-Archivet, som jag föreslagit, skulle det kunna blifva en *central-anstalt*, till hvilken viktigare handlingar, som der saknas, komme att anskaffas, i bevitnade afskrifter, ur andra offentliga Archiver eller Bibliotheker samt enskilda samlingar, och hvarest en i möjligaste måtto fullständig kännedom af sådana spridda historiska tillgångar skulle finnas. Verket finge då ett antal af kanhända 15 eller 16, dels ordinarie tjänstemän, dels extra ordinarier, hvaraf flere kunde, såväl uti de öfriga Archiverna i Hufvudstaden, som uti Upsala Bibliothek, Skoklosters, Tidöns m. fl. göra undersökningar och derifrån sammanbringa hittills obekanta historiska skatter. På detta sätt blefve det icke allenast möjligt, att för framtida tecknare af Sveriges häfder bereda en lättare och fullständigare tillgång på upplysningar, än den, som nu måste på flera ställen, ofta med förspild möda, sökas, utan äfven skulle historiska kunskaper och intresset därför utbredas inom Nationen, samt dess anseende hos främmande Folk upphöjas. Att Svenska Folkets fordna tillstånd och

^o) Se nedanstående Bilaga.

öden, dess lagars och seders omvexlingar, dess samhällsförfattnings utbildning o. s. v. ännu, oaktadt de stora framsteg denna vår *inre* historia under den sednaste tiden gjort, fordra, att genom upptäckter och begagnande af nya källor undersökas, misstag rättas samt lyckliga aningar bekräftas, lärer ingen neka, hvilken tagit en närmare kännedom af våra hittills förvärfvade insigtens ofullständighet och osäkerhet.

En synnerlig ifver för historiska forskningar har under den sednaste tiden varit verksam hos andra i den Europeiska civilisationen deltagande Nationer, särdeles hos dem, hvilkas Statsförfattningar äro konstitutionella. Förut obekanta urkunder hafva blifvit på allmän bekostnad uppsökta och i stora samlingar från trycket utgifna. För att åstadkomma en enda sådan samling, har Franska Deputerade Kammaren anslagit en årlig summa af 120,000 francs. Frukterna af detta nit för upptäckter af hittills okända förhållanden visa sig i nyare historiska arbeten med riktning till det inre af samhällslifvet, samt i hela utbildningen af den historiska vetenskapen.

Jag ville tillägga en önskan om något allmänt understöd för utgifningen af *Handlingar rörande Skandinaviens historia*, hvaraf en något förändrad redaktion, måhända, skulle göra läsningen mera allmän. Af dessa handlingar hafva hittills 27 volymer blifvit utgifna med icke ringa pekuniär förlust, till hvars betäckande det fordrats ädelmodiga årliga gåfvor af Högstsalig Konung Carl XIV Johan och af den d. v. Kron-Prinsen, nu Konung Oscar, samt afgifter af ett enskildt samfunds Ledamöter. Den nytta, som denna anstalt stiftat, är synbar uti nästan alla historiska ar-

beten af högre värde, hvilka under de sednaste åren hos oss utkommit. Men ehuru nära sammanhang den samma har eller kunde få med Riks-Archivet, må jag dock icke här, såsom ett bland dettas närmaste behof, yrka berörde understöd.

Detta mitt *Testamente* öfverlemnar jag att förvaras uti Kongl. Riks-Archivet. Ehvad det vinner något afseende eller icke, må det i en framtid vitna om min, intill lifvets gräns ihärdiga, nitälskan för ett Verk, åt hvars upprätthållande och förkofran jag, oegennyttigt, egnat de sju sista åren af min verksamhetstid.

Från min sjuksäng i Upsala den 26 Maji 1846.

HANS JÄRTA.

Bilaga.

Nuvarande Anslag åt Kongl. Riks-Archivet:

Riks-Archivariens lön efter

Stat..... B:ko R:dr 1,800: —

Derunder beräknad spanmål,
som genom skilnad emellan det
beräknade priset och det nu för
längre tid stadgade marke-
gångspriset, förhöjer lönen med

120: — 1,920: —

Actuariens lön efter Stat..... 1,200: —

Tillökning för spanmål..... 44: 34 1,244: 34.

En Förste Amanuens efter Stat.... 800: —

Spanmålstillökning..... 30: 10 830: 10.

En Andre Amanuens efter Stat.... 400: —

Spanmålstillökning 17: — 417: —

En Vaktmästare..... 266: 32

Spanmålstillökning..... 11: — 277: 32.

Härtill kommer:

Af Riksens Ständers vid den
sistförflutna Riksdagen bevil-
jade ökade anslag åt Riks-
Archivet lärer komma att utgå:
lön åt en ordinarie Förste Ama-
nuens..... 800: —

lön åt en ordinarie Andre Ama-
nuens..... 400: —

1,200: —

Summa af nuvarande anslag: 5,889: 28.

Transport 5,889: 28.

Järta föreslår:

Tillökade eller *nya* löner:

Åt Riks-Archivarien tillökning från ofvanstående belopp R:dr 1,920 till R:dr 3,000.....	1,080: —
För 2:ne nya tjänster lika med Protokolls-Sekreterares á R:dr 1,200 för hvardera.....	2,400: —
För en ny Förste Amanuens-beställ- ning.....	800: —
För en ny Andre Amanuens-beställ- ning.....	400: —
För en Vaktmästare.....	266: 32

Samt:

<i>Särskildt</i> anslag till arfvoden åt extra ord. Amanuenser.....	2,000: —	<u>6,946: 32.</u>
--	----------	-------------------

Summa Summarum B:ko R:dr 12,836: 12.

Obs. under de nya lönerna är ej någon tillökning
för spannmål beräknad.

Efter Järtas plan skulle Riks-Archivet hafva en
arbetande personal af:

Chefen	1
Actuarien.....	1
Nya Tjenstemän med Prot. Sekr:s lön.....	2
Ordinarie Förste Amanuenser	3
D:o Andre d:o	3
Extra Ordinarie minst.....	6

16.

Register öfver Rådslag i konung Erik XIV:s tid

upprättadt

af

E. W. BERGMAN.

1560. (?)

Rådslag angående konung Erik XIV:s tillämnade resa till England.
(Odat.)

Rådsherrarne förklara sig »fast enfoldige och swage ware thenne hoge sak retteligen kunne forstå». Drottningens uppförande föreföll dem sällsamt, så mycket mera som de ju måste anse K. M:t lika hög i stånd och dignitet som drottningen af England. Deras förslag vore emellertid, att K. M:t låte än en gång en beskickning afgå till England för att påyrka ett fullkomligt svar och säker lejd eller gisslan; om man med denna legation icke komme närmare målet, vore tillfälle att då vidare rådslå med K. M:t om saken. »Wij moste thet ju wisserlig bekenne, ehure wij thenne Engelske handell offwerwege, så finne wij honom fast beswerligen både for E. Kon. Ma:tt och thette menige rike, i thet E. Kon. Ma:tt hafwer mogett opa honom wentt; skulle thet nu allt ware fafengt, wore ju hogtt och fast fortrettligett, twertt om ther wij och skulle rade E. Kon. Ma:tt opå sadane owisse forslag att drage aff landett och sette E. Kon. Ma:tt och thette rikes hoge wellferd i sadane hog fare, kunne wij icke heller for Gud och all werden forsware».

Concept. — A tergo: »Rådedes anslag och betenckende».

3 ark.

1561.

Någre artickler ställte upå Kong:ge Mttz behaag och förbättring emellen Hans Kong:ge Mttz efterkommende och lifjzerfwinger. (Odat.)

Utgöra, såsom synes, ett första utkast till *Arboga Articular* (tryckta hos Tegel, Erik XIV:s Hist. pagg. 12—27).

Renskrifvet exemplar. — A tergo: »Någre puncter stälte för kong:e efterkommande mans arffwinger». 2 ark.

Kongl. Mttz wår aller nådste herris Rådz swar och betänckende opå the proposissioner och framsetninger szom Kong:ge Mttz wår aller nådste herre gönum Hans Mttz secreterer Jörgenn Pederszonn munnthligen inför them hafwer proponere latidt, doch opå Hans Mttz høge förbättringh. Datum Holms 12 Julij anno d. 61.

Om the Liflenske saker och handlinger.

Med anledning af Revals intagande föreslås stadens proviantering och besättande med nödigt manskap samt slottets reparation för att öfver vintern kunna skydda sig mot fiendtligt anfall; den kringboende landtbefolkningen äfvensom arbetsfolk från Finland kunde användas till fästningsarbetet.

För att trygga besittningen af staden borde man äfven söka bemäktiga sig omkringliggande fästningar såsom särskildt Wittenstein och Padis med derunder lydande län, »ther mann änn skulle ther udöffwer förspille någett stycke penningar». I fall ryssen häraf skulle retas, så hade han ju redan förut lika mycken anledning till förtrytelse på grund af Revals intagande, »gönum hvilket hann fast större tilganh hijtt in i Östersjönn änn gönum någre andre orter haffua motte». Alla fiendtligheter mot ryssarne borde i öfrigt undvikas.

Till höfvidsman öfver krigsfolket förordas Claes Christersson, till slottsfogde på Revals slott Erik Håkansson och till slottsskrifvare Erik Henriksson eller Lasse Andersson.

På samma sätt som Reval borde ock Wiborg och Nyslott befastas.

Renskrifvet exemplar.

2 ark.

1562.

Swar opå the articler som Kongl. M:ttz trogne män och Rådher Gabriel Christiernson, her Ture Person, her Hans Claesson, her Dionisius och her Knut Knutzson genom Martinum Helsingum blefwe förestelte och andragne udi Stockholm then 14 dagh Januari anno Christi 1562.

1. Angående konungens giftermålsplaner förklarar sig rådet af hjertat åstunda att K. M:t »thet förste mögeligit wore måtte bekomme then persone, som Hans Kongl. M:tt tienligh och behageligh ware måtte», på samma gång det dock på det bestämdaste afstyrker äkten-skaplig förbindelse med någon person inom landet. Men som K. M:t icke vore hugad att ingå någon sådan förbindelse utan att förut hafva sett personen i fråga och det icke vore i K. M:ts sinne att resa någonstädes förutom till England, så kunde rådet ej annat än tillstyrka en sådan resa; förhoppandes att K. M:t uti Skotland »wäll skulle igenom samme reese och något uträtta, hwar Hans Kong:e M:tt udi Engelandh inthet fructsamliken skaffe kunde».

2. Rörande frågan om härmästaren i Lifland, hvad man hade att göra, i fall denne icke ville ingå någon förlikning med K. M:t, anser rådet bäst, att K. M:t tills vidare endast besatte och försvarade de orter, som redan vore i K. M:ts våld, »opå thet att then andre handel om giftermåledt icke längre fördröies, efter hele Sweriges rijke ligger ther större macht opå».

3. Om det deremot skulle visa sig att ryssarne hade något fiendtligt i sinnet, så ansåges icke rådligt att K. M:t begåfve sig utur riket, enär man icke skulle kunna göra så manligt motstånd i hans från-varo, som om han vore i riket närvarande.

4. Beträffande pfaltzgrefvens giftermålsanbud till fröken Anna, så anse rådsherrarne detta väl kunna tillstyrkas, dock borde prinsessan föras pfaltzgreffen till handa för att undvika de stora omkostnader, som skulle förorsakas, om bröllopet skulle försiggå inom lands.

Original, undertecknad af Gabriel Christersson (Oxenstierna), Thure Bielke, Hans Claesson (Bielkenstierna), Dionysius Beurres och Knut Lillie. — A terno: »af någre rådzpersoner».

1 ark.

Thesse efter:ne articler bleffwe Kongl. M:ttz wår allernådste herres trogne män och Rådth greff Peder Brae, her Birge Nielson, her Jören Erichson, her Jöns Bonde och Jacob Turson utaff Martino Helsingo föreställte och andragne udi Stocholm then 26 Januarij anno Christi 62 att the samme articler flitellighen öfwerwåge och högte K. M:tt sitt gode rådth och betenkende ther opå soden giffwe wille.

Första punkten behandlar konungens giftermål och förfrågas deruti, huruvida rådet ansåge ändamålsenligt att K. M:t fullföljde frieriet i England eller låte det falla eller om i samma ärende borde förhandlas på någon annan ort utom riket eller om K. M:t skulle vända sig till någon inom lands, »och att Hans Kong:e M:tt då bliffwer fridit efterlatadt att tage then Hans M:tt behager, oansedt utaff hwad sleecte eller stam hon helst ware kan».

Then andre artickell.

Om sändebuden ifrån Ryssland icke skulle stadfästa freden med K. M:t, huru man sig då mot dem förhålla skulle, samt om K. M:t i sådant fall borde med konungen i Polen ingå förbund emot ryssen.

Then tridie artickell.

Om pfaltzgreffen hertig Jörans giftermålsanbud till fröken Anna.

Then fierde artickell.

Om sändebuden, som förväntades ifrån Polen, icke skulle föreslå någon antaglig förlikning emellan K. M:t och härmästaren, hwad beslut K. M:t då skulle fatta mot de lifländske.

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

Thette efter:ne Rådsslagh och betänkende haffwe Kongl:ie M:ttz wår aller nådigste herres trogne män och Rådth greff Swante Sture, greffwe Peder Brae, her Birge Nilson, her Jören Erichson, her Jöns Bonde, her Dionisius Burrens och Jacob Turson om then handel udi Liflandh ifrå sigh gifwit thean 26 Januarij anno 1562.

Eftersom från konungen i Polen sändebud vore att förvänta för att underhandla om förlikning mellan K. M:t och härmästaren i Lifland; eftersom hertig Johan särskildt enträget begärt att K. M:t icke skulle uppträda fiendtligt mot konungen i Polen, »på thet hans furstligh nådes saak lycksaligen udi Pålandh nu begynt och nästen ful-

andet therigenom icke måtte bliffue förhindredt och till inthet giordh»; eftersom ryssen i denna vinter med en väldig styrka förmodades ämna angripa Pernau och Wittensten; — på dessa och flere skäl tillstyrka rådherrarne att, fastän rättmätig orsak nog förefans för K. M:t att bekriga härmästaren utan afseende derpå att konungen i Polen hade tagit honom i sin clientel och försvar, K. M:t gjorde hertig Johan så mycket till viljes, att hvarje fiendtlighet mot härmästaren undvekes, intill dess konungens i Polen sändebud blifvit hörda. Såsom gengäld för denna broderliga välvilja vore att hoppas, att hertig Johan skulle hos konungen i Polen »för lideligh summe penningar» utverka slotten Pernau och tilläfventyrs något mera der i landet.

Som i öfrigt icke vore någon stadig fred vare sig med ryssen, konungen i Danmark, härmästaren eller konungen i Polen, anse rådherrarne icke rådligt, att det i Reval öfverflödiga manskapet skulle hemförlovas utan borde detta antingen öfverföras till Finland och der förläggas i kvarter eller ock kvarhållas i Reval och provianteras ifrån Finland.

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

1563.

Anno etc. 1563 thenn 6 dagh Novembris bleff aff the gode männ och Ko. M:ttz till Sverige wår aller nådigste herris rådth, som medh Hans Kong:z M:tt wore tillstådes för Halmstadh, udi såå måtte bewogett och samptychtt om tesse effter:ne ärender, som här effther fölger.

1. Enär belägringen af Halmstad droge ut på tiden, vore rådligast, att konungen ej längre qvardröjde derstädes, utan begäfve sig öfver gränsen in i Sverige igen, i anseende till lägretris trängsel, osundhet och obehvämlighet samt svårigheten att erhålla »then del till vichtualie och trachteringh, som Hans Ko. M:tt medh rättthe ägner och bör haffwe», så också med anledning af sjukligheten bland krigsfolket, hvilken kunde föranleda, »att Hans Kong:z M:tt måtte ock någon siukdom påkomma».

2. I fall konungen af Danmark skulle framrycka med en stor krigsmagt, vore det olägligt om K. M:t vore närvarande, emedan man då för skyddandet af hans person måste använda mycken omsorg, som annars kunde mera odeladt rigtas på krigsmaterielens undanskaffande öfver gränsen, »när behof kunde göras att man schulle uprycke».

3. Till följd af den sena årstiden och krigsfolkets sjuklighet vore öfver hufvud ej rådligt att längre fortsätta Halmstads belägring, utan så snart K. M:t dragit dädan, borde man småningom låta föra bort öfver gränsen all krigsmateriel. Skyttet och archeliet kunde tills vidare föras till Jönköping, dit äfven alla bönder, som ifrån Upland och andra landsändar vore nedkomne, borde begifva sig.

Original med sigiller. Underskrifter: Gustaf Olofsson (Stenbock), Göran Eriksson (Gyllenstierna), Birger Nilsson (Grip), Claes Christerson (Horn).
1 ark.

1564.

Thette efterme wardth beslutdt och opå Kong: Mittz till Sverige minn aller nåd:te herris nåd:te behagh och gunstige förändringh berådtslaget aff Hans Kong: Ma:ttz förtroghne rådsförvanter wd Ståchålm thenn 11 Maj anno 64.

På grund af ryktet om Calmar slotts tillämnade belägring af danskarne, föreslås dess förseende med nödigt manskap och ammunition samt lägerplatsers upprättande vid Vadstena och Linköping; tillika lemnas närmare förslag till krigsrustningar. Vare sig ryktet om Calmar slotts belägring skulle besanna sig eller icke förordas till sist Vadstena såsom lämplig mötesplats för krigsfolket, hvarifrån K. M:t kunde tåga åt hvilket håll som helst.

Original, undertecknad af Birger Nilsson (Grip), Claes Christerson (Horn), Hans Claesson (Bielkenstierna) och Jakob Bagge.

2 ark.

Thenn 8 Junii anno 1564 lått Kong. Mittz wår aller nådig:tte herre proponere hög:tte Kong. Mittz gode menn och Råd: huru såsom her efter företages schulle med Kong: Mittz schipsflöthe.

Rådet tillstyrker flottans hastiga utredning för att med det allra första afgå till sjös och angripa fienden. Till flottans befälhafvare anser rådet lämpligast att 2:ne eller 3:ne personer utsåges på skilda fartyg, men med lika myndighet och gemensam beslutanderätt.

Sedan förenämnda frågor blifvit besvarade, inlåter sig rådet i skrifvelsens sista punkt på K. M:ts plan att i egen person angripa fienden, »endoch them war intedt proponerett.» Det förklarar sig härom

bysa »ett stort bewågh» och anser det vid denna tidpunkt ingalunda vara rådligt, synnerligast på grund af krigsfolkets ringa antal, de nyttskrifnas bristande öfning och otillräckliga proviantering, men föreslår i stället, att konungen skulle skydda gränsen och Calmar fästning och till den ändan stanna i Östergötland och låta det öfriga krigsfolket draga mot fienden.

På samma ark:

Thenn annen dag ther effter som war thenn 4 Junij wart förde gode herrer öfverantwardet ett Jacob Turssonns breff, hwilkett samme dagh war ankommitt, belangende någott krigsfolk, som schulle förschickes ifrå Östergötland her Carolo De Mornay till undsettningh, item om brotter och thenn menige manndz upfordringh i förne landzende.

Östgötaknektarne och adeln i Östergötland föreslås till de Mornays understöd.

Förelaget att uppkasta en bråte på Holaved tillstyrkes, dock borde man fogeligen handla med bönderna i Småland, på det de icke måtte tro sig lemnade hjälplösa eller öfvergifna.

Att kalla man ur huse i Östergötland syntes rådet icke vara lämpligt, utan borde i stället 2:ne utgöra den 3:dje eller 3:ne utgöra den 4:de.

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

Rådslagh som schedde thenn 11 Septembris udi Calmare anno 1564 och wore these effther:ne som på thenn tijdh tillstädes wore:

Greffue Swante (Sture).	Her Birge Nielsson (Grip).
Her Niels Krumme.	Her Claes Flämmingh.
Lasse Brömss.	Joenn Schriffuere.
Anders Nielsson.	Unge Niels Boije.
Lasse Torstensson (Ram).	

Then förste Artichel.

Om det vore rådligt att K. M:t uti egen person stannade hos krigsfolket eller ej.

Svar:

Bäst och rådligast vore att K. M:t begåfve sig till Upland med något manskap och det öfriga krigsfolket skickades »therhådhenn som thee någott uthrätte kunne».

Then andre Artichell.

Om K. M:t skulle göra något intåg i Danmark och på hvad ort.

Bleff så beslutidt:

Eftersom Blekinge mestadels vore afbrändt och man sålunda der ej kunde göra infall, vore rådligast att härmed uppskjuta, tills man finge underrättelser från Claes Christersson och Carl de Mornay och tills allt krigsfolket kunde blifva samladt i Jönköping eller annorstädes, då man vidare kunde besluta.

Tridie Artichell.

Huru K. M:ts skeppsflootta måtte skyndsammast kunna affärdigas.

Bleff så beslutedt:

Som skeppens besättning ej var fulltalig, vore bäst att låta flottan ännu ligga 14 dagar eller 3 veckor, till dess man hunne förskaffa sig sjöfolk ifrån köpstäderna.

Medan flottan låge stilla, borde sjöfolket samfäldt användas till att upptaga det sjunkna fartyget Elephanten och kunde för detta ändamål några gamla skepp användas, »hwilke mann kunne sänckie fulle med steenn».

Concept.

1 ark.

1565.

Efter thenn stoormechtigeste högborne furstes och herres, her Erich thenn flortende, Swerigis, Gütis, Venndes sampt flere thess tilbehöringers konungh, wår aller nådigeste herres och konunghs nådigeste befallningh, ähr oss här efterschrefne aff Haas Kong: Matz troo tienere, procurator och secreterere Jörenn Pedersson wordet proponeret om thesse efter:ne högste Kong: Matz och Swerigis rijkers höge ahnliggendes ährender, till att berådslä och sedenn giffue wårt underdånigethe trogne betenckende therudinnen tilkänne. Actum Stäckhålm thenn 11 Januarij anno 1565.

Och vardt oss thenne efterschreffne meningh proponeret.

Såväl för att »thess bätter göre thet Gud thenn alzmechtig:te haffuer ordnet och skickedt» som till landets bästa och bestånd förklarar K. M:t sig vara betänkt »att giffue sig med thett förste udi ett christeligitt echteskapz stånd och icke igenom löse förhalingen sig her efter upphålle lathe», och begär derfor rådets betänkande, huru »Kong:

Ma:tt een höglöflig furstinne till sinn hierttens aller käreste gemæll och drottninge bekomme måtte».

Rådets svar inledes med en förklaring, att det vore för ringa att härutinnan råda K. M:t, »althenstund att Hans Kong:e Ma:tt ähr aff Gud thenn alzmechtig:te med sådanne högt kongeligitt förstånd begåffuet, thet Hans Kong:e Ma:tt udi thett och allt annet thett bädzte råd hoos sikh haffuer beslutsdt». Af eget ringa betänkande kunde rådet dock inse, att det vore Gud behagligare, om konungen vore stadd i ett kristeligt äktenskap än dess förutan, likasom det vore Sveriges rike till större hugnad och glädje, om det hade att förmoda till Sveriges framtida regent den som vore K. M:ts rätta mansafföda, hvarförutan endast vore att förvänta undergång och evigt förderf. På dessa grunder tillstyrker rådet, att K. M:t måtte med det första »låta sig bewärfue». Men som hvarken uti Tyskland eller någon annorstädes uti kristenheten finnes någon, som vore af lika högt kungligt stånd som Hans Kongl. M:t förutom kejsar Maximilians systrar, så hemställes till K. M:t sjelf, huruvida han behagade fria till någondera af dessa eller (ehuru icke likmätigt Hans M:ts kungliga stånd) om K. M:t ännu ville underhandla hos landtgreffen af Hessen, hos hertigen af Cleve och hertigen af Bayern.

Om K. M:t icke funne behag i någon af dessa föreslagna eller underhandlingarna droge ut på tiden, så kunde rådet icke förvägra K. M:t att fritt välja, såsom detta är tillåtet för äfven den ringaste undersåte. Om derfor K. M:t icke innan nästkommande S. Johannes Baptistæ dag erhöile nöjaktigt besked, så att före Laurentii dag hemfärden kunde ske, så skulle det vara K. M:t efterlåtet, (»såsom och Hans Kongl. Ma:tt uthenn vår bewilligung macht haffuer till att göre och late») att här uti Sverige taga till äkta hvilken person, som honom helst behagade, dock vore det rådets önskan och ödmjukaste begäran att K. M:t »icke udi ringere änn adels stånd thett göre werdiges». På samma gång medgifver dock rådet, att K. M:t hade rätt att till denna värdighet upphöja hvem han ville, hvarför det ock till sist förklarar sig villigt att såsom rikets drottning erkänna hvem det vara må, som K. M:t till sin gemål utsåge.

a) Original (2 ark). Underskrifter: Svante Sture, Per (Brahe), Carl Gera, Thure Bielke, Hans Claesson (Bielkenstierna) och Hogenskild Nilsson (Bielke), alla med sigill. A tergo: »Rådslagh 65 om konungh Erichs giftermål den 11 Januarij».

b) Copia af samma dokument (2 ark).

Om fredszconditioner med Danmark. (8 Juli.)

Thure Bielke till Salsta, Hogenskild Nilsson till Wik, Nils Boje till Genäs, Jakob Henriksson (Hästesko) till Siundby, Ivar Månsson (Stiernkors) till Korknäs samt Tönnis Olsson (Wildeman) till Kiula förklara, att d. 8 Juli 1565 blef dem af K. M:t befalldt att afgifva betänkande om de vilkor, hvarpå fred med Danmark skulle kunna ingås. Deras förslag går ut på följande fordringar:

Att under Sveriges krona skulle för all framtid lyda: Blekinge, Jemtland och Härjedalen; att konungen af Danmark genast skulle likaledes till ständig besittning öfverlemna Bohus' län och slott, Wiken, Norra och Södra Halland samt Elfsborgs slott med all den krigsammunition, som der fanns, när slottet utaf konungen af Danmark intogs. Konungen af Danmark finge ej heller hvarken å egna eller å sin broder Hertig Magnus' vägnar befatta sig med Wiken i Lifland utan skall detta land ensamt tillhöra konungen i Sverige¹⁾. Ehuru några landsorter härmed namngifvas såsom börande till Sverige afträdas, afsäges dock dermed ej Sveriges anspråk på jurisdiction och rättighet till Norge, Skåne och Gotland. Dessa vilkor förklara rådherrarne sig hafva beviljat och samtyckt och för »the rijngeste conditioner, som the Danske uthan Kong:e Marttz och Sweriges Rijkers schadhe kunne nu proponeres, achtet».

a) Original. Undertecknad af ofvannämnde rådherrar utom af Nils Boje och Ivar Månsson, äfvensom försedt med samtligas sigill förutom Ivar Månssons.

A tergo (Hog. Bielkes anteckning): »Thette försegledis aff her Ture och migh nolens volens anno 65, då K. Erich och Jören Persson söchte orsak imoth oss». 1 ark.

b) Original. Utom de i föregående dokument upptagne rådherrar förekomma här i inledningen Svante Sture, Claes Åkesson (Tott) Claes Jöransson (Stiernsköld) och Christer Persson (Hjort af Flishult).

Handlingen utan någon namnteckning och endast försedd med Svante Stures sigill. 1 ark.

¹⁾ Vid denna sista punkt, som står i margen, läses vidare af Hog. Bielkes hand: »Thette forne skref Jören Person på en zedell och wille endeligen jagh skulle skrifueth her i brädden meth ägen handh, theraf sich jagh seden orsak ath beholle dethe brefueth quar».

Rådslag, hvori kongungen afrådes från att i egen person draga in i Danmark. (Sept. 1565.)

1. Enär fienden ständigt viker undan, så snart han får afhöra konungens närhet, vore det icke rådligt, icke heller af nöden för K. M:t att i egen person »så drage och ijle effther fienderne, allthenstund the ingested bijde wille».

2. Eftersom kongungen af Danmark sjelf ej deltog i kriget, så vore det onödigt att K. M:t i egen person skulle gå i fält mot en »slätt adelman» såsom Daniel Ranzow, och hade det varit svenskarne till »stoor förwijtelse», att K. M:t icke kunnat bruka någon sin egen tjenare mot honom utan alltid personligen utfört kriget.

3. Om något farligt skulle hända K. M:t, »såsom och mykit udi sådene fall skee kan», så skulle det icke allenast lända riket till men, utan ock läggas dem till last att hafva »på flisbencken offredt K. M:t, ändoch wij theth sinne, hugh heller willie aldrih haffue wele, thett wij någon tijd wele tennecke heller göre thett K. M:tt kann ware emott, till skade heller nachdell».

4. Fienderna vore ock nu så undertryckta och försvagade, att det icke vore behöfligt att K. M:t oftare skulle i egen person begifva sig i fält. »Och haffuer Hans Konung:e M:tt meere ähn nogh och alt för mykit udi thesse nästförledne åhr haft sin eigen konung:e persone ospardt uti farligheth emott fienderne. Thet är och icke brukeligt att sådene mächtighe och höge potentater altidt skole udi eigne personer emott fienderne ware till fælde».

På grund af alla dessa skäl uttala rådsherrarne såsom sin mening, bön och begäran, i likhet med K. M:ts trogna undersåter, rikets ständer, K. M:ts krigsfolk, knektar och ryttare, att K. M:t icke måtte i egen person begifva sig i fält mot fienden.

I inledningen äro följande rådsherrar uppgifna såsom i rådslaget deltagande: Svante Sture, Sten Eriksson (Leijonhufvud), Gustaf Olofsson (Stenbock) och Carl de Mornay. Bland underskrifterna saknas Gustaf Olofssons och endast de tvenne förstnämndes sigill förefinnas, hvaremot såsom medundertecknare tillkommer: Georgius Salemontanus.

Original, begagnadt såsom concept.

2 ark.

1567.

B. Råds betenkiende om dhe Lybeskes sändring ifrån dhe Danske och Polske, möthe emillan Sverige och Danmark, krigets fullförlående och en allmenne gårds påleggiende, Stockholm then 8 (17) Januarij anno 1567.

Copia.

1 ark.

Handelen i Upsala anno 67 paa the artichlar K. M:ts ville inrymme the lybske om fredth skulle bliffuedt. (Odat.)

Består af 20 korta punkter, innehållande förnämligast: Lybecks alltför stora privilegier och vilkor uti Sverige skola ej längre fortfara men Sveriges i Lybeck bibehållas; Lybeckarne få segla på det Narwiska farvattnet, mot erläggande af tull; hvad de i kriget förlorat får ej återfordras; fångarne skola utvexlas eller med penningar lösas; fri handel mellan begge nationerna; Sverige skall hafva en fri mönstringsplats i Lybeck; Lybeckarne få ej sluta fred eller förbund med Sveriges fiender eller gifva dem någon tillförsel; till 5 sjöstäder få begge nationerna i hvarandras land föra sitt gods utan tull; Lybeckarne få till adeln och presterna sälja guld, silfver, ädelstenar, ringar och sidentyg, men inga ringare varor; K. M:ts skuld till Lybeckarne från tiden före krigets början erkännes icke mera, enär de sjelfve utan rättmätig orsak inledt detta krig.

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

Bevillande till gifftermalet 24 Jan. 1567.

Svante Sture och Sten Eriksson afgifva medelst en högtidlig förklaring sin tillstyrkan att, — enär K. M:ts giftermål genom förrådiska praktiker och angifningar af personer såväl inom som utom lands blifvit förhindradt och de, som K. M:ts uppdrag härutinnan sig åtagit, handlat motvilligt och i strid med gifna instruktioner i afsigt att platt utrota konung Gustafs afföda, såsom de förledt hertig Johan till det obestånd, hvori han nu befunne sig, och kanske haft samma tankar i sinnet mot hertig Magnus, hvilken de bragt om helsa och lifsund-

het, då de förmärkt, att de icke så kunde lyckas med honom som de önskat, och K. M:t, för att i tid förekomma dessa falska, arglistiga och förrådiska praktiker begärt deras råd — K. M:t med första måtte ingå äktenskap med den person honom bäst behagade, vare sig af adelig slägt eller icke, vare sig utomlands eller inomlands, på grund hvaraf de ock högtidligen bekräfta hvad en del af ständerna vid herredagen i Stockholm föregående år d. 11 Mars upprättat och beviljat. De förklara sig vidare villiga att akta den person K. M:t utväljer till sin gemål såsom Sveriges drottning och hennes manliga arfvingar såsom arftagare till svenska regeringen.

Å handlingen finnes följande anteckning: »Oluff Larsson och Jören Pedersson bore denne förskrifning fram. Seden taledede förbte godhe herrar medh Oluf Larsson allene om aftonen och åthporde om hans bethenchiende och råd, meden the icke kunne medh nogen schäll sådant försegle. Ther på war Olufz swar, han moste thet och sielf bekenne, men han ville dem förtroligen icke medh bekymbred hierte förhålla, ther the vägrede sigh her uthi, så ehr och edert brödh, kere godhe herrar, snart åtedt; seden fölgde mehre undseijelse efter, thet och Upsala handelen, Gudh bettredt, som i Majo samma år skedde, fast sörgeligenn uthwiste.»

A tergo: »Copie uthaf en salige greffwe Swanthes och her Sten Erichszons påtvingede förskrifning, som kong Erich af dem hafver fordre låthett, belangende hans giftermål medh adell eller oadel innen heller uthrikes efter hans egen willie och på successionen thess manlighe arffuingers försäkringh, giffuen i Stäckholm den 24 Januarij a:o 67».

Vidare med Hogenskild Bielkes hand: »Thette er en fast otilböriligen aftvungen förskrifning, så ath han hadhe allerede på den tidh sitt thyranniske modh i sinnett, som han sedan fulbordede i Upsala den 24 Majj samme år».

»Thet må ware Gudhi klagett at så handle medh trogue undersåters».

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

Rikens Råds rådslagh om mandat till ständerne, hwadh i krigs-saaker ähr att beställa, Hollendernes betalning, Gubernator i Finland, krigsfolkets underhåldning i Lifland, hert. Magnus af Ösell, swenske fångarnas i Danmark förlossning och hertigh Johans förlossning, 15 Junij (15 Julij) 1567.

Rådslaget inledes med den förklaring, att K. M:t på någon tid för någon svaghets skull icke så dagligen vill vara öfverlupen och besvärad med alla rikets värf och ärenden, såsom hittills skett, utan öfverlåtit dem åt sitt kungliga råd att afgöra, »doch så att alle saker, och besynnerligenn the som något wichtige ähre (när så leigliget ware kann), måge refereres inn för högtbetete kon:ge M:ttz eigenn konung:e person therum till att förändra och förbättre».

Rådslagh thenn 15 Julij udi rikzenns saker.

Förklaras godt och högnödigt, att K. M:ts öppna mandat måtte utgå i alla landsändar till den menige allmogen, »till thäss större och mere hörsamheet, hieelp och biståndh».

Krigsz saker.

K. M:ts förslag att i egen person begifva sig på ett landtåg afstyrkes, »effther K. M:t haffuer udi the fyre åhrenne tilförenne nogh haft sijnn kong:e persone osparth och ther medh myckitt uträttedt, och hälet effther K. M:t nu på thenne tidh medh lifzswaghet betagenn ähr». I samma punkt gifves vidare närmare instruction så för krigsfolket till lands som sjös.

Cammer saker.

Till betäckande af holländske köpmäns fordran föreslås, att Stockholms borgare skulle till ett visst pris få köpa 1,000 eller 1,500 läster salt och sedan till ett äfvenså bestämdt pris få sälja det till allmogen; med de af borgarne för saltet aflevererade varor kunde då holländarne betalas.

Finsche saker.

Föreslås till gubernator i Finland Hans Larsson (Björnram).

Lijflänsche saker.

Till krigsfolkets i Lifland underhåll föreslås att afsända 100,000 mark. Frågan om hertig Magnus af Ösel anses tills vidare böra uppskjutas.

Danske saker.

Angående utvexling af svenska och danska fångar.

Handling med hertug Johann.

Såsom K. M:t är benägen att låta saken komma till förlikning med hertig Johan, förklaras det ock för Sverige godt att komma till en god förlikning med »någre flere rikzens fiender och owänner». Men om det skall komma till någon förening med någondera parten, måste först vara af nöden att uppgörelse sker med hertig Johan; men härtill fordras, att hvad rikets ständer förut beslutit om furstendömetas tillgångar och successionen noga iakttages, »med mindre Kong:e M:tt sielf synes göra någon förändring ther udi». Ytterligare erfordras för såväl K. M:t som riket en viss förskrifning och borgen, hvarom dock icke kan komma till slutligt afgörande, så att hertigen »aff sitt fengzell alldelis kann bliffue förlossett förr änn sakenn kommer till fridh och förlikning mellenn konung:e M:tt och the anndre konung:e M:ttz och rikzenns fiender».

Renskrifvet exemplar.

3 ark.

Rådslagh om krigets fortsettiande med Danmarch, Kongl. Maj:tz och hertig Magni Brölopsdagh, Legation till Stralsund och Ståthållare i Finland. Actum Stockholm then 25 Junij 1667.

1. »Om Kongl. Maj:t udi egen konglige person skall begifwa sig på något landtugh»; afstyrkes likasom förut.

2. »Ther näst om Kongl. Maj:tz wår allernådigste herris högtidz dagh, när then skall hålles och uppå hwadh tijdh hertugh Magnus v. Saxen brölop». K. M:ts »högtidh» förklaras böra gå före hertig Magnus', »uppå thet Kongl. Maj:t for andre personer udi then handel, såväl såsom i andre sacher, kan och må see thenn præeminentz, kongl. dignitet, tienist och tillbörligh ähre utaff alle högre och nidrige personer och ständer, såsom till samme högstbe:te Kongl. Maj:tz heiradt och celebritet kalladt warde». Denna högtid anses för öfrigt böra uppskjutas i trenne veckor för de dertill nödiga förberedelser.

3. »Om någon legation skall förskickes till Stralsund»; afstyrkes.

4. »Om en ståthållare till att tillförordne uthi Finlandh»; till denna plats föreslås Hans Larsson.

Copia.

1 ark.

Om hertigh Johans förlossningh på hwadh conditioner den skee skulle.
Stockholm den 26 Augusti 1567.

Ang. återgifvande af hertigens arfsrätt; ang. borgensförskrifning; ang. furstendöme, i afseeende hvarpå föreslås för hertigens räkning i stället för Finland ett stycke land i Lifland dock med särskildt undantag af Reval; hertigens biträde påyrkas i och för hertig Christofer af Mecklenburgs frigifning samt till befordrande af förlikning och förbund med konungen i Polen, för hvilket ändamål en särskild beskickning tillstyrkes såsom af nöden, »hwar K. M:t skulle blifwe anfechtet af muskowiten för thet att han icke bekommer förstinnen efter sin begeren»; till sist afgifver rådet förslag om hvilka personer som borde utses till underhandlare med hertigen.

Copia.

1 ark.

Så är beleffwett aff Rijkzens Rådth then 17 Octobris anno 67.

Innehåller bestämmelser om hvarit gårderna från de särskilda landskapen skola afemnas samt om Calmar och Varbergs slotts besättning.

A tergo: »Rådslagh om gerderne leffreredt i cancelliedt then 29 Octobris anno 67».

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

Kong:e Mittz wår allernådte herres trogne män och Rådthz swar och betänckende på någre articler, som then högborne furste och herre, her Johan, Swerigis rijkes arffurste och hertig udi Finlandh, är aff högzbeste Kong:e Mitt ödmiukeligen broderligen och käriligen begärendes. Svartzö then 28 Octobris anno 67.

1. I första punkten begärer hertig Johan, att K. M:t ville retractera och upphäfva allt som »i thenne feigde tijdt emott H. F. N. publiceret varit». Rådet anser det ingalunda kunna beviljas, »uthan i så måtte att skullen måtte läggas in på någre onde menniskior, som genom dieffuulsens ingifft och tilskynden haffwer uppväkt, styrekt och rådt then högborne furste, her Johan, att H. F. N. skulle gripe till wärn och fiendtligt wijs förhålle sig emott sinn her broder». På samma gång må dock äfven medgifvas, heter det, att »någre måtte haffwe varit, som hoos högzbtete Kong:e M:tt mykit haffwer lagt till onde, thet gode förhindret och uttydt all ting till thet wärste». Beträffande

hertig Johans beskyllningar emot Henrik Claesson (Horn) och Herman Flemming, anses bäst att de nedläggas.

2. Angående arfsrätten förklarar rådet att härom först kan fullkomligen beslutas, när om allt annat förut blifvit afhandladt.

3. Öfverlåtande till hertig Johan af Lifland i stället för Finland tillstyrkes, dock på det vilkor, att landet fortfarande förblefve med Sverige förenadt. Hvad frihet från rusttjenst beträffar, så hemställies till K. M:t sjelf att afgöra för huru lång tid sådan kunde beviljas.

4. Frågan om ersättning till hertig Johan i guld, silfver och koppar för liden skada hemställles till K. M:ts eget afgörande.

5. Rättighet till uppbördén i 10 år af furstendömet Finland samt af arvegodsen i Sverige afslås.

6. Det af hertig Johan föreslagna förbundet med K. M:t anser rådet öfverflödigt, då furstendömet i Lifland förblifver förenadt med Sverige.

7. Ang. den fordrade ersättningen till alla hertig Johans tjenare, som lidit någon skada, så anses en sådan generel ersättning icke möjlig, utan kan blott i de fall ersättning ifrågakomma, när någon emot K. M:ts befallning och tillstånd »ryckt och rappet sig till».

Renskrifvet exemplar. Undertecknad af hertig Carl, Per (Brahe), Gustaf Olofsson (Stenbock) och Sten Eriksson (Leijonhufvud).

1 ark.

Om these efterskrifne artielér ähre Kongl. Maj:tz wår allernådigeste herres trogne män och rådih udi all underdånigheet ödmiukeligen begärendes att wette K. Maj:tz nådige willie och meningh. Actum Svartsöö then 28 Octobris anno Christi 1567.

1. *Hertig Johan.* Som hertig Johan blifvit fångslad med rikets ständers samtycke och bejakande, frågas, om de icke äfven böra åtspörjas om hans frigifvande.

2. *Kongl. Maj:tt att blifwa wedh regementet.* »Efter icke anners bör eller christeligen ware kan», är högeligen af nöden att K. M:t fortfarande blifver vid sitt kungliga kall antingen uti egen person eller ock genom några sina förtrogna män och råd, hvilka skiftevis kunde vara närvarande hos K. M:t.

3. *Regements personer.* Som K. M:t ännu på någon tid sjelf ej vill taga på sig det svåra omaket att regera, anhålles det K. M:t ville gifva fullmagt åt dem, som uuder tiden skola regeringen förestå.

4. *Krigz rådh.* Hårtill föreslås att välja några bland efterföljande: Hogenskild Nilsson, Erik Gustafsson, Claes Åkesson, Åke Bengtsson, Anders Sigfridsson och Tønnes Olsson.

5. *K. M:tz bröllop.* Förfrågas, när K. M:t nådigst synes, att det skall hållas.

6. *Ryska sändebuden.* Enär ryska sändebudet blifvit anmodadt att förhandla med rådet, medan K. M:t »nu någet swag wore», men detta förslag afböjts, frågas om ej bojarerne vid gränsen borde tillskrifvas med förklaring, hvarför sändebudet något längre qvarhållits, äfvensom förfrågas, om det ryska sändebudet skulle tillåtas att affärda någon af sina tjenare till Ryssland.

7. *Dhe betientes aflöning.* Som hvarken krigsfolket eller K. M:ts tjenare på slotten och gårdarne ännu för året bekommit sin lön, frågas hvarmed de skola aflönas, då rikets årliga ränta icke räcker till derför.

8. *Svenska fångars förlossningh.* Som K. M:t ofta yttrat sin önskan att få sina trogna i Danmark fångna tjenare utvexlade såsom bland andre: Carl de Mornay, Jakob Bagge, Claudius Collard, Christopher Andersson, Anders Olsson m. fl., föreslås, att Arvid Ugrup och Boeholt måtte i sådant ärende afskickas till Danmark.

Copia.

1 ark.

Rijkzens Råd samtliche Kongl. Maj:tz upsåt at i egen person be-
 gifwe sigh emot fjenden och lofwa troligen föllia på samma reese.
 Datum Svartsö thenn 31 Decembris anno 1567.

Rådet tillstyrker denna konungens plan såsom nyttig, god och rådlig på följande skäl: »att Kongl. Maj:t ther medh (förmedelst Gudz milde tillhielp) kunde blifwe thess yttermehrre förorsachet att komme ifrå then meningh, som högstbete Kongl. Maj:t här till haft hafwer, så att här i Swerige een annen konungh än högstbete Kongl. Maj:t konungh Erich then fiorteunde wår allernådigste herre och konungh ware skulle»; vidare skulle krigsfolket derigenom uppmuntras att ådagalägga större behjertenhet; så skulle ock fienderne utan twifvel

blifva förskräckta, när de såge, »at man medh sådanne alfwar och högstbete Kongl. Maj:tz närwarelse warder saaken företagandes emoth them». Till sist ursäktar sig rådet »om alle nödtorffter till ett sådant tugh icke så kan blifwe beställt, som man thett elliest gärne wille göre».

Rådslaget är afgifvet af följande rådsherrar: Sten Eriksson Leijonhufvud, Gabriel Christersson (Oxenstierna), Jören Gera, Thure Pedersson (Bielke) och Nils Gyllenstierna.

Copia.

1 ark.

1568.

Rikzens Rådz rådslagh och swar på Kongl. M:tz proposition om ryske sendebuden, som länge här legat hafwa, och hertig Johans förskrifning. Actum Stockholm then 23 Junii. anno 1568.

Enligt K. M:ts befallning att afgifva förslag med afseende på de ryska sändebuden, som så länge till »rijkens stoore umkostnedt» varit i Stockholm uppehållna, andrager rådet såsom sin mening, att sändebuden skulle till K. M:t uppkallas, och skulle anledningen till uppskjutandet af deras ärende förklaras hafva varit K. M:ts svaghet den föregående sommaren och danskarnes deraf föranledda anfall mot landet, hvaremot, sedan K. M:t »war kommen till sin kongl. förmögenheet igen» och med återvunnen sundhet och victoria återvändt till Stockholm, skulle sändebuden genast erhålla sin audiens. Som emelertid ännu några punkter återstodo till afgörande, skulle de anmodas att härutinnan först vända sig till rådet.

När de då komme till handels med dem, så skulle de till det första hålla dem före, att de väl förstode i hvad ärende de hitkommit och att saken långt före detta skulle varit uppgjord, derest de, såsom hos alla kristliga herrar och konungar plägsed är, först hade förhandlat om saken med K. M:ts råd.

Det förslag till svar, som rådet afgifver, angående hufvudpunkten i sändebudens propositioner eller om öfverlemnandet till czaren af Catharina Jagellonica, »så frampt the frijdshandlinger som emillen begge these rijker tillförene hafwe varit upprättede, skole blifwe wedh macht holdne», är hufvudsakligen af följande innehåll:

Då sändebuden påyrka detta utlemnande på grund af K. M:ts egna sändebuds löfte vid deras senaste ambassad till Ryssland, så var deras fullmagt gifven efter den tidens tillfälle och lägenheter, så ock med vilkor och förbehåll, som icke af czaren blifvit uppfyllda, dertill med vore allt stäldt till K. M:ts vidare sanction. Tidsomständigheterna hade nu förändrat sig; då gick såsom säkert rykte att ryska kejsarinnan skulle hafva försett sig emot sin herre, så att hon derfor skulle vara skild ifrån honom; desslikes var ock den tiden hertig Johan så sjuk, att ingen trodde, att han åter skulle komma sig före. Skulle man nu åtskilja »thett christelige echteskapstånd emellen hertigh Johan och Catharina, kongen i Polens syster, så gjorde the på bådhe sijder thet som orätwijst wore, bådhe the som thet begärde och the som thet efterlåte». Om czaren så önskade, så funnes ännu en konungens i Polen syster oförsedd, om hvars undfående K. M:t kunde erbjuda sin bemedling.

Ang. hertig Johans förskrifning påyrkas en bestämd förklaring hvad tjenst hertigen vill erbjuda K. M:t, då K. M:t för hans skull kanske ådroge sig moskowitzens fiendskap.

Till sist afgifves förslag till svar åt Hansestädernas sändebud.

Copia.

3 ark.

Rikens Rådz betänckande om fredh eller stillestånd med Hansestädherne och Danmark. Stockholm 4 Aug. 1568.

Med anledning af Hansestädernas såväl skriftliga som muntliga andraganden och synnerligast till följd af hertig Johans och hertig Carls förrådiska uppror anser rådet skäligt att avsluta några års stillestånd, hvarvid såsom vilkor fästes, att ömsesidig fångutvexling skulle ega rum och för öfrigt status quo bibehållas.

Rådslaget är undertecknad af Per (Brahe), Gabriel Christersson (Oxenstierna), Nils Gyllenstierna, Bengt Gylda och Erik Larsson [=: Carlsson] (Gyllenstierna).

Copia.

1 ark.

I Erik Runells (Palmskölds) »Register öfver förnembelige acter och recesser uthi H. K. M:tz Rikz-archivo» uppsatt år 1685 saknas åtskilliga af de i det föregående upptagna rådslagen från Erik XIV:s tid, men förekomma deremot några andra, hvilka numera icke finnas. De anföras här nedan till sina rubriker enligt samma register.

1563.

Rikzens Rådz swar och betäncklande att fiendtligen till watn och land angripa konungen i Danmark, hålle doch för rådhsampt att honom först swares till det bref, som han H. K. M:t tillskrifwit hafwer. Dat. Stockholm 30 Aprillis. Original.

Rikzens Rådz betäncklande att fiendtligen angripa de danske och dher till bruka Skottarnes tilbudhne hjelp, som med en ståtlig skepzflootta uthi Wästerslön komma wele Swerige till bistånd. Dat. Stockholm 20 Maj.

1565.

Rikzens Rådz rådslagh om dhe danskes föreslagne fredz conditioner, legation till Keijsaren att änskylla H. K. M:tz krich emoot dhe lübeske och danske och medh det samma begryssa konungen i Hispanien. Item om gräntzernes besettning, skepzfolck, tyskt folkz wärfwande, dhe tyske ryttare, som hafwa rymt marcken, och H. K. M:tz förtöfwande i Wastena, medhan slukdomen påstår. Dat. Wastena 20 Novemb. Orig.

1566.

Rådshlagh om mötet konungen i Danmark på gräntzen att hålles
Ähr begärandes. Dat. Stockholm dhen 7 Martij. Orig.

Rådshlagh, som H. K. Mit genom Jöran Pehrsson läth proponera
om krigzöfwersternes försummelse, H. K. Mitz reesa uthi egen
person emoot fienden och H. K. Mitz protestation, hwar någon
skada uthi H. K. Mitz frånware skedde. Dat. Stockholm 28 Junij.
Orig.

**Förteckning öfver samlingen af Rådsprotokoll i
Kongl. Riks-Archivet.**

A) *Gammalt Rådsprotokoll, innefattande alla eller flera slag af ärenden. *)*

1622—1630	1 Band.	1662	3 Band.
1629—1631	1 »	1663	2 »
1630—1632	1 »	1664	4 »
1632	1 »	1665	3 »
1633	1 »	1666	2 »
1634	1 »	1667	2 »
1634—1635	1 »	1668	2 »
1635	1 »	1669	3 »
1636	1 »	1669—1670	1 »
1637—1638	2 »	1670	1 »
1639	1 »	1670—1676	1 »
1640	2 »	1671	4 »
1641	2 »	1672	5 »
1642	1 »	1673	3 »
1643	2 »	1674	2 »
1644	2 »	1675	1 »
1645—1646	1 »	1676	2 »
1647	1 »	1677	1 »
1648—1649	1 »	1678	1 »
1650—1651	1 »	1679	1 »
1652—1653	1 »	1680	1 »
1654—1655	1 »	1680—1681	1 »
1655—1656	2 »	1681	1 »
1656—1657	1 »	1682	1 »
1656—1659	1 »	1682—1683	1 »
1657—1659	1 »	1683	2 »
1658—1659	1 »	1684	3 »
1660	5 »	1685 **)	3 »
1661	3 »	1686 **)	2 »

*) Conceptprotokoll finnas för åren 1636, 1660, 1667—1689, 1697—1702 1712—1714, 1718—1723. Många conceptprotokoll hafva för öfrigt blifvit användas till komplettering af hufvudsamlingen.

**) Ett band tituleras Rådsprotokoll i Justitiärenden.

1687	3 Band.	1708—1709 *)	1 Band.
1688 *)	1 »	1709	1 »
1689—1692	1 »	1709—1710	1 »
1694 *)	1 »	1710	1 »
1694—1696	1 »	1711 **)	3 »
1695 **)	2 »	1712 **)	4 »
1696 *)	1 »	1712—1713	1 »
1697	4 »	1713 **)	10 »
1697—1698 *)	1 »	1714	9 »
1698 *)	1 »	1714—1715 *)	1 »
1699 *)	2 »	1714—1716 *)	1 »
1700 **)	2 »	1715 **)	8 »
1700—1705	1 »	1716 *)	1 »
1701 ***)	3 »	1716—1718 *)	1 »
1702 *)	1 »	1717 *)	1 »
1702—1704 *)	1 »	1718—1719 **)	2 »
1702—1708	1 »	1718—1720 *)	1 »
1703 *)	1 »	1719	3 »
1704—1705 *)	1 »	1720 **)	5 »
1705—1706 *)	1 »	1721 **)	4 »
1706—1707 *)	1 »	1722 **)	4 »
1706—1710 *)	1 »	1723	2 »
1707—1708 *)	1 »		

B) Rådsprotokoll i Justitieärenden. †)

a) Rådets protokoll.

1723	1 Band.	1730	2 Band.
1724	2 »	1731	2 »
1725	2 »	1732	2 »
1726 ††)	1 »	1733	2 »
1727	1 »	1734	2 »
1728	2 »	1735	2 »
1729	2 »	1736	2 »

*) Innehåller enligt titeln Justitieärenden.

**) Ett band tituleras Rådsprotokoll i Justitieärenden.

***) Två band innehålla enligt titeln Justitieärenden.

†) Året 1714 har plägat räknas såsom begynnelseår för denna serie, churu i sjelfva verket ett långt tidigare år skulle kunna tagas till utgångspunkt. Jfr Meddelanden från Svenska Riks-Archivet I. 33. Rådsprotokollen under senare delen af K. Carl XI:s regeringstid och under K. Carl XII:s regering innehålla nemligen till större delen justitiesaker. Men då i de äldre protokoll. som äro rubricerade såsom protokoll i justitieärenden, jemväl förekomma flera eller färre ärenden af annat slag — likasom ock i de protokollsband, som bära annan titel (Senatens protokoll, Rådsprotokoll i inrikes ärenden) stundom förekomma justitiemål — har scriens början här tagits från den tid då målen formligen och fullständigt finnas från hvarandra åtskilda.

††) Conceptprotokoll finnas för tiden 1726—1814.

1737	2 Band.	1763	2 Band.
1738	1 »	1764	2 »
1739	1 »	1765	2 »
1740	1 »	1766	2 »
1741	1 »	1767	2 »
1742	2 »	1768	2 »
1743	2 »	1769	2 »
1744	2 »	1770	2 »
1745	2 »	1771	2 »
1746	3 »	1772	2 »
1747	2 »	1773	2 »
1748	2 »	1774	2 »
1749	2 »	1775	2 »
1750	2 »	1776	2 »
1751	2 »	1777	2 »
1752	2 »	1778	2 »
1753	2 »	1779	2 »
1754	2 »	1780	2 »
1755	2 »	1781	2 »
1756	2 »	1782	2 »
1757	2 »	1783	2 »
1758	2 »	1784	2 »
1758—1760	1 »	1785	2 »
1759	2 »	1786	2 »
1760	2 »	1787	2 »
1761	2 »	1788	3 »
1762	2 »	1789	1 »

b) Högsta Domstolens protokoll.

1789 *)	1 Band.	1804	2 Band.
1790	2 »	1805	2 »
1791	2 »	1806	3 »
1792	2 »	1807	3 »
1793	2 »	1808	2 »
1794	2 »	1809	1 »
1795	2 »	1810	2 »
1796	2 »	1811	2 »
1797	2 »	1812	2 »
1798	2 »	1813	2 »
1799	2 »	1814	2 »
1800	2 »	1815	4 »
1801	2 »	1816	4 »
1802	2 »	1817	4 »
1803	2 »	1818	4 »

*) Högsta Domstolens protokoll börja den 19 Maj 1789.

1819	4 Band.	1841	4 Band.
1820	4 »	1842	4 »
1821	4 »	1843	4 »
1822	4 »	1844	6 »
1823	4 »	1845	6 »
1824	4 »	1846	6 »
1825	4 »	1847	6 »
1826	4 »	1848	6 »
1827	4 »	1849	6 »
1828	4 »	1850	6 »
1829	4 »	1851	6 »
1830	4 »	1852	6 »
1831	4 »	1853	12 »
1832	4 »	1854	6 »
1833	4 »	1855	6 »
1834	4 »	1856	6 »
1835	4 »	1857	6 »
1836	4 »	1858	6 »
1837	4 »	1859	6 »
1838	4 »	1860	6 »
1839	4 »	1861	8 »
1840	4 »		

c) Kabinettsprotokoll.

1751—1772	1 Band.	1804—1805	1 Band.
1774—1783	1 »	1806	2 »
1784—1792	1 »	1807	2 »
1793—1797	1 »	1808—1810	2 »
1798—1803	1 »		

d) Protokoll i General-Auditeursärenden.

α) Inför Konungen.

1769—1770	1 Band.	1792—1798	1 Band.
1769—1771	1 »	1799—1803	1 »
1771—1773	2 »	1804—1807	1 »
1774	1 »	1808—1809	1 »
1774—1775	1 »	1810—1811	1 »
1775—1777	1 »	1812—1813	1 »
1776—1777	1 »	1814—1816	1 »
1788—1790	1 »	1817—1820	1 »
1790—1792	1 »		

β) Inför Högsta Domstolen.

1794—1798	1 Band.	1804—1807	1 Band.
1799—1803	1 »	1808—1809	1 »

1810—1811	1 Band.	1814—1816	1 Band.
1812—1813	1 »	1817—1820	1 »

e) Statsrådsprotokoll.

1809	1 Band.	1834	1 Band.
1810	1 »	1835	1 »
1811	1 »	1836	1 »
1812	1 »	1837	1 »
1813	1 »	1838	1 »
1814	1 »	1839	1 »
1815	1 »	1840	2 »
1816	1 »	1841	3 »
1817	1 »	1842	1 »
1818	1 »	1843	1 »
1819	1 »	1844	1 »
1820	1 »	1845	1 »
1821	1 »	1846	1 »
1822	1 »	1847	1 »
1823	1 »	1848	1 »
1824	1 »	1849	1 »
1825	1 »	1850	1 »
1826	1 »	1851	1 »
1827	1 »	1852	1 »
1828	1 »	1853	1 »
1829	1 »	1854	1 »
1830	1 »	1855	1 »
1831	1 »	1856	1 »
1832	1 »	1857	1 »
1833	1 »		

C) Rådsprotokoll i Utrikes ärenden. *)

a) Rådets protokoll.

1723	1 Band.	1733	1 Band.
1724	1 »	1734	2 »
1725	1 »	1735	1 »
1726	2 »	1736	1 »
1727	1 »	1737	1 »
1728	1 »	1738	1 »
1729	1 »	1739	2 »
1730	1 »	1740	2 »
1731	1 »	1741	2 »
1732	1 »	1742	2 »

*) Conceptprotokoll finnas för åren (1719—1720), 1723—1772.

1743	2	Band.	1778	1	Band.
1744	2	»	1779	1	»
1745	2	»	1780	1	»
1746	2	»	1781	1	»
1747	2	»	1782	1	»
1748	1	»	1783	1	»
1749	2	»	1784	1	»
1750	2	»	1785	1	»
1751	2	»	1786	1	»
1752	2	»	1787	1	»
1753	1	»	1788	1	»
1754	1	»	1789	1	»
1755	1	»	1790	1	»
1756	2	»	1791	1	»
1757	1	»	1792	1	»
1758	1	»	1793	1	»
1759	1	»	1794	1	»
1760	1	»	1795	1	»
1761	1	»	1796	1	»
1762	2	»	1797	1	»
1763	2	»	1798	1	»
1764	2	»	1799	1	»
1765	2	»	1800	1	»
1766	3	»	1801	1	»
1767	2	»	1802	1	»
1768	2	»	1803	1	»
1769	2	»	1804	2	»
1770	2	»	1805	2	»
1771	2	»	1806	2	»
1772	1	»	1807	2	»
1773	2	»	1808—1809	1	»
1774	1	»	1810	1	»
1775	1	»	1811	1	»
1776	1	»	1812—1814	1	»
1777	1	»			

b) Kabinettsprotokoll.

1731—1745 1 Band.

D) Rådsprotokoll i Krigsärenden. *)

a) Råds- och Conseilprotokoll. **)

1724	1	Band.	1726	1	Band.
1725	1	»	1727	1	»

*) Conceptprotokoll finnas för åren (1719—1723), 1724—1808.

**) Benämningen Conseilprotokoll förekommer från och med 1773. Denna serie innehåller munderade protokoll, de följande (b—f) originalprotokoll.

1728	1 Band.	1765—1768	1 Band.
1729	1 »	1766	2 »
1730	1 »	1767	2 »
1731	1 »	1768	2 »
1732	1 »	1769	2 »
1733	1 »	1769—1770	1 »
1784	2 »	1770	2 »
1735	1 »	1771	2 »
1736	1 »	1772	3 »
1737	1 »	1773	2 »
1738	1 »	1774	2 »
1739	1 »	1775	1 »
1740	1 »	1776	1 »
1741	2 »	1777	1 »
1742	2 »	1778	1 »
1743	2 »	1779	1 »
1744	2 »	1780	1 »
1745	2 »	1781	1 »
1746	2 »	1782	1 »
1747	2 »	1783	1 »
1748	2 »	1784	1 »
1749	2 »	1785	1 »
1750	2 »	1786	1 »
1751	2 »	1786—1788	1 »
1752	2 »	1787	1 »
1752—1754	1 »	1788	1 »
1753	2 »	1789	1 »
1754	2 »	1790	1 »
1755	2 »	1791	1 »
1755—1760	1 »	1792	1 »
1756	2 »	1793	1 »
1757	2 »	1794	1 »
1758	2 »	1795	1 »
1759	2 »	1796	1 »
1760	2 »	1797	1 »
1760—1761	1 »	1798	1 »
1761	2 »	1799	1 »
1762	3 »	1801	1 »
1763	3 »	1802	1 »
1764	3 »	1804	2 »
1765	2 »	1805	2 »

b) Kabinettsprotokoll.

1720—1724	1 Band.	1760—1772	1 Band.
1725—1734	1 »	1773—1774	1 »
1735—1748	1 »	1775—1777	1 »
1751—1759	1 »	1778—1782	1 »

c) Råds- och Conseilprotokoll i original.

1773	1 Band.	1791	2 Band.
1774	1 »	1792	3 »
1775	1 »	1793	3 »
1776	1 »	1794	2 »
1777	1 »	1795	2 »
1778	1 »	1796	2 »
1779	1 »	1797	2 »
1780	1 »	1798	2 »
1781	1 »	1799	2 »
1782	1 »	1800	2 »
1783	1 »	1801	2 »
1784	1 »	1802	3 »
1785	1 »	1803	3 »
1786	1 »	1804	5 »
1787	1 »	1805	4 »
1788	2 »	1806	6 »
1789	3 »	1807	7 »
1790	3 »	1808	7 »

d) Statsråds- och Beredningsprotokoll.

1809	5 Band.	1825	5 Band.
1810	5 »	1826	4 »
1811	6 »	1827	4 »
1812	4 »	1828	4 »
1813	6 »	1829	4 »
1814	5 »	1830	5 »
1815	6 »	1831	5 »
1816	6 »	1832	5 »
1817	6 »	1833	5 »
1818	6 »	1834	4 »
1819	6 »	1835	3 »
1820	6 »	1836	4 »
1821	6 »	1837	4 »
1822	6 »	1838	4 »
1823	4 »	1839	4 »
1824	5 »	1840	4 »

e) Statsrådsprotokoll öfver Landtförsvarsärenden.

1841	4 Band.	1846	2 Band.
1842	4 »	1847	2 »
1843	2 »	1848	2 »
1844	2 »	1849	2 »
1845	2 »	1850	2 »

1851	2 Band.	1856	2 Band.
1852	2 »	1857	2 »
1853	2 »	1858	2 »
1854	2 »	1859	2 »
1855	2 »		

f) Statsrådsprotokoll öfver Sjöförsvarsärenden.

1840	1 Band.	1848	1 Band.
1841	2 »	1849	1 »
1842	1 »	1850	1 »
1843	1 »	1851	1 »
1844	1 »	1852	1 »
1845	1 »	1853	1 »
1846	1 »	1854	1 »
1847	1 »	1855	1 »

E) Rådsprotokoll i Inrikes Civila ärenden. *)

a) Inrikes Expeditionens munderade protokoll.

1724	1 Band.	1748	2 Band.
1725	1 »	1749	2 »
1726	1 »	1750	2 »
1727	1 »	1751	3 »
1728	1 »	1752	2 »
1729	1 »	1753	2 »
1730	1 »	1754	2 »
1731	1 »	1755	3 »
1732	1 »	1756	2 »
1733	1 »	1757	2 »
1734	2 »	1758	2 »
1735	1 »	1759	2 »
1736	1 »	1760	3 »
1737	1 »	1760—1764	1 »
1738	2 »	1761	2 »
1739	1 »	1762	3 »
1740	1 »	1763	2 »
1741	2 »	1764	2 »
1742	2 »	1765	2 »
1743	2 »	1766	2 »
1744	2 »	1767	3 »
1745	2 »	1768	3 »
1746	2 »	1769	3 »
1747	2 »	1770	3 »

*) Conceptprotokoll finnas för åren 1724—1756, 1772—1788.

1771	3 Band.	1785	1 Band.
1772	2 »	1786	1
1773	1 »	1787	1
1774	1 »	1788	1
1775	2 »	1789	1
1776	1 »	1790	1
1777	1 »	1792	1
1778	1 »	1793	1
1779	1 »	1796	1
1780	1 »	1797	1
1781	1 »	1798	1
1782	1 »	1799	1
1783	1 »	1800 *)	1
1784	1 »		

b) Kabinettsprotokoll.

1720—1726	1 Band.	1747—1754	1 Band.
1727—1734	1 »	1755—1771	1
1735—1746	1 »		

c) Conseil- och Kabinettsprotokoll.

1772	1 Band.	1791—1792	1 Band.
1773	1 »	1793	1 »
1774	1 »	1794	2 »
1775	1 »	1795	1 »
1776	1 »	1796	1 »
1777	1 »	1797	1 »
1778	1 »	1798	1 :
1779	1 »	1799	2 :
1780	1 »	1800	2 »
1781	1 »	1801	2 »
1782	1 »	1802	2 »
1783	1 »	1803	2 »
1784	1 »	1804	4 »
1785	1 »	1805	2 »
1786	1 »	1806	4 »
1787	1 »	1807	4 »
1788	1 »	1808	5 »
1789—1790	1 »		

*) Dessa protokoll äro från och med den 22 Maj 1789 protokoll i »Rikets Ärenders Allmänna Beredning».

d) Rådsprotokoll i original.

1774	1 Band.	1782	1 Band.
1775	1 »	1783	1 »
1776	1 »	1784	1 »
1777	1 »	1785	1 »
1778	1 »	1786	1 »
1779	1 »	1787	1 »
1780	1 »	1788	1 »
1781	1 »		

e) Rikets Ärenders Allmänna Berednings protokoll.

1789	1 Band.	1808	2 Band.
1790	1 »	1809	1 »
1791	1 »	1810	1 »
1792	1 »	1811	1 »
1793	2 »	1812	1 »
1794	1 »	1813	1 »
1795	1 »	1814	1 »
1796	1 »	1815	1 »
1797	1 »	1816	1 »
1798	1 »	1817	1 »
1799	1 »	1818	1 »
1800	2 »	1819	1 »
1801	2 »	1820	1 »
1802	2 »	1821	1 »
1803	2 »	1822	1 »
1804	2 »	1823	1 »
1805	2 »	1824	1 »
1806	2 »	1825	1 »
1807	2 »	1826 *)	1 »

f) Statsrådsprotokoll.

a) Kammar Expeditionens.

1809	2 Band.	1816	1 Band.
1810	1 »	1817	1 »
1811	1 »	1818	1 »
1812	1 »	1819	2 »
1813	1 »	1820	2 »
1814	1 »	1821	2 »
1815	1 »	1822	2 »

*) Beredningens protokoll för 1827—1840 äro sammanbundna med Statsrådsprotokollen för samma tid. Beredningen upphörde, såsom bekant är, sistnämnde år.

1823	2 Band.	1832	3 Band.
1824	2 »	1833	3 »
1825	2 »	1834	3 »
1826	2 »	1835	2 :
1827	3 »	1836	3 :
1828	3 »	1837	3 »
1829	3 »	1838	3 :
1830	3 »	1839	3 »
1831	3 »	1840	1 :

β) Civil Departementets Expeditioner.

1840	1 Band.	1850	3 Band.
1841	2 »	1851	3 :
1842	2 »	1852	3 »
1843	2 »	1853	3 »
1844	3 »	1854	3 »
1845	3 »	1855	3 »
1846	3 »	1856	3 »
1847	3 »	1857	3 »
1848	3 »	1858	3 »
1849	3 »	1859	4 »

F) Rådsprotokoll i Finansärenden.

a) Handels- och Finans Expeditionens munderade protokoll.

1773—1774	2 Band.	1783	1 Band.
1775	1 »	1784	1 :
1776	1 »	1785	1 »
1777	1 »	1786	1 »
1778	1 »	1787	1 »
1779	1 »	1788	1 »
1780	1 »	1789	1 »
1781	1 »	1790	1 »
1782	1 »	1791	1 »

b) Handels- och Finans Expeditionens protokoll i original.

1779	1 Band.	1787	1 Band.
1781	1 »	1788	1 »
1782	1 »	1789	1 »
1784	1 »	1790	1 »
1785	1 »	1791	1 »
1786	1 »	1792	1 »

c) Inrikes Expeditionens protokoll i Finansärenden.

1793—1796.....	1 Band.	1800—1809.....	1 Band.
1797—1799.....	1 »		

d) Beredningens protokoll.

1809—1811.....	1 Band.	1820.....	1 Band.
1812—1813.....	1 »	1821.....	1 »
1814—1815.....	1 »	1822—1823.....	1 »
1816—1817.....	1 »	1824—1826 *).....	1 »
1818—1819.....	1 »		

e) Statsrådsprotokoll.

1809.....	1 Band.	1825.....	4 Band.
1810.....	2 »	1826.....	3 »
1811.....	3 »	1827.....	4 »
1812.....	3 »	1828.....	3 »
1813.....	3 »	1829.....	3 »
1814.....	2 »	1830.....	4 »
1815.....	3 »	1831.....	4 »
1816.....	3 »	1832.....	4 »
1817.....	3 »	1833.....	3 »
1818.....	4 »	1834.....	3 »
1819.....	4 »	1835.....	4 »
1820.....	3 »	1836.....	3 »
1821.....	3 »	1837.....	3 »
1822.....	3 »	1838.....	4 »
1823.....	3 »	1839.....	4 »
1824.....	4 »		

G) Rådsprotokoll i *Ecklesiastikärenden*.a) *Ecklesiastik Expeditionens* protokoll.

1789.....	1 Band.	1811.....	2 Band.
1790.....	1 »	1812.....	2 »
1791.....	1 »	1813.....	2 »
1792—1793 **).....	1 »	1814.....	2 »
1809.....	1 »	1815.....	2 »
1810.....	2 »	1816.....	2 »

*) Beredningens protokoll 1827—1839 äro sammanbundna med Statsrådsprotokollen för samma år.

**) Se Meddelanden från Sv. Riks-Archivet I. 72, noten.

1817	2 Band.	1829	2 Band.
1818	2 »	1830	2 »
1819	2 »	1831	2 »
1820	2 »	1832	2 »
1821	2 »	1833	2 »
1822	2 »	1834	2 »
1823	2 »	1835	2 »
1824	2 »	1836	2 »
1825	2 »	1837	2 »
1826	2 »	1838	2 »
1827	2 »	1839	2 »
1828	2 »	1840 *)	1 »

b) *Ecklesiastik Departementets Expeditions
protokoll.*

1840	1 Band.	1855	2 Band.
1841	2 »	1856	2 »
1842	2 »	1857	2 »
1843	2 »	1858	2 »
1844	2 »	1859	2 »
1845	2 »	1860	2 »
1846	2 »	1861	2 »
1847	2 »	1862	2 »
1848	2 »	1863	2 »
1849	2 »	1864	2 »
1850	2 »	1865	2 »
1851	2 »	1866	2 »
1852	2 »	1867	2 »
1853	2 »	1868	2 »
1854	2 »		

H) *Statsrådsprotokoll i Hof-Kanslersärenden.*

1809—1824	1 Band.
-----------------	---------

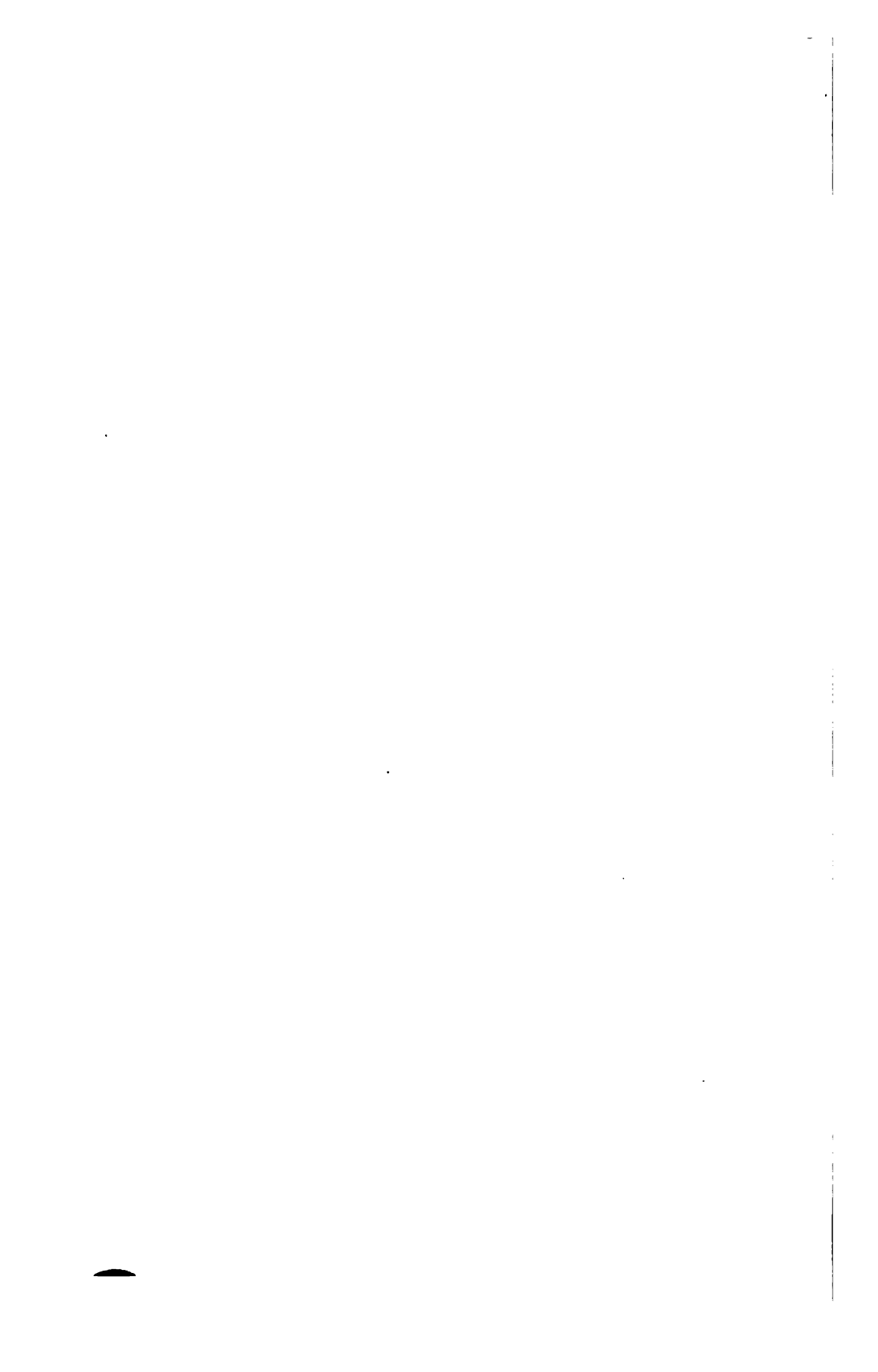
I) *Hemliga Rådsprotokoll.*

1725, 1728, 1739—1742	1 Band.	1761—1765	1 Band.
1743—1758	1 »	1766—1775	1 »
1745—1746	1 »	1773—1780	1 »
1757—1760	1 »	1776—1780	1 »
1759—1760	1 »	1783—1804	1 »

*) Beredningens protokoll äro för åren 1789—1840 med de öfriga protokollen sammanbundna.

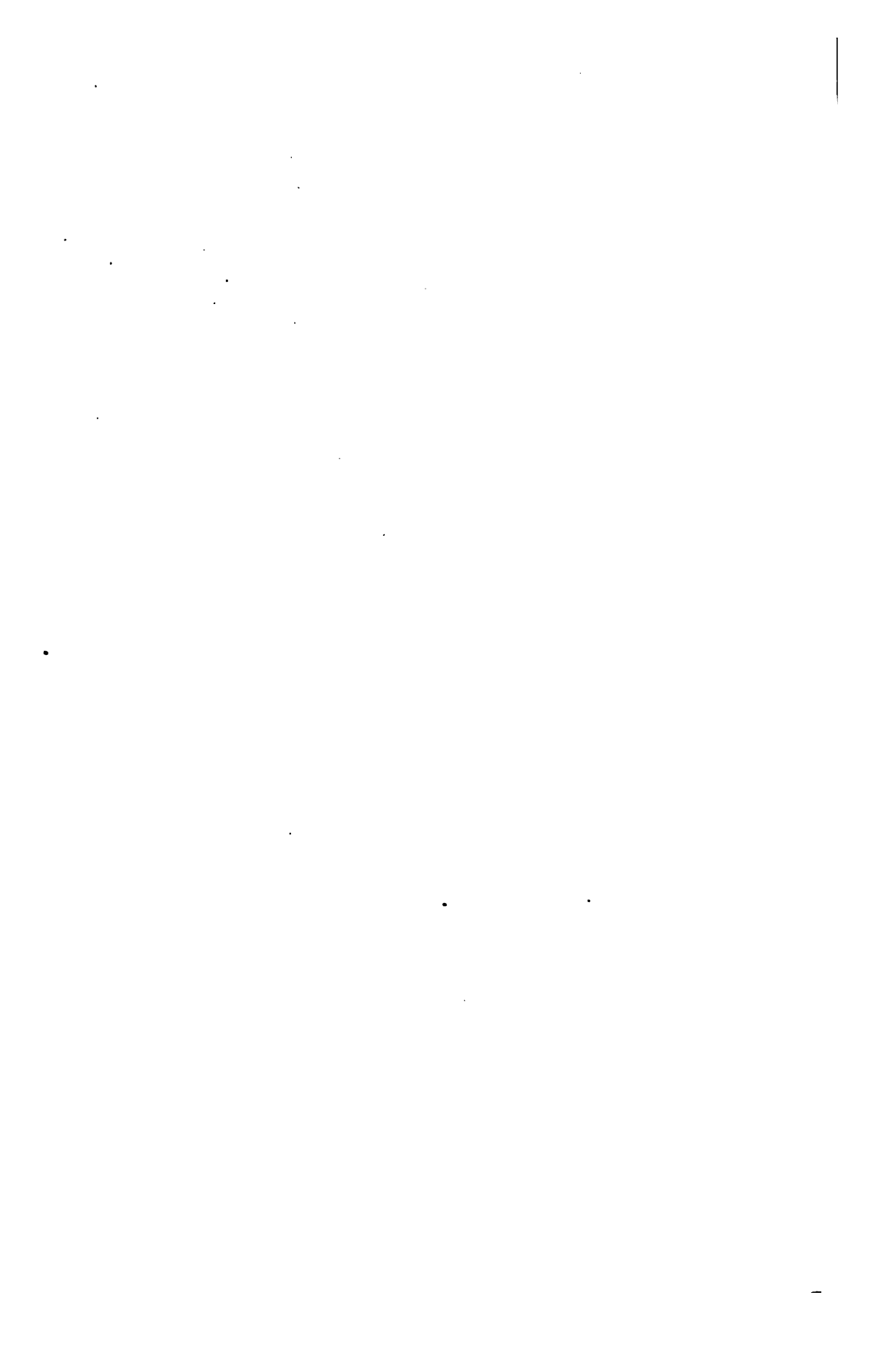
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
1. Årsberättelse för år 1879	3.
2. Kongl. Maj:ts nådiga bref ang. den Riks-Archivets em- bets- och tjenstemän tillkommande ersättning för resor i tjensteärenden	21.
3. Bidrag till Riks-Archivets äldre och nyare historia: A. Peder Månsson Uppers bref till Riks- och Kam- mar-Råden ang. några handlingar och om Archivets dåvarande förvaringsrum	23.
B. Bref och förslag af Hans Järta ang. Riks-Archi- varie-embetets tillsättande och om Riks-Archivets re- organisation	26.
4. Register öfver Rådslag i Konung Erik XIV:s tid, af E. W. Bergman	49.
5. Förteckning öfver samlingen af Rådsprotokoll i Kongl. Riks-Archivet	71.

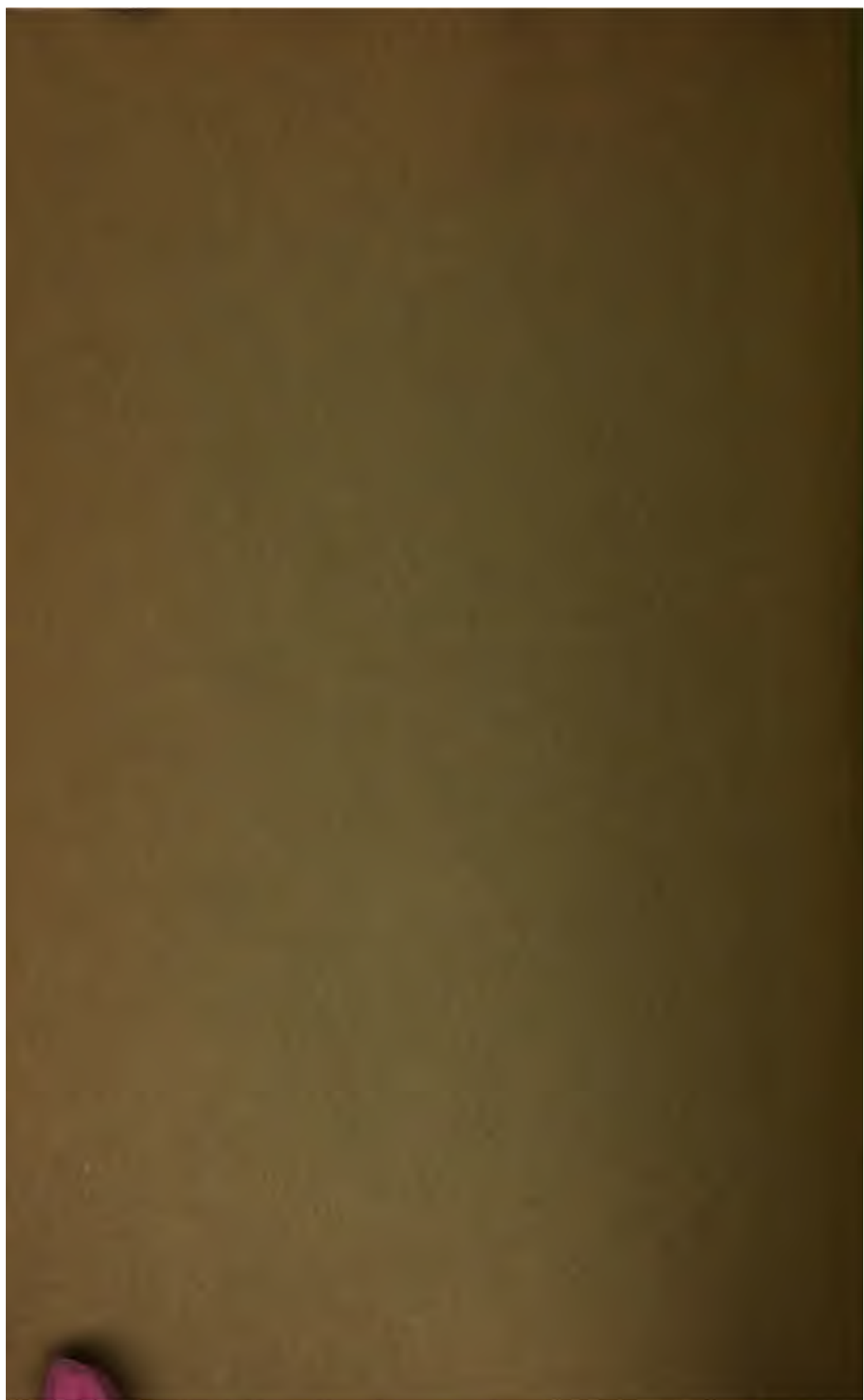

Pris 1 krona.

JAN 30 1934

